БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА
у Львові.

IV
Ж-17131
1431-1-24
Конв.
5-6
Ж-17131

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
імени
ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ.
Ч. 21441/1931.

додаток :
„Сільсько-господарська
кооперація. - 1931. - г. 1-10, 12-24

07/2141

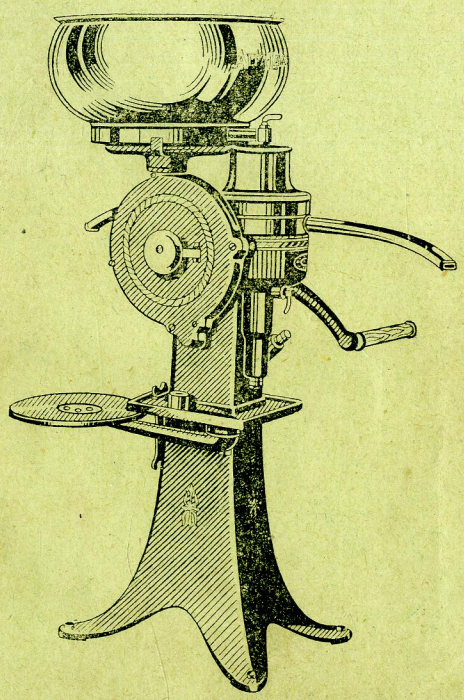
РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 1. СІЧНЯ 1931. ЧИСЛО 1.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

МОЛОЧАРСЬКИЙ ПРОМИСЕЛ
ОРГАНІЗУЄ РОЗБУДОВУЄ одинока на наших землях кооп. Молочарська Централя.

КРАЄВИЙ МОЛОЧАРСЬКИЙ СОЮЗ
„МАСЛОСОЮЗ" ЛЬВІВ, КОСЦЮШКА 1а.
Телєфон 43-86.
Тел. МАСЛОСОЮЗ — ЛЬВІВ

Звертайтеся по всякі поради в справі основання молочарень, закуповуйте першорядні машини й прилади молочарські, збувайте весь свій набіл тільки через „МАСЛОСОЮЗ" та його відділи у більших містах у краю.

Власні склепи і відділи:

Львів, вул. Косцюшка 1а.
„ Ринок 10, ч. телєфону 5-44
„ вул. Сапіги 21
„ „ Зиблікевича 49
„ „ Жовківська 11
„ „ Городецька 48
„ „ Личаківська 34
„ „ Кентшинська 24.
Стрий „ Шевченка 5, тел. 26
Станиславів, вул. Собіського 28., тел. 275
Перемишль, Ринок 23, тел. 340
Самбір, вул. Косцюшка 11а., тел. 43
Коломия, вул. Шевченка 25
Дрогобич, вул. Стрийська 14, тел. 235
Тернопіль, вул. Міцкевича 41
Сокаль, Кольонія 30 (орг.)
Луцьк, вул. Ягайлонська 13.

Сезонове:
Яремче, Зелемянка, Трускавець, Ворохта.

ЧЕХОСЛОВАЦЬКА АКЦІЙНА СПІЛКА
— ЗЛУЧЕНІ ФАБРИКИ РІЛЬНИЧИХ МАШИН

ФР. МЕЛІХАР-УМРАТ і С-ка

БРАНДИС н/Л. **філія ЛЬВІВ, вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 61.**

Найбільші в Европі фабрики сівалок

Сівалки рядові, патент **„Unicum“.** — Сівалки комбіновані патент **„Imperator“.** — Сівалки до штучних погноїв. — **Сівалки до буряків звичайні і комбіновані до сівби купкової (Dibbel) і сівби повної.** — Сівалки рядові-трибові, патент **„Patria“.** — Копачки до картопель, патент **„Melichar-Hajek“.** — Жниварки, патент **„Gratia“.** — Косарки, патент **„Gloria“.**

КРІМ ЦЬОГО:

Бехера оригінальні знаряди до орки, культиватори, борони тарілеві, плянети ручні і кінні. Австрійські трієри марки **„Phenix“,** чеські січкарні системи **Bentall-a,** бурячарки, шротівники з вальцями або каменями, кружлівки до молока **„Libella“** і т. п.

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 1. СІЧНЯ 1931. ЧИСЛО 1.

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР"

ОРГАН КРАЄВОГО ГОСПОДАРСЬКОГО Т-ВА „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР" У ЛЬВОВІ

ВИХОДИТЬ 1. і 15. КОЖНОГО МІСЯЦЯ

ПЕРЕДПЛАТА: В краю: за чверть року . . 3·50 зол.
за пів року . . . 7·— „
за цілий рік . . . 14·— „
для членів Т-ва „С.Г." 12·— „
За кордоном: Америка . . . 2·25 дол
В інших краях рівновартість 2. дол.
Поодиноке число коштує 65 сот.

ОГОЛОШЕННЯ: Ціла сторінка 1 раз . . . 200·— зол.
половина сторінки . . . 120·— „
чверть „ . . . 65·— „
одна восьма „ . . . 35·— „
За першу і четверту сторінку окладинки 50% дорожче.
За оголошення в тексті 30% дорожче.
Дрібні оголошення по 30 сот. за слово.

Передплату треба висилати на адресу: Т-во „Сільський Господар", Львів, вул. Зіморовича ч. 20, тел. 30-53, П. К. О. Варшава 147.053. — **Гроші з закордону просимо слати на наше конто в Земельному Банку Гіпотечному (Zemelnyj Bank Hipotecznyj)** у Львові, вул. Словацького 14, або грошевими листами на адресу Т-ва.

Всіх Співробітників і Читачів нашого часопису вітаємо з Різдвяними Святами і Новим Роком!

РЕДАКЦІЯ.

НАУК. ТОВ. ІМ. ШЕВЧ. У ЛЬВОВІ

З Різдвом Христовим і Новим Роком!

Отсим числом „Сільського Господаря" зачинаємо новий, сімнадцятий рік нашого часопису.

Прийде воно під стріхи українських хліборобів у хвилю, коли по всій українській землі обходитимуть народження маленького Ісуса, коли буде линути в всесвіт велике „Бог предвічний народився"...

Разом із цим піднесуть, по давньому звичаю, одні другим найкращі бажання, щоб добром стелилось дальше життя одиницям і Народові. А гомін цих бажань понесеться над засніженими полями-нивами, степами й горами, привітає тих, що сьогодня далеко від нас одинцем поглядають крізь решітку на небесні зорі і тих, що без просвітку на засланні далеко і відвідає тих, що під мягким пухом снять про кращу долю Народу. Щоб всім відомим було, що „Бог предвічний народився..."

Приходить і наш часопис до своїх читачів із бажаннями та хоче побажати з Різдвом Христовим і Новим Роком добра нашим хліборобам, хоче поділитись цими гадками, які в його роботі над двигненням українського села, а з цим й нашого Народу, вестимуть його через Новий Рік. Та щоб ці бажання сповнились, робитиме наш часопис свою роботу, про що хоче розказати на порозі Нового Року нашим читачам.

В цьому році буде наш часопис продовжувати свою роботу над піднесенням господарства наших читачів. Буде він подавати нові, але добре випробувані способи господарювання, буде вчити господарського поступу не тільки того, що в чужих, але і того, який перейшов через практичне примінення наших господарів. Він буде подавати висліди господарювання, веденого нашими читачами, він буде проповідувати тільки те, що добре й відповідне для нас. Не буде він закликати наших читачів до цього, що в нас не можливе, а писати тільки те, що дасть користь нашим хліборобам.

Не забуде наш часопис теж і на організацію наших хліборобів у нашому хлібороб-

ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА АН УРСР № К 2931 П

ському Товаристві „Сільський Господар“. Бо без орґанізації, без обєднання, без ґуртової праці годі буде нашим господарям дійти серед теперішнього лихоліття до кращих осягів, кращих днів. Обєднані в Кружках „Сільського Господаря“ по селах зможуть наші хлібороби стати скоро на шлях господарського поступу й орґанізованої сили, обєднані в Філіях „Сільського Господаря“ по містах візьмуть керму нашого господарського життя по повітах, а розуміючи вагу хліборобського проводу у нашому народі дадуть силу головному Товариству „Сільський Господар“, щоби гідно заступало наші хліборобські справи. Свідомі хлібороби не підуть на підшепти темних духів, що обіцюють золоті гори, щоби тільки підірвати нашу орґанізацію. Бо є такі чужі, але є такі і серед нас...

В Новому Році буде наш часопис висловником цих змагань, які Товариство „Сільський Господар“ вестиме в аґрономічній роботі. Новий плян аґрономічної роботи „Сільського Господаря“ в краю, принятий всіми нашими господарськими установами, розгорне великі можливости перед нашим хліборобським світом. Прийдуть у наш край нові наші аґрономи, прийде нове світло в наші села, нестиме його Товариство „Сільський Господар“ — а помагати йому буде наш часопис. При цій великій роботі не обійдеться без помочі наших читачів, до якої всіх охочих запрошуємо.

Окреме місце в нашому часописі будуть мати листи наших господарів, дописи, вістки зі сіл. Хочемо, щоби кожна важна для хліборобів подія, кожне їх досягнення було записане в нашому часописі, було подане до відома всім нашим читачам. Просимо за це не забувати, бо часопис і читачі — це одна сімя: разом треба робити спільну роботу.

Тяжкою і трудною є сьогодня господарка, але ще тяжче збути сільсько-господарські плоди. Тому вже в цьому зшитку нашого часопису найдуть читачі окремий часопис - додаток „Сільсько-господарська Кооперація“, який має за завдання писати про кооперативний збут і перерібку наших плодів, подавати пораду в тяжких часах, як опанувати нам хліборобам, обєднаним в кооперативах, наш хліборобський ринок.

Такі завдання перед нашим часописом у Новому Році, а з тим бажання до читачів наших, щоби після своїх сил і змоги помагали йому в його нелегкій праці.

Нехай-жеж символ любови, якого висловом є Різдво Христове, обєднає наших хліборобів у Новому Році біля великого діла: **піднесення нашої хліборобської культури та обєднання наших хліборобів у „Сільському Господарі“.**

А вірним помічником у цьому обіцяє бути нашому хліборобському світові і в цьому році наш часопис, що сьогодня несе нашим читачам велику і радісну вістку:

„ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ!“

Інж. Антін Романенко.

ХТО ПОСТУПАЄ ВПЕРЕД?

Як історія каже, в давній минувшині людство жило з мисливства, переховуючись по лісах у печерах. А тепер що бачимо? Величезну кількість міст із високо розвиненою технікою та безліч сіл зі складною хліборобською культурою. Не зразу людство прийшло до всього того, що зараз маємо. Ні. Треба думати, що тяжкі умови, біда й злидні завжди примушували й будуть примушувати людство до поступу, до шукання якогось виходу та способів улекшення праці й кращих умов життя.

Дуже часто можемо бачити, що навіть те, що не так давно було ще добрим, досконалим — у сучасних умовах вже мало або й зовсім не придатне. Приміром: недалекі ще ті часи, коли на суші для перевозу тих чи інших тягарів вживали чи використовували тільки тварин. А тепер? Послуговуються і залізницями і автами. Не так давно масло вироблялось господинями в горнятках — а тепер машинами в молочарнях і т. д.

Словом, в кожній галузі людської праці з бігом часу життя вимагає поступу, поліпшення удосконалень. Потрібні вони й в галузі сільського господарства. В цьому бага-

тьом господарям приходиться переконуватись підчас щоденної праці чи то в полі чи біля хати. Не раз і не в одного господаря протягом року зявляється якась розумна думка чи намір зробити щось добре, але здійснення чомусь завжди відкладається до Нового Року. Най мов уже з Новим Роком розпочну нове життя, нову господарку.

Але коли приходить Новий Рік — багато з тих, що так думали, забувають про це. Тільки незначна частина з них із Новим Роком дійсно зробить те, що постановила зробити в минулому році. Через те й поступ серед таких господарів на загал мало помітний або й зовсім не помітний. А час біжить, не вертається, — несучи з собою всі наслідки за все забуте.

Напевно в минулому 1930 році багато наших сільських господарів мали добрі думки й заміри, здійснення яких відклали на Новий Рік.

Отже Новий 1931 Рік уже прийшов. Не забудьте-ж перевести в життя все те, що в минулому році вважали за потрібне. Не відкладайте всього цього ще на довший час.

Знайте, що для поступу в життю не те важне, що людина думала, а те, що перевела чи переводить в життя.

Знайте, що найкраще **поступає вперед той, хто свої розумні думки й добрі бажання своєчасно переводить у життя.**

З НОВИМ РОКОМ — НОВА ГОСПОДАРКА!

З Новим Роком, хліборобе!
Що такий сумний?
Чому тебе не радує
І цей Рік Новий?!...
Чи згадав колишню волю
Козацьких часів?
Чи замало ти збираєш
Зі своїх полів?....
— Не журися, хліборобе!
Буде все як слід!
Хай-но тільки в ріках наших
Геть ростане лід!
З Новим Роком — по новому
Господарить будеш, —
То тоді за злидні й скруту
Скоро позабудеш...

По новому господарку
Мусиш плянувати;
По новому — гноїть землю,
Сіяти, орати...
Щоб продукти як найменше
Тобі коштували,
Щоб своєю добротою
Чужим дорівняли...
А для того — лиш одної
Стежки держися:
Читай книжку, роби спроби,
Гуртуйся, учися!...
Хай же буде, хліборобе,
Цей рік справді „новий", —
Щоб майбутній ти зустрінув
Веселий, здоровий!

31 грудня 1930 р. Подебради, Чехія.

Віктор Доманицький.

Інж. д-р М. Холевчук.

Організація сільської молоді.

У всіх культурних краях звернено пильну увагу на вишкіл сільської молоді себто на підготовання її до будучого звання — ведення сільського господарства. Від ряду літ працюють сільсько-господарські орґанізації над поширенням орґанізації сільської молоді в Польщі. У всіх 16 воєвідствах нараховується 7.059 Кружків сільської молоді, що числять разом 53.663 членів, синів селян, які практично вчаться розумно господарити. На орґанізацію сільської молоді призначає уряд рік-річно значні фонди, а в останні часи ухвалює на ту ціль чимраз більші суми самоврядування. Наприклад: у минулому році

призначило самоврядування на ту ціль 157.000 зол., то в цьому році піднесено цю дотацію на 527.643 зол. Самоврядування воєвідств: волинського, поліського, львівського, станиславівського і тернопільського призначило на організацію сільської молоді в цім році 183.480 зол. Усталено певні основи, на яких має бути ведена праця організацій сільської молоді, а саме:

1) Засоби для ведення праці організацій сільської молоді на місці (закупно матеріялу, видавництва, нагороди і т. п.) мають достарчити місцеві добровільні сільсько-господарські організації при співучасти громадських самоуправ.

2) Видатки на повітові організації сільської молоді (удержання інструкторів, контроля праці сільських організацій) має покрити повітове самоврядування.

3) Засоби на воєвідські організації та дошкіл інструкторів буде даватися з державних фондів.

Організація сільської молоді це є практична сільсько-господарська школа. Вона має для нас тим більше значіння, що наша сільська молодь не має можности вчитися сільського господарства в сільсько-господарських школах, яких у нас майже не має. Для тої ціли повинні наші Кружки „С. Г." використати громадські бюджети і подбати, щоби були вставлені відповідні квоти на ведення праці в гуртках сільської молоді, наприклад: на закупно поросят, расових курят, добірного насіння, сільсько-господарських книжок і т. п. Щоби громадська рада могла ухвалити відповідну квоту на ту ціль, мусить бути при Кружку „Сільського Господаря" такий гурток сільської молоді зорганізований. Коли би і громадська рада не ухвалила на цю ціль відповідної квоти, то і тоді таку практичну школу можна вести іншими засобами, лише її треба як слід зорганізувати. Що року розділюють кооперативи частину зиску на ріжні культурні ціли. Коли буде гурток сільської молоді, тоді можна буде певну квоту призначити на закупно чи то вилягових яєць, чи поросят, чи добірного, насіння.

Як вести практично працю, треба порадитися з повітовим аґрономом. Чим краще буде поставлена організація сільської молоді, тим краще пійде праця, тим більший буде успіх такої організованої праці і скорше буде можна добитися участи в тих засобах, що на цю ціль дає самоврядування. Колиж такої організації не буде, коли не буде вестися праці навіть власними засобами, то і надалі не зуміємо і не зможемо використати засобів для практичного навчання сільського господарства сільської молоді, що рік-річно призначає на ту ціль самоврядування з податків селян. В світі буває все так, що хто краще зорганізований, той скорше і більше зі всього користає.

Наші селяне мусить тямити, що їм нема від когось ждати помочі, а мусять самі братися до організаційної праці, коли бажають поліпшити свою долю. Вони мусять дбати і про свої діти, організувати їх і вчити, як треба господарити, щоби їм лекше було жити. Коли селяне-батьки подбають про свої діти, то і їм на старість лекше буде.

Міцний і сильний той нарід, який є культурно вихований. Належну вихованість наша молодь, наша будуча гордість зможе одержати лише у своїй „Рідній Школі".

А тому цьогорічна КОЛЯДА з під хліборобських селянських стріх най щедро лине на фонд „Рідної Школи".

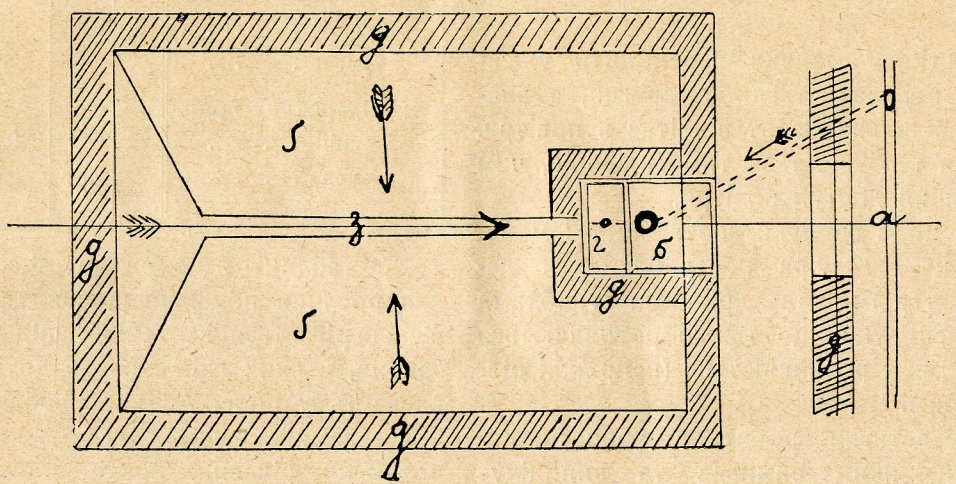
Управа ріллі та рослин

Інж. І. Драбатий.

Використовуймо розумно гній-обірник у господарстві.

„Що посіеш, то і пожнеш“ — каже народня приповідка, а як до цього ще додати — добре погноїш, то ще краще буде.

А чи так воно є в дійсности? Чи дійсно бракує гною? Чи є можливість запобігти цьому лихові?

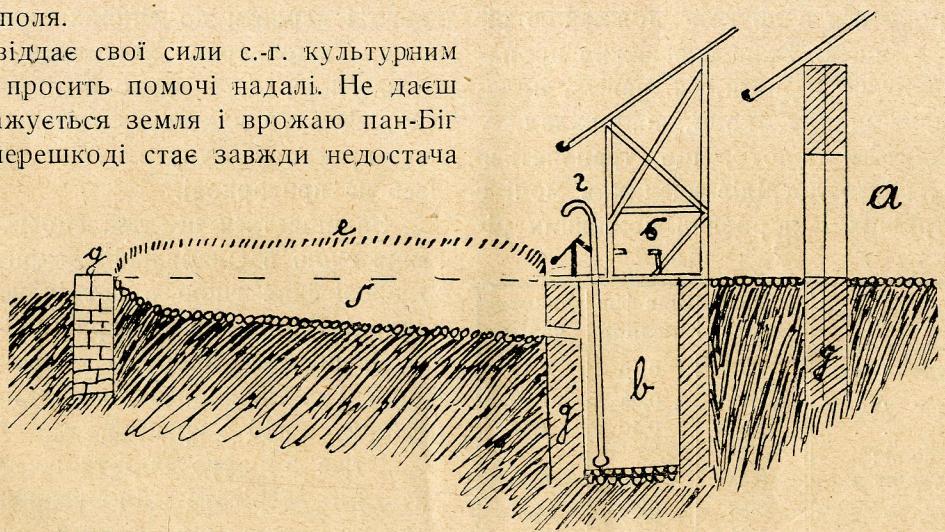

Плян взірцевої гноярки.

Все це добре знає кожний хлібороб і вибирає краще насіння та дбає про краще угноєння свого поля.

Земля віддає свої сили с.-г. культурним рослинам і просить помочі надалі. Не даєш гною, виснажується земля і врожаю пан-Біг дасть. На перешкоді стає завжди недостача

Так, дійсно, гною у нашого господаря замало, щоб угноїти всю свою землю, а до того невдалою господаркою і якість його погіршується. Багато користної для збіжжя поживи вивітрюється і пропадає зовсім да-

Перекрій взірцевої гноярки.

гною. Штучний гній у великій кількости під сучасну тяжку хвилю не під силу нашому хліборобові, за дорогий він...

ремно. Гній викидають із хліва на купу десь у куток подвірря і не звертають на нього жадної уваги, аж доки не заберуть його, щоб вивезти в поле. Але за цей час у нім, під впливом ріжних дрібнотворів (мікроорганізмів), повітря, сонця та дощів, відбуваються процеси, що зменшують на добру четвертину, а то й більшу частину його вартість.

Це залежить від трьох причин: 1) азот, що є в гноєві, знаходиться в таких сполуках, котрі легко підчас гниття розкладаються на складові частини і вивітруються геть у повітря.

2) Частина амоняку переходить у салітру, що розкладається бактеріями, а внаслідок чого вільний азот відлітає в повітря. Ці процеси відбуваються тим сильніше, чим буває більший доступ повітря.

3) Усі цінні сполуки азота, як то: мочевина, амоняк, салітра перероблюється деякими бактеріями та дрібними грибками в азотові сполуки, що тяжко розпадаються або й зовсім не розчиняються (наприкл.: білкові сполуки).

Що не встигли зробити ці процеси, доконує дощ, який вимиває та виполікує з гною ще чимало поживних річевин, котрі для господаря марно гинуть.

Так звичайно виглядає справа з гноєм у наших господарствах.

А що робиться з другою поживною річевиною — з мочею. Вона переважно пропадає, не приносячи користи, ба, навіть, подеколи причиняє шкоду, коли, наприклад, у хлівах заводиться болото, що трапляється дуже часто. Після дослідів вчених в мочі є чимало потрібних для рослин поживних річевин:

Моча в свіжому стані:	Відсоток азоту	Відс. фос. кислини	Відсоток калію
Вел. рог. худоби має	1	0,10	1,15
коней	1,2	0,05	1,50
овець і кіз	1,5	0,10	1,80
Свіжий гній:			
вел. рог. худоби має	0,45	0,20	0,10
коней	0,58	0.30	0,33
овець і кіз	0,85	0,30	0,20

Інакше виглядає склад поживности гною та мочі після довшого або коротшого лежання, який ще змінюється і від способу зберігання.

Про це свідчать слідуючі дані, що одержані на підставі дослідів вчених німецьких Меркера і Шнайдевінда:

Вид гною	Кількість сух. річевин	Відсоток азоту	Відсоток фос. кислини	Відсоток калію
1. Коли гній збирігається в стайнях під ногами с.-г. тварин . . .	28	0,777	0,412	0,82
2. У закр. приміщенню гній	30	0,608	0,458	0,89
моча		0,058	0,007	0,52
3. У відкритому прим. гній	22	0,554	0,385	0,68
моча		0,010	0,003	0,09

З таблиці ясно видно, що найважніша для рослини поживна річевина азот найліпше зберігається в стайнях під ногами с.-г. тварин, в яких гній лежить доти, заки його вивезуть у поле. Але цей спосіб зберігання хоч є самий кращий для затримання в гною поживних річевин, проте є шкідливий для тварин, бо в стайнях заводиться вогкість, що є вдячним ґрунтом для поширення хоріб. Такий спосіб дуже поширений на Україні та й по інших краях, але краще відмовитись від нього і перейти до ліпших видів зберігання гною. Також треба відкинути спосіб зберігання гною, що широко розповсюджений на Україні, а то власне — спосіб скидати гній десь просто на купу в куток, часами, навіть, десь на пригоркові.

Залишається ще два способи: 1) зберігання гною в спеціяльній закритій гноярці і 2) зберігання гною в спеціяльній відкритій гноярці. Який же з них кращий?

Звернемось знов до вищенаведених таблиць. Придивившись до них побачимо, що перший спосіб є кращий.

Отже з цього короткого огляду виходить, що зберігати гній найкраще в особливих, для гною призначених, закритих гноярках.

Щоб утримати ще більше поживних річевин у гною, вживають ріжні консервуючі засоби, про що річ буде іншим разом, як також і про будову гноярок

Інж. П. Дубрівний.

Сіймо пелюшку на зелену пашу для худоби!

На західньо-українських землях є великі простори малородючих пісчаних ланів. На таких ланах хліборобові годі мріяти про збіжеву прибуткову господарку — вічно йому бракуватиме хліба, а тут треба думати за поліпшену молочно-скотарську господарку.

Пашний горох-пелюшка (Pisum arvense).

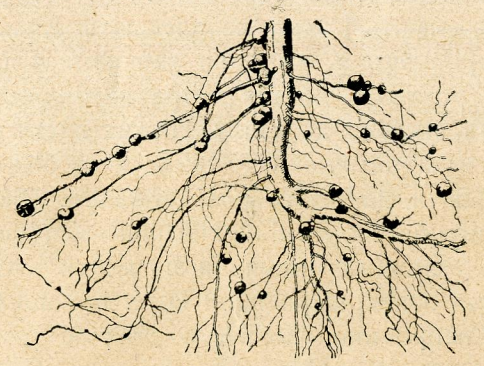
Одначе перед тим, як заводити в себе поліпшену місцеву або чужу расову худобу (напр. симентальську, чорно-білу низинну і т. п.), спочатку кожному господареві треба подбати про запас відповідного корму для неї.

На весні та на початку літа дуже часто нашому господареві бракує паші для худоби. Щоби зарадити цьому лихові, наші господарі чомусь висівають на зелену пашу ячмінь, овес і жито. Тимчасом є багато рослин, що дають багато поживніший корм, нарастає більше зеленої маси та не так однобічно виснажують на поживні річевини ґрунт як ячмінь, овес і жито, а ще його збагачують на азот.

До таких рослин, що добре росте на малородючих пісчаних ґрунтах і дає поживний корм для молочної худоби, належить **пелюшка** або **пісчаний горох** Pisum arvense L.

Ця рослина майже незнана серед наших господарів. А в тих районах, де господарі поважно думають за поліпшену молочну господарку, варто розпочати її управляти на зелену пашу для худоби. Крім того вона надається яко зелений погній для поліпшення родючости пісчаних ґрунтів.

Правда, за вказівками агронома (напр. на Яворівщині) деякі господарі пробували полюшку сіяти, але вона не „вдалась". Це можна пояснити такими причинами: 1) Пелюшка належить до стручкових рослин і вона на корінню має свої властиві азотові бактерії в виді бульвочок, як і всі стручкові рослини. Отже перший рік через брак цих бактерій вона не могла добре розвинутись і набрати належної сили, як і кожна стручкова рослина. 2) Можливо, що насіння пелюшки через свою давність згубило схожість, або було зіпріле, заплісніле і т. п. А тому господарям при всіх спробах ніколи не треба зраджуватись невдачею, а порадившись із агрономом і вияснивши причини невдачі, продовжувати розпочате діло далі. Щойно тоді можна прийти до бажаних наслідків своєї праці.

Азотові бульвочки на корінню стручкових рослин.

Від посівного польового гороху — пелюшка відріжняється тим, що вона має на листових ніжках по одній парі листочків, а інколи замість другої пари ще буває одиночний листочок. Квіти з червоним вітрилом і фіялковими крилами. Насіння сіро-зеленого, бурого і навіть чороного коліру, а зверху і знизу воно має впадини.

Пелюшку управляють на зелену пашу,

зерно і на зелені погної. Висівають її в мішанці з вівсом або в мішанці — пелюшка + вика яра + овес. Такі мішанки мають на зелену пашу майже всі чеські та німецькі господарі, бо це є смачна та поживна зелена паша для молочної худоби. Зерно мелене являється також дуже поживним кормом для худоби і дається їй яко ситний (концентрований) корм, бо в зерні пелюшки є багато білкових річевин.

Висівати пелюшку треба рано, бо насіння її кільчиться вже при + 1—2° Ц. тепла. Пелюшка не боїться весняних приморозків. При ручному розкидному посіві висівається її 160—180 кг. на гектар, а сівалкою 120—150 кг. Насіння прикривається від 8—10 цм. глибоко. В мішанці пелюшко-вівсяній береться 75% пелюшки, а 25% вівса.

В сівозмінах найліпше сіяти поміж два хліби і на старе місце мусить повертатися не раніш як за 6—8 літ, щоби запобігти поширенню шкідника зерна (зернової кузьки). Бурянів пелюшка не боїться, а крім того вона ще їх глушить і тим самим очищує поле.

На зелену пашу мішанку пелюшко-вівсяну косять підчас її квітування, бо в цей час наростає найбільше зеленої маси, а поживні річевини знаходяться в найбільш рухливому стані.

Мішанки вико-житня та пелюшко-вівсяна ще майже не поширені в наших господарствах, але господарям варто звернути на них увагу, бо з одного боку — одержать добру зелену пашу, а з другого — малородючі піщані ґрунти будуть поліпшуватися, збагачуючи їх в азот.

Насіння пелюшки тяжко дістати, а тому хто з господарів забажає сіяти цю корисну мішанку, то нехай звернеться своєчасно до „Центросоюзу“ Львів, Зіморовича 20 і 22.

Інж. М. Боровський.

Колєндера сійна як промислова рослина.

До поплатних промислово-лічничих рослин у нашому господарстві треба зарахувати і колєндру. На жаль багато господарів її ще не знають і тому не плекають. Колєндра чи коріяндер (Coriandrum sativum) є однолітня рослина до пів метра височини. На вигляд подібна до кміну. Нижнє листя нагадує листя петрушки, верхнє є дрібно-пірясте. Цвіти на верху розгалуженого била є білі, подібні як у кміну. Насіння — круглі тобілки величиною вики чи пелюшки. Характерною ознакою рослини є те, що вона молода неприємно пахне, а дозріле насіння пахне приємно.

Плекають рослину із-за насіння, яке на ґуртових ранках добре платиться.

Насіння вживають до виробу коріандрового олію, до лікерів, в цукернях, при виробі сирів, при маринованню мяса, до консерв, тощо. Рівнож багато його йде на виріб ліків для людей і худоби.

Ґрунт під колєндру мусить бути з осени глибоко зораний і очищений від буряків. Свіжого гною рослина не любить, тому краще її сіяти на полі, де перед нею було угноєно обірником. Зі штучних погноїв добре ділають суперфосфат, вапно. Чисті піски і вязка глинка під колєндру не надаються. Найкраще — суглинок.

Місце в сівозміні є найкраще після окопових, мішанок, а також і збіжжя.

Висів колєндри треба перевести рано на весні. Сіють в ряди сівалкою на 30—35 цм., 12—16 кґр. на гектар. В розсів до 50 кґр.

Обрібка колєндри при рядковому посіві полягає в поленню від бурянів, спушенню землі в міжряддях та прорідженню рослин у рядах.

Збір колєндри припадає в кінці липня і і впочатку серпня, коли насіння прийме темно-жовту барву. Збирають косою або серпом підчас роси, щоб насіння не витрушувалося. Вяжуть у малі снопки, які ставлять всторч. Висушену возять у плахтах до дому, де молотять звичайним способом. З 1 гектара колєндри вийде до 10 метрів насіння та до 15 м. соломи. Солома йде на підстилку.

Ціна на насіння на ґуртових ринках зараз стоїть 60—80 зол. за сотнар у Львові, залежно від того чи було воно на дощи чи ні.

Агр. В. Зарічний.

ДОБРИЙ РОЗРАХУНОК!

Поступовий господар місц. Книгиничі, який посідає коло 15 морґів поля, захопився новими гаслами і взявся поважно до зміни своєї господарки. В році 1929 він відвів три морґи поля під пасовисько і засіяв в збіжжя сумішку трави з конюшиною. Таку нову зміну в господарстві загал господарів вважав неправильною і багато говорилося про те, що так марнувати поля гріх. Але він на це не звертав найменшої уваги, бо перше чим приступив до заложення пасовиська, з олівцем у руках точно розрахував, що матиме з пасовиська, а що може видати збіжжя, як що засіє його на цих 3-х морґах.

Він має 4 корови, кожна з них дає йому 12 літрів молока денно. Молоко відставляє до сметанкової стації в Книгиничах. Одержував за товщ з 1-ї літри 20 ґр., пісне молоко трохи згодовував поросятам, а решту продавав. Як у першому так і в другому випадку за пісне молоко одержував грішми або в прирості на поросятах 10 ґр. за літру. Рахував, що пасовисько може використати протягом 6 місяців. Оскільки удійність корів зменшується, то щоби прийти до круглого рахунку, відкинув оден місяць користання пасовиськом на зменшення удійности корів.

Цілий рахунок виглядає так:

48 літрів молока по 20 ґрошів . . 9 зол. 60 ґр.
40 літ. молока пісного по 10 ґр. . 4 зол.
разом денно одержував . . 13 зол. 60 ґр.
За місяць одержував 13.60×30 . . . 408 зол.
За 5 місяців 408×5 . . . . . 2040 зол..

Кошти заложення пасовиська складалися лише з видатків на закупно насіння трав і конюшини, що виносило коло 25 зол. на морґ. Управа ґрунту не зараховується, бо це робилося під попередню рослину.

Чистий дохід із 3-х морґів пасовиська виглядає так . . . . . 2040 зол.
Кошти на закупно насіння трав і конюшини . . . . . 75 зол.
1965 зол.

Колиб на цих 3-х морґах посіяв пшеницю, то мав би з того такий дохід:

З морґа по 9 сотнарів зерна, а з 3 морґів 27 сотн. по 30 зол. . . . . 810 зол.
З морґа по 15 сотн. соломи, а з 3 морґів 45 сотн. по 5 зол. . . . . 225 зол.
разом 1035 зол.

Кошти управи поля, посів, уборки і т. п.:

Підкидання і орання . . 3×15 . . 45.00 зол.
Кошти посіву . . . . . 3×30 . . 90.00 зол.
Уборка за 10 копу . . зерном . . 81.00 зол.
Уборка за 10 копу . . солома . . 22.50 зол.
Кошти довозу врожаю до села . . 10.00 зол.
Кошти молочення і чищення . . . 30.00 зол.
Кошти доставлення до купця . . 5.00 зол.
разом **183.50** зол.

Себто чистий зиск по розрахунку 1929 року мусів виглядати так:

1035 зол., відняте 183.50 зол., що давало зиску з 3 морґів 852 зол. 50 ґр. В 1930 року зиск ще зменшився, на 270 зол., бо пшениця продається тепер по 20 зол. Себ-то по найновішому розрахунку зиск за пшеницю з 3 морґів виносив би всього 682.50 зол.

Отже, як бачимо, господар з пасовиська одержав в три рази більший дохід, ніж мав би, колиб на тому полю посіяв пшеницю.

На жаль населення м. Книгинич не зрозуміло ваги сметанкової стації. Вимагало від заряду сметанкової стації по 30 ґр. за товщ від літри молока і скоро привели до того, що сметанкову стацію зачинено. Молока не мають де збувати, бо це місточко є цілком рільниче і міщан не має крім 20—30 жидівських родин, які при всьому бажанню не зможуть спожити того молока, що зможуть достарчити рільники.

В той спосіб, дякуючи темноті населення, само себе позбавило доброго заробітку.

В Румунії Всі наші видання, сільсько-господарські книжки часописи „Сільський Господар“ і „Український Пасічник“ та календар „Сільський Господар“ на р. 1931. можна дістати у книгарні ДМИТРА ГЕРОДОТА — D. Herodot, Strada Délea-Veche, 45. Bukaresti, IV.

С А Д І В Н И Ц Т В О.

М. Бардеґа.

Як оберегати овочеві дерева проти обгризання зайцями?

Не оден із господарів зазнав у своїй шкілці чи в саді великої шкоди від зайців, що вчасі зими обгризають молоді деревця. Отже досвід має не оден, що зайці в часі острої зими кидаються на молоді деревця так, що знівечать часами і цілі молоді сади чи шкілки до тла.

Тому ми повинні старатися всіми можливими способами зарадити тому лиху завчасу. Я випробував практично багато середників, щоби оберегти овочеве дерево проти обгризання зайцями. Найкращі з них є такі: береться 6 частин тваринної крови, 2 частини жовтої глини, 2 частини тваринних лайників. Ця мішанина розрабляється відповідною кількістю води і мастимо кору деревець. Така мішанина дуже добре тримається кори дерева, її не сполоче дощ, ані не відпарить сонце або мороз. На тисячу деревець, що були помазані цією мішаниною, не було випадку, аби хоч одно ушкодили зайці.

Друге средство є таке: в тій ціли робимо мішанину на 100 літрів води, даємо 5 процент карболю з домішкою півтора кґ. сірого мила і 1 кґ. столярського клею. Все то розпускаємо в теплій воді і добре вимішуємо. Потім цією мішаниною мастимо пні дерев.

Третє средство таке: береться половину (на літру) вапна, четвертину жовтої глини і четвертину коровячих відходів, до того додати ще трохи сажі. Крім того на одно ведро цієї мішанини дати 25 гр. лізолю. Така мішанина також добре охоронює.

В садівничій практиці звичайно обвязують деревця житньою соломою. Але ця річ є клопотлива і ледви чи можлива в шкілках, де деревець є тисячі. Таким робом найкраще мастити дерева однією з поданих вище мішанин.

Плекання сільсько-господарських тварин

Проф. К. Михайлюк.

Добір молочної корови до розплоду.

Молочна корова відзначається легкою будовою тіла, тонким кістяком і шкірою; зад більше огрядний, ніж перед, ребра широко розставлені, хвіст тонкий і довгий.

Голова молочної корови вузька, довгувата й сухорлява; очі великі, лагідні; роги гладенькі й тонкі; вуха тонкі, мало вкриті шерстю.

Шия багато тонша, ніж у бугая, довга, з малим підгруддям, обтягнута ніжною шкірою, зібраною в дрібні поперечні складки.

Груди глибокі й широкі.

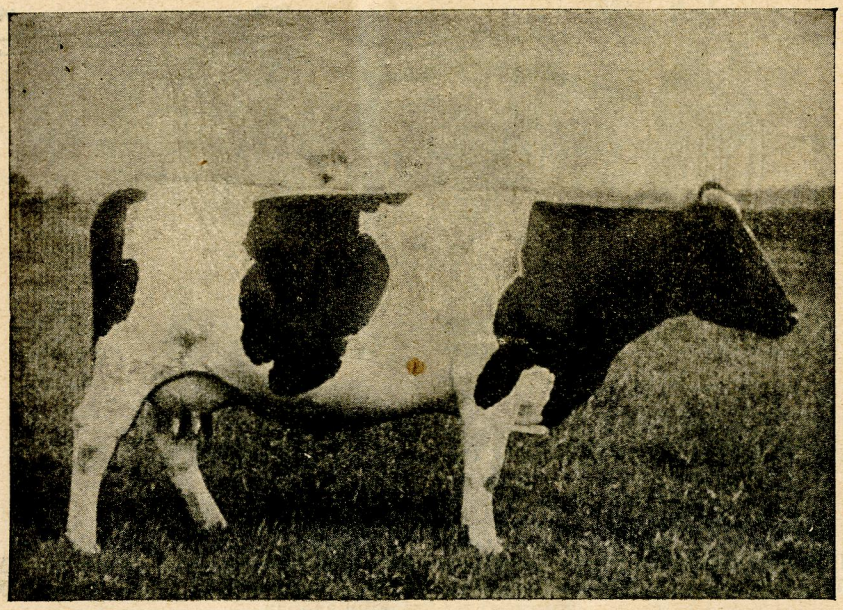
Грудна коробка довга, обіймиста, з закруглими, широко розставленими ребрами — це каже про те, що в корови дуже розвинені серце і легені. В місці передостаннього і останнього ребра, буває рівчачок, в якому можна вільно вложити два або три пальці.

Черево повинно бути чимале, але не обвисле.

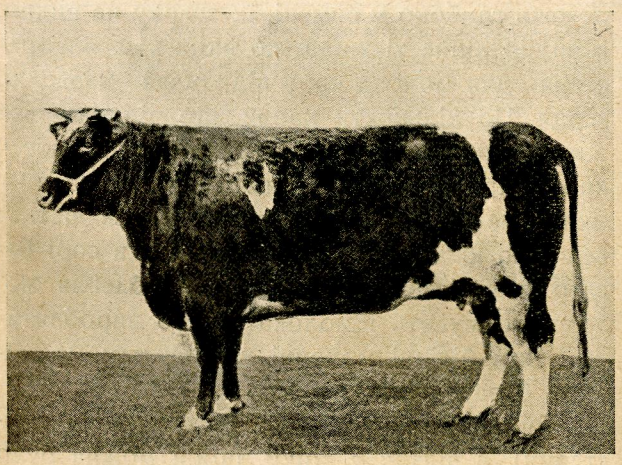
Ноги так передні, як і задні, коли до них приглядатися збоку, спереду і ззаду, повинні стояти стрімко, коли-ж задні ноги стоять близько одна біля одної, то це вважається за велику хибу, бо такі ноги натискують на вимя і часто трапляється, що молоко, коли корова йде, витікає до долу.

Шкіра тонка, легко пересувається, вкрита мягкою шерстю.

Одначе найкращою та найпевнішою ознакою молочности є вимя. Коли гарненько приглядатися з зовнішнього боку, то вимя корови уявляє собою шкіряний мішок, на якому знизу висять дійки. Якщо розрізати вимя й почати пильно розглядати його, то можна побачити, що воно, крім дійок і шкіри складається ще з молочних залозок, кровоносних та лімфатичних жил, злучної та товщевої тканини й нервового укладу.

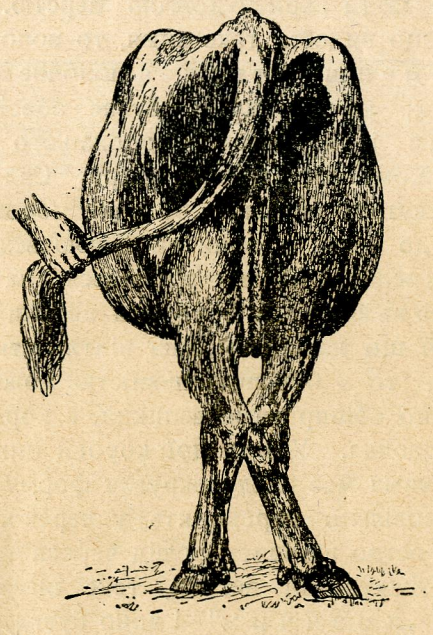
Тип молочної корови чорно-білої низинної раси (фризької).

Корова раси шотгорн — тип мясної худоби, яка виплекана в Англії.

Молочних залоз у вимю є чотири. Окремою перегородкою вимя поділено вподовж на дві половини: праву й ліву. У кожній з них є по дві залозки. Такий розділ вимя помітно й зверху. Ззаду видно досить помітну борозенку. Коли вимя повніше, то й борозенка буде більша. Крім цього кожна половина поділяється ще на дві половині впоперек, але поділ не так помітно відбивається, як вподовж.

У цих залозках виробляється молоко. Отже цілком зрозуміло те, що чим більші

Неправильне уложення задніх ніг.

будуть ці залозки, тим і корова буде молочніша. Через те кожне вимя з добре розвине-

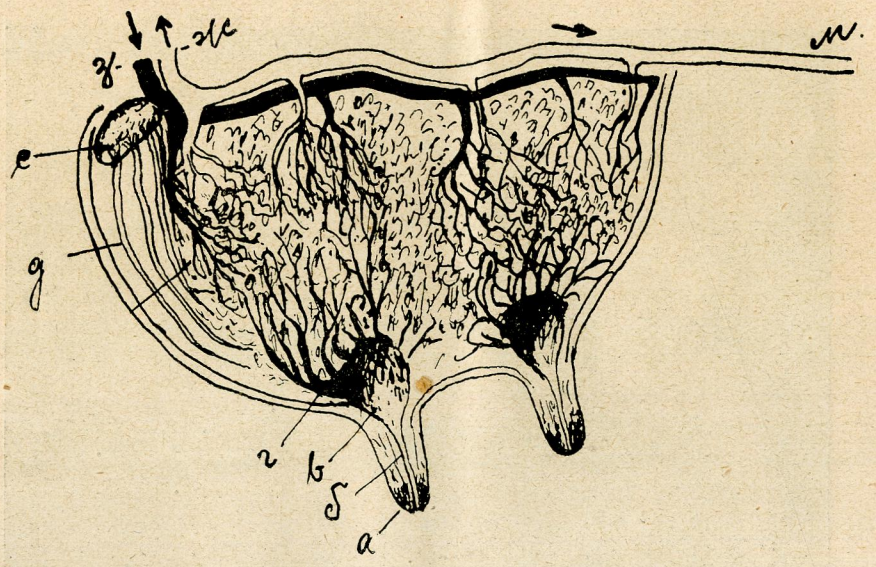
ними й великими залозками завжди буває велике та обіймисте. Але не кожне велике вимя може бути ознакою молочної корови. Через те при виборі корови треба добре вміти відріжняти вимя товщеве від молочного. В товщевому вимені, крім залозок, дуже є розвинена сполучна, мязева або товщева тканина.

Коли товщеве вимя облапувати, то воно, звичайно, буває тверде, а шкіра на ньому обтягнута та вкрита довгою шерстю.

Якщо видоїти таке вимя, то воно майже не зменшується, а молочне вимя — навпаки, коли видоїне, буває зовсім порожнє і має вигляд порожнього мішка з кількома складками шкіри. Складки ці іноді звуться запасами, бо коли молоко прибуває до вимя — вони вирівнюються. Переважно великі складки робляться на задній частині вимя. Коли в корови великий запас вимя й що дальше можна відтягнути шкіру рукою, то з більшою певністю можна вказати, що обшир вимя великий, а корова добре молочна. У молодої корови нижня частина вимя має ззаду округлу форму, а спереду повільно переходить у черево. Коли вимя гостро виділяється від черева та приймає стіжкуватий вигляд, таке вимя називають „козячим“ і воно буває якраз у тих корів, що дають мало молока. Шкіра на молочному вимені тоненька, напругла, легко пересувається й покрита коротенькою та рідкою шерстю.

Далі гарною ознакою молочности є молочні жили, які відпроваджують кров із вимя в грудну жилу.

Ці молочні жили йдуть від нижнього кінця дійки малесенькими гілочками до залозок і по дорозі утворюють все більші й більші жили, проходять через все вимя в напрямку до грудної клітки по-під черево і входять у грудну яму. Місце, де молочна жила входить у грудну яму, називають молочною криницею.

Поздовжний переріз одної залози вимени: а) мускул, що замикає дійку; б) дійковий канал; в) збірник; г) молочні проводи; д) лімфатичні посудини; е) лімфатична залоза.

Жили, по яких тече у вимя свіжа кров, лежать глибоко у вимені, їх зверху не видно, а видно лише ті жили, по яких уже використана для молока кров відпливає назад до серця. По кількости крови, що відливається з вимя, можна судити, що така сама кількість крови припливає до вимени тими жилами, яких не видно. Отже вимя наповнюється великою кількістю крови, що несе в собі багато потрібних річевин для вироблення молока, то мусить і молока багато вироблятися. Чим більші молочні жили, тим молочніша буває корова.

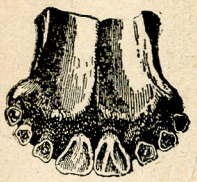
Знизу молочної залози є комори (цистерни), а відтак є дійки, щоби можна було видоювати молоко. Вони уявляють собою молочні протоки. Ці протоки виходять із цистерни завжди сполученими з цівкою дійки, а щоб молоко не витікало, на кінці дійки є спеціяльний так званий обручковий мяз, що обгортає навкруги цівку дійки. Коли ми доїмо корову, то начавлюємо пальцями на

середню частину дійки, тоді нижня частина поширюється, а цей обручковий мяз відкривається і молоко вільно витікає з дійки. Щодо самих дійок, то вони повинні бути довгі, у насаді грубші, а при кінці тонші й чотирокутньо розставлені.

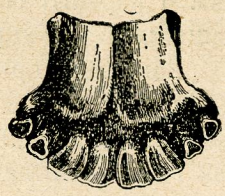
Пізнавання віку по зубах.

Долішня щока теляти в віці $^3/_4$ роки. — Всі молочні щипці вже вирізалися.

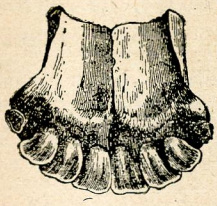

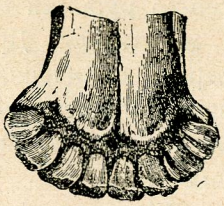
Зуби худоби в віці $^1/_2$ року. — Вже появилися властиві трівкі щипці.

Зуби худоби в віці $2^1/_2$ р. Вже появилася перша пара трівких сікачів.

Зуби худоби в віці 3 літ. Вже появилося дві пари трівких сікачів.

Зуби худоби в 4 році. Вже є три пари сталих сікачів і середні щипці. Послідня пара молочних сікачів зникла.

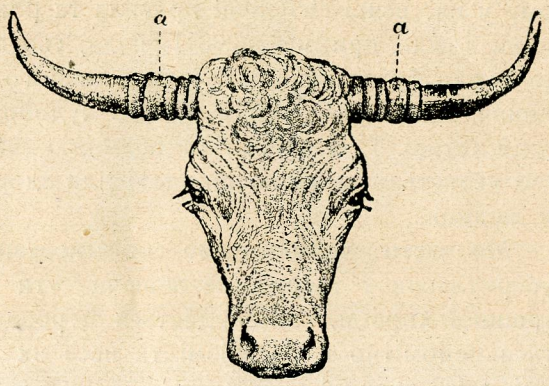
Про корів із коротенькими та грубими дійками деякі практичні молочарі кажуть, що вони мало дають молока, а крім того таку корову зле доїти. Коли дійки бувають на кінці дуже тоненькі стіжкуваті, то такі дійки мають слабий мяз, а корови не можуть затримувати молока й гублять його, себ-то самі видоюються. Ось через що треба вибірати корову з довгими, у насаді широкими, а до кінця поволі вужчими дійками.

Тому, що дійки завжди знаходяться посередині молочних залозок і якщо дійки між собою будуть розставлені широко, то можна бути певним, що такі молочні залозки є великі, а корова буде добра на молоко. Найкращим і найпевнішим способом, щоби дізнатися про молочність корів є контроля молочности. Контролю молочности корів ведеться вже у всіх культурних краях цілого світу.

Велику вагу також має для молочности і вік корови, бо удій потроху збільшується до семого теляти, себ-то до 9-го року, а надалі удій поступово зменшується.

Скільки корова має літ — можна вгадувати по зубах або по рогах.

Всі тварини, що ремигають, як дійдуть повного віку, мають по 32 зуби, а саме: 8 різців, (2 заціпи, 2 перших середніх, 2 других середніх, 2 окрайки та 24 кутніх (черепових) на нижніх та верхніх щелепах.

Пізнавання віку по рогах: на рогах є по пять перстенів; один із них (а) є подвійний, що разом вказує на 8 літ віку.

Телята народжуються з 3-ма або навіть з 4-ма парами молочних зубів, але часто буває й так, що остання пара прорізується на четвертий тиждень по народженні теляти.

Зуби у телят не кріпко держаться і часто у маленьких хитаються.

Як теля дійшло до $1^1/_2$ або до $1^3/_4$ року життя, то перші молочні різці випадають, а замість них виростають заціпи, в $2^1/_2$ роки виростають перші середні різці, в $3^1/_2$ другі середні різці, а до $4^1/_2$ років виростають і окрайки.

У пять із половиною років починають зуби стиратися і чим корова старша, тим більші щілини між зубами.

По рогах можна взнати скільки корова має років із більшою докладністю, бо кожного року, як корова ходить тільна, роги слабше ростуть і тому на розі робиться обручка у вигляді рубця. Щоб угадати скільки років має корова, то треба до числа обру-

чок завжди прикласти цифру два. Це робиться тому, що телиці переважно починають гуляти (з'являється половий гін) на другому році і роги в них до двох років ростуть рівно. Отже як на розі буде 6 обручок, до цього додаємо два — виходить вісім, значить корова має вісім років.

Коли корова в якому році не має теляти, тоді рогова обручка буде в два рази ширша і її треба рахувати за два роки.

ВЕТЕРИНАРІЯ.

Др. М. Стахурський,
стар. лікар ветеринарії.

Туберкульоза у с.-г. тварин та її вплив на тіло людини.

Наші господарі привикли думати по старому, мавляв „хай буде так, як бувало", — й тому у нас всякі гігієнічні правила та розпорядки тяжко приймаються. Правда, сьогодні ще тяжко буває запобігти нужді нашого селянина, який примушений жити з худобою в одній хатині. Таке співжиття людини з твариною являється великою шкодою для здоровля людини.

Ми часто легковажимо собі небезпеку туберкульози у тварин, не знаючи сути цієї страшної хороби, що кидається й розвивається непомітно в організмі та несе як людині, так і тварині смерть.

Туберкульози (сухоти) в людині і в тварини спричинює одна і та сама бактерія, т. зв. палочка Коха.

Сухоти в худоби поширюються найшвидче в стайнях, де утримують хору худобу разом зі здоровою. У такому випадку заразник переходить із хорих на здорових тварин ріжними шляхами і нарешті попадає в кормовий або віддиховий провід.

Найшвидче заразник може поширитись, якщо тварина злизує харкотіння хорої сусідки або поять худобу зі спільних напувальниць (корита, ведра). Крім того в зимі часто бачимо, як кашляє худоба і непомітні каплі харкотіння розносяться по цілій стайні. В таких капельках від хорих тварин находиться сила-силенна палочок Коха. Ще може заразитися здорова тварина від хорої внаслідок близького стику, обнюхування та облизування, врешті через те, що телята ссуть хорих на сухоти корів.

Одначе сухоти кидаються на тих тварин, які мають нахил до того, а головно з перестуди, винищення організма злим відживленням і нарешті спадковий, що передається нащадком від хорих батьків.

Звичайно принято думати, що осідком сухіт у худоби є легені. Це невірно. Нема другої заразливої хороби, щоб як у худоби, так і в людині не кидалася так по всьому тілу, як сухоти. Безумовно, найчастіше перш усього бувають заатаковані **легені.** Тоді кажеться про **легеневу форму.** До легенів заразник попадає крізь дрібні розгалуження себ-то рурочки озявів (бронхів), де негайно і множиться. Дразнить він собою ткань і нервні закінчення, що викликає кашель. Кашель спочатку непомітний, згодом стає глибокий, нагальний, болючий, що потрясає цілим тілом.

Від чого пішла назва туберкульоза?

Подразнення ткань витворює для самооборони численні малі ґудзики-грузлики або горбочки, по латині туберкули, від чого і хоробу називають **горбковицею** або **туберкульозою.** Ці горобочки нагадують у худоби перлову крупу або варений пенцак — звідці й назва **перлиця.** Такі перлинки є біляво-жовтавої барви, обсідають численно легені і сягають інколи у їх глибину, наче дрібні грозна. Деколи злучуються вони ще в більші пястуковаті ґудзи. Ці ґудзи по якомусь часі розпадаються, а їх зміст викашлює худоба у вигляді харкотини. Діється це найчастіше ранком, коли відчинити двері до коровника на холодний подув повітря або після водопою. Віддих у таких хорих стає прискорений, а вечером вони обливаються потом. Із ніздрів чути неприємний, гнійний сопух. Такі хорі не мають охоти до їжи, худнуть, а тому й пішла назва **сухоти.** У них часто буває здуття, запір або бігунка.

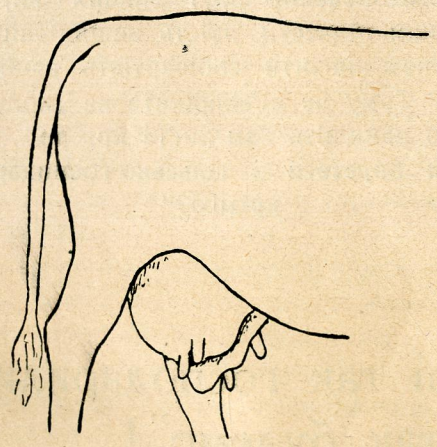
Туберкульоза кишок.

Сильне розвільнення або бігунка є познакою початку **кишочної форми сухіт.** При цьому сухоти кидаються і на очеревину, печінку і поблизькі залози. У таких хорих шкіра — зокрема на хребті — стає тверда, непорушна, начеб приросла. Під нею заникає зовсім товщева підкладка, а якщо надавити таку худобу на хребет — вона піддається з болю і ослаблення. Таке явище на селі називають **вусачем.**

Слід згадати про варварське лікування вусача знахорами. Вони наколюють хребет таких хорих цвяхом або ключем і змащують зароблением осиковим попелом, або прямо наллявши спірту, — спалюють його. Таким робом приводять нещасливу худобу до великого страждання, а навіть і скорої загибелі.

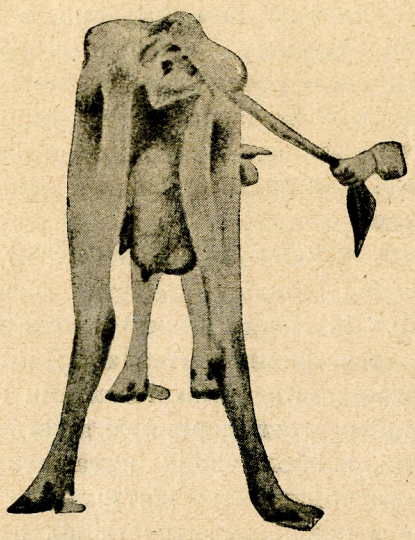
Туберкульоза вимени.

Від туберкульози дуже часто хоріє вимя і тоді кажеться про **туберкульозу вимени.** В таких випадках набігають на вимені тверді, зимні, неболючі ґудзи. Бувають вони ріжної величини від пястука — до дитячої голови завбільшки. Нераз аж відпихають собою здорову частину вимені на бік. Згодом

Сухоти вимени. Ліва половина вимени сильно побільшена, тверда ґудзовата.

вони і гнояться. Молоко від таких коров має вигляд ниточок, грудочок, стає воднисте і тягливе та має в собі велику кількість туберкульозних палочок. Воно самозрозуміло — шкідливе здоровлю, як сире, так і варене, бо до нього, крім заразника туберкульози, переходить і гниль та їдь із вимени. Тому не можна ані самому споживати такого молока, ані кормити ним телята чи поросята. Не сміється також скормлювати тваринам осаду, тобто шляму з центрифуґ, бо в такому осадові є міліони туберкулічних палочок. Небезпечно також споживати і молоко зливане від ріжних коров у кооперативних молочарнях, які не підпадають ветеринарному наглядові. Масло з такої сметани може мати в собі безліч живих палочок Коха. Споживання таких

Ґудзи на вимені при сухотах вимени.

молочних виробів може легко спричинити туберкульозу на кишках або мізку, зокрема у дітей, яких стравний шлях дуже податливий для зараження. Щоби забезпечитися перед такими наслідками — продають по містах у пляшках так зване **пастеризоване молоко** (тоб-то кількакратно огріване до 70° Ц.), або **стерилізоване** (тоб-то спарене до 100° Ц.), або насвітлюване штучними промінями сонця (кремінною лямпою).

У виборі молока повині бути ті, які його купують дуже обережними, бо не маючи власної корови, вони примушені купувати набіл від незнаних коров у перекупок-пахтярів, які не то-що не дбають за ґіґієнічну (здоровляну) сторону молока, але ще стараються в ріжний спосіб його фальшувати. Молоко розпускають водою, додають саліцилевий квас, перевозять у нечистих посудах, сметану розбовтують квасним молоком і мукою, масло фальшують марґариною або бараболею, а то щей забовтують водою до 25% і вище. Тому слід купувати набіл, а зокрема молоко — тільки від певних здорових коров і споживати молоко тільки парене.

(Далі буде.)

ЛИСТИ ГОСПОДАРІВ-ПРАКТИКІВ.

Під редакцією В. Доманицького, доцента Укр. Господ. Академії в Подєбрадах.

ВІД РЕДАКЦІЇ.

Всім дописувачам до відділу „Листи господарів-практиків“ отцим дякуємо за їх щиру працю в минулому році і всіх їх вітаємо з Новим Роком! Так само вітаємо з Новим Роком і шановних читачів цього відділу! Тим і другим бажаємо в Новому Році всякого успіху, — передовсім бажаємо перевести свою господарку на нові шляхи так, щоб їх господарка стала дійсно поступовою, поплатною, — а для односельчан — взірцевою. Хай гаслом кожного нашого читача стане:

З НОВИМ РОКОМ — НОВА ГОСПОДАРКА!

Редакція відділу „Листи господарів-практиків“ із Новим Роком також хотіла-б завести деякі новини. А власне: — хотілося-б зорганізувати обмін поглядами і думками шановних господарів-практиків по найгостріших, найболючіших питаннях нашого сільсько-господарського життя. Але тут редакція є в повній залежности від дописувачів: коли вони не будуть писати, не будуть діскутувати, — то жадної діскусії налагодити не можна. Тому всіх наших читачів, які вже дописували до цього відділу, а також тих, які ще до нього не писали, від щирого серця просимо: пишіть нам як найчастіше! Коли якийсь лист господаря-практика чи якась стаття в нашому часописі Вас чимнебудь вразила, коли Ви з автором листа чи статті цілком погоджуєтесь, захоплюєтесь його думкою, або навпаки — коли Ви з автором цілковито не погоджуєтесь, вважаєте його думки несправними, помилковими, — в тому й другому випадку негайно сідайте і пишіть нам листа — до відділу „Листи господарів-практиків“. Коли будете писати, — старайтеся коротко і змістовно подати причини Вашого зацікавлення, Вашого захоплення, чи Вашого невдоволення, непогодження. Старайтесь обґрунтувати свій лист прикладами з Вашої практики, з Вашого оточення, з Вашої дійсности, числами, обрахунками, відписами з Ваших рахівничих записів. Старайтеся не бути „голословними“, „демагогами“, не говорити красивих порожніх слів, а навпаки кожну думку добре обґрунтовувати.

З усіх сільсько-господарських питань безумовно найпекучішим є нині питання про боротьбу з сільсько-господарською крізою, яке в свою чергу розпадається на три найголовніших питань: 1) Що нам плекати, щоб мати забезпечений збут наших виробків? 2) Як нам піднести якість наших виробків? 3) Як нам знизити собівартість наших виробків? Тому не відкладайте на „колись“, а негайно напишіть нам листа про те

„як Ви боретеся з сільсько-господарською крізою?“

ЛИСТ Ч. 1.
Госп. Макар Киричук,
с. Попівці, біля Кременця.
Волинь.

„Батьки наші так господарили, — і ми так будемо“!

Напишу Вам про наше село. В часи світової війни наше село було майже все спалене, бо навколо нашого села йшли довший час бої. Ми були змушені тікати на Катеринославщину. Повернувшись за два роки до своїх румовищ, господарі почали потрохи відбудовувати своє село. Аж, не памятаю в якому році, до нас завитав Ваш часопис „Сільський Господар“. Я перший почав читати Ваш часопис і був ним дуже зацікавлений. До мене пристало ще кількох господарів й ми стали передплачувати Ваш часопис „С. Г.“ Але знайшлися темні і неосвічені люде, які стали з нас сміятися, кажучи: **„батьки наші так господарили, — і ми так будемо!“.** Тоді я став сам передплачувати Ваш часопис, котрий для мене є **найліпша втіха й наука.** Але я все-ж не перестаю пояснятиїм, що раніше чи пізніше, але ми мусимо змінити свою господарку. Я їм говорив, щоб

заложити Кружок „Сіл. Госп.“, щоб взяти під досвіди (спроби) десятину громадської землі, а то й дві-три, бо у нас це можна зробити. Але, де там! — Мій голос лишився без наслідків, як той **„голос вопіющого в пустині“.** Ще багато де-чого маю Вам писати, але за браком місця напишу іншим разом.

ВІД РЕДАКЦІЇ.

Тяжко приходиться нашим прихильникам і помічникам — передовим господарям у деяких селах. З них сміються мало освічені сусіди, їм часом і неприємности ріжні роблять. Але то вже така доля всіх тих, хто проповідує щось **нове,** зокрема всіх тих, хто провадить громдаську агрономічну працю. Однак завдяки цим недовірям, кпинами та неприємностями ми не мусимо зраджуватися, не мусимо кидати започатковану працю. Хай буде нас мало, але раніше чи пізніше ми переможемо — „раніше чи пізніше, але ми мусимо змінити нашу господарку“, як влучно пише госп. М. Киричук.

Господарство нашого прихильника стане взірцевим, коли прибутки від нього зростуть, — тоді й сусіди, знайомі та рідня почнуть такого господаря поважати, до його голосу прислухатися, його порад слухати. Таким робом господарство нашого прихильника стане **„показовим“,** „взірцевим“ для решти односельчан, а може й для цілої околиці. Не треба тішити себе, що ця праця піде швидко і що ми негайно досягнемо того, чого хочемо.

Громадська агрономічна праця завжди і скрізь була і є „компромісом“ (якимось середнім погодженням) поміж тим, що хотіли-б бачити агрономи і сучасною дійсністю, поміж старою й новою господаркою. То-ж і на наших землях справа не піде іншим шляхом. Коли, наприклад, ми хтіли-б бачити наш часопис у кожній хаті, а господарі годяться лише передплачувати його на спілку — по 5—7 господарів на одну передплату, — хай буде так: звикнуть читати наш часопис, матимуть від нього якусь користь, — тоді стануть передплачувати кожен для себе. Так треба бути вдоволеним хоч найменшим поступом і при інших агрономічних заходах. З часом справа поширіться, охопить цілий наш нарід. Переможемо! Сучасна сільсько-господарська кріза помогає нам у цьому! Раніше чи пізніше, але примушені будемо змінити нашу господарку! Господарювати так, як господарювали наші діди й батьки не можемо, бо тепер не ті часи, не ті умови. За дідів пшеничне зерно — добре й дешеве, з Америки, Австралії, з Заволжя не заливало так Европу, як заливає тепер. За дідів не була так високо поставлена продукція тростинного цукру, — доброго і дешевого, на о. Кубі та о. Яві; за дідів не було корів, що дають 17.000 літрів молока в рік, курей, що несуть 350 яєць в рік; не було машин, швидких пароплавів, потягів, аеропланів. А нині — все це маємо! То ж мусимо пристосуватися до нових умов, до нових вимог життя! Мусимо навчитися господарювати по новому! В противному разі чужоземні продукти витиснуть з продажу наші вироб-ки, як занадто дорогі і гіршої якости. Бо хто-ж собі ворог? Хто буде купувати продукти дорогі і гіршої якости, коли поруч можна купити продукти дешеві і ліпшої якости? Справа стоїть дуже гостро: **або ми підемо за всесвітовим поступом, — навчимося виробляти те, чого вимагає світовий ринок, або пропадемо в біді, голоді і хворобах.**

Отже — сміло вперед! З Новим Роком будемо господарювати по новому! Хто хоче ліпшого життя — хай йде з нами! Але нікого не силуємо! Кожен сам своєї долі коваль!

Чи Ви маєте вже наш великий ілюстрований господарський

календар

„Сільський Господар“ на рік 1931.

ЦІНА 3·50 ЗОЛ. З ПОСИЛКОЮ ЗВИЧАЙНОЮ 4·— ЗОЛ.

Замовляти можна у всіх книгарнях і в Т-ві „Сільський Господар“, Львів, Зіморовича 20. I

ЛИСТ Ч. 2.
Госп. Дмитро Королюк
с. Княгенинок, біля Луцька,
Волинь.

Українському часопису „Сільський Господар"!

Працюй, працюй, мій милий друже!
Нехай як грім Твої слова
Грімлять — гудуть по Україні
Для щастя нашого й добра!
Нехай не буде ні хатини
На цілій нашій Україні,
Де-б Ти, мій друже, не бував
І де-б пораду Ти не дав.
Не лиш пораду, — а й науку,
Щоб всі зєдналисъ в одну руку,
Щоб вибивалися з нужди,
Своїми силами завжди.
Читаю завжди цей часопис,
Люблю його — він є мій друг, —
Він вчить нової господарки, —
Щоб все нове було навкруг:
Щоб їсти білі паляниці —
Худоби треба більше мати,
А замісць жита та пшениці
Фасолю й сою засівати.
І винограду насадити,
І на городі — трускавок,
Малини, аґрест, поричок,
Горіхів, яблунь та сливок.
І морви теж нам не минути,
Як для худоби — буряків;
Під конюшину та люцерну
Третину пустимо полів.
Курей нам треба як найбільше,
І годувати їх — як слід, —
Щоби могли ми кожний тиждень
Яєць продати цілий віз.
А ну, селяне, всі проснітесь!
І покажіть-но, що ми є —
Нехай-но наш оцей часопис
Як та лілея розцвіте!
Складімо злотий, а хто й пять!
А може хто дасть й двадцять пять!
А як хто більше, то ще й ліпше —
Тоді вже щастя нам допише:
Часопис буде більш робити,
І дасть всім більше він знаття —
Як нам змінити господарку,
І як поліпшити життя.

На СВЯТА!

УСІ
СВЯТОЧНІ ТОВАРИ

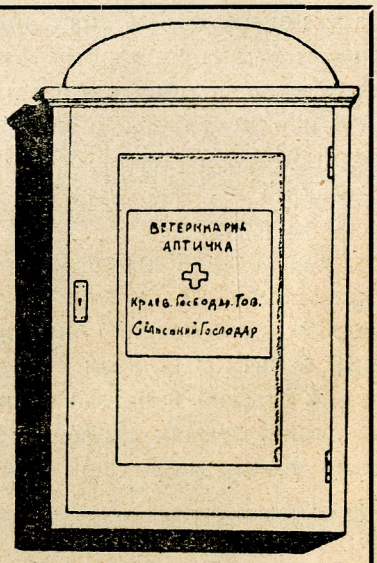
!!

ПЕРШОЇ ЯКОСТИ
УСІ РОДИ ВИНА
ґарантовано природні
КОНЯКИ — РУМИ
наша спеціяльність
Чай, Кава, Какао
(у власному опакованню)

ПОРУЧАЄМО НАШОМУ ГРОМАДЯНСТВУ В НАШИХ 22-ох СКЛАДАХ У КРАЮ ПО КОНКУРЕНЦІЙНИХ ЦІНАХ

„НАРОДНА ТОРГОВЛЯ"
КРАЄВИЙ СОЮЗ СПОЖИВЧИЙ
у ЛЬВОВІ, РИНОК 36.

Ветеринарні аптички

необхідні
для кожного Кружка і Філії „Сільського Господаря" й поодиноких хліборобів із найконечнішими л'ками для л'кування сіль.-гос. тварин

доставляє негайно

КРАЄВЕ ГОСПОДАРСЬКЕ Т-ВО
„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР"
у ЛЬВОВІ, вул. ЗІМОРОВИЧА ч. 20.

Величина	I.	II.	III.
ЦІНА	13·—	45 —	80·—
З пересилкою	16·—	50·—	90·—

З книжкою М. СТАХУРСЬКОГО „ВЕТЕРИНАРНИЙ ЛІКАР" на 4 зл. дорожче.

ДОДАТОК ДО ЧАСОПИСУ „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Рік І. Львів, дня 1. січня 1931 р. Ч. 1.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ

ОРГАН „ЦЕНТРОСОЮЗУ“, СОЮЗУ КООПЕРАТИВНИХ СОЮЗІВ.

ВИХОДИТЬ КОЖНОГО 1-го і 15-го В МІСЯЦІ.

Редагує: Редакційна Колегія „Центросоюзу“. Львів, вул. Зіморовича ч. 22.

Адміністрація: „Сільський Господар“. Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

Передплата і оголошення: разом із часописом „Сільський Господар“.

НАШІ ЗАВДАННЯ.

Приступаючи до видавання **власного часопису** присвячує його „Центросоюз“ цілковито найважнішій ділянці нашої праці: **сільсько-господарській кооперації.**

„Центросоюз“ вважає, що ця ділянка нашої кооперативної роботи є так важною, що без окремого поучування друкованим словом, без сталого інформування про стан, розвиток й напрямні цієї праці, без тривалого звязку централі з периферією, — видатна праця не є можливою. Тому такий часопис виходить сьогодня між наших кооператорів.

Не є це припадок, що часопис наш появляється покищо **разом із часописом „Сільський Господар“.** Це є зазначення цеї нерозривної цілости, яку творять: **сільсько-господарська продукція,** якій служить часопис „Сільський Господар“ і **збут** та **перерібка сільсько-господарських плодів,** яким служитиме часопис „Сільсько-господарська Кооперація“.

Коли продукція вимагає сьогодня великого знання природи, пізнання законів природничих наук, вивчення господарських відомостей та засвоєння економічних основ господарювання, то **збут** вимагає вивчення **приготовлення товару до продажі, пізнання ринків** та вдучного **переведення торговельних заходів.** Збут вимагає цього сталого відчуття: де, що і як можна збути, коли можна дістати найкращі ціни, коли добути слушну нагороду за труди хлібороба. Збут займає уми найспритніщих людей-торговельників, кооперативний збут сільсько-господарських продуктів вимагає введення в нашу хліборобську душу нових прикмет, прикмет кооператора-торговельника.

Збут — це під теперішню хвилю найбільша наша жура. Наш хлібороб продукує добрі продукти, а не має їх де збути. Приватний купець, спекулянт, посередник — обнижує ціни на 50%, хоч вони і так низькі через господарську кризу. Приходиться організувати нашим хліборобам **кооперативний збут продуктів,** являється необхідним взяти у власні руки не тільки продукцію, але й продажу плодів. Без цього наше сільське господарство буде цілком дефіцитовим. На шляху до зорганізування збуту стоять першими помічниками нашого хлібороба сільські кооперативи для загального закупу і збуту, дальше Повітові Союзи Кооператив, а на їх чолі „Центросоюз“. Ціла наша система господарсько-споживчої кооперації **переходить у сільсько-господарський бік,** щоби наладнанням збуту забезпечити купну спроможність нашого хлібороба. На цім шляху хоче наш часопис бути дороговказом, помічником і приятелем кооперативного збуту.

Друга важна справа — **кооперативна перерібка сільсько-господарських продуктів** — у нас теж мало наладнана. Млинарство, мясарство, крупярство, льнярство, виріб оліїв, перерібка овочів, городовини, цикорії, цукрового буряка, виріб крохмалю, дріжджей, і другі ділянки досі майже неза-

мітні в нішій кооперації. Їм присвятить наш часопис окрему увагу так у напрямі їх організації, як теж і техніки. Хочемо, щоби наша кооперація була не тільки доставцем сирівця до приватних фабрик, але щоби взялась сама за цю важну і конечну справу. Що для цього треба окремого друкованого слова, зайво доказувати.

Взявши на себе ці завдання, розуміє „Центросоюз“ дуже добре, що взяв на себе велике зобовязання перед нашою кооперацією. Редакція нашого часопису сповнятиме це зобовязання після сил солідно й совісно. Але рівночасно звертається до наших кооператив і кооператорів із такими двома проханнями:

1) **поширювати наш часопис** обовязково у **всіх кооперативах,** а крім цього **між кооператорами;**

2) **держати з нашим часописом звязок,** писати до нього про все цікаве: положення в районі, на місцевому ринку, про заходи для зреалізовання с.-г. збуту і с.-г. перерібки, про добрі й лихі сторінки нашої с.-г. праці.

Коли наші кооператори і кооперативи сповнять ці наші прохання, то і редакція виконає своє завдання, а часопис наш певно оправдає свою появу.

Редакція

„Сільсько-господарської Кооперації“.

М. Творидло.

Як оминати страт на вазі у кооперативних різнях і мясарнях.

Від недавна йдуть у нашій кооперації стремління до закладання власних мясарень. Шлях правильний, бо худоба у нас дуже дешева, а мясні вироби, мимо низької ціни живої ваги, так дорогі, що кооперація сповнить велике завдання, коли візьметься до того діла і управильнить та урухомить ті ріжниці. Одначе наша кооперація ще в цьому ділі за мало практична. Вчитися на помилках задорого коштує. Тому, опираючися на практиці, будемо старатися подавати всілякі вказівки, щоби дати кооперації можність не одному лиху запобігти. Сьогодні обговоримо, як переводити продаж і закупно живого товару, щоби ні одна ні друга сторона не попадали в страти.

Чужі мясарські кооперативи знають, що ріжниці на вазі від вивезення штуки з господарства і продажу до її убою бувають дуже великі, а влучні зарядження кооперативи, зміряючі до зменшення тих ріжниць, рішають про добре або лихе життя кооперативи. Господар-член цієї кооперативи є тут не лише продуцентом, але й підприємцем на ринку — співласником мясарні. Тому є це зрозуміле, що господар у вигодованню свиней, — також в обходженню з ними при транспорті і доставі мусить інакше, ніж досі дивитися на цей упадок ваги. Він мусить зрозуміти, що він сам, а не хто інший, поносить ризико зиску — страти при переробці, бо мясарська кооператива є лиш його комісіонером — виконавцем у перерібці його свині і продажі. Чим менша страта на вазі, тим більший заробіток на виробах. Коли практика каже, що страти на вазі є спричинені не на торзі, але у господарстві, то там також треба усувати їх причини.

На око видається інакше справа, коли кооператива не перероблює сама, але лиш збирає живий товар і продає його далі. Але й тут не може кооператива мати довірря на майбутнє, коли живий товар буде падати надмірно на вазі, а це потягне за собою утрату попиту або обезцінення продукту і кооператива не зможе розвиватися.

При доставах на більшу віддаль треба памятати, щоби свині їхали не дуже нагодовані, бо тоді вони приходять із дороги здорові. Якщо-ж вони по дорозі зголодніли, то на місці призначення їдять куди більше, ніж тоді, коли булиб пересичені перед самим транспортом. Практика каже, що це дає господареві куди менші страти на живій, а також і на битій вазі. Безумовно є це мильна калькуляція підгодовувати в дорогу, бо свиня пересичена є часто хора і до того травить по дорозі дуже мало, бо вона віддає майже всю поживу по дорозі на марно. Якщо вона буде нагодована по транспорті вже

успокоєна, травить дуже добре і на вазі майже не тратить.

Одначе кооперативи — мясарні повинні важити свині зараз на рампі при виладовуванню, бо тоді оминають сумнівів про провдивість ваги, але не на подвіррю у продуцента чи на стації заладовання. Вага на рампі може бути основою до означення ціни. Цим не можна ще сказати, що кооператива не сміє важити на подвіррю продуцента, але це має бути лиш орієнтаційна ціна для порівнання з вагою на рампі, чи на подвіррю у кооперативній різні, щоби ствердити ріжницю. Частіше заладовування і виладовування на возах чи на залізничих вагонах викликує нераз великий упадок на вазі і є все це некорисне, тому троба того оминати як в інтересі продуцента так і кооперативи.

Вагання ці є сильно залежні також від способів годування та тучення. Не тратять з причини транспорту так дуже на вазі свині, годовані ситними пашами. За те годовані воднистими пашами, як бараболі чи ріпа виказують із причини транспорту поважні ріжниці. Також тратять ті, що звикли до теплого корму, до додатку пісного (збірного) молока, а привезені на базар уже того не мають. Такі свині спадають на вазі і господар на цьому тратить.

На торзі не треба непокоїти свиней безупинно, не треба перекидати на віз, то знов на землю, на вагу і з ваги, не треба переганяти, а вже великою стратою буде возити з дому і до дому.

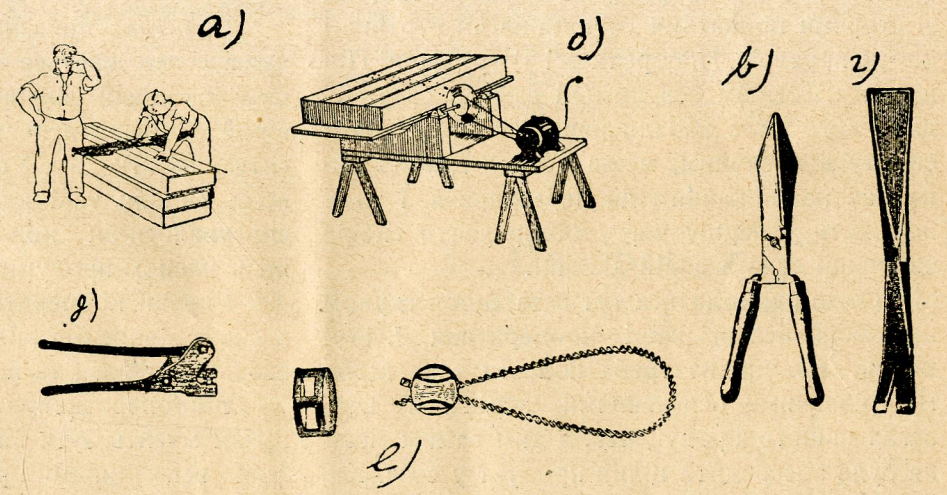
Свині добре вигодовані, тут головно расові, лежать при перевозах, а навіть на торговицях спокійно, а краєві є так нервові і неспокійні, що на вазі тратять дуже багато. Тому краще для господаря, коли він зважить і продасть свою свиню зараз із рана, щоби вона відразу пішла під ніж, а не аж по всіх, вечером.

Безумовно є ясним, що так господареві, як і кооперативі залежить дуже на тім, щоби страти на вазі були якнайменші, бо тоді і господар вдоволений і кооператива має кращі приходи.

І. Мартюк.

Торговля яйцями — новий гріш.

Серед тяжких, катастрофальних економічних відносин правдивим платничим середником, так би сказати обіговою монетою ключно в руках приватних посередників. Вони не лише використовують на кожному кроці наших селян-продуцентів, а до того ще

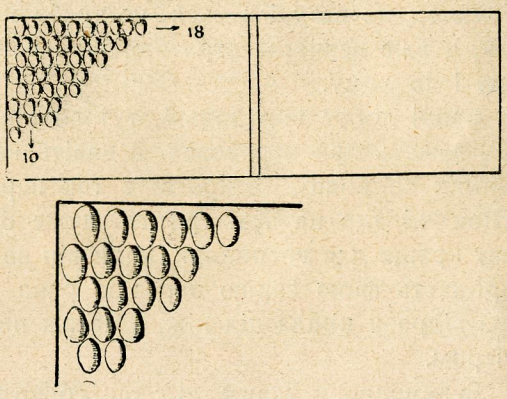

Прибори до паковання скриньок: а) ручна пила до перепилювання скриньки, б) електрична пила в) ножиці до обтинання соломи або стружок, г) лом до підважування та витягування цвяхів, д) кліщі до пльомбування, е) пльомба.

села, став у останні часи продукт нашого села — **яйця.** Збут цього продукту опинився через невідрадні торговельні обставини, серед яких від соток літ існує наш край, виріжними спекуляційними „штучками“ виробили для нашого г а л и ц ь к о г о продукту якнайгіршу марку. Колиб не занадто добра природня вартість галицького продук-

ту, головно для цілей консервования, то хто знає, чи можна-би сьогодні збути наш продукт денебудь за границею.

Наша господарсько-споживча кооперація не могла і не може зробити нічого кориснішого для матеріяльного піднесення нашого села, як зосереджувати постепенно у себе скуп яєць, щоби з часом перейти **до самостійного експорту** — висилки яєць за границю. Цей важний обовязок повинні і мусять перебрати на себе силою обставин наші кооперативні осередки, а саме — Повітові Союзи.

Розм'щення яєць у урядах.

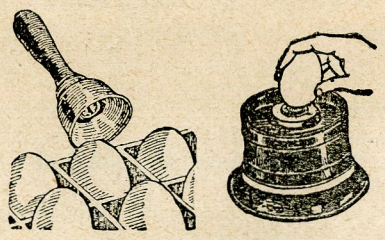
Союзи натрапляють на шляху здійснювання цього обовязку на безліч від них зовсім незалежних перешкод, якщо: брак на це діло оборотових фондів, брак відпов. магазинів, брак вишколеного персоналу для сортования яєць, необізнаність на загр. ринках, а вкінці сильна конкуренція в торговлі яйцями зі сторони приватних скупщиків чи гуртівників-експортерів. Побороти всі ті труднощі Повітовим Союзам без помочі самого села — для якого саме наладнання самостійного експорту є конечним, може бути в деяких випадках не можливим до переведення. І тому належить у першу чергу обміркувати спосіб співпраці села в даній ділянці.

Отже розходиться тут о те, щоби скупом яєць занялися всі наші **кооперативи І. ступіння.** Цю працю треба повести так, щоби матеріяльними осягненнями зацікався весь загал нашого продуцента, а тим самим можна буде зосередити цілий продукт у себе. Коли селяне, а головно селянки, побачуть наочно матеріяльну користь у збуті яєць по своїх кооперативах, то з цілою питомою собі впертістю підіпруть тяжкі почини своєї кооперативи.

Яку матеріяльну користь може дати сільська кооператива селянам-доставцям яєць?

Перегляд рахунків тих кооператив, що відставляють скуплені яйця до своїх централь, виказують, що кооперативи (видержуючи розуміється конкуренцію з приватними скупщиками) **на яйцях осягають надвижку 7—10 проц. ціни закупна.** Коли-би кооперативи (які занадто заробили вже раз при вимінній торговлі на проданих товарах) виплатили доставцям-членам половину лише своїх надвижок, тоді переконалися-би всі доставці за один лиш сезон, — що краще є збути всі яйця в кооперативі, яка заплатить зараз риночну ціну, а по закінченню сезону доплатить усім осягнений зиск скупщика, ніж продати їх зі стратою приватному скупщикові.

Щоби була можність розчисленння за доставлений товар, мусять кооперативи видати кожному членові книжочку достави яєць.

Печатки для значення яєць.

Практика показала, що такі книжочки дуже легко даються провадити, лекше навіть чим книжочки закупна товарів. Але тут повинні зацікавитися самі доставці яєць і мусять вимогти від Управ кооператив, щоби вони видали такі книжочки, де докладно вписувалося-би кожну доставлену кількість яєць членом-продуцентом.

Управи кооператив повинні тямити, що в економічній організації немає місця на пустословні фрази та на демагогію.

В кооперативній праці всі особисті порахунки мусять бути залишені на боці, а необхідно всіма силами прагнути до спільного матеріяльного інтересу всіх обєднаних членів.

Купуйте книжку „Яйчарство" Д-ра Е. Томашевського. — Ціна 2·50 зол.

ВЕСНЯНИЙ СЕЗОН 1930/31.

ЦІННИК ШТУЧНИХ ПОГНОЇВ

Ціни без зобовязання.

Ціни на львівське, станиславівське та тернопільське воєвідство.

Назва продукту	За готівку в цідім сезоні	На кредит із дост: в листоп. від січня та грудня до квітн.	
	зл.	зл.	зл.
Звичайний каїніт	430.00	450.00	460.00
Мелений каїніт	530.00	560.00	570.00
Потас. сіль 20 %	1060.00	1120.00	1140.00
— 21 %	1113.00	1176.00	1197.00
— 22 %	1166.00	1232.00	1254.00
— 23 %	1219.00	1288.00	1311.00
— 24 %	1272.00	1344.00	1368.00
— 25 %	1325.00	1400.00	1425.00

Ціни на волинське та поліське воєвідство.

Назва продукту	За готівку в цілім сезоні	На кредит із дост.: в листоп. від січня та грудні до квітн.	
	зл.	зл.	зл.
Каїніт звичайний	460.00	480.00	490.00
Каїніт мелений	560.00	590.00	600.00
Потас. сіль 20 %	1020.00	1080.00	1100.00
— 21 %	1071.00	1134.00	1155.00
— 22 %	1122.00	1188.00	1210.00
— 23 %	1173.00	1242.00	1265.00
— 24 %	1224.00	1296.00	1320.00
— 25 %	1275.00	1350.00	1375.00

Ціни на люблинське воєвидство.

Назва продукту	За готівку в цілім сезоні	На кредит із дост. в листоп. від січня та грудні до квітн.	
	зл.	зл.	зл.
Каїніт звичайний	490.00	510.00	520.00
Каїніт мелений	590.00	620.00	630.00
Потас. сіль. 20 %	1100.00	1160.00	1180.00
— 21 %	1155.00	1218.00	1239.00
— 22 %	1210.00	1276.00	1298.00
— 23 %	1265.00	1334.00	1357.00
— 24 %	1320.00	1392.00	1416.00
— 25 %	1375.00	1450.00	1475.00

за 10.000 кг. люзом у критім ваґоні льоко стація відборча.

Коли відборча стація належить до львівської або станиславівської дирекції та лежить на вузкоторовій або приватній залізничній лінії, відборець доплатить сам кошти перевозу з останньої стації, що лежить на шляху державних нормальноторових залізниць до відборчої стації. Доплату ту зверне фабрика прямо відборцеві, оскільки він найдальше до 3 тижнів по отриманню товару пришле нам фрахт, на якому вище згадана доплата має бути зазначена.

На покриття замовлень просимо приєднати векслі на квоти подані вище в нашому ціннику з додатком приблизно зл. 50.00 за підставлення ваґону, стемплеві належитости, кошти векслевого інкаса і т. д. При замовленні товару в мішках треба прислати ще за мішки від 15. тонового ваґону (один 100 кґ. мішок зл. 2.30 разом із наповненням) рімеси на 345 зл.

Платність: готівкою при замовленні або на **безпроцентовий** кредит рімесами (як в загальних умовах продажі) на 6 місяців із правом пролонґати до 31. жовтня 1931. р.

Боніфіката за скоріший відбір товару.

При відборі товару в місяці листопаді та грудні дає фабрика спеціяльні боніфікати від оригінальних цін поданих у нашім ціннику в отсих висотах:

в листопаді 1930. боніфіката від 10 тон потас. соли виносить зл. 30.00; в листопаді 1930. боніфіката від 10 тон каїніту виносить зл. 20.00.

в грудні 1930. боніфіката від 10 тон потас. соли виносить зл. 20.00; в грудні 1930. боніфіката від 10 тон каїніту виносить зл. 10.00.

Отсю боніфікату фабрика зразу відтягає від суми фактури.

За післяплатою фабрика товару **не висилає.**

Мілкий каїніт висилає фабрика тільки в мішках.

До фактури дочисляється:

1. Зл. 6.00 за підставлення ваґону без огляду на його поємність.
2. Евентуальну належитість за міхи.
3. Евентуальну належитість за комібновані посилки у висоті зл. 1.00 за 1 тону.
4. Стемплеву належитість від суми фактури.

„ЦЕНТРОСОЮЗ“.

——o——

З „Центросоюзу”.

Нотовання цін збіжжя рільничих продуктів у Львові з дня 30. грудня 1930 р.

За 100 кґ. льоко і франко ваґон стація заладов. Підволочиська [200 klm. від Львова.] При курсі доляра 8·96

Пшениця однорідна 22·75—23·25, збірна 20·75—21·25. Жито 15·50—16·50. Ячмінь броваряний 18·00—18·50, млинарський 14·75 до 15·25. Овес 18·50—19. Кукурудза рум. 22—23. Гречка 25·00—26·00. Фасоля біла з мішком 30·00—32·00, Горох пільний 18·00—20·00. Горох ½ Вікторія 24·50 – 26·50. Конюшина червона з 1930 р. 180·00—200·00. Макухи льняні 26·00—27·00 Мак синій з мішком 95·00—105·00.

Над чим радила Краєва кооперативна анкета „Центросоюзу"?

В днях 6. і 7. грудня відбулася в кімнатах Центросоюзу у Львові господарсько-кооперативна анкета представників Повітових Союзів Кооператив. Анкета була заступлена всіми членами Центросоюзу за виїмком представників Повітових Союзів з Тернополя, Скалату, Теребовлі, Бродів і Городенки. Щораз більша господарська скрута і в добавку останні події змушують кооперативний провід призадуматися добре над тим, яких засобів треба ужити та який напрям праці надати цілому кооперативному рухові, щоби кооперація перетрівала скруту й завдавані удари та щоби стала ще сильнішим чинником уздоровлення нашого господарського життя. Тому й не диво, що участь на нараді була дуже численна.

Як гості брали в анкеті увесь час участь представники РСУК, Нар. Торговлі, Маслосоюзу і Сільського Господаря.

Анкетою проводив голова Надз. Ради Центросоюзу пос. Луцький. Про фінансове положення Центросоюзу і його підбудови — Повітові Союзи та про розбудову споживчого відділу виголосив реферат дир. Ю. Шепарович; про намічення праці галянтерійного і яєчного відділу дир. І. Мартюк, а про вагу і плян розбудови кооперації в напрямі двигнення продукції і зорганізування перерібки та збуту сільсько-господарських плодів агроном М. Творидло. Наскрізь річева дискусія стояла в обох днях нарад на високому рівні. Це доказ зрозуміння завдань кооперації під нинішню хвилю. Вислід ствердженых фактів і постанов скристалізувався в ось-таких точках:

1) Анкета звертає увагу українському громадянству на те, що господарська скрута не кінчиться, а навпаки: буде поглиблюватися щораз більше.

2) На тлі цієї скрути впливають всілякі чинники пляново на повалення нашої кооперації, вдаряючи головно в її торговельну ділянку.

З поданих вище причин є необхідна як-найбільша обережність кооперації у всіх її починаннях, тому: а) анкета одобрює і приймає до відома заходи Ревізійного Союзу Українських Кооператив у справі страт, нанесених останніми подіями; б) анкета одобрює нову кредитову політику Центросоюзу до Повіт. Союзів, яка опирається на обмеженні кредитів, скріпленні гарантій, вінкуляціях, установлюванні контролі та на рішучому стяганні зобовязань; в) зокрема анкета уважає за правильний шлях рішучі кроки Центросоюзу щодо стягання довгів за допущені Повіт. Союзами до протесту векслі.

3) Анкета приймає до відома ново намічені підстави і шляхи співпраці Центросоюзу і Народньої Торговлі.

4) Анкета висказується за розважною фузією менших Повітових Союзів для створення великих районових, з огляду на більшу їх рентовність і на кращу технічну обслугу місцевих кооператив.

5) Анкета стверджує, що господарська скрута й упадок цін на хліборобські плоди загрожують селу руїною, тому кооперація, беручи це під увагу, поручає кооператорам доложити зусиль, щоби цьому запобігти. Саме тому анкета стверджує, що наладнання збуту сільсько-господарських продуктів є сьогодні життевою конечністю для розбудови села й кооперації.

6) В тій ціли анкета уважає вказаним звернути видатніше діяльність кооперації в напрямі зусиль для побільшення техніки продукції як щодо її масовости, так і щодо дешевости й якости.

7) Анкета звертається до всього українського громадянства, а зокрема до інтеліґенції, з зазивом до ще більшої чинної співучасти в кооперації, як у ділянці двигнення техніки продукції, так і збуту.

8) Анкета визнає конечність ще більшої співпраці кооперації з організацією Т-ва „Сільський Господар", як організацією для ширення сільсько-господарської культури, а зокрема уважає конечною співпрацю з його агрономами і вишколювання фахового персоналу, як інструкторів для перерібки сирих плодів і підготовки їх згідно з потребами і побажаннями торговельних ринків.

9) Для підготовлювання кооператорів у цьому напрямі уважає анкета за вказане подавати більше ніж досі відомостей в пресі з цих областей, а зокрема вплинути на часопис „Сільський Господар", щоби посвячував більше місця питанням техніки в перерібці і збуті сільсько-госп. продуктів.

10) З огляду на те, що розбудова збуту є злучена тісно з розбудовою власного кредиту, анкета взиває Повітові Союзи Кооператив, щоб вони ще більше поглибили працю для поширення українських райфайзенських кас.

Видає: Т-во „Сільський Господар". За редакцію відповідає: Інж. Ев. Храпливий. Редагує: Колегія.
З друкарні Видавничої Спілки „ДІЛО" Львів, Ринок ч. 10.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ І ЧИТАЙТЕ!

Найбільший обємом, одинокий ілюстрований український тижневик для родин

„НЕДІЛЯ"!

„НЕДІЛЯ" стоїть на всеукраїнському надпартійному становищі і тому має змогу обективно ставитися до всіх проявів нашого громадського життя, змагаючи при тому всіми силами до перемоги единої всеукраїнської ідеї серед Громадянства.

Кожний Передплатник „НЕДІЛІ" одержує крім журналу також окремий повістевий додаток — та є управнений до участи в постійних піврічних конкурсах нагород які для своїх Передплатників улаштовує Видавництво „НЕДІЛЯ".

Передплачуйте негайно, бо крім цікавої газети, одержує кожний, що найменше чвертьрічні Передплатники, право взяти участь у І-шому Великому Зимовому Конкурсі нагород „НЕДІЛІ", що відбудеться 31. січня 1931. р., а приносить поверх 60 нагород понад 4.000 зол. загальної вартости. Ближчі подробиці читайте у святочному числі „НЕДІЛІ".

Передплата міс. 1.50 зол., чвертьрічна 4.50 зол., піврічна 9 зол., річна 18 зол.

Просимо жадати оказових чисел.

Адресувати:
Львів, Домініканська 4. Адміністрація „Неділі".

Центральний Кооперативний Банк

„КРАЄВИЙ СОЮЗ КРЕДИТОВИЙ"

У ЛЬВОВІ, РИНОК Ч. 10. — Телєф. ч. 4—33.

Конто Почтової Щадниці ч. 143.467.

як **ЦЕНТРАЛЬНА КАСА УКРАЇНСЬКИХ КООПЕРАТИВ** приймає вкладки ощадности, обезпечує їх у твердій валюті та поміщує їх у наших **кооперативах,** щоби піднести господарський розвиток українського народу.

ПЕРША УКРАЇНСЬКА РОБІТНЯ ВОЛІЧКОВИХ ВИРОБІВ „ТРИКОТАРНЯ"

КАТРІ ВЕНЬҐЕР

у Львові, вул. Косцюшка ч. 3. партер на ліво

(Дім Т-ва „Сільський Господар")

виробляє гарсонки, костюми, пульвери, камізельки, всі діточі річи, вовняні шкарпетки, панчохи, камаші, штильпи, шалі, светери і пр.

ЦІНИ ПРИСТУПНІ! РОБОТА СОЛІДНА!

ВОЛІЧКА КРАЄВА І ЗАГРАНИЧНА!

ТОВАРИСТВО ВЗАЇМНИХ ОБЕЗПЕЧЕНЬ

„ДНІСТЕР"

у Львові, вул. Руська ч, 20.

Обезпечує:

Від вогню будинки, хатні і господарські движимости, худобу, пашу і збіжжя в долярах або в польській валюті;

Від крадіжи готівку, вартісні папери, дорогоцінноти, предмети домашнього урядження, товари, склади і т. п.

КООПЕРАТИВНИЙ БАНК

„ДНІСТЕР"

у Львові, вул. Руська ч. 20

уділяє позички векслеві і товарові зачети на підклад акцій і т. п.

переводить купно і продаж усякого рода цінних паперів.

приймає під найкориснішими умовами вкладки в краєвій і заграничній валюті.

переводить тоговельні операції,

приймає вплати на рахунок третіх осіб.

попирає діяльність других кооператив,

Адреса для телеґрам: **„Дністер", Львів.** Телєфон ч. 547.

Інформації в справі обезпечування і позичок уділюють аґенції „ДНІСТРА"

ЧИТАЙТЕ! **ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!** **ПОШИРЮЙТЕ!**

Єдиний на Зах.-укр. Землях науковий економічно-кооперативний часопис

„Кооперативна Республика"

змагає до піднесення нашого кооперативного руху на вищий щабель усвідомлення й досконалости.

„КООПЕРАТИВНА РЕСПУБЛИКА" широко інформує про наш український і світовий кооперативний рух, досліджує і обговорює всі пекучі питання економіки та кооперації.

„КООПЕРАТИВНА РЕСПУБЛИКА" ставить собі метою перевиховання українського громадянства в напрямі свідомої економічної творчости.

„КООПЕРАТИВНА РЕСПУБЛИКА" здобула собі признання в науковому світі: до неї самі зголосили своє співробітництво такі світознані учені і кооперативні діячі, як проф. В. Тотоміянц (Берлін), Доде-Бансель (Париж).

„КООПЕРАТИВНУ РЕСПУБЛИКУ" видає Центральне Обєднання Західноукраїнської кооперації, Ревіз. Союз Українських Кооператив у Львові, під ред. Др. К. Коберського.

„КООПЕРАТИВНА РЕСПУБЛИКА" коштує річно тільки зл. 16. — піврічно зл. 8. — чвертьрічно зл. 4. — Поодиноке число виносить зл. 1.50. Для Америки 2.50 дол. річно.

Набувати можна в усіх книгарнях.

Передплату надсилати до Адміністрації на адресу:

РСУК, Львів, вул. Словацького ч. 14. III. п.

ЛЬВІВСЬКЕ

АКЦІЙНЕ Т-ВО БРОВАРІВ

ПОРУЧАЄ

СВОЇ

ЗНАМЕНИТІ

ВИРОБИ:

ПИВО ЕКСПОРТОВЕ, ясне,

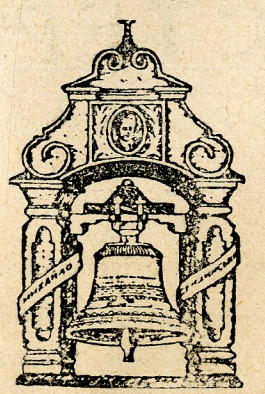
ПИВО БАВАРСЬКЕ, темне,

ПОРТЕР–ІМПЕРІЯЛЬ.

ВСЮДИ ДО НАБУТТЯ!

ПОЗІР! **ПОЗІР!**

ГРОМАДЯНЕ!

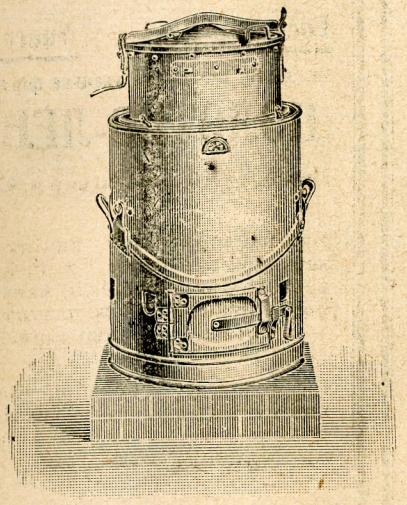
Кожне село — чи парохія бажає мати добрі гармонійні і витривалі дзвони. Цеж краса і гордість для церкви і парохії! З браку досвіду та потрібних інформацій наші люде замовляють часто і купують дзвони у невідповідних жидівських чи інших чужих фірмах. Цим наражуються часто на прикрі наслідки, — бо нездалі дзвони тріскають. Про вартість та якість **добрих** дзвонів можна переконатися лише в одинокій

ЛІЯРНІ ДЗВОНІВ
Михайла Брилинського

Львів, Замарстинівська 43, тел. 63-56

Лише там можете дістати дзвони першої якости: тривалі, гармонійні, довільної величини, поодиноко та гуртом. На витривалість дає наша фабрика довголітню поруку!

Догідні слівя! Свій до свого! Сплати ратами!

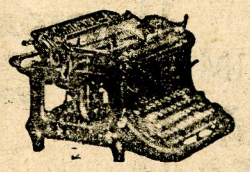
АЛЬФА

Універсальні віденські парники „АЛЬФА“ у всіх величинах. — Славні, оригінальні шведські кружлівки „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“ та всякі машини молочарські і рільничі на догідних услівях сплати поручає фірма:

Герман Ляндес

у Львові, вул. Городецька ч. 54. Тел. 28-05.

МАШИНИ ДО ПИСАННЯ

Машини до рахування, Цикльостилі, Ґектоґрафи, Каси реґістраційні. Прибори до всіх бюрових машин. Прецизійна направа бюров. машин.

ЮЛІЯН ЛОМАҐА

ЛЬВІВ, ВУЛ. СЄНКЕВИЧА Ч. 9.

Телєфон ч. 28—70.

ҐОСПОДАРІ!

Не марнуйте дарів Божих і збірайте

„ЛІЧНИЧЕ ЗІЛЛЯ“,

яке скуповує

„PLAMETIN“

С-ка з обм. пор.

ЛЬВІВ, ВУЛ. РУТОВСЬКОГО Ч. 16.

Тел. 71—60.

Докладні поучення що до часу і способу збірання пересилається безплатно.

УКРАЇНКИ!

Котра з Вас хоче бути:
Зразковою господинею,
Доброю, розумною жінкою-матірю,
Передовою українською громадянкою,

ХАЙ ПЕРЕДПЛАТИТЬ СОБІ

„ЖІНОЧУ ДОЛЮ“

тижневик для українського жіноцтва, що виходить вже семий рік в Коломиї.

„ЖІНОЧА ДОЛЯ“ коштує всього 1 зол. місячно, 3 зол. квартально, 6 зол. пів річно або 11 зол. річно. — Для заграниці 2 доляри річно.

Для Підкарпаття й Чехословаччини ціна як у краю, але це Вам стократно випалтиться, якщо послухаєте її добрих порад! Тож передплачуйте й поручайте всім знакомим цей цікавий, хосенний часопис!

Адреса: **„ЖІНОЧА ДОЛЯ“, Коломия (Нова 1).**

КУПУЙТЕ Й ЧИТАЙТЕ!

Жадна Українка не може обійтися без **календаря-порадника,**

„ЖІНОЧА ДОЛЯ“

на рік 1931.

Коштує всего 2.25 зол. з почтовою пересилкою. Для Америки 50 ам. центів.

ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ ТА ВЕСЕЛИХ СВЯТ

бажає всім своїм Клієнтам

ФОТОҐРАФ ЛЕВ ЯНУШЕВИЧ

ЛЬВІВ, вул. Піскова ч. 22. (Власна Хата).

Телєфон число 2—11.

МУШТАРДУ ДОБІРНОЇ ЯКОСТИ

ДОСТАРЧАЄ ФАБРИКА

Йосифа Журавського

ЛЬВІВ, вул. НА БЛОНЄ 12. Телєф. 26-44.

Інж. аґр. Василь Дувало

У ЛЬВОВІ, ВУЛ. ҐРУНВАЛЬДСЬКА ч. 10. І. п.

купує і продає ґрунти в ріжних околицях Східньої Галичини.

ОДИНОКА УКРАЇНСЬКА ФІРМА

РАДІЄВИЙ ДІМ

АНТІН ЗАТЕЙ

ЛЬВІВ, ЧАРНЕЦЬКОГО 3.

Тел. 6-74.

поручає

Радіоапарати

НА ДОГІДНІ СПЛАТИ.

ПАРКЕТЯР

МЕТОДІЙ ВАРЦАБА

ЛЬВІВ, КЛЕПАРІВ, вул. Річна 254.

Виконує всякі роботи, які входять в обсяг кімнатного паркетярства. — Спеціяліст в добиранню десенів. — Роботи виконує солідно і після всяких бажань замовляючих.

1—2

Господарі! Увага!

Чи знєте, що істнує ткацька фірма

„ПОЛОТНО-ЛЕН“

Львів, вул. Городецька ч. 97.

Яка найкориснійше вимінює лен, коноплі, клоче і т. п. на всякого роду матеріяли мануфактурні, як рівнож платить за сирівці найвищі ціни.

Інформації і пробки висилаємо на жадання. — Агентів приймаємо за високою провізією!

1—2

НАСІННЯ ГОРОДОВИНИ І БУРЯКІВ ПОДЕШЕВІЛО!

СПІЛКА УКР. АҐРОНОМІВ ЛЬВІВ, вул. СОБІСЬКОГО 28.

вишле кожному, хто подасть свою адресу, цінник насіння і господарських машин даром з кінцем січня ц. р. —

МАШИНИ до виробу цементових дахівок у ріжних ґатунках, **ФОРМИ** до бетонових рур, **ХРЕСТИ, ГРОМОЗВОДИ, ВІКНА ДО ЦЕРКОВ** і всякі вироби слюсарські

виготовляє

Михайло Стефанівський

У ЛЬВОВІ, ВУЛ. КОРДЕЦЬКОГО Ч. 45, або ВУЛ. ВАРСТАТОВА Ч. 10.

Телєфон: 49—14.

МАКС ҐЛЯЗЕРМАН

Ритівничий заклад, виріб кавчукових печаток (стемпілій) і відливання таблиць.

ЛЬВІВ, вул. СИКСТУСЬКА ч. 19.

ФІЛІЯ: ЛЬВІВ, вул. СИКСТУСЬКА 1.

Для Кооператив, Читалень „Просвіти“, Кружків „Сільського Господаря“, окремі значні опусти.

ЗАМОВЛЕННЯ ВИКОНУЄ ОБОРОТНО!

НА СВЯТА! НА СВАТА!

ВУДЖЕНИНИ І МЯСО

поручає знана зі своїх найкращих мясних виробів одинока українська фірма, ведена після найновіших санітарно-гігієнічних приписів

ТЕОДОР ПЯВКА

ЛЬВІВ, ВУЛ. РУСЬКА ч. 16.

Телєф. 59—74.

Рівночасно подає П. Т. Шановному Громадянству до ласкавого відома, що після відновлення свойого льокалю, примінив найновіші технічні машини, як автомат, електр. холодільня амер. сист. **„FRIGIDAIRE“** і інше т. подібні машини.

ДРУКАРНЯ „ПОСПІШНА“

ЛЬВІВ, ХОРУЩИНА 23.

Телєфон 77—84.

Приймає замовлення на ріжні друкарські роботи.

ВИКОНАННЯ СОВІСНЕ Й АКУРАТНЕ.

ЦІНИ КОНКУРЕНЦІЙНІ.

„ЕЛЄҐАНТ“

ПАСТА ДО ОБУВИ ТЕРПЕНТИНОВА ЧИ ВОСКОВА Є НАЙЛІПША

ЛЬВІВ, ВУЛ. КОРДЕЦЬКОГО Ч. 51.

Телєф. 60—04.

Годівельники!

Корміть свої безроги на PROVENDEINE

„PROVENDEINE" є необхідне для безрог, бо дає **2 місяці ощадности на годівлі** з цього огляду, що містить спеціяльні ВІТАМІНИ, сконцентровані під впливом ділання ультра-фіолєтових промінів. Ті вітаміни побуджують організм безрог до скорого росту і прискорють ЗНАЧНО ТУЧЕННЯ. Соли мінеральні, які містить в собі **„Provendeine"**, зміцняють кости і запобігають недугам костей. Тисячі годівельників у Польщі уживає Провендейну з найліпшим успіхом, тимбільше що уживання Провендейну не вимагає зміни паші, бо вистарчає мала домішка до паші звичайної.

ДВА МІСЯЦІ ОШАДНОСТИ НА ГОДІВЛІ!

„P R O V E N D E I N E"

Представництво на Східну Галичину і Волинь

ЙОСИФ КАРРАХ, ЛЬВІВ, КОСЦЮШКА ч. 18.

Земельний Банк Гіпотечний

Спілка Акційна. Львів, вул. Словацького 14.

Тел. 3-82 і 52-92 (Дирекція). Адреса для телєграм: „ЗЕМЛЕБАНК". Конто в П. К. О. 149.000.

(Власна камениця у Львові, вул. Словацького 14)

Одинокий Український девізовий Банк.

Полагоджує всі банкові чинности. — Приймає вклади на біжучий рахунок у долярах і золотих і виплачує їх у долярах або золотих по курсі дня. — Переводить перекази за границею до всіх країн, з осібна на Україну й до Америки. — Переводить інкасо в усіх місцевостях краю. — Уділює гарантій, акредитив і. т. п. — Купує і продає цінні папери.

Кожний Українець повинен мати акції Земельного Банку Гіпотечного Як їх ще не маєте, пишіть до банку. При письменних запитах долучити марку за 50 грошів на відповідь.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Рільники!

Один кільоґрам азоту (доцільно ужитого) **побільшує видаток зерна приблизно на 20 кільоґрамів, що при нинішних цінах коштує**

коло 4 зол.

Один кільоґрам чистого азоту в краєвих погноях азотових (АЗОТНЯК, ВАПНАМОН, САЛІТРАК і НІТРОФОС) коштує пересічно

коло 2 зол.

Ощаджування на азотових погноях не є ощадністю тільки марнотратством.

Всякі інформації дають:

Державні Фабрики Азототових Сполук у ХОЖОВІ і МОСЦІЦАХ.

Всякі інформації дають:

„Сільський Господар“ — Львів, вул. Зіморовича 20.

21411

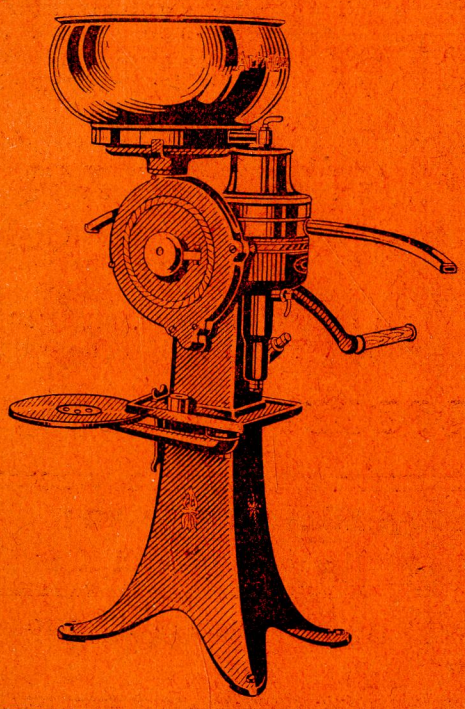
РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 15. СІЧНЯ 1931. ЧИСЛО 2.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

МОЛОЧАРСЬКИЙ ПРОМИСЕЛ
ОРГАНІЗУЄ РОЗБУДОВУЄ одинока на наших землях кооп. Молочарська Централя.

КРАЄВИЙ МОЛОЧАРСЬКИЙ СОЮЗ
„МАСЛОСОЮЗ" ЛЬВІВ, КОСЦЮШКА 1а.
Телєфон 43-86.
Тел. МАСЛОСОЮЗ — ЛЬВІВ.

Звертайтеся по всякі поради в справі основання молочарень, закуповуйте першорядні машини й прилади молочарські, збувайте весь свій набіл тільки через „МАСЛОСОЮЗ" та його відділи у більших містах у краю.

Власні склепи і відділи:

Львів, вул. Косцюшка 1а.
„ Ринок 10, ч. телефону 5-44
„ вул. Сапіги 21
„ „ Зиблікевича 49
„ „ Жовківська 11
„ „ Городецька 48
„ „ Личаківська 34
„ „ Кентшинська 24.
Стрий „ Шевченка 5, тел. 26
Станиславів, вул. Собіського 28., тел. 275
Перемишль, Ринок 23, тел. 340
Самбір, вул. Косцюшка 11а., тел. 43
Коломия, вул. Шевченка 25
Дрогобич, вул. Стрийська 14, тел. 235
Тернопіль, вул. Міцкевича 41
Сокаль, Кольонія 30 (орг.)
Луцьк, вул. Ягайлонська 13.

Сезоново:
Яремче, Зелемянка, Трускавець, Ворохта.

Купуйте і читайте господарські книжки!

Видання Господарського Товариства

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“

Купуючи книжки Вашої хліборобської орґанізації маєте користи самі, бо вчитеся розумної новітньої господарки, а Вашому Товариству даєте змогу працювати для Вашого добра, для піднесення господарської культури і добробуту народу!

I. Управа ріллі й рослин, садівництво і пасічництво.

	зол.
1. Воробець-Волинець: Про помічні погної та як їх уживати	0·50
2. Інж Гр. Паляниця: Жито	0·20
3. Інж. Гр. Паляниця: Пшениця	0 20
4. Гр. Величко: Пашні буряки	0 50
5. Гр. Величко: Сумішка конюшини із травами	0 50
6. Г. Цееб: Управа пашних рослин	1·50
7. Доц. В. Доманицький: Цукровий буряк	1·80
8. Інж. Г. Гордієнко: Конюшина	0·50
9. В. Пилипчук: Практичний підручник пасічництва	6·00
10. Інж. М. Боровський: Як вирабляти соломяні вулики	0·45
11. Інж. Г. Гордієнко: Соя	1 30
12. Інж. О. Кошель: Фасоля	0 60
13. Інж. М. Боровський: Про зелені погної	0·70

II. Плекання сільсько-господарських тварин.

14. Інж. Хомишин: Годівля домашніх тварин	0 50
15. К. Михайлюк: Плекання телят (друкується нове видання.)	
16. Д-р В. Королів-Старий: Як вибирати коня	0.75
17. В. Воробець: Про плекання та годівлю домашньої птиці	2·00
18. Гр. Герман: Годівля гусей, качок і інш.	1·50
19. Гр. Герман: Годівля курей	1·50
20. Інж М. Холєвчук: Годівля та плекання поросят	0.90
21. Інж. Д-р М. Холєвчук: Шляхи до поліпшення годівлі сільсько-господарських тварин	0·20
22. Інж. Д-р М. Холєвчук: Як організувати і вести контролю молочности?	0 90
23. Інж. Д-р М. Холєвчук: Як організувати і вести Секції охорони сільсько-господарських тварин?	зол. 0·30
24. В. Королів-Старий: Крілики	0 90
25. о. О. Раковський: Головні основи годівлі домашних звірят ч. I.	1·50

III. Ветеринарія.

26. Д-р М. Стахурський: Ветеринарний лікар у недугах дом. звірят	4·00
27. М. Стахурський: Хороби кінських ніг (кінська ортопедія)	0·60
28. М. Стахурський: Коли і як помагати при породах у корів	0·30
29. М. Білинський: Ветеринарна гігієна	2 00

IV. Інжінєрія.

30. Інж. О. Охрим: Меліорація і комасація селянських господарств	0·70
31. Інж. Гр. Герасимович: Як міряти землю	0·20
32. Інж. О. Лушпинський: Відбудова знищених сіл (часть 2, 3)	5 00

V. Право, кооперація й інші.

33. М. Стахів: Хто відповідає за полеві і лісові шкоди	0·80
34. Інж В. Созанський: Яка буде завтра погода	0·25
35. Д-р К. Коберський: Про кредит та сільські каси (Райфайзенки)	0·20
36. Проф. Б. Іваницький: Як доглядати ліс	0·30
37. Проф. О. Голинський: Вексель у практиці	1·0

Друкуються такі нові книжки:

38. Інж. М. Боровський: Медодайні рослини.
39. О. Фацієвич: Виріб овочевих вин.
40. Д-р Б. Гнатевич: Коропове господарство.

Крім книжок нашого видання маємо на складі всі господарські книжки других Видавництв та Державного Видавництва України Викази та цінники пересилаємо на бажання даром. Книжки висилаємо за попередним надісланням готівки або на бажання за післяплатою. За післяплатою не висилаємо книжок, які коштують менш, ніж 1·50 зол. Пересилка поодинокої книжки коштує 25 сот., а поручена 50 сот. За непоручені посилки експедиція не відповідає.

НАСІННЯ ГОРОДОВИНИ І БУРЯКІВ ПОДЕШЕВІЛО!

СПІЛКА УКР. АҐРОНОМІВ ЛЬВІВ, вул. СОБІСЬКОГО 28.

вишле кожному, хто подасть свою адресу, цінник насіння і господарських машин даром з кінцем січня ц. р —

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ СІЧНЯ 1931. ЧИСЛО 2.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ГОСПОДАРСЬКОГО Т-ВА „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ У ЛЬВОВІ

ВИХОДИТЬ 1. і 15. КОЖНОГО МІСЯЦЯ.

ПЕРЕДПЛАТА: В краю: за чверть року . . 3·50 зол
за пів року . . . 7·— „
за цілий рік . . . 14·— „
для членів Т-ва „С.Г.“ 12·— „
За кордоном: Америка . . . 2·25 дол
В інших краях рівновартість 2. дол.
Поодиноке число коштує 65 сот.

ОГОЛОШЕННЯ: Ціла сторінка 1 раз . . . 200·— зол.
половина сторінки . . . 120·— „
чверть „ . . . 65·— „
одна восьма „ . . . 35·— „
За першу і четверту сторінку окладинки 50% дорожче.
За оголошення в тексті 30% дорожче.
Дрібні оголошення по 30 сот. за слово.

Передплату треба висилати на адресу: Т-во „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20, тел. 30-53, П. К. О. Варшава 147.053. — **Гроші з закордону просимо слати на наше конто в Земельному Банку Гіпотечному (Zemelnyj Bank Hipotecznyj)** у Львові, вул. Словацького 14, або грошевими листами на адресу Т-ва.

БІБЛІОТЕКА НАУК. ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ

Віктор Доманицький,
доцент Української Госп Академії.

Ощадність чи раціоналізація?

Від пяти років наші часописи, календарі, наші кооперативні установи пропагують, захоплюються „ощадністю“. Але все якось забувалося вияснити, що **ощадність буває ріжна: розумна й нерозумна, — користна й шкідлива.** Наприклад, повздержатись від горілки чи тютюну і в той спосіб заощадити гріш — це буде ощадність розумна й корисна; але перестати купувати штучні погної в той час, як вони збільшують врожай так сильно, що господар міг би мати 200—300 відсотків прибутку на вложений в погної гріш; чи ощадити на кормах для корови, коли вона зі збільшенням кормів збільшує й чистий прибуток — це вже ощадність нерозумна й шкідлива. Так само нерозумно й шкідливо є щадити гріш на агрономах, сільсько-господарських часописах, сільсько-господарських календарях, господарських книжках, курсах, тощо. Отже, коли глибше подумаємо над цією справою, то побачимо, що гасло „ощадність“ можна й треба уживати лише в тому розумінні, щоб люде повздержалися від уживання „роскоші“, „люксусу“ — скажемо: горілки, тютюну, парфюмів, „модної“ тендітної одежі, тощо.

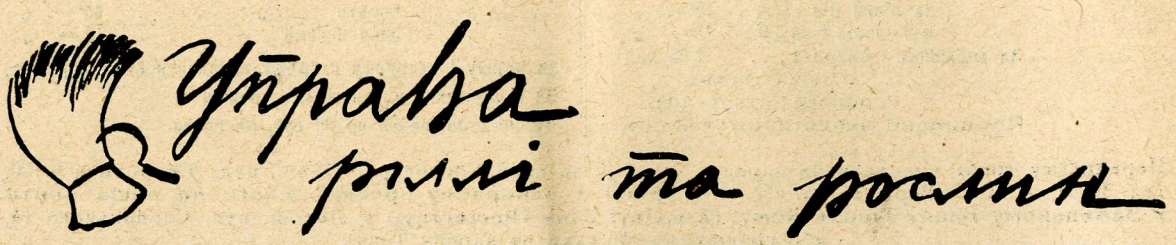
Що ж торкається **сільського господарства, промисловости, а навіть уживання річей, необхідних для підтримування людського здоровля і сили, то тут вже про „ощадність“ балакати не можна, а треба натомісць казати про „раціоналізацію“** (с. т. розумне ведення) господарства, виробництва, праці, відживлення людей, побуту, тощо. Бо дуже часто буває так, що розумне господарювання вимагає якраз вложення гроша в господарство, чи в здорову нелюксусову їжу, чи в потрібну нелюксусову одіж, а не заощадження гроша на цих потрібних річах. Коли-б ми підрахували скільки наші люде витрачають гроша на річі люксусові, а скільки на річі господарчо-виробничі й нелюксусові, то побачили-б, що той наш „люксус“ в порівнанню з іншими видатками випадає дуже мізерно.

Тому пропагувати треба у нас не стільки про „ощадність“, скільки про „раціоналізацію“ нашої господарки, нашої праці, нашого відживлення, нашого побуту — цілого нашого життя.

Отже: **не „ощадність“, а раціоналізація“ в першу чергу!** Але й „ощадність“ має своє значіння, хоч й не таке велике, як „раціоналізація“. Хай же кожен запамятає собі, що

найсправніше буде обидві ці акції сполучити в одну, а саме: **завести розумну господарку і розумний побут, а разом з тим відмовитись від всякого люксусу.** Про раціоналізацію сільського господарства повчають календарі „Сільського Господаря“ на р. 1930 та р. 1931, про раціоналізацію відживлення і побуту повчають видання видавництва „Жіноча Доля“ (Коломия, вул. Нова ч. 1).

Читайте і вчіться як „раціоналізувати“ господарство і життя, як і на чому „ощадити“. Хай же два гасла: „раціоналізація“ з „ощадністю“ стануть нам дороговказами, хай вони кермують цілим нашим життям!

Інж. Антін Романенко

Досвіди з випробовуванням сортів сої.

В минулому році серед населення краю було велике зацікавлення с о є ю. Ця рослина є новою для наших господарів. Тому Краєве Господарське Товариство „Сільський Господар“ зараз-же подбало:

1. Про видання книжечки, з якої господарі змогли-б довідатись про те, як плекати та використовувати сою.

2. Про закладення цілого ряду досвідів у ріжних місцевостях краю з випробовуванням сортів сої, аби в такий спосіб дізнатись про те, які сорти найліпше надаються для плекання в умовах нашого підсоння.

Книжечку про сою, що написав інж.-аґр. Г. Гордієнко, яку видало Т-во „Сільський Господар“ ще в травні місяці минулого року — багато з наших читачів уже мають, а хто не має — може її набути.

Тепер-же постараємось подати про те, у кого й з якими саме сортами сої переводились досвіди та що показали переведені досвіди.

Всіх досвідів було закладено 13, а саме:

В о є в і д с т в о Л ю б л і н с ь к е:

1. Учит. Яків П о т а п ч у к, син Михайла, повіт Більський, село Костомолоти, пошта Кодень.

В о є в і д с т в о Т е р н о п і л ь с ь к е:

2. Інж.-аґр. Іван К а л и н о в и ч, повітовий аґроном, м. Золочів, пошта Золочів.

3. Учит. Павло К у з ь м а, с. Скварява, пошта Скварява.

В о є в і д с т в о Л ь в і в с ь к е:

4. Студ. аґр. Микола Г е р м а н о в и ч, с. Ричичани, пошта Городок Ягайлонський.

5. Інж.-аґр. Макар К а п л и с т и й, повітовий аґроном, м. Жовква.

6. Манастир СС. Василіянок, Львів, вул. Потоцького 95.

7. Інж.-аґр. Михайло Б о р о в с ь к и й, Львів, Ялівець 166.

8. Студ. політехн. Юліян Л і щ и н с ь к и й, Львів, Клепарів.

10. П. Б р е с л а в с ь к и й, Винники, пошта Винники.

В о є в і д с т в о С т а н и с л а в і в с ь к е:

11. Господарсько-Садівнича Школа Т-ва „Просвіта“, повіт Товмач, Милування, пошта Стриганці.

12. Школа „Сільського Господаря“, Коршів, пошта Коршів к. Коломиї.

13. Директор Школи п. Василь Б у к а т о в и ч, с. Балинці, пошта Гвіздець, п. Коломия.

На всі вищеподані адреси було надіслано чи видано для випробовування 30 сортів сої, а саме:

	Назва сорту:	Барва та форма насіння сої:	
1.	Рудницька „H“ рання	гніда	кругла
2.	„ „S“ середньо-рання	жовта	„
3.	„ „H 8“ середньо-рання	жовта плямиста	„
4.	„ „CB“ середньо-рання	чорна	„
5.	„ „CS“ рання	„	продовгаста
6.	„ Тюбінґен,	„	„
7.	„ Кадань	„	кругла
8.	„ Фрувиртова „CF“	„	„
9.	„ Гааґе Шмідт, середньо-рання	гніда	продовгаста
10.	Братіслава Ч. 1/sl,	жовта	кругловата
11.	„ Ч. 2	„	кругла
12.	„ Ч. 11	„	„
13.	„ Ч. 29	гніда	„
14.	„ Ч. 34	„	„
15.	„ Ч. 40	жовта	„
16.	„ Ч. 43	зелена	кругловата
17.	„ Ч. 45	жовта	кругла
18.	„ Ч. 53	гніда	„
19.	„ Ч. 61	жовта	„
20.	„ Ч. 62	„	„
21.	„ Ч. 68	„	„
22.	„ Ч. 77	„	„
23.	„ Ч. 85	„	„
24.	„ Ч. 93	„	„
25.	„ Ч. 103	„	„
26.	„ Ч. 123	гніда	„
27.	„ Ч. 137	жовта	„
28.	„ Ч. 141	чорна	продовгаста
29.	„ Ч. 150	гніда	кругла
30.	„ Ч. 1372	жовта	„

Про висліди з переведених досвідів Т-во „Сільський Господар“ має досить цікаві описи з місць, які й будемо містити в наступних числах нашого часопису.

Інж. І. Драбатий.

Мочівка — неоцінене багатство в нашому господарстві.

В господарстві побіч гною-обірнику має дуже велике значіння мочівка. Тимчасом наші господарі майже зовсім не звертають на неї уваги. Коли-ж розглянемо нижче наведені числа, то побачимо, що вона має досить значний відсоток поживних річевин, які дуже потрібні для життя рослин.

Яку ролю може відограти моча в господарстві?

Для цього подивимось, скільки її продукується і скільки може вона дати поживности для рослини.

Головними продуцентами мочі є коні та велика рогата худоба, в меншій кількости дають вівці та свині.

Після дослідів учених середня продукція мочі с.-г. тварин буде виглядати так:

Від с.-г. тварини:	Дає пересічно мочі на добу літрів:	Жива вага kg	Дає пересічно мочі на рік літрів:	Жива вага kg
Кінь	4,5	500	16'0	1693
Велика рогата худоба	7	500	2520	2616
Вівця	1,25	—	450	475

Як бачимо продукується мочі досить поважна кількість.

Щоб уявити собі скільки даремно гине поживних річевин, не використовуючи у господарстві мочі, варто лише звернути нашу увагу на відсоток поживности в ній, що так потрібна для розвою рослин:

Вид тварин	Азоту	Фосфор. кислини	Калію
Моча коня	20,31 кґ	0,84 кґ.	25,40 кґ.
„ великої рогатої худоби	26,10 „	2,61 „	30,02 „
Моча вівці	7,10 „	0,47 „	8,51 „

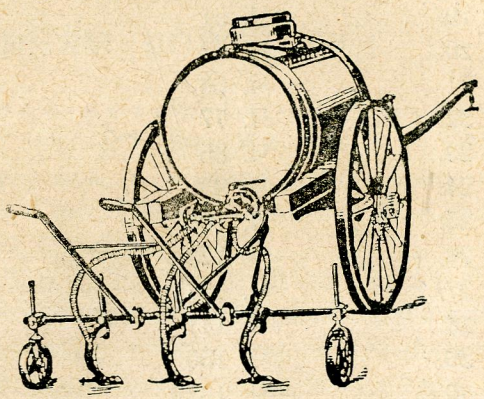
В такій кількости поживність є лише в свіжій мочі, яку ніколи і ніхто не вживає, бо збирається вона не раптом, а поволі.

Якщо мочу потрібно збирати, то потрібно вміти її зберігати. Підчас зберігання тратить моча в своїй вартости, подібно як і гній, лише ще в більшій кількости. Це видно з наступної таблички:

Від с. г. тварин:	Азоту кґ.	Фосфор. кислини кґ.	Калію кґ.
Моча коня			
1) При найкращому зберіганню в закритому приміщенню (консервування)	13,54	—	—
2) В закритому приміщенню	0,98	0,12	8,80
3) У відкритому . .	0,17	0,05	1,52
Моча великої рогатої худоби			
1)	20,92	—	—
2)	1,52	0,18	13,57
3)	0,26	0,08	2,35
Моча вівці			
1)	3,78	—	—
2)	0,27	0,03	2,46
3)	0,05	0,14	0,42

Колиж уявимо, що середній господар має пару коней і пару великої рогатої худоби і коли припустимо, що збереться лише половина мочі, яка буде зберігатися в закритому приміщенню, то вийде, що господар зберіг: азоту — 2,50 кґ., фосфор. кислини 0,30 кґ. і калію 24,83 кґ., що відповідає 16,7 кґ. салітри, 2 кґ. суперфосфату і 50 кґ. 40% калійної соли, чим можна підсилити угноєння 1/3 гектара, якщо основним угноєнням буде гній-обірник.

Таким чином бачимо, що при найменше сприяючих умовах, моча від двох пар худоби заміняє нам 16,7 кґ. салітри, 2 кґ. суперфосфату і 50 кґ. 40% калійної соли, крім цього вона дає ще воду, якої штучні погної не дають та утворює оточення, що дуже сприяє розвитку, де-яких користних в господарстві дрібнотворів (мікроорганізмів, бактерій).

Бочка на гноївку з гумовими або бляшаними рурами, з яких гноївка рівномірно розливається по полю. Подібну бочку кожний може собі сам зробити

А тому кожний господар, який хоче, як можна більше скористати зі свого господарства, не має права нехтувати цим видом угноєння.

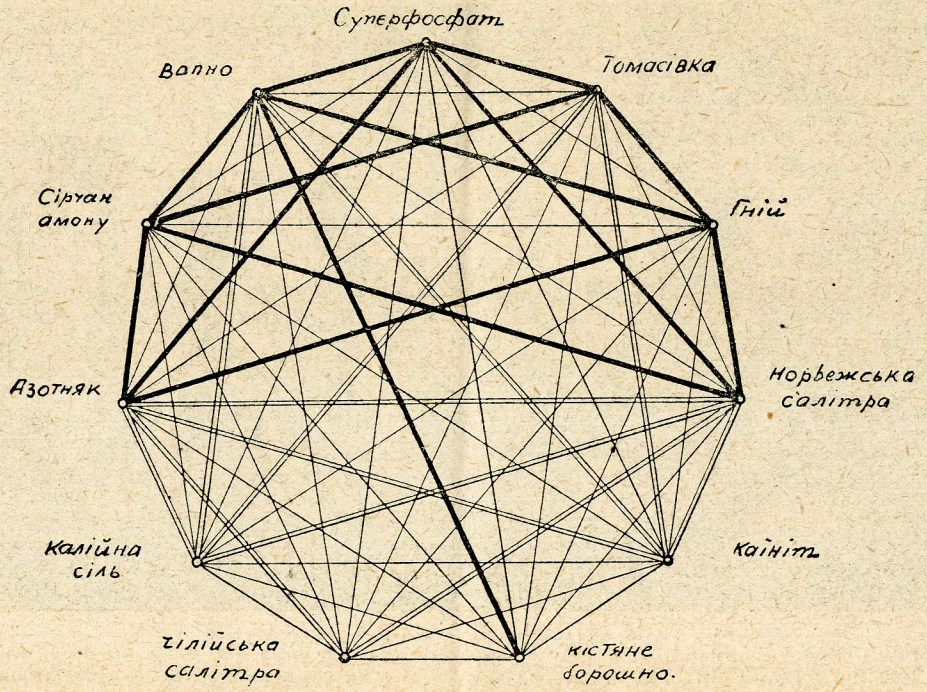
Накінець хочу ще сказати, коли будемо так використовувати гній та мочу, то крім того, що ми використаємо доцільно гній та мочівку в господарстві, ще надбаємо собі користь тим, що худоба наша стоятиме в сухих стайнях, буде здоровіша і сильніша, через що і дасть нам більше зиску.

ГОСПОДАРІ ПАСІЧНИКИ!
Чи Ви вже принумерували собі часопис „Український Пасічник”,
що вчить як з пасіки мати добрі зиски? Коли ні, то ВИШЛІТЬ 6 ЗОЛ. на адресу: ЛЬВІВ, ЗІМОРОВИЧА 20 і Вам цілий рік будуть що місяця висилати часопис. Можете внести і за чверть року 2 зол., то одержите 4 числа часопису.

Інж. агр. В. Вакуловський.

Чи вміємо вживати помічні погної?

Помічні погної, що масово розкуповувалися селянами в 1928-29 роках для піднесення врожайности полів, із початком с.-г. крізи використовуються селянами багато в меншій кількости, чим у попередніх роках. Раніше підчас осінніх і весняних посівів годі було настарчити „мучки“, так нині про „мучку“ рідко хто питає. Зайшли такі зміни тому, бо скрізь кружляють чутки, що при такому дешевому збіжжю купувати помічні погної ніяк не виплачується. Але звідкіля йдуть чутки, хто і на підставі чого прийшов до які угноювали поле помічними погноями, для порівнання не пробував рядом залишити бодай невеличку парцелю не угноєну помічними погноями. Колиж і лишав, то знову такий вплив погноїв визначувалося „на око“. Ніколи ні оден із них не хотів точно вимірять дві однакові парцельки, одну погноїти „мучкою“, а другу ні, окремо зжати збіжжя, окремо змолотити, переважити зерно і соломи, підрахувати надвишку врожаю і віднять кошти за погної, а тоді на підставі цих підрахунків сказати свою думку. Колиб такі

Змішування штучних погноїв. Погної сполучені тонкою лінією (—) можна завжди змішувати. Погної сполучені подвійною лінією (=) можна мішати, але їх треба зараз розсіяти. Погної сполучені грубою лінією (—) ніколи не можна змішувати, а розсівати треба принаймні за день один по однім.

таких висновків абсолютно невідомо. Натомісць є добре відомим, що селяне ніколи не пробували зробити бодай приблизних підрахунків, чи дійсно помічні погної не виплачуються. У нас все звикли оцінювати на око. Так само робилося і для визначення впливу помічних погноїв на збільшення врожаю. Определювалося „на око“, чи збіжжя на полю, що було угноєно помічними погноями, є буйне чи ні. Коли збіжжя не буяло, то висновок був ясний „помічні погної не виплачуються“. На тому всі підрахунки закінчувалися. Ніколи ні оден із тих господарів, підрахунки були, то й чутки про поплатність чи не поплатність погноїв малиб підставу. Коли-ж це не було зроблено, то ми навіть не сміємо говорити про те — чи помічні погної виплачуються чи ні, бо таке говорення немає жадних підстав.

Здається, що думка про непоплатність погноїв повстала лише завдяки тому, що селяне не завжди могли „на око“ спостерегти вплив помічних погноїв і у великій більшости прийшли до переконання, що погної не побільшують врожаю. Це, здається, і є підставою розповсюдненої сьогодні думки про

непоплатність помічних погноїв. Тоді треба було-б цю думку відповідно висловити.

Що-же торкається того, що помічні погної дуже часто „на око“ не показують жадної ріжниці, а іноді і цілком не ділають, то з цим треба погодитися, зупинитися над тим — чому саме так сталося і в який спосіб виправити зроблені помилки.

1. Для того, щоби помічні погної побільшували врожай, треба добре знати, на яку землю, який погній давати. Рівнож треба добре знати і вимоги поодиноких рослин до поживи. Лише на підставі цього буде вноситися відповідні погної, які завжди відповідно піднесуть врожай. Такого знання господарі не мають, але часто не хотять задати собі труду запитати про те агронома, як треба угноїти поле під ту чи іншу рослину. В більшости все зводиться до того, **щоби як найскорше купити „мучку“, бо на полю вже розсіяли збіжжя і лише чекають на „мучку“, щоби заволочити.** Тому в більшости на пораду нема часу. Господар питає чи є „мучка“ та що вона коштує. Звичайно при цьому думається, що кожна „мучка“ скрізь поможе. Через те відомо не мало випадків, коли конюшинисько, що і без того багате на азот, ще додатково угноювалося азотняком, під жито давався каїнит (бо є найдешевший), на квасне поле вносився суперфосфат і т. д. Безумовно при такому підході до справи ніколи не буде жадних наслідків. Дійсно, господар лише може зробити висновок, що „мучка“ не помогає. За те таких випадків ніколи не бувало у тих господарів, які перед купівлею „мучки“ радилися з агрономом.

2. Не менше важним злом є і те, що господарі часто хотять перехитрити всіх і зробити „прахтику“ по своєму. Роблять це в той спосіб. Збіжжя призначене для висіву висипають на тік і звогчують водою. Всипають до нього 10—20 кг. погною, добре перемішують і лишають днів на три, щоби зерно добре натягло „мучки“. В той спосіб видатки на погної сильно зменшувалися, бо такому „хитрунові“ часто вдавалося одним сотнаром збіжжя погноїти 5—6 морґів поля. Про наслідки такого угноєння не приходиться навіть і говорити. Крім того часто буває таке, що так приготоване збіжжя замісць трьох днів лежало 7—10 днів через непогоду і втрачало здібність кільчення. На полю всходів не було. Тоді вже була певна підстава говорити про шкідливість „мучки“, про те, що вона палить, про те, що господарям продають „порохи“ з фабрик, бо ті „порохи“ нема куди подіти, то за те ще й грошї добрі беруть і т. д. Така пропоганда за помічні погної, що неправильно були вжиті, часто робила силу шкоди.

Буряки з піль ріжно гноєних. I. Гноєно в розтрус. — II. Та сама кількість погноїв, лише в рядки. — III. Без погноїв. — IV. Гноєно в розтрус. — V. Та сама кількість погноїв, лише в рядки.

Без поради з агрономом часто селяне практикують змішувати погної, щоби разом мали більшу силу і тим роблять собі велику шкоду. Дуже часто приходилося чути: „Змішав я два мішки „мучки“, оден „масини“, а другий „суперу“. Як трохи постояло, то нагрілося так, що годі було вдержати руку. Я розсіяв на полю і добре заволочив. Але чомусь нічого не поділало, бо зібрав 6 м.“ Таким робом, не осягнувши поради агронома, як треба змішувати погної та чи можно їх взагалі змішувати, часто робиться непотрібна „прахтика“, що не дає нічого крім великої шкоди.

3. Часто угноюється „мучкою“ некультурні землі, що від сотворення мира були заквашені, занедбані. На таке поле конечно дають потасову сіль, бо то дешевше, чим інші. Якщо від агронома і дістане відповідні вказівки, однаково йде до складу і бере те, що дешевше, а потім знову нарікає.

4. Буває й таке, що з врожаю селяне є задоволені, але потребують „мучки“ для того, щоби збіжжя не вилягало. Коли дається господареві порада, то передовсім звертається увагу на відповідний спосіб висіву та кількість висіву насіння на морґ поля. Але господаря то менше цікавить, аби „мучка“ така була, щоби збіжжя не вилягало. Розсіявши „мучку“, висіває на морґ 150 кґ. збіжжя, бо не може ще й досі зірвати з засадою „де густо — там не буде пусто“. Бо не хоче повірити, щоби можно було висіяти на морґ поля 45—50 кґ. збіжжя. Ясно, що при такому висіві ніяка сила не втримє того збіжжя і воно мусить вилягти. Це знову підкреслює думку про те, що „мучка“ не помогає, а значить і не виплачується.

5. Крім того завжди думалося, якщо вже розсіяв „мучку“ на полі, то все буде гаразд. На решту надзвичайно важних умов не зверталося жадної уваги, що відповідно відбивалося і на врожаю.

ГОРОДНИЦТВО.

Доц. В. Доманицький.

Поширюймо й поліпшуймо наші городи!

В наших сільсько-господарських виданнях зустрічаємо часом дуже прихильні статті щодо **„промислового городництва“,** себто продукції городини на продаж. Але значно

Каляфіори.

рідче можна зустрінути увагу до городництва не промислового, так би мовити, — **„городництва споживчого“.** Тимчасом майже кожен із господарів-українців має такий непромисловий — „споживчий“ город. Отже число цих городів на західньо-українських землях, як порахувати ще й городи міщан, мабуть, перевищує 1.000.000, а площа землі під ними, мабуть, не менша, як 300.000—400.000 га. Ці числа показують, що це зовсім не дрібна галузь сільського господарства, а дуже значний чинник життя нашого сільсько-господарського населення.

Чому-ж і серед наших агрономів і кооператорів, і серед самих господарів та господинь виробився той, трохи зневажливий, погляд на „споживче городництво“, що так часто доводиться зустрічати? — Мабуть тому, що ми ще мало знаємо городніх рослин, а ті городні роспини, що у нас широко відомі, — це здебільшого водянисті, багаті на клітчатку (мало поживні річевини), а бідні на білкові річевини, наприклад: огірки, головчата капуста, червоні буряки. Серед

великої маси нашого громадянства витворився такий погляд, що „городиною“ тяжко наїстися! Скільки не пхай в себе — однаково за годину голодний будеш!

Одначе в дійсности так не є, бо буває всяка городина! Крім тих городніх рослин, що їх у нас широко плекають і які дійсно покрити потребу людського тіла в білковинних річевинах не можуть, є ще багато таких городніх рослин, які якраз досить багаті на білковинні річевини, клітчатки містять у собі мало і тому дають людям дуже гарну, — поживну, легкострадну і здорову їжу.

Сюди належать такі рослини, як **шпарагова квасоля** (на зелені стручки і консерви), **цукровий горох,** (на зелені стручки і консер-

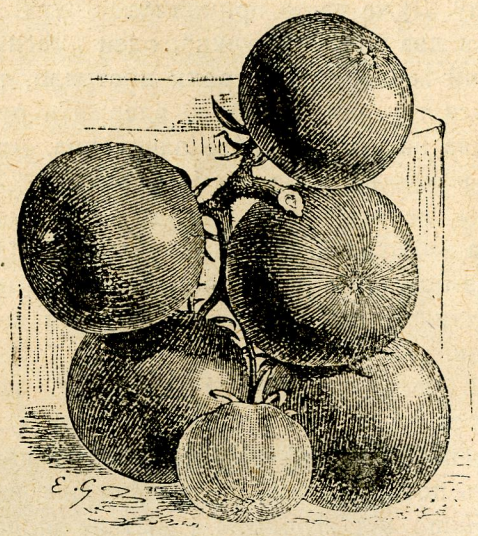

Піша шпарагова квасоля.

ви), **мозговий горох** (для витереблювання і сушіння зеленкуватого молоденького насіння), **шпараги, каляфіори** (цвітна капуста), **капуста савойська, брюсельська, калярепа, шпінат.**

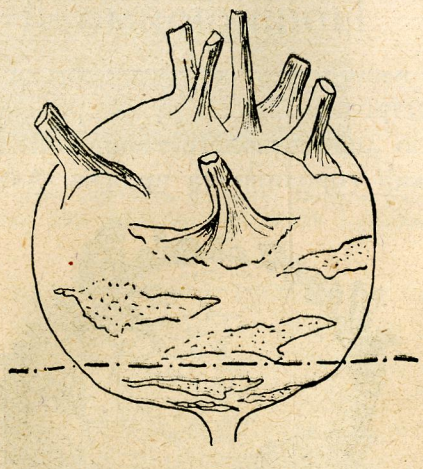
Крім цих рослин дуже корисними для людського здоровля є **помідори, молоденька морква, селер, чорний корін** (сконцонера), **грецькі кабачки, рабарбора, трускавки.**

Коли-б наші господарі та господині навчилися плекати ці городні рослини та робити з них смачні страви, — тоді можна було-б сильно зменшити посіви збіжжя на полях, бо невеликий клаптик доброго городу давав би в де-кілько раз більше поживи (і то поживи смачної, здорової!), ніж такий самий клаптик збіжжя в полі. Тоді-б наше суспільство перестало дивитися на городину й городництво як на щось таке, чим не варто займатися. Тоді-б звільнилися міліони гектарів поля, що нині обсіваються „споживчим збіжжям“, (себ-то збіжжям для відживлення родини господаря), а на тій площі господарі могли-б плекати торговельні, промислові та кормові рослини і в той спосіб посилити приплив готівки в господарство.

Помідори „Диво ринку“.

А тому більше уваги „споживчому городництву!“ **Поширюймо і поліпшуймо наші городи!** Особливо поширюймо площу під городніми рослинами, **що є багаті на білкові річевини!** Поліпшуймо управу і гноєння наших городів, поліпшуймо догляд за городніми рослинами, особливо — за новими для нашої місцевости. Хай наступна весна не промайне безслідно в цьому відношенню. **Хай кожен читач цих рядків ще цього року спробує плекати нові городні рослини, хай ширить думку про них серед рідні і знайомих!**

Зрізування калярепи. Лінія показує, як зрізувати калярепу, щоби стало відростала.

Плекання сільсько-господарських тварин

Проф. К. Михайлюк.

Догляд за тільними коровами.

Коли вже спарували корову, то треба за нею уважно слідкувати. Бо тут господареві розходиться не тільки про саму корову, а також і про ту нову істоту, що живе в ній, себто плід.

Запліднену корову легко пізнати, бо вона робиться спокійною, як кажуть, флегматичною, ступає обережно, апетит все збільшується. Як мине чотири місяці і плід значно виросте, то живіт корови збільшується головним чином із правого боку в нижній частині і одночасно западають голодні ями. Але вже в кінці пятого місяця або на початку шостого можна переконатися чи корова тільна, чи ні. Для цього треба прикласти руку, а ще краще голову з правого боку до живота корови і уважно слухати — чи плід рухається, чи ні.

Корови іноді скидають телята (завчасне отелення), що найчастіше трапляється на 6—8 місяці вагітности. Це буває від ріжних причин, через що з тільними коровами треба поводитися дуже обережно.

Викидні телята бувають або від негарного догляду, або від неоглядного годування. Корови можуть скинути, коли їх бити по череву, коли підсковзуються та падають, а також ще скидають і від спаровування вагітної корови з бугаєм. Викликає ще викидні у корови прілий, попсований корм (особливо з цвіллю) або коли в соломі буває багато ріжків, жом у великій кількости і таке інше Викидні можуть трапитися ще й від того, що тільній корові забагато дається корму або раптово зміниться якийсь один корм, до якого вона вже привикла.

Тому треба дбати, щоб вагітних корів, особливо в другій половині тільности, утримувалось по змозі краще. Треба їх держати в чистій, сухій стайні, щоб не було їм тісно, щоб побільше було сухої підстилки, щоб діл, де стоять вагітні корови, був рівний, а не спадистий, чи дуже ховзький, щоб не було на ньому вибоїн, деб застоювалася та загнивалася сеч. Коли в якій стайні трапиться викидень, то інших вагітних корів необхідно перевести в другу стайню, бо викидень може бути заразний і вагітні корови можуть всі поскидати телят. В такій стайні треба обовязково зробити дезинфекцію, а ще краще звернутися за порадою до ветеринарного лікаря.

Господарям необхідно памятати, щоб корову перестали доїти за 2 і не менше як за півтора місяця до отелення (пологів), бо це є важне для здоровля корови та для майбутнього теляти. Та корова, яка дуже довго доїлась перед отеленням (пізно, як кажуть, запущена), дає по слідуючому отеленню значно менше молока, як давала перед тим. Крім того і теля родиться дрібне, хирляве, а іноді й гине. Це трапляється тому, що довгим попереднім доїнням корову було занадто виснажено. Бо на витворення молока зужилося чимало того корму, що повинен був піти на розвиток теляти в череві корови.

Бувають такі випадки, що корова дає молоко до самого отелення. Але цим не треба користуватися і запускати поволі самому. Якщо доїли тричі на день, то треба перейти на двічі, а в кінці на один раз і зменшити трохи корм. Тоді вона й сама зменшить молока.

Щоби мати добрі телята, треба так вирахувати час пологу, як і злучки, аби час отелення корів припадав під кінець осени, або на першу половину зими.

З такого раннього отелення маємо таку вигоду:

1) зимою молоко дорожче, значить більше за молоко вибіраємо грошей;

2) теля краще виховується зимою тому, що має кращий догляд, бо наші селяне не мають роботи в полі. Звичайно для цього

треба мати і в господарстві для теляти теплий, сухий та чистий телятник;

3) весною таке теля може пастися на молодій паші, а це корисно впливає на його розвій.

Перед самим отеленням, вимя наливається і розплодові органи набрякають, а з породільного органу випливає тягуча слизь. По цих ознаках може господар судити, чи скоро корова отелиться, чи ні. Коли вже наближається час, що корова має телитися, треба по змозі частіше навідуватися до неї, щоб дати негайну допомогу, як випадково щось буде негаразд. Перед самим теленням уже починає вироблятися молоко, а вимя деколи пухне і навіть часами запалюється. Це найчастіше буває у первісток, добре вигодованих, які відзначаються доброю молочністю. В таких випадках деякі господарі починають доїти корову за кілька день раніше, ніж вона отелиться, але це не зовсім гаразд, бо теля пізніше може не мати молозива. Щоб цього не трапилось, не слід годувати тільних корів в останніх $1^1/_2$—2 місяці тільности соковитими кормами, як от буряки, гарбузи, морква, сілос тощо. Літньої доби такій корові не слід давати багато зеленої паші, особливо конюшини та люцерни.

Ситного (сильного) корму, а саме: дерть, висівки, макуха, — в останні два місяці тільности корови не треба давати більше 1 кг. на добу, якщо корова не доїться. Взагалі ялову корову, яка вже не доїться, досить годувати одним сухим кормом (солома, трохи сіна) з додачею біля 1 кг. ситного корму на розвиток плоду (теляти) в череві корови. В такім разі вимя перед пологами дуже не наливається й не набрякає, й ніякої мороки з ним не буває. Якщож таке трапиться, то краще корову ще до пологу трохи здоювати, щоб вимя занадто не затверділо й не запалилося.

Нічого іншого з таким вимям, наприклад — чим небудь мастити, без поради ветеринарного лікаря робити не годиться, щоб не доскочити часом якогось ще більшого лиха.

Що треба робити після отелення корови?

Як тільки корова отелиться, вона звичайно встає та повертається до теляти, щоб його облизати. В цю хвилю пупковий шнурок у теляти відривається. На цей пупковий шнурок треба звернути увагу, бо він є тою дорогою, що по ній дуже легко можуть дістатися ріжні пошесні хвороби з кровю до орґанізму теляти, наприклад — запалення пупової жили або біла бігунка (розвільнення).

Коли вже пупковий шнур обірвався, то треба обмити розчином 1% карболевої кислини, лізолу або креоліни і замазати аптечним дьогтем. Якщо пупковий шнурок сам не розірвався, то перевязують його чистою ниткою на 8—10 цм. від пупця, а частину шнурка нижче завязки відрізують чистими ножицями. Часто трапляється, що теля родиться в плодовій торбині, то в цьому випадку негайно потрібно цю торбину розірвати, бо теля може задушитися. Крім того ніздрі треба зараз же очистити від слизи та продмухати, щоб до легенів могло діставатися повітря. Таке продмухування треба робити навіть тоді, коли здається, що теля вродилося неживе, бо часто трапляється, що теля завмірає і після продмухування теля відживає. Після цього ніздрі витирають чистою ганчіркою досуха.

Вибір приплоду.

На виплекання слід оставляти телята з раннього отелення, бо вони бувають кращі. Це пояснюється тим, що їх розвій у череві матері припадає на літню пору, коли корова багато рухається і користується підножним кормом. Через те телята, що вродилися в осени, бувають міцніші, а телята пізнього отелення бувають звичайно гірші у майбутньому. Це пояснюється тим, що їх розвій припадає саме на той час, коли корови стоять у стайні, на сухому кормі і ще частіше буває, що корови годуються зіпсованим кормом, як наприклад — брагою, жомом, тощо, а літом телята стоять у стайні, де його муха непокоїть і кусає та не матиме доброго догляду, бо всі робочі руки в господарстві бувають заняті.

А тому, коли нам доводиться купувати чи залишати телят на приплід, то передовсім ми повинні докладно довідатися, від якої корови та бугая вони народилися, і залишати тільки таких телят на розплід, яких батьки відзначалися великою молочністю. Щойно при такій умові, зможемо пома-

ленько, але певно піднести вартість і продуктивність нашої худоби.

Однаково так бугай, як і корова передасть свої добрі чи злі прикмети нащадкам. Наприклад, коли корова молочна й бугай походить від молочної корови, то вони свою молочну здатність передадуть нащадкам. Тому необхідно у нас завести контролю молочности корів, як це має місце в інших культурних краях, щоби мати певність, що залишені до хову телята походять від молочних батьків.

При такім виборі не слід забувати про те, що телята, вибрані до виховання, повинні бути здорові.

Здорові телята бувають тільки від здорових батьків, вони стійкі проти всяких хвороб і добре використовують корм.

Правильно розвинене теля має гарний і веселий вигляд, а жива вага його у великих порід (рас), приміром — голяндської, шведської та інших доходить до 50—60 кґ. У менших порід, як ангельська, німецька та наша поліська до 40 кґ.

Інж. П. Дубрівний.

Солома яко корм для великої рогатої худоби.

На превеликий жаль на західньо-українських землях у багатьох господарів молочна худоба через зиму стоїть майже виключно на одній соломі. Безумовно про поплатність годівлі такої худоби нема що й говорити. Практична годівля на досвідних станціях України показує, що так годована молочна худоба приносить у господарстві лише страти і то значні. Одначе наші господарі ще довго будуть годувати свою худобу соломою, заки навчаться забезпечуватись на зиму більш поживнішою пашею. Це спонукує нас розглянути питання — як найдоцільніше використовувати солому в господарстві для годівлі худоби.

В соломі ріжних рослин пересічно буває така кількість поживних річевин: (див. табл. нижче).

Коли рослині щось перешкодить у розвою, приміром — град, вилягання або довготривала посуха, то білкових річевин у соломі збільшується. Одначе довгочасна слота, навпаки, витворює біднішу солому на білок, а багатшу на клітковину.

Угноєння також має певний вплив на якість соломи. Якщо грунт будемо угноювати азотовими погноями, то білку в соломі буде більше.

Якість соломи ще в великій мірі залежить від кількости та якости домішаних до неї засмічуючих збіжжя трав і бурянів. Чим більше домішано до соломи цих смітистих трав і бурянів, тим солома ліпша, смачніша і поживніша.

I. Солома:	Пожив. річевин у % %: Стравного білку	Крохмалевих рівноцінних річевин	Клітковини сирої
Озима житня	0,4	10,6	22,0
Озима пшенична	—	10,9	20,4
Озима ячмінна	0,5	10,7	21,0
Яра вівсяна	1 0	17,0	20,9
Яра ячмінна	0 6	19,0	21,3
Просяна	1,2	19,4	22,3
Кукурудзяна	1,3	20,3	23,5
Гречана	1,7	15,7	17,2
Ріпакова	0,7	15,2	14,0
II. Солома стручкових рослин:			
Польові боби	3,2	19,2	15,5
Горох	3,4	16,2	13,7
Вика кормова	3,2	12,7	16,4
Сочавиця	4,0	16,4	13,7
Конюшина червона	3,1	5,8	21,0
Соя	3,0	16,2	9,9

Солома **озимого збіжжя** (жито, пшениця) належить до кормів найбідніших на білок і найбагатших на клітковину. Звичайно здеревіння соломи озимого збіжжя буває так велике, що зі стравних річевин, наприклад — озимої пшениці 80% зуживається твариною лише на роботу жування та стравлення. Бо відомо, чим довший час росту (вегетації), тим більш деревеніє рослина, робиться вона тверда, мало поживна і стравна. Тому соло-

му оз. збіжжя найкраще вживати на підстилку для худоби, а якщо є вівці в господарстві, то спочатку дати їм перебрати.

Багато ліпшою являється солома **ярового збіжжя** — вівса, ячменю, ярої пшениці. Солому цих рослин принято називати мякою, бо вона в дійсности багато мякша та має багато більше поживних річевин (білку). Найліпшою з них вважається ячмінна, яку можна без усякої шкоди давати всім видам с.-г. тварин. Вівсяна солома теж поживна, але коли її давати більше 4 кг. денно на голову, то може погіршити молоко (після деяких спостережень) у корів, а в коней викликати бігунку.

Солома, яка полежить довший час, тратить свій приємний запах і блиск, робиться крихка, запорошена й млява на смак.

Солома стручкових рослин (гороху, бобу, вики, люцерни та ін.) є значно поживніша, як солома збіжевих, і може дорівнювати своєю поживною вартістю доброму лучному сіну. Одначе більшість стручкових рослин (горох, вика, біб) дає грубобилову, мало смачну солому, дуже часто облиплу шкідливими грибками, а така солома може спричинити у тварин захоріння кормового проводу. Кращу солому дають сочевиця, сераделя, бо солома цих рослин є ніжна і смачна. Солому зі стручкових рослин можна вживати тільки як допомічний корм для великої рогатої худоби та овець. Коні її їдять неохоче.

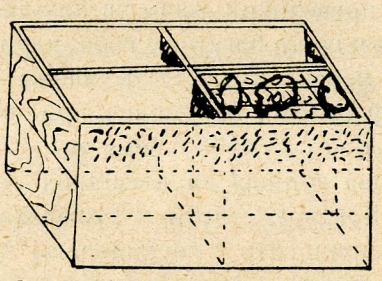
Ріпак, рижій, гречка, просо і подібні рослини дають солому, що майже дорівнює по кормовій якости грубій соломі стручкових рослин. У господарстві її так само використовують для годівлі худоби. Але гречана солома може викликати гречану хворобу (свербячка шкіри, випадання шерсти) у тварин, які мають білу або біло-рябу шерсть (особливо свині, вівці).

Підготовлення соломи. Якщо в господарстві є багато соломи і господареві не залежить на ній, тоді дається худобі до схочу. Вона перебирає її, вибираючи, що смачніше й поживніше, а решта йде на підстилку або паливо (степ України). Коли-ж соломи мало в господарстві, а господар хоче її згодовувати економно, треба її підготовити, зробити більше смачною, мякою та полекшити її споживання для тварин.

Основним способом підготовлення соломи це є різання її на січкарнях. Січка не повинна бути занадто дрібною. Бо січку тварина добре не пережовує, вона збивається в шлунку до купи, а це може спричиниги захорування тварин. Звичайно треба давати великій рогатій худобі та вівцям січку в 3 цм. завдовжки, коням 2 цм. Коротша січка, а також січка з мякої (ярової) соломи викликає порушення травлення, а саме: затвердіння та кольки в шлунку.

Січку рідко дають саму худобі (переважно мішають із іншими кормами), а якщо дають, то її запарюють гарячою водою або піддають квашенню шляхом самонагрівання.

Запарювання січки. Щоби січку ліпше їла тварина, то її запарюють, обливаючи гарячою водою. Для цього беруть велику бочку, насипають до неї січки та обливають її там

Скриня до запарювання січки.

гарячою водою в такій кількости, щоби січка всмоктала всю воду. Коли корм стане теплуватим, тоді його дають худобі. Запарена окропом січка стає мякша, смачніша і тварина охотніше її їсть.

Самонагрівання січки. Самонагрівання січки звичайно переводиться в ямах або в окремих бочках. Для цього ями мусять бути добре обшиті дошками.

Перед тим, як накладати січку до ями чи бочки, необхідно її змочити водою. Січка вважається вогкою така, коли здусити її в жмені, то витвориться комок, але вода з нього не повинна витікати. Для цього на 1 куб. метр січки треба $2^1/_2$—3 відра літньої води.

Якщо звогчення переводиться в ямі чи бочці, де буде січка нагріватись, то накладання та намочування переводиться поступово шарами. Наклавши шар січки, поливають її водою та злегка утоптують, потім накладають так само другий шар і т. д. Коли вже яма чи бочка повна, закривають її приладованою

кришкою щільно так, щоб не проходив воздух, а на кришку ще кладуть тягар. Кришка мусить бути припасована, щоби вона вільно спускалась разом із кормом, коли корм будуть брати.

Самонагрівання переводиться **шляхом квашення корму,** що залежить від кількости води та якости січки. Коли в січці є більше травянистих рослин і звогчена літньою водою, то цей процес йде швидче. Для прискорення квашення часом додають до січки потерухи з сіна або ще ліпше пересипають січку невеликою кількостю муки або грису. Іноді додають порізаних пашних буряків або моркви, січка набирає належної вогкости, а тоді її зовсім не звогчують водою.

В добре уложеній січці температура підноситься до 40—60°, а через 2—3 дні вона досягає найвищого ступіння. Тоді корм набуває приємного, кисловато-винного запаху і рахується готовим до вживання.

При набиранню корму з ями чи бочки треба бути обережним і відкривати лише таку кількість, що зужиється за один раз, а решту необхідно добре прикривати, бо корм може зіпсуватись.

ВЕТЕРИНАРІЯ.

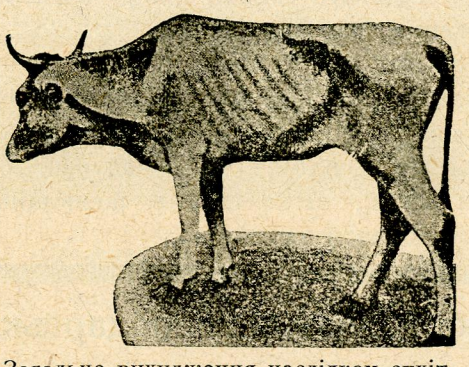
Др. М. Стахурський,
стар. лікар ветеринарії.

Туберкульоза у с.-г. тварин та її вплив на тіло людини.

(Докінчення.)

Туберкульоза залозів.

Треба ще згадати про **залозну форму туберкульози у тварин.** Тут займаються ними підщеленні, міжреброві, а інколи й пахові (плечеві) залози, через що вони напухають. Це можна відчути навіть рукою. Таке буває в телят і пацят, які кормляться осадом із молочарських кружлівок, а у дітий від туберкулічного коровячого й матірнього молока. Таку хоробу на залозах називають у дітей **жовницею, золотухою або скрофулами.**

Загальне вихудження наслідком сухіт.

Нарешті кидається туберкул. в худоби на суглоби, кістки, а деколи і на мясо (мязи). Туберкулічне мясо дуже шкідливе для вживання на їду і цього треба оберігатись.

Отже, як бачимо, туберкульоза є хороба складна і може проявлятися в ріжних видах. У людини і в тварини туберкульоза є рідко вилічима. Туберкулічна маса з легенів викашлюється, а часами вапніє та обрастає твердою торбинкою, що перепиняє дальший перехід заразків у тіло. Це є вже **остання самооборона** організму перед загибеллю. Такі хорі при дбайливому догляді часами видужують.

Щоби бути самому здоровим, а також щоби в доброму здоровлю утримати худобу, необхідно оминати все те, що шкодить здоровлю. Крім того треба дотримуватись всіх правил гігієни. Передовсім необхідно добре відживлюватись і перебувати там, де є багато сонячнього світла, чистого воздуху і де нема неохайности. Ультрафіолетові проміні сонця забивають у харкотінню хорої тварини заразки сухіт вже за кілька годин. Якщо-ж заразки залишаться у темноті й вогкому оточенню, то вони можуть заражувати собою ще й через кілька місяців.

Добрий корм — це основа сили і здоровля тварин. Крім належної відживи, велику ролю відграває уміле поїння. Поїти худобу треба чистою, вистоялою водою, щоби не спричинити простуди. Простуда — легко доводить до сухіт. Тварина вимагає для здо-

ровля також охайности. Стайні слід удержувати чисто і дбати про чистоту шкіри. Шкіра має в собі безліч маленьких, голим оком незамітних дірок, званих пори, крізь які виходять назовні піт і дещо природнього товщу, та входить повітря, що киснем відсвіжує і оживлює кров. Як нечистота заліпить пори,

Дівчина хора на туберкульозу.

то вони не сповняють як слід своєї природньої фізіольогічної задачі і худоба хирляє, нидіє.

Щоби не допустити до сухіт поміж худобою:

1) Не купувати вибракуваної худоби по фільварках, які випродуються, як лише появляться познаки або підозріння сухіт.

2) Кожну докуплену на господарстві новину тварину, треба від других штук через кілька неділь відокремити. Тримати їх осібно і наглядати, чи вона не кашляє, тяжко не дише, не обливається з вечера потом, не марніє при добрій відживі. Таку підозрілу штуку ми маємо змогу в законному речинці звернути продавцеві протягом 2 тижнів від дня купна або заміняти.

3) Не набувати на годівлю расової худоби, якщо не в силі відповідно їх годувати. Бо шляхотні породи (симентальська, низинна чорно-біла) дуже схильні до сухіт, коли не мають відповідного підсоння, стайні та наші.

4) При занедужанню тварин звертатися негайно до ветеринарного лікаря!

Щоби людина не заразилася туберкульозою від тварин:

1) Не повинно спати в коровнику, бо там може бути і хора худоба, яка кашляє й може легко перекинутися на нас заразник сухіт.

2) Вживати самому і кормити діти лише пряженим молоком.

3) Не їсти мяса, ні легенів із незнаних дорізаних штук. У різників є поганий звичай надувати легені для ритуальних цілей власним подихом. Такі надувані сухітниками легені, легко стають розношиком туберкульозного заразника.

Чи Ви маєте вже наш великий ілюстрований господарський

календар

„Сільський Господар“ на рік 1931.

ЦІНА 3·50 ЗОЛ. З ПОСИЛКОЮ ЗВИЧАЙНОЮ 4·– ЗОЛ.

Замовляти можна у всіх книгарнях і в Т-ві „Сільський Господар“, Львів, Зіморовича 20. I.

ЛИСТИ ГОСПОДАРІВ-ПРАКТИКІВ.

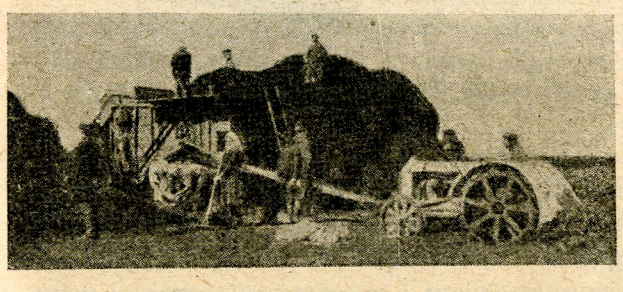
Під редакцією В. Доманицького, доцента Укр. Господ. Академії в Подєбрадах.

ЛИСТ Ч. 3.
п. Б. І.
с. Жидичин, п. Луцьк.
Волинь.

Поплатність плекання червоної конюшини.

Переважаюча більшість наших селян плекає червону конюшину на невеличких парцелях із метою одержання або зеленого корму, або конюшинового сіна на зиму. Перебуваючи де-який час в с. Жидичин, я спостерігав протягом де-кількох років, як селяне плекають і використовують конюшину. Деякі господарства **плекають червону конюшину на насіння ради великого чистого зиску, що дає господареві ця рослина.** Так, наприклад, р. 1925 весною було підсіяно червону конюшину під ярину на площі $^1/_2$ га. Але **у наших селах є звичай спасати в осени конюшину й озимину худобою.** Тому й цих $^1/_2$ га конюшини були в осени так збиті худобою, що здавалося, наступного року нічого з тої конюшини не буде. Одначе теплі веснянi дощі дуже помогли й конюшина почала рости на чудо...

Прийшов час збору й перший врожай — **конюшинового сіна було зібрано з $^1/_2$ га, — чотири вози;** рахуючи пересічно оден віз = $3^1/_2$ метр. сотн., — будемо мати **біля 27 м. сот. конюшинового сіна з 1 га.** Другий укіс конюшини того-ж самого літа (1926 р.) залиши-

Молотять конюшину на Носівській с.-г. дослідній станції (Чернигівщина) великою складною машиною за допомогою трактора.

ли на насіння. В початку вересня зібрали насіньову конюшину — так що це поле ще вдалося „визяблити“ (виорати), а через два тижні „відсипати“ (в другий раз переорати) і засіяти познанським озимим житом, насіння, якого було спроваджене з Познані.

Закінчивши польові праці, приступили до молочення конюшини молотаркою. Після остаточного відділення насіння від соломи й полови одержали: **200 кг. чистого насіння + 16 кг. гіршого насіння + насіння не відділене від полови, яким наступного 1927 р. засіяли певно площу, + полова й бадилля.** Чисте насіння продали по 48 зл. за пуд (або по 3 зл. за 1 кг.) і одержали 576 зл. (себ-то 1152 зл. з 1 га). Це такі гроші вторгували лише за чисте насіння конюшини, не рахуючи першого збору (сіна) та всіх тих решток, що лишилися в господарстві з другого збору по відділенню насіння (гірше насіння, насіння з половою, полова, солома). Коли порівняли конюшину з іншими польовими рослинами щодо їх поплатности, то ні одна польова рослина не дала й половини тієї суми грошей, яку вторгували лише за одне насіння конюшини.

Але того-ж самого (1926) року весною засіяли червоною конюшиною інше поле. Тут мушу зазначити, що це господарство, яке описую, мало **5 га грунту в 20 парцелях** розміром від $^1/_2$ га. до кілька сот квадратових метрів кожна. Ці парцелі були на ріжній віддалі від села. І перший посів (1925 р.) зроблений був на $^1/_2$ га парцелі, що знаходилась на віддалі від дому господаря в 100 метрів. Це дало змогу врятувати врожай конюшини, а власне другий укіс, від випасання чужою худобою. Але посів 1926 року був зроблений на полі, що лежало за $^1/_2$ кільометра від села. Тому наслідки були дуже сумні, а саме: перший укіс був зібраний, але другий, що був залишений на насіння, по-за очима господаря був спасений худобою. Року 1927-го посіяли конюшину на полі, що є віддалене від села на $2^1/_2$ кільом., але й тут доля другого врожаю (укоса) залишеною на насіння, була та сама, що й попереднього року, себ-то — **випасли.**

Тепер цікаво буде простежити, **як червона конюшина вплинула на врожай наступних, після неї йдучих, польових культур** на першій парцелі (конюшина 1925 р.), що р. 1926 була засіяна познанським житом. Звичайний вро-

жай жита — лише зерна на тім полі **раніш — перед посівом там червоної конюшини, виносили з ½ га 40—50 пуд. (13—17 м. сотн. з 1 га). А після посіву червоної конюшини врожай виніс у зерні з ½ га. 77 пудів (25⅔ м. сотн. з 1 га).** Коли-ж це поле гноїли **гноєобірником, то врожай зерна був біля 50 пуд. (16⅔ м. сотн. з 1 га), себ-то на 27 пудів (9 м. сотн. з 1 га) менший, ніж після посіву червоної конюшини.**

Що-ж спричинилося до збільшення врожаю?

А на це вплинули наступні причини: **червона конюшина, що збагатила ґрунт на азот,** надала йому й відповідної **структури** (горошкуватої будови), а друга причина — посів **добрим посівним матеріялом.**

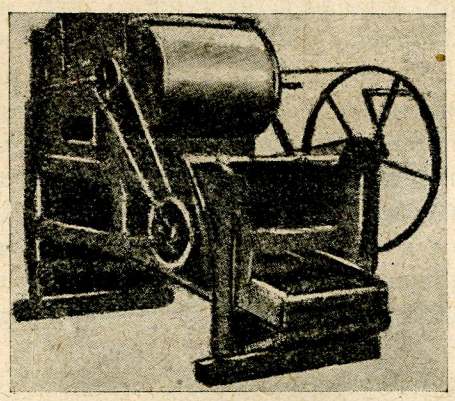
ВІД РЕДАКЦІЇ.

Плекання конюшини на насіння на західньо-українських землях завжди було поплатним. **Особливо поплатним стає воно нині,** коли ціни на збіжжя так страшенно впали, і, мабуть, піднімуться не скоро — років за 20—30 (бо с. г. крізи завжди довго тягнуться). З Польщі що-року вивозиться за кордон насіння кормових трав на яких 40—50.000.000 золотих. Серед того насіння найповажніше місце займає **„Волинська конюшина“,** бо це насіння знають і німці і датчане, вважають його за одно з найліпших у цілому світі та **охоче купують.** Шкода тільки, що **конюшину на насіння плекають здебільшого великі маєтки, а не дрібні селянські господарства.** Причинами до цього були: 1) роздрібленість і розкиданість селянських полів і користування полями після жнив як пасовиськом; 2) трудність молочення та чищення насіння конюшини; 3) труднощі зі збутом насіння конюшини.

Але нині на Волині вже маємо багато **„скомасованих“** господарств, що мають всю орну землю в 1—2 шматках — отже в таких господарствах від випасання конюшини худобою легко врятуватися; там, де ще комасація не зроблена, можна господарям порозумітися між собою, щоб в тій руці (на тих полях), де посіяна конюшина, — худоби не пасти (може бути й такий приговор громади).

Труднощі з молоченням конюшини відпадуть, — коли господарі зеднаються в **фахову насіньову кооперативу** і куплять собі за спільні товариські гроші велику конюшинну молотарку — терку — т. зв. „сепаратор“ (напр. фірми Гофнер і Шранц чи іншої). Молотарку може приводити в рух трактор, що буде її й тягати від села до села, а коли нема молочення — буде тягати плуги, приводити в рух млина, дряча, оліярню чи якесь інше кооперативне підприємство. Така кооперативна конюшинна терка вдвічі здешевила-б молочення насіння і збільшила-б його кількість, бо в полові вже нічого не лишалося-б.

Машини до чищення насіння конюшини дуже дорогі — тому найліпше було-б, щоб їх купили Повітові Кооперативні Союзи. З тих машин влаштували-б **центральну зарночистильню** і все конюшинне насіння з селянських дрібних господарств перепускали-б через цю зерночистильню та **пльомбували своєю пльомбою.**

Сортувалка „Кускута“.

Тоді наше насіння конюшини можна було-б дуже легко і по значно вищих цінах, ніж нині, збувати за кордоном. Але треба при тому сіяти з року в рік **тільки своїм місцевим насінням і остерегтися привозу чужозомного насіння.** Бо маємо дуже добрі власні сорти (популяції) червоної конюшини і мусимо їх зберегти в чистоті — не помішати з чужоземними малоцінними для нас і для закордону сортами.

Все це каже за те, що **мусимо поважно взятися за розбудову насіньової кооперації,** яка в пешу чергу мусить звернути свою увагу **на плекання насіння конюшини.** Була-б це одна з найпоплатніших культур (рослин) для

нашого краю. Великий досвід щодо плекання конюшини і орґанізації насіньових кооперативів має Носівська с.-г. досвідна станція на Чернигівщині, і хто хоче поважно зайнятися цією культурою, — тому радимо простудіювати праці Носівської с.-г. досвідної станції (див. книжки: С. Кулжинський: „Конюшина"; інж.-аґр. Г. Гордієнко: „Конюшина").

Звертаймо більше уваги на плекання конюшини! Що року обсіваймо конюшиною $^1/_8$—$^1/_4$ нашої орної землі! Сіймо її що-року на іншому полі! В той спосіб подвоїмо прибутки наших господарств!

В С Я Ч И Н А.

Інж. Іван Лапчук.

Як розпочати комасацію?

Підставою до переведення комасації на землях Польщі є зновелізований закон із дня 31/7 1923 о комасації ґрунтів (В. Д. З. з 1927 р. ч. 92 п. 833) і розпорядження Міністрів Рільних Реформ і Справедливости з дня 27/8 1928 (В. Д. З. з 1928 р. ч. 87. п. 763). Викликати комасацію можуть господарі, які в одному **селі мають 25 гектарів (49 моргів) землі розкиненої кавалками поміж ґрунтами своїми, або інших господарів того села.** Крім того ці парцелі довгі та вузькі, себто довші понад 10 разів, як широкі.

Однак чим більше охочих, тим краще. Тоді належить зголоситися до повітового земельного уряду по друки та інформації, як належить написати подання і які долучити залучники до подання. Подання і залучники, як рівнож всякі листи в справі комасації, є звільнені від стемплевих оплат.

Взір подання є менше-більше такий:

До Повітового Земельного Уряду в ....

Підписані посідають всі разом .... га ґрунту в катастральній громаді ..... повіту ..... а який є у взаїмній шахівниці з ґрунтами інших господарів тоїж катастральної громади і в надмірно звужених парцелях, просять на підставі арт. 15 закону з дня 31/7 1923 о комасації ґрунтів (В. Д. З. з 1927 р. ч. 92. п. 833) зарядити розпочаття комасації ґрунтів катастральної громади ..... в цілі можности примінення на них правильної поступової господарки.

..... дня ..... 19..

Підписи внескодавців.

Начальник громади стверджує на тім поданні власноручність підписів внескодавців, перечисляючи кожного імя та назвисько.

До подання належить залучити виказ ґрунтів з цілої катастральної громади, який мусить спорядити громадський писар, а начальник громади підтвердити — після взору:

Ч.	Імя і назвисько господаря	Посідає ґрунту ha	В кількох парцелях	Пересічне відношення ширини до довжини	УВАГА
1	Микола Підгірний	10	25	1 : 50	

Крім виказу залучити плян, витяг із табулі і ґрунтового аркуша.

Все інше вже полагодить сам земельний комісар. Коли Окружний Земельний Уряд зарядить розпочати комасацію, то тоді заряджує вибір комасаційної ради з 3—7 членів, яких вибирають більшістю голосів всі господарі села, яких ґрунти мається комасувати. Тоді Земельний Уряд виделеґує сам землеміра. Село має дати робітника, підводи, матеріял на палі і т. п. і для землеміра — приміщення, світло, опал і обслугу до робіт звязаних із роботами комасації.

В часі комасації не треба готівкою нічого платити ані урядові ані землемірові. Все оплачує земельний уряд, а щойно по закінченню комасації земельний уряд розчислює кошти, пересилає платничий наказ для кожного господаря з осібна і стягає через 3 роки кошти комасації, а рівночасно звільнює від ґрунтового податку на 2 роки.

Спішіться, а певно земельний комісар радо повітає ваше зголошення і дасть всі вказівки, як і що треба зробити.

Земельний Уряд може цілковито за дармо перепровадити комасацію, головно першого села в повіті для взірця іншим селам.

Спитайте селян із Холмщини і Волиня, а довідаєтеся, як там вижидають на свою чергу до переведення комасації.

Обіжник до П. Т. Філій і Кружків „Сільського Господаря“

Ч 1. В СПРАВІ ЧЛЕНСЬКИХ ВКЛАДОК ДО ЦЕНТРАЛІ „СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ“.

Пригадуємо отсим, що рахунковий рік К. Г. Т. „Сільський Господар“ кінчиться на основі нового статута з календарним роком, тому просимо всі наші Філії і Кружки, які ще досі не вплатили членських вкладок за 1930 рік, щоби постаралися їх як найскорше вплатити. Таксамо повинні наші Філії і Кружки подбати, щоби вплатили членські вкладки Повітові Союзи Кооператив і сільські кооперативи. Річна членська вкладка для Філій і Кружків „Сільського Господаря“ виносить 25 зол. — Кружки „Сільського Господаря“ по заплаченню членської вкладки дістають часопис „Сільський Господар“ даром. — Коли Кружки „Сільського Господаря“ вплатять членську вкладку до кінця березня дістають ще календар „Сільського Господаря“ на слідуючий рік. Речинця вплати треба додержувати, щоби ми могли усталити наклад календаря. Кружки, які надішлють членські вкладки по 31. березня, можуть дістати календар лише тоді, коли-би були ще лишні примірники.

Членська вкладка для Повітових Союзів Кооператив виносить найменше 100 зол., для Районових Молочарень найменше 25 зол., а для кооператив I. ступіня 10 зол.

Вплачення вкладок від Філій і Кружків є конечне тому, бо згідно з постановою статута рішаючий голос на загальних зборах нашого Товариства мають тільки ті наші філіяльні і сільські організації, що вплатили вкладку за минулий (1930) рік.

Надіємося, що наші Філії і Кружки сповнять свій обовязок і вплатять вкладки до Головного Товариства, яке не має ніяких інших доходів, а мусить вести чималу роботу в краю.

У Львові, дня 15. січня 1931.

Краєве Господарське Товариство
„Сільський Господар“
у Львові.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ.

ВИПОВНЮВАННЯ ЧЕКІВ П. К. О.

Багато передплатників, які пересилають гроші до „Сільського Господаря“ пишуть на відтинку „Dowód Wpłaty“ і „Dowód Wpisu“ замісць своєї адреси адресу „Сільського Господаря“. Це є неправильне. Адреса „Сільського Господаря“ є видрукована на відтинку „Potwierdzenie dla wpłacającego“, а на решту відтинках має подати свою адресу той, хто посилає до „С. Г.“ гроші.

РЕКЛЯМАЦІЇ.

Реклямувати треба на почті кожне число „Сільського Господаря“ і „Українського Пасічника“, яке передплатник не одержав, а не доперва по кількох місяцях або і по пів року, як це часто трапляється. Якщо часопис реклямовано на почті і мимо цього не одержав бракуючого числа, треба написати тоді до „Сільського Господаря“ і подати день, якого внесено реклямацію на почті і яке число часопису реклямовано. — Хто не придержується цього порядку поносить сам вину, коли не одержить бракуючого числа.

ХТО ДІСТАНЕ КАЛЄНДАР „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ НА 1932 РІК!

Всі передплатники „Сільського Господаря“, які заплатять на протязі часу до 31. березня 1931 р. включно 15. зол. — дістануть крім часопису „Сільський Господар“ ще Календар „Сільського Господаря“ на 1932 рік.

Звертаємо на це окремо увагу, бо багато передплатників, які надіслали по 15 зол., жадають календар на 1931 рік.

ДОДАТОК ДО ЧАСОПИСУ „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Рік І. Львів, дня 15. січня 1931 р. Ч. 2.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ

ОРҐАН „ЦЕНТРОСОЮЗУ“, СОЮЗУ КООПЕРАТИВНИХ СОЮЗІВ.

ВИХОДИТЬ КОЖНОГО 1-го і 15-го В МІСЯЦІ.

Редаґує: Редакційна Колеґія „Центросоюзу“. Львів, вул. Зіморовича ч. 22.

Адміністрація: „Сільський Господар“. Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

Передплата і оголошення: разом із часописом „Сільський Господар“.

М. Творидло.

Що дасть нам 1931 рік?

Рік 1930 не був для господарського життя, а ще зокрема для торговлі щасливий. Вистане сказати, що світові міжнародні торговельні обороти впали цього року в порівнанню до минулого на 23 відсотки, що акції впали на ринку на половину, що сирівці, як бавовна, вовна, збіжжя також так, що безробіття зросло з 6 міліонів на 18 міліонів. Це в світі. А у нас?

Число векселевих протестів посипалося як лявіна і налягло на торгівлю, промисл, хліборобство. В 1930 році було запротестованих у Польщі $5^1/_2$ міліонів векселів на около 1 міміярд 350 міліонів золотих. Пишеться, що в останніх місяцях скількість протестованих векселів дещо зменшилася. Але це зменшення не може зовсім потішати нікого, бо сьогодні приймається у торговельному світі лише найпевніші векселі, а непевних ніхто й не думає брати.

Коли в 1928 році було в Польщі 288 банкрутств великих підприємств, то в 1929 р. було їх уже 518, а в 1930 році за 10 лише місяців 684.

Державний скарб виказує, що доходи з податків також сильно 1930 року змаліли. І не диво. При тих зменшених торговельних оборотах мусіли змаліти припливи касові з оборотових податків.

Обчислення кажуть, що передсвяточні торги впали в 1930 році на половину тих, які були в 1929 році, а вони тоді також не були світлі. Люде менше пють, менше курять, менше їдять, гірше вбираються. Купці вистоюють бездільно в маґазинах, бо ні хлібороб ні ремісник не має з чим прийти, щоби щось купити, а на кредит давати сьогодні збирає купця страх.

А який буде 1931 рік? Треба рахуватися з тим, що він буде ще гірший. По селах йде лихва. Кожний, хто має хоч дещо грошей, позичає селянам на відсотки, які не можуть нікому оплачуватися. До того ще під застав чогось певного. І вже повно на селі тих лихварських пявок, які не могучи з торговлі тягнути зисків, бо кооперативи стають їм на перепоні, тягнуть із лихварських позичок. Є це дуже застрашаюче явище і проти нього треба буде в 1931 році усіми силами боронитися.

При цьому упадкові торговельних інтересів будуть цього року по селах для сильніших кооператив можливости поширення себе. Уступить із торговлі приватний купець, а тоді для такої кооперативи поле до попису. Вона може уже сміло закладати свою філію в другому кінці села. Тільки одна замітка: **не розборговувати себе!** Краще продати менше, але за готівку! А ще краще за яйця, збіжжя, тощо. При такій господарській скруті і наша торговельна кооперація має дуже тяжке положення і не сміє розборговувати, бо це може її повалити. Але одночасно вона має при доброму веденню велике завдання: хоронити членів перед лихварством, торговлею тими продуктами, які село має на продаж. Знаємо, що коли в часах пацифікації стримали де-

які наші кооперативи торговлю, то ціни на яйця падали, а на товарі, які мусить рільник купувати, скакали вгору таки зараз того самого дня. Купець зрадів, що вже може використати положення. Це є доказ, як важна для села кооператива. Також є доказом, як важна буде вона, коли зуміє в 1931 році, в році ще більшої скрути видержати, розвинутися, дати своїм людям заробітки.

Є ще дуже багато у нас ділянок праці, заробітків, які сьогодні в чужих руках. Вони повинні саме тепер переходити в наші руки. Бож годі, щоби наші люде живили чужих тоді, коли свої без хліба.

Рік 1931 буде для нашої кооперації роком великої спроби сил, змагань за здобуття торговлі на нашій землі в наші кооперативні руки.

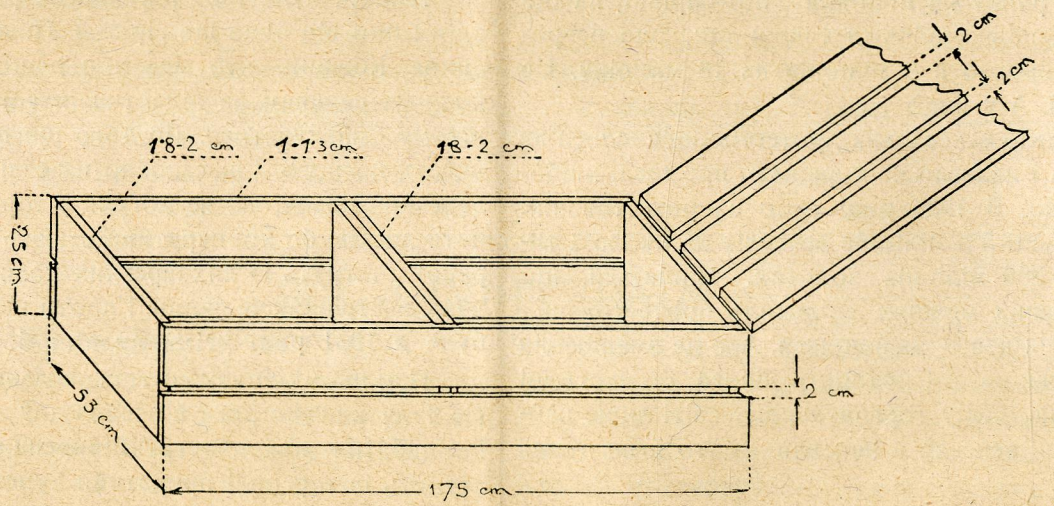
І. Мартюк.

Торговля яйцями — новий гріш.

(Докінчення.)

Скуплені кооперативами І. степення яйця мусять бути відставлені того самого тижня до П. С. К. Кооперативи за доставлені яйця побирають у своїх повітових осередках товар, сплачують довжні в союзі квоти, або вплачують яйцями належитости на уділи, не побираючи бодай в початках грошей за доставлений товар.

кожному доставцеві кооперативі. Союзи експортери мають можність навіть докладно заподати ціни яєць на тиждень наперед, бо звичайно трансакції продажі переводяться неділя—понеділок із доставою товару на пятницю чи суботу, так що кожного тижня знають наперед, яку ціну без страти для себе можуть платити.

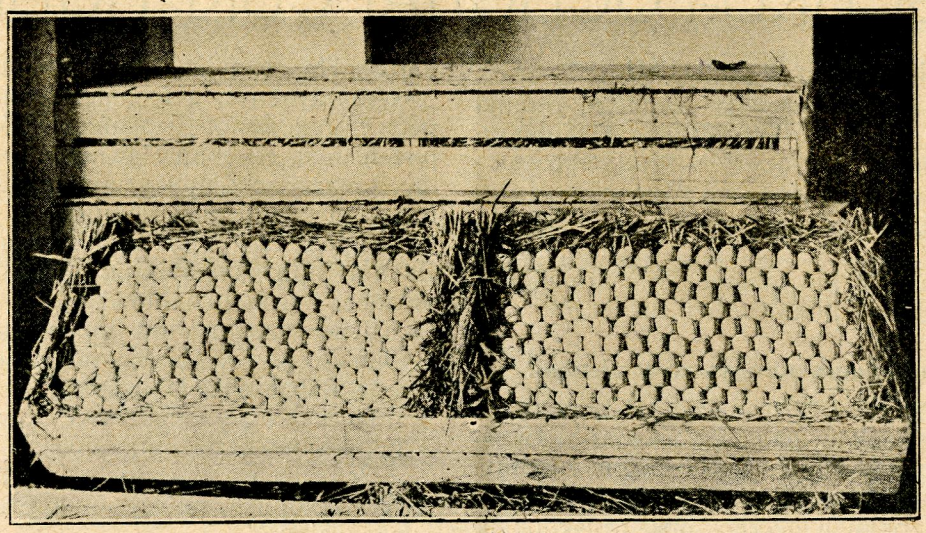
Нормальна скринька до паковання яєць континентального типу.

П.С.К., слідячи за цінами на цей товар, перше на місцевому ринкові — дальше студіючи ціни в комунікатах „Сільсько-господарської Кооперації“ чи Г.К.Ч., чи в спеціяльній німецькій біржевій пресі, лімітує (подає) кожного тижня ціну на яйця на цілий тиждень наперед, — а тим самим у початках хоронить кооперативи І. степення перед небезпекою страт. Коли при кінці тижня показалося, що лімітувана ціна була за низька, — тоді П.С.К. доплачує додатково надвижку

Союзи, що з яких небудь причин до сьогодня експорту яєць не ведуть — повинні працювати як скупщики-експортери, перебираючи до своїх магазинів весь доставлений товар і такий перепродувати при кінці тижня, — бо коли всі кооперативи займуться скупом яєць — тоді з даної околиці забракне експортерам до скомплітування їхних щотижневих заграничних посилок, а весь запас, який експортерам стало кожного тижня забракне, знайдеться у наших союзів. Тоді

ставши панами ситуації зможуть не тільки осягнути найвищі ціни, взявши у цілковиту залежність приватних експортерів через свій скуп, але могтимуть диктувати ціни на цей продукт. Крім того зможуть вимогати від експортерів відповідних услівій, а навіть фінансованнія нашого кооперативного скупу яєць.

Приспособлені до магазинованнія яєць склади та властиво придбаний на це оборотовий фонд можна буде легко в осени примінити на скуп і сортованнія фасолі. Це є другий найбільше до експорту можливий продукт з наших західньо-українських земель. Якщо наші господарі змогтимуть дати односортний та доброї якости продукт фасолі на

Справно запакована скринька яєць.

Однак всі П.С.К. цілого краю — мусять бути збірницями яєць, бо тільки тоді можна буде ситуацію опанувати, не давши змоги приватним експортерам доповняти бракуючого до посилки товару з сусідніх повітів.

„Центросоюз“ зі своєї сторони має намір своїми цінниками подавати для орієнтації всіх Союзів ціни на заграничних ринках із тим, що від цін заграничних, які подаватиме „Центросоюз“, повинні Союзи не експортери, відбивати до ціни за товар сирий коло 3 долярів на кожних 24 копах (скрині).

Побіч матеріяльних осягнень при зорґанізуванню скупу яєць осягнуть П.С.К. ще й такі моральні успіхи:

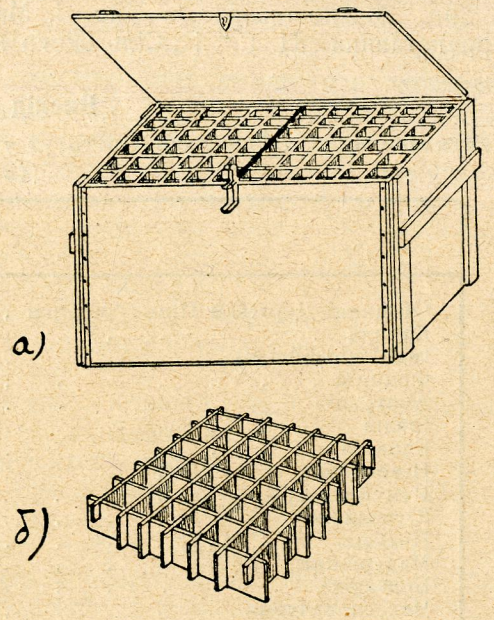
1) Стануть реґуляторами цін свойого району.

2) Познакомляться з цілою технікою переховування і паковання яєць.

3) Дадуть можність нашим людям вивчитися перерібки яєць.

4) Дадуть для села бодай частинно те, чого нераз через 10 літ, деколи і в демаґоґічний спосіб, обіцялося селянам.

заграничний ринок, то це являтиметься другим щаблем для здобуття нового гроша для

а) Скринька кольніяльного типу на 360 штук яєць.
б) Рямці, в які вкладаються яйця.

села — це буде другий крок вперед для розбудови матеріяльних основ нашого села, а

тим самим і нашої сільсько-господарської кооперації.

До того треба лиш дещо меткости — доброї волі, а село, бачучи наглядні матеріяльні користи для себе, певно не відмовить нашій орґанізації своєї моральної, а в початках і матеріяльної піддержки.

Кооператори повітів і сіл — берімося до праці!

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКІ НОВИНИ.

Рільництво в році 1931.

За італійською пресою подаємо опінію сенатора Де Міхеліс-а, президнта Міжнароднього Рільничого Інституту в Римі, про умовини та положення світового рільництва в минулому році та предбачення на рік 1931. По думці президента Де Міхеліс-а господарська кріза потріває й на дальше, так що наразі нема виглядів на поліпшення ситуації.

Біржа молочних продуктів у Львові.

Дня 28. грудня 1930. в салі товарової біржі при торговельній палаті у Львові відбулася нарада представників продуцентів і купців молочарських продуктів, яку скликала комісія біржевої ради в особах інж. сенатора п. Павликовського і радного торг. палати дир. п. М. Заячківського.

Нараду провадив п. М. Заячківський, а присутними на ній були, крім представників купецтва, представники продуцентів п. п. Павликовський Юліян, як член комісії, А. Палій, дир. „Маслосоюза“ та дир. І. Мартюк, як представник „Ц. С.“ і „Сільського Господаря“. Про значіння такої офіціяльної біржі для продуцента, а в даному випадку в інтересі самих малоземельних хліборобів говорив п. інж. сенатор Павликовський. По виводах-заявах всіх присутних ухвалено приступити до отворення офіціяльної біржі молочних продуктів при торговельній палаті у Львові, призначуючи на початок дво-разові тижнево засідання біржі.

Для виготовлення правильника біржі упрошено п. Ю. Павликовського, дир. Палія і д-ра Варзаґера. На нараду не явився ніхто з польських молочарських кооператив, ані з польських рільничих кругів.

Згадана вгорі комісія має бажання в недовзі утворити таку саму біржу для яйчарського ділу.

Міжнародній конґрес молочного господарства.

В часі від 14 до 17 липня цього року відбудеться в Копенгазі міжнародній конґрес молочного господарства. На цім конґресі офіціяльну участь бере Німеччина, на чолі якої має станути міністер Др. Фер.

Вислід жнив на цілому світі.

Міжнародний Хліборобський Інститут у Римі подає такі висліди жнив чотирьох головних збіж (в мілионах сотнарів):

	Пшениця		Жито		Ячмінь		Овес	
	1930	1929	1930	1929	1930	1929	1930	1929
Обєднані Держави Півн. Америки	228·4	219·5	11·9	10·3	71·4	66·9	204·8	179·8
Канада	108·0	82·9	6·0	3·3	30·0	22 3	67·7	43·6
Індії (анґлійські)	105 2	87·3	—	—	—	—	—	—
Франція	62·9	87 1	7·4	10·0	9·9	12·9	43·9	57 4
Австралія	58·8	34·4	—	—	—	—	—	—
Італія	57·3	70 8	1·6	1 8	2·4	2 6	5 3	7·0
Еспанія	39·5	42·0	5·3	5·8	21·9	21·2	7·7	6·7
Німеччина	35·8	33·5	77·1	81 6	26·8	31·8	54·7	73·6
Румунія	34·0	27 1	5·0	3·4	22·4	27·4	10·3	13·8
Югославія	24·2	25·9	2·4	2·1	4·2	4 1	2 4	3·5
Польща	21·7	17·9	69·2	70·1	14·7	16·6	23·6	29·5
Мадярщина	19 5	20·4	6·8	8·0	5·2	6·8	2·2	4·1
Болгарія	15·9	9 0	3·4	1 9	4 1	2·0	1·4	1·4
Чехословаччина	14 4	14·4	17 3	18·3	12·3	14·0	12·4	14·9
Анґлія	10 8	12·9	—	—	7·4	10·1	13·3	15·5
Латвія	1·0	0·6	3 5	2·4	1·8	2·1	3·4	3·4
Естонія	0·2	0·1	2 1	1·5	1·2	1·2	1·5	1·5

За „Г. К. Ч.“.

З ТОРГОВЕЛЬНИХ СПРАВ „ЦЕНТРОСОЮЗУ".

ВЕСНЯНИЙ СЕЗОН 1930/31.

ЦІННИК ШТУЧНИХ ПОГНОЇВ

Ціни без зобовязання.

НАВОЗОВЕ ВАПНО

містить в собі в часі висилки 90 проц. чистого окису вапна. — Ціна **нетто,** за 10 тон люзом, льоко Глинна Наварія зл. 320.00.

Платність: готівкою або рімесами на 6 місячний кредит, з того 3 перші місяці без відсотків, а решта за опроцентованням у висоті кожночасної дісконтової стопи Банку Господарства Краєвого.

За підставлення вагону побирає фабрика зл. 5.00.

При замовленню товару в мішках побирає фабрика належитість за мішки за післяплатою.

Уживання штучних погноїв у нас не може падати.

Уже обраховано, кілько закупили усі рільники в Польщі в осени 1930 року штучних погноїв. Показується, що запотребування зменшилося в порівнанні до осени 1929 року значно, а саме: запотребування азотових навозів зменшилося о 10%, фосфорових о 40%, а потасових аж о 48%. Цей упадок не є на щастя у нашому хліборобстві так сильний, а причини ось такі: наші ґрунти оплачують навоження цими погноями куди краще, а також тому, що у нас рільники ще дуже мало уживали тих погноїв, підчас як — скажім — у Познанщині уживають рільники так богато, що надвижка осягнених плодів по погноях є менша як у нас і погної перестають там після упадку цін на ці плоди рентуватися.

Загальні умовини продажі штучних погноїв.

На покриття всіх штучних погноїв треба присилати разом із замовленням готівку або рімеси ін бянко підписані двома власниками землі, яких маєтковий стан ствердить на окремому письмі відносний громадський аоб парохіяльний уряд та жіровані кооперативою і Повітовим Союзом Кооператив.

При замовленні треба подавати точну адресу відборця, а саме: місцевість, почту, повіт, послідну залізничу стацію та воєвідство відборця.

РЕЧИНЕЦЬ ВНОШЕННЯ РЕКЛЯМАЦІЙ.

Всякі реклямації треба вносити негайно (до двох робочих днів) по отриманню товару за виїмком реклямацій, що відносяться до аналізи, для котрих допускаємий є тритижневий речинець. По упливі цих речинців ніяких реклямацій не узгляднюється. Реклямація мусить мати відносну посвідку залізничого уряду та підписи двох посторонніх свідків.

АНАЛІЗА.

При висилці штучних погноїв бере посилаючий в присутности заприсяженого пробиємця 3 прібки заладованого товару. Одну із них віддає фабрика до аналізи, а вислід її становить основу фактурования. Відборець має право (перед виладованням) пібрання прібки. При цьому треба зробити протокол, котрий має підписати пробиємець, двох свідків та представник залізничої влади. В протоколі цьому треба подати число вагону, з котрого пібрано прібку, назву погною і фабрики, що вислала цей товар. Прібку в залякованій фляшці висилається п р я м о до одної з нижче поданих досвідних станиць.

Оскільки аналіза цієї прібки зробленої на кошт відобрця виказала ріжницю в порівнанню до проценту поданого в фактурі, тоді може відборець домагатися переведення супераналізи другої фабричної прібки в одній з краєвих досвідних станиць, котра буде підставова до евентуальної боніфікати.

Ріжниці, що не переступають 0.5% не підлягають боніфікаті. Кошти розємчої аналізи поносить ця сторона, в котрої користь аналіза випала.

Розємчі аналізи виконувати будуть залежно від вибору відборця господарські лябораторії:

а) Досвідної станиці при господарській школі в Дублянах,
б) Університету в Кракові,
в) Великопольської господарської Палати в Познані,
г) Університету в Познані,
ґ) Музею промислу й господарства в Варшаві, та
д) Господарської досвідної станиці в Данцігу.

КОШТИ ІНКАСА.

Дійсні кошти інкаса, що виносять приблизно 3 до 4% рахується додатково.

Фабрики висилають товар виключно

в 15-тонових ваґонах. Фрахтові ріжниці при замовленню і висилці меншої кількости товару поносить відборець. Комбінованих ваґонів радимо не замовляти, бо кошти через переладовання і комбінування транспорту погноїв та ломання фрахту є надмірно високі так, що в дрібній посилці виходить дешевше. Комбіновані ваґони оплачуються лиш при потасових навозах, як подано в ціннику в ч. 1 „С. Г.“ за цей рік.

Тому, що відборчі стації в багатьох випадках мильно обчисляли належитости за перевіз штучних погноїв, а спеціяльно томасини в некористь відборців, просимо присилати фрахти до провірки нашому тариф. відділові.

КООПЕРАТИВИ ОБОВЯЗАНІ ЗАМОВЛЯТИ ШТУЧНІ ПОГНОЇ ЗА ПОСЕРЕДНИЦТВОМ СВОЇХ ПОВІТОВИХ СОЮЗІВ КООПЕРАТИВ!

Катастрофальна знижка цін насіння.

У Варшаві бувають кожного року зимою насінньові торги, на яких устійнюються ціни на цілий весняний сезон та переводяться теж перші великі торговельні купна-продажі. Цього року випали ті торги просто фатально. Ціни досягали ледви 20 відсотків із минулорічних. Коли минулого року тяжко було докупитися, то цього року була подажа дуже велика. Коли оборот минулого року виносив 3 міліони золотих, то цього року не дійшов до одного міліона. Продавано нижче коштів власних, щоби лише дістати готівку. Але продажа йшла лиш векселями, а мало що готівкою.

Невеличку звижку виказувало лише насіння рабарбару і шпінату, на минулорічному рівні трималися насіння бобів, дині, горохів, каляфіор, огірків, пастернаку, помідорів, редькви, салати, соняшника, шпараґів, трав і квітів.

Упали незначно ще насіння фасолі, цикорії, капусти, маків, порів, редьковці, їдомої ріпи, селерів.

Сильно, бо на 50 відсотків, впали насіння цибулі, чорнушки, моркви, кукурудзи, ріпи.

Катастрофально, бо на 80 відсотків, упали насіння буряків, капусти, брукви.

Але з поданих вище цін бували ще більші відхилення під впливом заграниці, яка дає на дуже довгі кредити, а Рільний Банк відмовив продуцентам кредитів. Польський Банк обіцяв рятувати положення. Але чи поможе, годі сказати сьогодні.

З „Центросоюзу“.

Нотовання цін збіжжя рільничих продуктів у Львові з дня 15. січня 1931 р.

За 100 кґ. льоко і франко ваґон стація заладов. Підволочиська [200 klm. від Львова.] При курсі доляра 8·96

Пшениця однорідна 22·75 23·25, збірна 20·75—21·25. Жито 15 50—16·50. Ячмінь броваряний 18·00—18·50, млинарський 14·75 до 15·25. Овес 20·00—20·50. Кукурудза рум. 22—23. Фасоля кольорова 28·00—30·00. Горох пільний 18·00—20·00. Горох ½ Вікторія 24·50 до 26·50. Конюшина червона 180·00—200·00. Любінь синій 17·00—18·00. Лен 47·50—48·50. Вира чорна 23·00—24·00. Вика шара 22·25—23·25. Солома прас. 4·50—5·00. Сіно прас. солодке 7·00—8·00. Мак синій 95·00—105·00.

Ціни набілу у Львові.

Дня 15. січня 1931 р. цін масла не нотовано; літра молока 0·27 сот., літра сметани 1·50 зол., копа яєць 10·20 зол.

МУШТАРДУ ДОБІРНОЇ ЯКОСТИ
ДОСТАРЧАЄ ФАБРИКА
Йосифа Журавського
ЛЬВІВ, вул. НА БЛОНЄ 12. Телеф. 26-44.

РОБІТНЯ МОТУЗЗЯ
Ф. ЗАЛУЦЬКОГО
У ЛЬВОВІ, вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 97
виробляє всіляке мотуззя для рільничих потреб, технічних та інших. Має на складі готові мотузи та приймає сировець, як коноплі та кльочча до перерібки по дуже дешевих цінах.
Робота першорядна! **Не забудьте адреси!**

Видає: **Т-во „Сільський Господар“.** За редакцію відповідає: **Інж. Ев. Храпливий.** Редагує: **Колеґія.**
З друкарні Видавничої Спілки „ДІЛО“ Львів, Ринок ч. 10.

Годівельники!

Корміть свої безроги на „PROVENDEINE"

„PROVENDEINE" є необхідне для безрог, бо дає **2 місяці ощадности на годівлі** з цього огляду, що містить спеціяльні ВІТАМІНИ, сконценртовані під впливом ділання ультра-фіолєтних лучів. Ті вітаміни побуджують організм безрог до скорого росту і прискорють ЗНАЧНО ТУЧЕННЯ. Соли мінеральні, які містить в собі **„Provendeine"**, зміцняють кістяк безрогі запобігають недугам костей. Тисячі годівельників у Польщі уживає Провендейну з найліпшим успіхом, тим більше, що уживання Провендейну не вимагає зміни паші, бо вистарчає мала домішка до паші звичайної.

ДВА МІСЯЦІ ОШАДНОСТИ НА ГОДІВЛІ!

„PROVENDEINE"

Представництво на Східну Галичину і Волинь

Józef Karrach, Lwów, Kościuszki 18.

Розпечатання льокалю Редакції і Адміністрації

„УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

Дня 22. грудня 1930 р. органи Перемиської Поліції розпечатали льокаль Редакції і Адміністрації „Укр. Голосу" в присутности Д-р М. Рибака, Зенона Пеленського і Володимира Зиблікевича. Після упорядкування і наладнання діловодства, найближче число „Українського Голосу" появиться дня 3-го січня 1931 р. як святочне число. Редакція і Адміністрація „Укр. Голосу" звертається отсею дорогою до всіх своїх дописувачів і передплатників з проханням висилання дописів, замовлень, передплати, тощо, на давню адресу: **Перемишль, Побережа Пілсудського 1. РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ „УКР. ГОЛОСУ".**

Американські і закордонні укр. часописи проситься о передрук.

НАСІННЯ

ВСІХ ГОСПОДАРСЬКИХ РОСЛИН І ЦВІТІВ випробоване на досвідних станціях як:

Конюшини-червоної і білої чищеної, за гарантією вільної від перстинця.

Буряків-пашних і городових: Мамути, Екендорфи жовті і червоні, цвиклові й інші.

Трав: люцерни правдиво французької, тимотки, райграсів, сераделі, еспарцету і других, кінського зуба, вики, люпину.

Всіх родів городовин і цвітів на вагу, як також паковане фірми світової слави **МАВТНЕР.**

ПОРУЧАЄ:

„НАРОДНА ТОРГОВЛЯ"

рік заложення 1883.

У всіх складах, а саме по містах: Львів, Станиславів (2 скл.), Перемишль, Тернопіль, Дрогобич, Коломия, Стрий, Снятин, Самбір (2 скл.), Рогатин, Броди, Сянік, Городенка Борщів, Золочів, Збараж, Косів, Мостиська, Сокаль, Турка н/стр. і на Волині у Луцьку (2 склади).

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Рільники!

Один кільоґрам азоту (доцільно ужитого) **побільшує видаток зерна приблизно на 20 кільоґрамів, що при нинішних цінах коштує**

коло 4 зол.

Один кільоґрам чистого азоту в краєвих погноях азотових (АЗОТНЯК, ВАПНАМОН, САЛІТРАК і НІТРОФОС) коштує пересічно

коло 2 зол.

Ощаджування на азотових погноях не є ощадністю тільки марнотратством.

Всякі інформації дають: Всякі інформації дають:

Державні Фабрики Азототових Сполук у ХОЖОВІ і МОСЦІЦАХ.

„Сільський Господар“ — Львів, вул. Зіморовича 20.

21111 Львів Бжеженські Драгиського 24

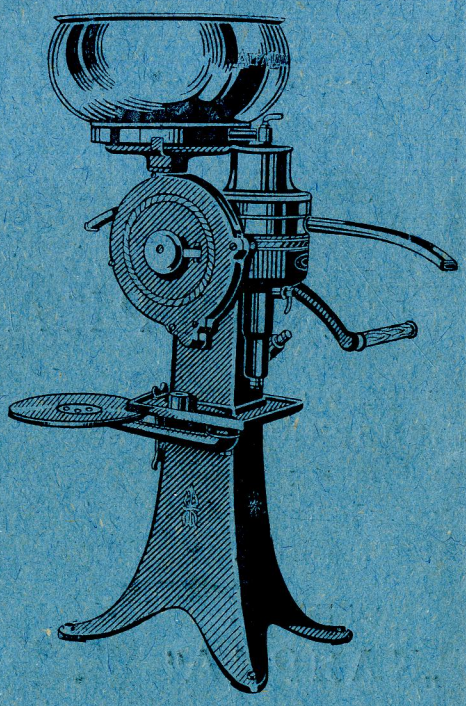
РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 1. ЛЮТОГО 1931. ЧИСЛО 3.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

МОЛОЧАРСЬКИЙ ПРОМИСЕЛ
ОРГАНІЗУЄ РОЗБУДОВУЄ одинока на наших землях кооп. Молочарська Централя.

КРАЄВИЙ МОЛОЧАРСЬКИЙ СОЮЗ
„МАСЛОСОЮЗ" ЛЬВІВ, КОСЦЮШКА 1а.
Телефон 43-86.
Тел. МАСЛОСОЮЗ — ЛЬВІВ.

Звертайтеся по всякі поради в справі основання молочарень, закуповуйте першорядні машини й прилади молочарські, збувайте весь свій набіл тільки через „МАСЛОСОЮЗ" та його відділи у більших містах у краю.

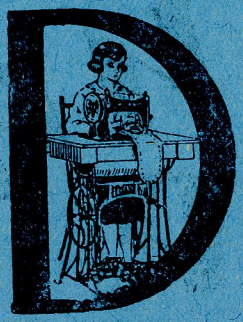
Власні склепи і відділи:

Львів, вул. Косцюшка 1а.
„ Ринок 10, ч. телєфону 5-44
„ вул. Сапіги 21
„ „ Зиблікевича 49
„ „ Жовківська 11
„ „ Городецька 48
„ „ Личаківська 34
„ „ Кентшинська 24.
Стрий „ Шевченка 5, тел. 26
Станиславів, вул. Собіського 28., тел. 275
Перемишль, Ринок 23, тел. 340
Самбір, вул. Косцюшка 11а., тел. 43
Коломия, вул. Шевченка 25
Дрогобич, вул. Стрийська 14, тел. 235
Тернопіль, вул. Міцкевича 41
Сокаль, Кольонія 30 (орг.)
Луцьк, вул. Ягайлонська 13.

Сезоново:
Яремче, Зелемянка, Трускавець, Ворохта.

НАЙДЕШЕВШЕ ДЖЕРЕЛО ЗАКУПНА МАШИН!

Тільки за золотих 260.—

Машини до шиття і гафту, системи „ЗІНГЕРА“, НІЖНІ, КРИТІ, КАБІНЕТОВІ, які шиють вперед і взад. Порука 15-ти літня. ПАТЕФОНИ ШВАЙЦАРСЬКІ від золотих 70.—. Висилка і достава на кошт фірми по одержанню задатку зол. 25.—. Решта за післяплатою. До кожної машини залучуємо безплатно АПАРАТИ до ГАФТУ, мережки і церування. Остерігаємо перед визиском нечесних покутних торгівців.

Всякими інформаціями і безплатними цінниками служить на жадання перше джерело краєве:

ПОЛЬСЬКА СПІЛКА МАШИНОВА

„DOBROMASZYN“

Warszawa, ul. Chmielna 32. S. H.

Одержуємо багато листів з подяками!

РОБІТНЯ МОТУЗЗЯ

Ф. ЗАЛУЦЬКОГО

У ЛЬВОВІ, вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 97

виробляє всіляке мотузя для рільничих потреб, технічних та інших. Має на складі готові мотузи та приймає сировець, як коноплі та клоччя до перерібки по дуже дешевих цінах.

Робота першорядна! Не забудьте адреси!

Фабрика ниток „ВЕНУС“

у Львові, вул. Сикстуська ч 14. т. 55-97.

ДОСТАВЛЯЄ НИТКИ НА ГІЛЬЗАХ 1.000 — 500 — і 100 — ЯРДОВІ ПО ЦІНАХ НАЙДЕШЕВШИХ.

Перша україн. робітня ткальня хідників

ЛЬВІВ, ЗИБЛІКЕВИЧА 34.

Вироблює з ріжних відпадків одежі в протягу одного дня найгарніші і найтріваліші ХІДНИКИ. -:-::-:- ХІДНИКИ.

КОРИСТАЙТЕ З НАДЗВИЧАЙНОЇ НАГОДИ!

ГОДИННИК КРИТИЙ „АНКЕР“ З ЗОЛОТА

американського з трьома копертами

ТІЛЬКИ ЗА ЗОЛОТИХ 11.—

замісць зол. 60, нічим не ріжнитьтя від правдивого золота 14-каратового. Висилаємо на листовні замовлення годинник практичний, модний, охороняючий від пороху і від розбиття шкла, плоский, вирегульований до мінути „АНКЕР“ з гарантією 15-ти літньою.

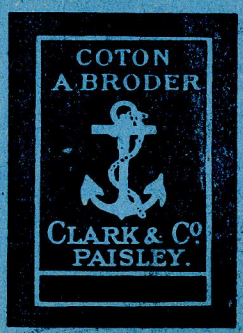
2 штуки зол. 21.50, — Ліпшого гатунку зол. 14, 16, 18, 24, 30 і 35. — Ті самі відкриті зол. 7.—, 9.—, 13.50, 18.—, 22.—, 33.—, 45.—. Годинник мужеський або жіночий на руку зол. 11, 13, 15, 16, 23. — Будильники столові зол. 10, 12, 14. — Дармовіси з амер. золота зол. 1.50, 2.—, 3.50, 5.—, 8.—. — Ланцужки зол. 1.50, 2.50, 4.—. — Бранзолетки зол. 1.50, 2.50. — Кошти пересилки платить відборець.

РЕКЛЯМОВИЙ ГОДИННИК НІКЛЕВИЙ ЗОЛ. 5.

ПОЛЬСЬКА СПІЛКА ГОДИННИКАРСЬКА „EFECTWATCH“

Warszawa, Nowolipie Nr. 8, S.H.

Одержуємо багато листів з подяками.

Жінки!

Заполоч до вишивання з шовковим полиском, відомої марки

„КОТВИЦЯ“

славної фабрики

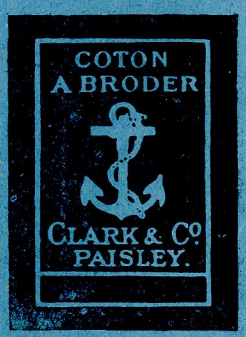
„КЛЯРКА“

гварантованої трівкости в пранню, що дорівнює своєю добротою добре запровадженій і давно відомій чорній і червоній заполочі матовій

„КЛЯРКА“

з котвицею. Заполоч „КЛЯРКА“ можна набути в усіх сільських і мійських кооперативах.

ФАБРИКА „КЛЯРКА“

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 1 ЛЮТОГО 1931. ЧИСЛО 3.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ГОСПОДАРСЬКОГО Т-ВА „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ У ЛЬВОВІ

ВИХОДИТЬ 1. і 15. КОЖНОГО МІСЯЦЯ

ПЕРЕДПЛАТА: В краю: за чверть року . . 3·50 зол
за пів року . . . 7·— „
за цілий рік . . . 14·— „
За кордоном: Америка . . . 2·25 дол
В інших краях рівновартість 2. дол.
Поодиноке число коштує 65 сот.

ОГОЛОШЕННЯ: Ціла сторінка 1 раз . . . 200·— зол.
половина сторінки . . . 120·— „
чверть „ . . . 65·— „
одна восьма „ . . . 35·— „
За першу і четверту сторінку окладинки 50% дорожче.
За оголошення в тексті 30% дорожче.
Дрібні оголошення по 30 сот. за слово.

Передплату треба висилати на адресу: Т-во „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20, тел. 30-53, П. К. О. Варшава 147.053. — **Гроші з закордону просимо слати на наше конто в Земельному Банку Гіпотечному (Zemelnyj Bank Hipotecznyj)** у Львові, вул. Словацького 14, або грошевими листами на адресу Т-ва.

НАУК. ТОВ. ім. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ

Український Народе!

Кожний нарід мусить берегти своє основне право на виховання своєї молоді відповідно до своїх теперішніх і майбутніх потреб. — Без повного користування цим правом занепад нації неминучий. Бо хто сповнить завдання нації, якщо не стане тих, для яких найвища мета нації це ненарушна святість, провідна зоря їхнього життя?

Пятьдесять літ пригадує „Рідна Школа“ це право й обовязок української нації. Пів століття обєднує „Рідна Школа“ під своїм прапором найширші народні маси. Вже три покоління рідношкільних діячів трудяться, щоби українська нація росла й кріпшала; щоб її члени задивлені в найсвітліші хвилини української минувшини, памятаючи про те все, що зустрічало український нарід на його історичному шляху, йшли послідовно й невпинно вперед.

Серед темряви, байдужности й зневіри, серед захоплюючих хвиль, а дуже часто серед незвичайно важких умовин — складено за 50 літ безліч жертв і витрачено чимало труду всього громадянства для здійснення рідношкільної ідеї, основаної на високих засадах християнської етики й моралі.

Вислідом цих збірних зусиль останніх поколінь стало те гаряче бажання національної школи, що примушує народню масу до жертв за здобуття цього основного права.

Вислідом цих зусиль є сотні існуючих і колишніх шкіл та виховних заведень, які протягом довгого віку створила „Рідна Школа“, даючи знання масам української молоді та підносячи культурний рівень нації.

Вислідом цих зусиль є це многотисячне число молоді вихованої в національному дусі, любові до своєї Церкви й свого Народу.

Пятьдесять літ праці завершує Товариство „Рідна Школа“. — З гордістю глядить на свій до тепер пройдений шлях. Багата досвідом, загартована важкими ударами — збирається в новому пів-столітті перевисти широкі й важкі завдання. Вже ювилейний рік мусить дати товчок до здвигнення у Львові будинку для промислових шкіл. У тому році мусить повстати основний фонд, який дав-би Товариству змогу не зупинюватися посеред праці. В ювилейному році

мусить кожна закутина української землі під Польщею піднести клич: хочемо для наших дітей „РІДНОЇ ШКОЛИ“! — В тому році мусить кожна українська оселя й кожна українська одиниця звеличати мозольну працю останніх поколінь над національним вихованням. Кожне з них мусить і по своїм силам причинитися до створення кріпкої матеріяльної основи для „Рідної Школи“, якої завданням є виховати моральну, сміливу, сильну й практичну молодь з любовю та пошаною до праці.

ОЦИМ ПРОГОЛОШУЄМО 1931 РІК,

РІК ПЯТЬДЕСЯТЬЛІТТЯ „РІДНОЇ ШКОЛИ“

ЮВИЛЕЙНИМ РОКОМ

Нехай у цей ювилейний рік стануть при „Рідній Школі“ думкою й ділом усі ті, які мріють про інший, кращий час.

Нехай у цей ювилейний рік зникнуть перед порогом „Рідної Школи“ всі ті ріжниці, що нас ділять.

Нехай нас усіх злучить як Українців довкола великих завдань для національної майбутности — „Рідна Школа“!

За Головну Управу „Рідної Школи“

Ілля Кокорудз, голова — *Д-р Мирон Коновалець,* секретар

Цю відозву підписали всі українські Владики на чолі з Митрополитом; 3-ох членів-основників; 38 українських громадських інституцій і 69 представників повітових кружків „Рідної Школи“.

Управа ріллі та рослин

Віктор Доманицький,
доцент Української Госп Академії.

„Технічні” причини необхідности чергування с.-г. рослин.

Неодноманітність с.-г. рослин. Всі сільсько-господарські рослини по своїх вимогах до підсоння, ґрунту, води, часу посіву, способу оброблення ріллі, способів догляду за посівом, тощо сильно ріжняться між собою. Так само ріжняться вони й по тих змінах в якости ріллі, які роблять підчас свого зросту.

Відношення с.-г. рослин до підсоння. Рослини, що довго в полі ростуть і за добу свого росту вимагають значної кількости тепла, як от соя,*) сорґо, кукурудза, тютюн, кавуни, дині тощо. Інші рослини ростуть швидко, скоро достигають і для свого розвитку потрібують значно менше тепла — як гречка, гірчиця, ріпа-стернянка, тощо.

Одні рослини, як от квасоля, гарбузи, кавуни, дині, гречка, тютюн бояться весняних приморозків; збіжжя, конюшина, озимий рапс, горох — їх не бояться.

Відношення с.-г. рослин до ґрунту. Рослини, як от збіжжя, бараболя, що мають коротке але густо розгалужене під поверхнею землі коріння, яке побирає розчини солів і воду для рослини лише з верхніх шарів ґрунту; інші рослини, як от люцерна,

*) Про сою радимо прочитати книжечку інж. Г. Гордієнка: „Соя“ — видання „С. Г.“ — Ціна 1·30 зл.

еспарцет, конюшина, люпин, пелюшка (польовий горох), мають коріння, що глибоко сягає аж у підґрунтя. Коріння цих рослин побирає розчини солів і воду так із верхніх, як із нижніх шарів ґрунту та з підґрунтя.

Азот у ґрунті. Збіжжя, корінеплоди, льон, коноплі вимагають від ґрунту в першу чергу значної кількости легко розчинних у воді азотових солів (головно салітри). Всі рослини стручкові: конюшина, люцерна, еспарцет, буркун, сераделля, люпин, пелюшка, горох, біб, сочавиця, квасоля, соя, вика та ін. завдяки співжиттю з коріневими бактеріями, що містяться в бульбочках на корінню стручкових рослин, потрібують салітри лише в молодому віці (до появлення бульбочок на корінню), а далі вже й самі обходяться без салітри з ґрунту та ще й сильно збагачують ґрунт на азот, з якого потім витворюється там салітра.

Фосфор у ґрунті. Одні рослини, як от збіжжя, корінеплоди, потребують багато легко розчинних у воді солів фосфору; другі знов, як от гречка, люпин, пелюшка, біла гірчиця, можуть здобувати собі фосфор

Кускута (повитиця) на конюшині.

зі зле розчинних фосфорових сполучень ґрунту, завдяки чому можуть рости й на малородючих ґрунтах.

Калій (потас) в ґрунті. Де-які рослини, як от тютюн, соняшник, гречка, мак, лен, потрібують багато легко розчинних у воді солів калія; інші-ж як от наприклад, буряки, можуть цей калій здобувати зі зле розчинних калійних сполучень ґрунту.

Вапно в ґрунті. Є рослини, як от еспарцет, болгай, які добре ростуть на вапняках і на вапнистих ґрунтах і потрібують значної кількости легко розчинних у воді солів кальція (вапна); інші рослини наприклад, люпин, загибають, якщо в ґрунті є багато вапна або крейди; ще інші, як от конюшина, переносять вапно з нижчих шарів ґрунту і з підґрунтя в корінці, які містяться в поверхових шарах ґрунту, і в той спосіб збагачують ці шари на вапно за рахунок нижчих шарів ґрунту і підґрунтя.

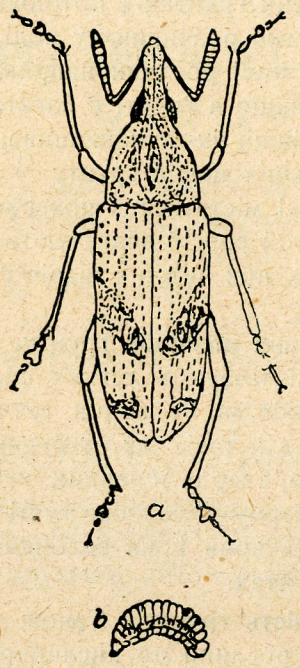
Розведення розчинів ґрунту. Є такі рослини, що потрібують легких сильно розведених розчинів, як от люпин, гречка, біла конюшина; а є й такі, як от буряки, буркун, просо, сорґо, тверда пшениця, культурна лобода, що витримують дуже густі розчини — тому ростуть вони й на солонцях та солонцюватих ґрунтах.

Кислинність ґрунту. Також по ріжному відносяться рослини до кислинности ґрунту: шведська конюшина, бруква, овес, ячмінь, просо, льон, горох, гречка витримують досить велику кислинність ґрунту; буряки, люпин, пшениця, рижій — зовсім не ростуть на кислих ґрунтах. Але й самі рослини також збільшують або зменшують кислинність ґрунту, а саме: 1) кислинність збільшують сильно — люпин і горох, злегка — буряк та гречка; 2) кислинність зменшують сильно — пшениця, овес та ячмінь, злегка — рижій, просо, льон, вика та квасоля.

Вода в ґрунті. Щодо води, то тут можемо знайти рослини, які ростуть на дуже вогких ґрунтах, наприклад: шведська конюшина, бруква, кінський біб; як рівнож і рослини, що ростуть на дуже сухих ґрунтах, як от просо, сорґо, тверда пшениця, буркун, хмільова люцерна; зі збіжевих рослин найбільше потрібує води овес, — найменше — просо; найсильніше висушують ґрунт трави, збіжжя, соняшник; найменше — сапане просо.

Буряни. Щодо бурянів, то найліпше глушать їх широколисті та густо сіяні рослини, як от біб, коноплі, горох, конюшина, люцерна; навпаки, — сприяють розростанню буря-

нів — вузьколисті рослини, як от льон, яра пшениця, часом несапане просо, ячмінь і жито. Добре очищують ґрунт від бурянів також всі просапані рослини (буряки, морква, бруква, бараболя, кукурудза, соняшник, мак, кінський біб, квасоля, соя, сіяне стрічковим посівом збіжжя, сапане просо, сапана гречка.

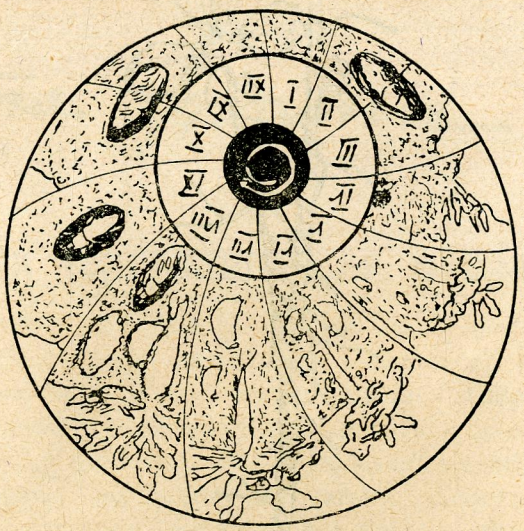
Бурякова свинка: а) дорослий жук; в) лярва вже збільшена.

Воздух у ґрунті. Щодо воздуху, який проходить у ґрунт аж до коріння, то найбільшої кількости його в ґрунті потрібують: бараболя, топінамбур, ріпа, просо, льон, тверда пшениця, деякі стручкові рослини. Легко миряться з малою присутністю воздуху в ґрунті: буряки, шведська конюшина й кінський біб.

Хвороби рослин. Щодо хвороб, які шкодять рослинам, то є серед них і такі, що шкодять де-кільком родам рослин, а є й такі, що обрали собі одну якусь рослину і лише їй шкодять. При плеканню такої рослини на одному місці протягом де-кількох років без перерви, чи при частому поверненню її на старе місце сильно розмножується той грибок чи бактерія (дрібнотвір), що викликає хоробу; в ґрунті залишається багато зародків цієї хвороби і вона починає так ушкоджувати рослину, що та дає дуже малий врожай. Так було, наприклад, із ржавчиною на соняшниках на Вороніжчині.

Рослинні шкідники (квіткові галапаси). На де-яких рослинах живуть інші квіткові рослини — галапаси, що мають коріння лише в молодому віці, а потім присисаються до стебел чи коріння с.-госп. рослин і тягнуть із них поживні річевини, наприклад — повитиця (кускута) на конюшині, люцерні та інших стручкових рослинах, вовчок (Orobanche на соняшникові, коноплях, тютюні. Ці рослинні шкідники множаться насінням, як і буряни, і ґрунт цим насіням часом так засмічений, що хоч не плекай тої с.-г. рослини, на якій цей рослинний галапас жиє. Такий стан, наприклад, є з конюшиною на Закарпаттю, де повитиця захопила майже всі поля. Такий стан є з соняшником на Вороніжчині, Саратовщині та на Кубані (також і на наших городах), бо там намножилось дуже багато насіння вовчка (Orobanche).

Тваринні шкідники. Те саме трапляється й з ріжними тваринними шкідниками. Їх може намножитись стільки, що хоч припиняй плекання тої рослини, на якій вони живуть. Так було з буряковою нематодою в Німеччині, з буряковою кузькою (свинкою, довгоносиком) на Наддніпрянщині, з соняшниковим мольом на Вороніжчині, Саратівщині та Кубанщині.

Життя бурякової свинки протягом року (I, II ... до XII місяців року).

Стан ґрунту. Нарешті ріжні рослини лишають по собі ґрунт поля в ріжному стані. Кожний господар знає, що в найліпшому стані буває рілля після цілини, або після перелогу, або після конюшини, люцерни, еспарцету, — після 2—3 літнього користування

цими травами. Така рілля здебільшого чиста від бурянів, розпадається на дрібненькі грудочки завбільшки гороху, є багата на рослинну відживу (особливо на азот), добре вбирає і тримає в собі воду, добре пропускає воздух у ґрунт і до коріння рослин. Також у доброму стані полишають ґрунт: горох, вика, сераделя, квасоля, біб, соя; трохи в гіршому, але всеж у досить доброму стані, залишають ґрунт; просапні рослини, коноплі, гречка та сапане просо. Зовсім у злому стані залишають поле збіжеві рослини, а між ними — особливо яра пшениця.

„Втома" ґрунту. Якщо господар плекає якусь рослину на одному місці кілька років підряд безперерви, або якщо часто повертає рослину на те саме місце, то оці вимоги й впливи рослин на ґрунт посилюються. Тоді рослина росте все гірше й гірше, родить все менше й менше, а часом то й зовсім гине. Господарі кажуть тоді, що їх ґрунт „втомився". Але „втомився" він лише відносно одного роду рослин — того, до якого належить безперервно або часто плекана на цьому місці рослина. Рослини з інших ґруп можливо будуть рости і родити дуже добре. Так буває, наприклад, коли на наших українських чорноземах після безперестанного плекання збіжжя господарі почнуть сіяти буряки; буряки там в перші роки їх плекання здебільшого родять знаменито. Причини „втомлення" ґрунту, як ми бачили, можуть бути ріжні: 1) однобічне виснаження ґрунту на якусь хемічну річевину; 2) засолення ґрунту; 3) збільшення кислинности ґрунту; 4) пересушення ґрунту; 5) затвердіння і розпилення (спопіління) ґрунту, в наслідок чого не проходить у ґрунт воздух; 6) заростання ґрунту бурянами; 7) розмноження в ґрунті зародків хороб; 8) розмноження в ґрунті шкідників.

Оце ті, т. зв. „технічні причини", що заставляють передових господарів покинути безперервне плекання рослин на одному місці, а натомість, ввести стале розумне чергування рослин і то добре розмірковане, — а то так, щоб впливи на ґрунт однієї рослини нищились протилежними впливами другої рослини.

Інж. аґр. В. Вакуловський.

Від чого залежить добрий врожай?

(Продовження до статі інж. В. Вакуловського з попереднього числа: „Чи вміємо вживати помічні погної"?)

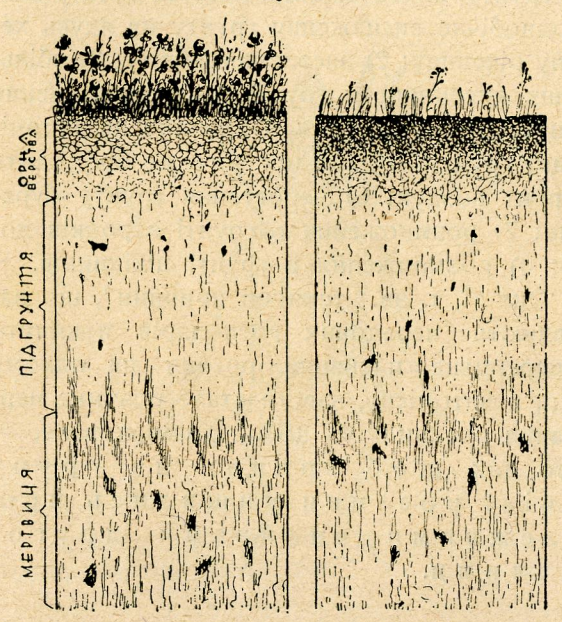
Урожай с.-г. рослин залежатиме не лише від вмілого внесення гною-обірнику і штучних погноїв, але також від багатьох інших умов. На сторінках нашого часопису постараємось коротко розглянути всі ці умови, щоби господарі мали їх завжди на увазі.

1. Щоби одержати найбільший врожай треба передовсім дбати про те, щоби поле мало **відповідну кількість води.** Вода в наших умовах є підставою врожаю, бо в літі опадів маємо мало та в додатку що року бувають довші чи коротші посухи. Значить запас води мусить бути на полю якнайбільший. Якщо води бракне, то розчини солів, потрібних для поживи рослинам, будуть засильні (сильної концентрації) і будуть лише шкодити (спалять рослини). Не вистарчить тоді води рослинам для випаровування, не зможуть охолодитися підчас спеки. Все це приведе не до врожаю, а до „посліда". Воду не пустимо втекти з поля вчасним підкиданням і волоченням того-ж дня що й підкинули та зяблевою оранкою.

2. Земля мусить мати **горошкувату будову,** яка осягається відповідним угноєнням обірником. На ґрунті зі знищеною будовою, яку ми рільничими машинами ще й далі нищимо, ніколи не будемо мати доброго врожаю. Приорюванням доброго обірника і вчасним приорюванням будову ґрунту направимо. Про це кожний знає, бо добре відомо, що в поросі зі шляхів і залізничних доріг жадна рослина не буде рости. Коли будова поля наближується до пороху, то поле, навіть, не втягає воду, що падає з дощем, не провітрюється, легко віддає воду через випаровування, робить все не так як треба. Таке поле доброго врожаю не дасть.

3. Приблизно 50 проц. всього поля є

квасне. Не можуть там жити бактерії, які є найбільшими помічниками господаря, бо розкладають гній, рослинні рештки. Поле не може добре огріватися, провітрюватися і т. п. З такого поля добра не буде, якщо його не виправимо. Виправляється або вапнованням, або меліорацією.

Ґрунт добре вироблений (горошкуватий). Ґрунт зле вироблений.

4. Добрий врожай можемо одержати лише з поля чистого **від бурянів.** Буряни забирають із поля багато води і рослинної поживи і культурним рослинам на повний-найбільший врожай не вистарчає ні води, ні поживи. Позбавитися бурянів можемо вчасним підкиданням і волоченням поля, зяблевою оранкою, чищенням насіння і пізніше виполюванням.

5. Врожай у великій мірі залежить і **від сорта рослини.** Сорта є більше врожайні і менше врожайні. Коли ми додержимо всі умови, а посіємо чи посадимо мало врожайний сорт, то доброго врожаю ніколи не одержимо. Коли на полю багатому на воду, поживу і т. п. посіємо „просте жито", то більше 8 мет. сотн. із морґа врожаю не одержимо. Будемо нарікати на поле, погоду, „мучку", на все що завгодно, але над правдивою причиною ніколи не зупинимося.

Сорт мусить бути пристосований до підсоння і до якости ґрунту.

6. Далеко неоднаково яку рослину сіяти по тій чи іншій рослині. Врожай залежить також у великій мірі **від сівозміну.** Сівозмін мусить бути заведений правильний, якій в кожному окремому випадку, в залежности від умов господарства, зможе виробити аґроном. До того часу поки будемо на власну руку робити „прахтику" і будемо сіяти на полю, де росла червона пшениця, на другий рік посіємо білу пшеницю, або навпки, то доброго врожаю не будемо мати. А таких прикладів є тисячі.

7. Рослини мусять мати **відповідну кількість поживи,** якої би вистарчило на витворення найбільшого врожаю. Про те, якої поживи бракує, завжди можемо переконатися на підставі досвідів. Досвіди нам покажуть, в якому вигляді додати рослинам ту чи іншу поживу. Коли ми будемо додавати поживу навмання, то можемо дати поживу не ту, яку потрібно. **Рослини-ж дають врожай по тій поживі, якої в ґрунті є найменше** (закон мінімума). Значить, коли не будемо знати, якої поживи бракує і додамо якусь іншу, то врожай не збільшиться.

8. На весні треба дбати про те, щоби вода з поля **не випаровувалася** іншим шляхом, як лише через рослини. Це вдасться зробити руйнованням хідничків, якими вода зі споду підноситься до гори. Це осягається волоченням збіжжя, грасанням коріняків і т. п.

Весняна оранка, що висушує ґрунт, мусить бути цілком відкинена. Плуг на весні може вживатися лише на дуже тяжких землях, де зяблева оранка до весни сильно збивається, запливає. У всіх інших випадках плуг на весні мусить замінити рало (культиватор), яке землю спушує, але не обертає, а значить і не висушує.

9. До кожного ґрунту мусить бути застосований той чи інший **спосіб посіву.** На занадто буйних від природи полях добрі наслідки дадуть посіви **стрічковий і широкорядний.** На гірших полях вони не приміними. На кращих полях висіваємо менше, на гірших більше.

10. **Насіння для посіву** мусить бути відповідно очищене від сміття, відповідно забезпечене перед шкідниками (байцьования), мусить висіватися найкраще зерно (цілїндроване). До цього часу на це зверталося мало уваги. Часто приходилося бачити, що висівався майже „послід" із домішкою до 30 проц. насіння бурянів.

11. Врожай у великій мірі залежить і від **часу висіву.** За скоро посіяне може випріти, змерзнути, бути знищене шкідниками. Запізно посіяне не може добре закріпитися, розкоренитися або терпить від морозу, або від спеки, браку води і т. п. В кожній місцевости шляхом досвіда може бути установлений час висіву для поодиноких рослин. Відхилення від цього часу завжди зменшуть врожай.

Лише точне виконання цих заповідей рільника завжди запевнить йому найбільший врожай можливий в тих умовах. Недодержання бодай одної з цих умов завжди спричиниться до того, що врожай не буде повний.

Значить для того, щоби бути поступовим господарем ще за мало купувати „мучку", треба добре памятати і про решту умов, від яких залежить врожай.

На всі ці умови селяне звертали порівнююче мало уваги, що відповідно відбивалося і на врожаю. Тому врожаї у нас були звжди найменші і вагалися від 6 до 10 метр. сот. і складали лише половину того врожаю, що одержують інші народи на багато гірших землях і при гіршому підсоню.

(Далі буде.)

Інж. П. Дубрівний.

Забезпечуймо молочну худобу соковитими кормами!

На західньо-українських землях господарі рік-річно не догодовують свою худобу. Нині ще до 80% наших господарів годують молочну худобу майже виключно соломою та половою. З практики відомо, що така годівля молочної худоби цілком не поплачується, бо продуктивність її надзвичайно низька.

Кормова денна пайка для молочної худоби повинна бути **ріжноманітна.** В господарстві, де правильно годують худобу, до денної пайки обовязково входять корми грубі або обємисті (сухі та соковиті) і концентровані (ситні).

В наших селянських господарствах завжди бракує соковитих кормів. Недостачу цих кормів можна поповнити, засіваючи коріняки: буряки, моркву, бараболю та силосуючи (заквашуючи) кормові рослини.

Силосування дає можливість забезпечити господарство гарним соковитим кормом на зиму й літо.

Силосований корм збільшує продуктивність худоби. Досліди показали, що за три місяці пробної годівлі ті корови, яким давали силосований корм, припустили молока на 3%, а дійво тих, що не мали силосованого корму, зменшилось на 19%. Крім того, як додаток до силосу в денній пайці, давали ще в два рази менше сіна і зерна. Цим заощаджено 50% дорогого зернового корму, а після обрахунку виявилося, що собівартість молока зменшилась на 10%, а масла на 6%.

З цього виходить, що майбутній розвиток молочної господарки на наших землях, залежатиме в великій мірі від заготовлення соковитих кормів у господарстві, головно шляхом силосування (заквашування). Тому наші господарі, які вже взялись або думають взятись за молочно-годівельну господарку, повинні вже тепер подумати про це.

Передовсім треба знати, які саме необхідно сіяти рослини на силос, щоби можна було заздалегідь заготовити насіння, приготовити як слід ґрунт і своєчасно засіяти.

На силос можна сіяти багато рослин, бо з кожної зеленої рослини можна приготовити силосований корм. Але нам є важно те, щоб урожай зеленої маси з одиниці площі був великий. Коли порівняємо з 1 гектара врожай **кормових одиниць** тих рослин, які йдуть на силос із зерновими, — побачимо наступне: зернові рослини дають 1.500 кормових одиниць, бараболя — 3000, пашні буряки — 2000, кукурудза на силос дає 6500 кормових одиниць, соняшник на силос — 5700, сорго на силос — 4500.

Таким чином, культивуючи рослини на силос, не треба забувати головного правила: **якнайбільший урожай зеленої маси з одиниці площі** (гектара). Цього можна досягнути добре обробивши та вгноївши ґрунт, своєчасно посіявши й як слід доглянувши посів.

Велике значіння для доброго силосу має відповідний сорт рослини, що в урожаї дав би багато листя й мав ніжні, не тверді й не

деревисті стебла. На першому місці треба поставити кукурудзу, сорго, соняшник, а зі стручкових рослин (багатих на білок) люцерну, конюшину, сою та буркун; на піскуватих ґрунтах особливо сераделю та люпин.

Кукурудзи є багато сортів, але на наших землях найкраще використовувати для силосування вже нам відомий і добрий сорт „кінський зуб".

Землю під кукурудзу треба зорати та погноїти гноєм—обірником ще з осени. Кукурудзу сіють із широкими міжряддями (55—70 цм.). Як кукурудза зійде, то міжряддя просапують, а в рядках її проривають на віддалі 20—30 цм.

Соняшник потрібує родючої землі, щоб зібрати добрий врожай. Крім гною-обірнику підвищує добре врожай соняшника попіл і суперфосфат. Особливо соняшник любить побірати з ґрунту багато калію, а тому варто вносити попіл із стебел соняшника. Вносити попіл можна від 10—20 мет. сотн. на гектар ія осени перед оранкою на зяблю або-ж по весні під дряпак.

Сіють соняшник рано на весні, бо його насіння потрібує багато вогкости та часу до набухання. Ранніх приморозків сходи соняшника не бояться.

Коли культивуємо соняшник на силос, то міжряддя залишають 36 цм., а віддалення в рядках 18 цм. Міжряддя необхідно просапувати, а рядки підгортати.

Пашну капусту управляють на зелену пашу і на силос головно в північній Німеччині. Варто її розпочати управляти головно в північних околицях західньої Галичини та Поліссю й Підляшшу. Підчас вогкого літа з одного морґа можна мати до 500 мет. сотн. зеленої паші.

Рослина ця виростає до 2 м. висоти, а мерзне щойно при $12^1/_2{}^0$ С. морозу.

Пашна капуста росте на всякому ґрунті, але любить вогкі ґрунти. Ґрунт треба добре угноїти. Під розсадник належить вибрати в городі тепле та затишне місце. Розсаду висаджують на початку або в середині червня на відступах 50—60 цм. в рядках від себе.

З сортів сої (багата на білок) варто сіяти ті з них, що на наших землях дають багато зеленої маси. Зі сортовипробовування сої в р. 1930 виявилося, що найкращі сорти на пашу для худоби на наших землях надаватимуться ч. ч. 93, 85, 40, 43 Братіслава та середньо-рання жовта Рудницька. Ці сорти дають багато зеленої маси, що підтверджують досвіди на Підляшшу та в околицях Львова.

Щоб урожаї силосних рослин були завжди добрі, треба дуже старанно добирати **сівозмін** і пильно його додержувати. Хто з господарів думає поважно занятися молочною господаркою, необхідно недалеко від садиби призначити особливі **кормові клини,** щоб забезпечитись на зиму доброю пашею. Одначе на кормових клинах треба вміло запровадити **доцільні сівозміни.**

Для прикладу подамо кільки таких сівозмінів:

Пашна капуста.

І. сівозмін: 1-й рік — озима мішанка на зелену пашу (жито з озимою викою), а після збору мішанки цього-ж літа засіяти ріпу стернянку або садити розсаду брукви, кормової капусти або буряків; 2-й рік — соняшник на силосований корм; 3-й рік — вика з вівсом на зелену пашу, а потім знов озима мішанка.

ІІ. сівозмін: 1-й рік — озима мішанка на

зелену пашу, а потім цього-ж літа по збору мішанки кукурудза на зелену або на силосовану пашу; 2-й рік — соняшник або кукурудза на силос; 3-й рік — вика з вівсом або кукурудза на зелену пашу.

III. сівозмін: 1-й рік — конюшина чи люцерна на силос або на зелену пашу; 2-й рік — соняшник чи кукурудза на силосований корм; 3-й рік — ярова мішанка (пелюшка з вівсом або вика з вівсом) на зелену пашу з підсівом конюшини чи люцерни.

З цих прикладів господарі можуть собі уявити про кормовий сівозмін, зміняючи його в той чи інший спосіб, пристосовуючись до місцевих економічних, кліматичних і ґрунтових умов.

Я. Потапчук, с. Костомолоти.

Соя на Підляшшу.

В квітні цього року я дістав від Т-ва „Сільський Господар“ 30 сортів сої для перепровадження досвіду, як далеко ростиме соя на північ. Крім того мав ще 30 зернят сої білої, яку радили плекати агрономи польського „Centralnego Towarzystwa Rolnczego“. Оказалося, що ця останння соя належить до пізніх сортів й дуже подібна до сорту „ч. 1372 Братіслава“.

Сорти одержані від „Сільськ. Госп.“ походили з чеських дослідних станцій. Серед них було 6 сортів ранніх, а решта середньопізні та пізні. Однак виявилося, що деякі сорти середньо-ранні дозріли пізно, а деякі пізні з досвідної станції в Братіславі були середньо-ранні й дуже вдячні.

Стручки зрілої сої.

З 300 одержаних зернят зійшло 262. Підчас росту 2 кущики засохли, а 6 рослинок середньо-ранньої жовтої „S“ Рудницької так ушкодила червнева посуха, що припинили ріст і цілком не цвіли. Взагалі цей рік для сої на Підляшшу був дуже несприятливий. Посуха в червні стримала ріст сої й в другій половині червня де-які сорти почали цвісти. Дощі в липні погнали сою в било. Рослинки сильно розгалузилися, перестали цвісти й виросли де-які до $1^1/_2$ м. висоти і тільки в кінці липня соя зацвіла удруге. Виявилося, що віддаль зерна від зерна 25 цм., а рядків 30 цм. замала. Через те, що мало було сонця й що до била не доходило промінння, било виросло слабе й соя почала вилягати. Прийшлося вбивать тички й привязувать рослинки.

Сою посаджено 23 квітня. На початку травня соя почала сходити. Найраніше зійшли сорти „ч.ч. 62, 103, 150 та 61 Братіслава“ 1928 р., а найпізніше **рання гніда „Н“ Рудницька.** Однак ця останння **найраніше зацвіла, позавязувала стручки** в кількости від 30 до 50 й **в кінці серпня вже дозріла.** Тому **що вона цілком відповідає нашому підсонню, я її назвав „Північною Українкою“ буду її плекати під цією назвою та розповсюджувати серед населення Підляшша та Полісся.** Уважаю, що тільки цей ґатунок кожного року у нас буде дозрівати, інші середньоранні сорти будуть заводити. Рудницькі сорти майже всі вчасні. Братіславські хоч пізніші, але зате видайніші. Найвидайнішою оказалася „ч. ч. 62 і 77 Братіслава“. Обидва ці сорти мали найменше 50 стручків, а найбільше 115.

Досвідне поле було гноєне деревним попелом, що має в собі багато калію та фосфору. Ґрунт — легка глинка; підґрунтя — біла глина. Підґрунтова вода 3 метри заглиboко. На цьому полі інші сорти гнали в било та лист, мало вязали стручків. Це широколиста соя, яка більше надається на пашу, ніж на зерно і дозріває дуже пізно. (Сорти ч. ч. 93, 85, 40, 43 Братіслава та середньорання жовта Рудницька Н 8). Взагалі соя є доброю пашою для худоби, свиней та охо-

че їдять вівці й коні. Через властивий стручковим рослинам запах, де-які тварини на початку сою їдять неохоче, але після призвичаюється. Рухливі американці використали це і закладають соєві пасовиська.

З шкідників на сої зауважив зелену гусеницю. Тому, що літо було мокре, багато сортів середньо-ранніх та пізніх були опановані сухою та мокрою гниллю. Рудницькі сорти, крім ранньої чорної „С S“, досить відпорні на цю гниль, натомість Браніславські легко їй піддаються.

На закінчення скажу, що соя на північних українських землях ростиме добре. Ця рослина заслуговує на найбільше поширення через те, що має в собі багато білковин та товщу, з неї бють добру олію та надається на пашу.

(Про сорти сої див. в ч. 2. „С. Г.“ за р. 1931).

С А Д І В Н И Ц Т В О.

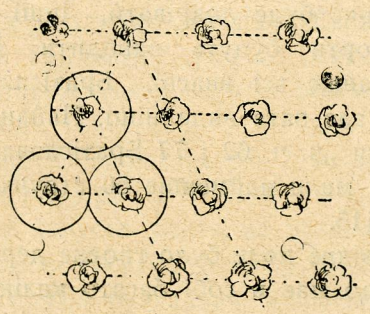
Інж. А. Гнатовський.

Як свідомий господар приступає до заложення саду?

(Відповідь на запитання).

В минулому річнику нашого часопису ми не раз підкреслювали значіння садівництва та закликали господарів приступати до цієї важної справи з розвагою, щоб не наробити помилок, які потім довгі десятиліття мстились би.

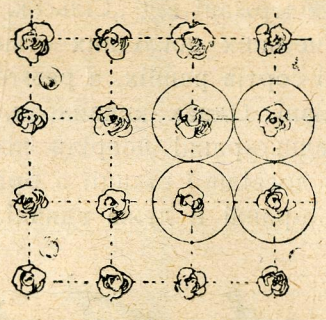
Так уважно взявся до цієї справи госп. П. Лазарук з Гутвина на Волині. Він таке пише в цій справі: „Маю на думці заложити 2—3-х гектаровий промисловий сад. Та не легко це зробити, навіть, маючи власні щепи; треба попрацювати над цим скілька літ, затрачуючи річно немалий гріш. Щоб не наробити помилок, треба заздалегідь обдумати плян і склад такого саду.

Садження дерев у „трикутник“; міжрядця будуть менше затінені, а невикористана деревами площа буде менша, ніж при садженню у „квадрат“.

Найближче містечко у нас 15 км., до залізничої стації 15 км., до повітового міста Костополь — 25 км.

Грунт сивий, 20—25 цм. грубини, тяжкий і мало пропускальний. Під верхнім шаром небагато піску, а далі руда глинка. Літом до води $2^1/_2$—3 метри. Весною-ж вода підходить дуже близько, але рівень води скоро опадає. Подаю опис із викопання 40

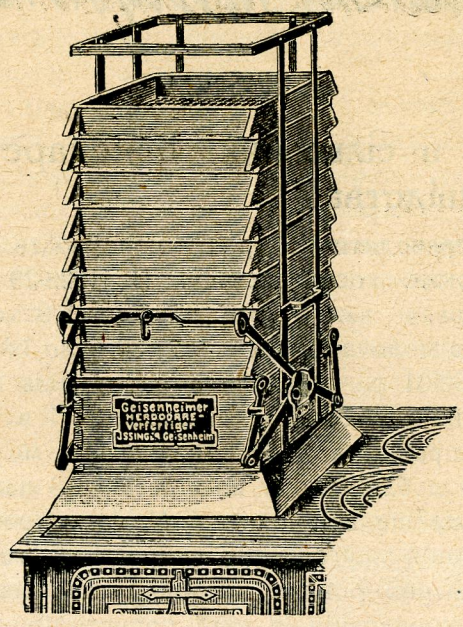
Садження дерев у „квадрат“ (віддалення подовж і повперек рівні). Кола показують, що станеться, коли корони розростуться-залишається невикористане посередині місце.

ям цієї осени: в 20 ямах під орним шаром піску зовсім мало, а на 40—50 цм. вже сплошна руда глина. В 12 ямах руда глина починалась на 50—60 цм., в 4-х ямах пісок майже без глини, і в 4-х ямах на глибині 50—60 цм. крейда. Незначний нахил грунту має спад на південь (значна частина) і на північ (мало).

Думаю садити більше зимових яблунь, невелику кількість осінніх і літніх. Груш багато садити не буду, бо вони тут не дуже то і вдаються. Дороги думаю обсадити сливками і черешнями, або й заложити окремо сливовий і черешневий садок із ранніх і пізних сортів, головно для сушення механічною су-

шилкою. В саді поданого розміру гадаю повинно бути подостатком яблук відповідних до сушення.

В міжряддях управлятиму корінеплоди, вику. Для улекшення обробки саду корчів у міжряддях садити не буду. Садить почав у шахмат 10×9 метрів. Із посаджених 40 шт. щеп є ріжні сорти — це на початок, а далі буду садити тільки 3—4 сорти і то цілими рядами в перемежку.

Домашня сушарня Ґайзенгайма для висушування садовини та городини.

Прошу подати в „С. Г.“ поправки, щоб обійтися без помилок. При кінці запитую, чи можна сад обсадити для захисту вербою, бо я чув, що на вербі виводиться багато шкідників саду.“

Коли-б то кожний, хто садить щепу так уважно застановлявся над тим, якою вона повинна бути, як розкладаються верстви ґрунту і т. д., то справді садівництво наше сталоби на міцній основі. Мало того свідомий господар завчасу думає і про збут. Застановляється над тим, а „що буде, коли більшої кількости овочів не зможу продати?“ І дає собі відповідь: — поставлю добру сушарню й осягну ще ліпшої ціни за свій товар, та ще і людям дам заробити... Дехто подумає собі, „що під силу п. Лазарукові, (певно „дука“ він, коли сам замірює будувати сушарню!), то не під силу мені слабому!“ — І на це є рада: згуртуйте 8—10 господарів-садівників у кооперативу і будуйте спільну сушарню! Кооперативні централі напевно вам поможуть і кредитом і плян дадуть і машини порадять, а головно з певністю заберуть товар від вас, так що зі збутом не будете сушити собі голови. Так само і свіжими овочами спілкою лекше торгувати.

Але п. Лазарук чекає на поправки. Ґрунт цілком добрий під сад. Належить простежити, як залягає пісок і вапно і ці місця засадити вишнями (на піску) й черешнями (на вапні). Коли би це були лише вузькі смуги і пісок не сухий, то можна не псувати собі пляну й потягти сюди ряди навіть яблунь — вона теж вапна багато потрібує. Міжряддя у більшому саді радилиб ми поширити до 12 метрів в яблуневому саді.

На сушення найліпшим сортом вважається Антоновка, а з сортів, описали ми в часопису „Сільський Господар“ за р. 1930 ренета ляндсберська.

Щодо обсадження саду вербою, то найменшою перешкодою може бути обава шкідників — головніші шкідники і грибні хвороби овочевих дерев на вербі не множаться. Взагалі верба має порівнюючи мало шкідників. Застановляємося лише, чи буде верба найліпшою до цієї цілі? Вона любить надмір вогкости, якого у Вас не має; кидає густу тінь на сад і поле; одинокий ужиток — це гиляки, а пізніше пні. За нею промовляв би лише брак палива, о яке на Волині гадаємо не так тяжко, як на галицькому Поділлі. Оскільки думаєте занятися перерібкою овочів із часом, чи не ліпше би було обсадити сад дикими вишнями? Садити що 6 метрів високі, а між ними корчі, щоб ство-

Обсаджений рів на луці вербовими безвершниками.

рити суцільну стіну. Вишня є витрівала, невибаглива й між тим рясно родить. Врожай можна продати свіжим, а також переробити на наливки, вино та на суш (т. зв. родзинки, що отримуються видушенням кісточки з напів висушеної вишні). Так само витрівалою є й не боїться вітру сливка—угорка, тільки що ця має більше шкідників, ніж вишня. Височина-ж їх дорівняється височині підсічної верби.

Плекання сільсько-господарських тварин

Інж. Др. М. Холєвчук.

Як ведеться контролю молочности в сільських господарствах люблинського воєвідства?

Наші селяне, які приступають до ведення контролі молочности, як необхідного засобу до побільшення молочности корів та для поліпшення господарської і племінної вартости молочної худоби, мусять цікавитися, як ведуть цю працю інші селянські орґанізації.

В люблинському воєвідстві були з початку ті самі труднощі в орґанізації контролі молочности, які зустрічаємо й у нас. Сільсько-господарські орґанізації вели від 1923 р. пропаґанду тим, що переводжено в районі показне годування молочних корів, щоби прикладом переконати селян про доцільність правильного годования молочних корів. Установлювано контрольорів молочности, які обїздили кілька разів у рік селянські господарства, провірювали молочність і уділяли селянам поради. Саму-ж контролю молочности провадили самі селяне.

В такий спосіб ведена контроля молочности не мала значіння для оцінки молочности корів, бо вона була недокладна і ріжноманітна, але всеж таки дала додатні наслідки. Селяне почали правильно годувати молочні корови, зачали більше уживати в годівлі ситних кормів, зеленої паші та окопових.

Праця в тім напрямі значно поширилася, коли молочарська кооперація почала призначати на ту ціль значні фонди. Від цього часу встановлювано чим раз більше контрольорів молочности, яких райони праці були невеликі і вони могли кожного місяця переводити контролю молочности в поодиноких господарствах. В 1928/29 році працювало вже в тому воєвідстві 9 контрольорів молочности, а в 1929/30 було їх 15. — В 1930/31 р. призначило на ту ціль значні фонди міністерство хліборобства і в цьому році працює вже 26 контрольорів молочности в люблинському воєвідстві, а 3 дальших мається ще встановити. Мимо державних субвенцій орґанізація спирається головно на власних фондах, які щедро дає молочарська кооперація, в якої користь йдуть наслідки ведення контролі молочности. В 1928/29 році було в контролі 491 корів о пересічній річній молочности **2.390 кґ.**, а в 1929/30 році 626 корів о пересічній річній продукції **2.664** кґ. молока. Пересічні річна молочність в 1929/30 році у расових корів була 3.314 кґ., а нерасових 2.638 кґ. Як бачимо користи контролі молочности є наглядні. Вже по році збільшено молочність пересічно о **274** кґ. від одної корови, а з поширенням расової худоби, відомого походження, продукція молока ще більше піднесеться.

Бленав і Фридрихевич (Пшеводнік Ґосподарскі ч. 2. 1931 р.) подають, що пересічна молочність корів низинної чорно-білої раси хитається в межах 2.000—3.000 кґ., найбільше 6.000—6.500 кґ., а % товщу в молоці 3.2—3.7%. — Пересічна молочність червоної худоби є 1500—3000 кґ., найбільше 3.500—4.000 кґ. — Бленав і Фридрихевич твердять, що субвенціонування частини

кружків контролі молочности міністерством хліборобства причинилося до поширення цієї орґанізації в послідніх роках, однак підчеркують, **що коли би праця контролі молочности не находила зрозуміння у самого населення,** то ніякі фонди не були би вплинули на поширення кружків контролі молочности. Вони застановляються, як піде праця, коли міністерство хліборобства припинить субвенції та на основі дотеперішних впливів на цю орґанізацію з членських вкладок і дотацій молочарської кооперації твердять, що істнування і поширення цієї орґанізації є запевнене.

З цього бачимо, що другі селянські орґанізації постійно і вперто працюють над піднесенням молочної господарки, та хоч користають з частинної державної допомоги, одначе стараються збудувати свою орґанізацію власними силами, бо з цього мають наглядні користи.

Ми в цій роботі спізнені щонайменше на 10 літ і тим більше енерґічно треба взятися нам до праці.

Мала свідомість нашого селянства це одинока перепона для поширення **контролі молочности.** Недостача потрібної кількости фахових сил, як у Централі „Сільського Господаря“, так і по повітах, не дозваляє розвести належної пропаґанди в краю і тому тяжче нам побороти ті початкові труднощі. Та скорше чи пізніше орґанізація серед наших селян прийде. Її видвигне сама конечність та лише одне прикре, що чим пізніше це в нас станеться, тим більше втратимо. Це мусять усвідомити собі всі, яким залежить на піднесенню добробуту селянства, а вже найбільше самі селяне, яких це безпосередньо найбільше обходить. Теперішня пора для поширення контролі молочности є дуже догідна, бо селяне переконалися, що молоко стало майже чи не одиноким їх порятунком в теперішній сільсько-господарській скруті. — Тому не тратити ані одного дня, а приступати негайно до орґанізації **контролі молочности.**

Селяне! Орґанізуйте працю самі і не вичікуйте від нікого ніякої помочі, бо вона вам непотрібна. Ведуть орґанізовану працю другі селяне, можуть її вести й наші, коли лише цього захочуть.

Як це все зробити знайде кожний в часописях: „Сільський Господар“, „Кооперативне Молочарство“ та окремих книжочках „Сільського Господаря“. Про конкретні поради звертатися до „Сільського Господаря“ та „Маслосоюзу“ у Львові.

Проф. К. Мцхайлюк.

Способи годування телят.

Є три способи годування телят, а саме: 1) теля залишають при корові, щоб воно ссало її кілька місяців; 2) дають теляті ссати два-три місяці, а потім відлучають його і випоюють; 3) зараз після того, як народиться теля, забірають його від корови, не дають навіть корові його облизати і випоюють його з руки.

Малих телят наші селяне довший час держать під коровами й дають їм ссати до схочу, а потім припускають перед доїнням.

За кордоном, у культурних країнах, та й у нас по кращих господарствах, давно вже покинули такий спосіб годувати телята й підпускають під корову тільки слабих або дуже кволих.

Коли хочемо годувати телята новим способом, тоб-то випоювати молоком, то треба їх забрати з під корови, щоб вона за них забувала, а якщо маємо годувати їх старим способом, то залишаємо тоді під коровами.

Який з цих способів годування телят — ссанням чи випоюванням — є кращий, то відразу трудно дати відповідь, бо так першим, як і другим можна вигодувати дуже добре телята і найбільше це залежить від обставин, в яких перебуває господарство.

Старий спосіб годувати телята (давати їм ссати) є простий і не має ніяких особли-

вих заходів. При плеканню мясних пород худоби, цей спосіб найбільше вживається — теля ссе корову 6—7 місяців. Цей спосіб можна радити для відсталих господарів, які мало мають догляду так за доїнням корів, як і за телятами. Тут корови погано годуються і мало дають молока і нічого боятися, щоб не перессалося теля.

При випоюванню одержується ліпші наслідки, але треба дуже пильнувати чистоти, бо теля, як і дитина, потрібує, щоб посудина, з якої воно має їсти, була все чиста. Вигодування телят під коровою дуже часто вживають ще при первістках, бо коли теля ссе, то молочна залоза ліпше розвивається. Наші доїльниці доять часто корови недбало, щоби лише збутися і при такім недбалім способі доїння молочна залоза добре не розвивається. В нас говорять про це, що корову недбалим доїнням запускається.

Хоч спосіб ссання і добрий, одначе чим раз більше його залишають і поступові господарі стараються випоювати телята. При старому способі дуже трудно доглянути, щоб теля не виссало корови на пасовиську. Отже не можна теляті раз-у-раз дати стільки молока — скільки йому треба і воно або обіссеться, або виссе зовсім мало — як при однім так і при другім випадку терпить організм теляти, а з ним і дохід хлібороба. Далі ще й та невигода, що теля від ссання дуже трудно привчити їсти звичайний корм. Часом буває так, що час ссання після двох місяців або й пізніше вже скінчився і теля відразу ставлять на сухий корм (на сіно, овес). Таке теля, яке до останнього дня ссало молоко, кілька днів не їсть, стає вялим, через це худне. Якщо візьметься їсти, то з голоду напхає черево сіном чи вівсом так, що воно обвисає, а спина вигинається і давить на грудну клітку, утруднюючи нормальне дихання.

В цьому випадку можна собі зарадити в той спосіб: як уже час ссання кінчається, видоюють і ту частину молока, що належить теляті, або замісць підпускання тричі на день, починають підпускати лише двічі, а потому один раз, а відтак привчають їх пити пійло.

Випоювання телят.

Раніш, ніж взятися до самого годування, треба вибрати зі згаданих способів годування один і його додержуватись. Коли вже постановлено, що теля будемо годувати не під матірею, а з руки, то порядок самого годування буде такий:

1) Перших чотири дні теля повинно діставати їжу чотири чи пять разів на день невеликими частками.

2) З пятого дня треба задавати їжу теляті три рази на день.

3) Після 30 день треба цільне (незбіране) молоко зменшувати, а замісць нього добавляти молока пісного. Одне і друге молоко змішується разом.

4) Пісне молоко можна давати теляті до шости місяців, коли таке є.

5) Коли зменшується молоко і доводиться його замінити водою, то води до молока добавляти не годиться, а спочатку дають саме молоко, а згодом, через 2—3 години дають чисту воду.

6) Треба памятати, що найкращою їжою для теляти є молоко від його матері і через те змалку треба тільки таким молоком годувати.

7) Перших два-три дні, хоч шлунок теляти дуже малесенький і не дуже працює, але теля може випити чи виссати молока більше, ніж зможе перетравити його. Здорове теля має великий апетит, що не відповідає здатности шлунку перетравлювати їжу. Через те не треба давати теляті молока до схочу. Бо коли обгодується теля, то часто хворіє на бігунку.

8) Холодним або гарячим молоком не треба напувати телята. Теплота молока повинна бути така, як її має молоко зараз по видоєнню, а саме 27—30° Ц. Молоко мусить бути все свіже, чисте та солодке.

9) Відра, з яких телята пють, треба обмивати окропом, щоб вони були чисті.

10) Коли молоко приносять із спільної молочарні, то пісне (зняте) молоко треба підгріти до 80° Цельзія на плиті або поставити його в казан із гарячою водою, щоб воно нагрілося до згаданої температури, а потім остудити до теплоти, яку має свіже видоїне молоко, себ-то 30° Ц.

11) Телятник або хлівець, у якому перебуває теля, повинен бути чистий, сухий, просторий, світлий і щоб в ньому було свіже

повітря. Теплоти в телятнику повинно бути 10—12° Цельзія.

12) При плеканню молочної худоби треаб звертати увагу на те, щоб телята на розплід залишалися осіннього отелення або першої половини зими.

13) Коли хочемо з теляти виплекати добру молочну корову, то потрібно давати цільне (незбіране) молоко на протязі 4—6 тижнів; плекаючи мясну худобу, треба випоювати теля або давати ссати до 12 тижнів.

Звичайно, щоб виплекати доброго бугая, то бичкам треба давати ссати або пити цільне (незбіране) молоко на два тижні більше, ніж теличкам.

14) Треба звертати увагу на те, щоб не було раптової зміни в їжі, бо це дуже погано впливає на теля.

15) Після року телята годують так, як недійних корів (яливок), себ-то дається до 4—5 кґ. сіна, 1—1½ висівок, соломи і води до схочу. (Далі буде).

Гр. Герман.

Годування курей в зимі.

Підглядаючи курей літом на свободі, ми бачимо, що вони зїдають пшеницю, ячмінь, овес, гречку горох, кукурудзу, конопляне сімя, соняшникове насіння, ріжнородне насіння трав; ловлять — мушки, комашки, хрущики і хробачки; скубуть травичку і листочки ярини та поликають зернятка піску, тинку, крейди, цегли, деревляного вугілля. З цього висновок, що кури поїдають трояκого рода поживу: **рослинну, тваринну і неорґанічну.** Довголітньою практикою стверджено, що коли кури гуляють на свободі і одержують цю трояку поживу — тоді вони не тільки почувають себе добре, виглядають гарно і здорово, але й несуться добре.

Орґанічні поживні річевини поділяються на 3 ґрупи: 1) білок, 2) товщі (жири), 3) вуглеводні (вуглець). В склад неорґанічних річевин входять ріжні соли і вода. Ріжний корм має ріжнородний процент поживних річевин.

Наприклад: овес має 8.3% білка, 4% товщу і 47.3% вуглеводнів, — ячмінь має 7% білка, 1.9% товщу і 63.5% вуглеводнів, конопляне сімя має 13% білка, 29.8% товщу і 22.7% вуглеводнів. Я дав навмисне цих три приклади поживи, щоби бачити ріжнородність річевин у процентах.

Білок йде головним чином на підтримування цілого орґанізму, на утворення нових клітин і на творення яєць. Товщ і вуглеводні переміняються на енерґію тепла і руху. Неорґанічні річевини потрібні курям для правильного зросту, здоровля та їх продукційности.

Курей можна годувати так, щоби вони тільки жили. Та маленька кількість поживи називається **підтримуючою поживою.** Для того, щоби курка ще неслася або давала мясо, треба їй дати надвижку поживи, що називаємо **продукційною поживою.** Вчені птахівники обчислили, що курка ваги 2 кґ потрібує підтримуючої поживи 8—10 ґрамів білка, 0.5 ґрамів товщу і 40—60 ґрамів вуглеводнів. Щоб вона ще неслася, треба їй додати 5.4 ґрамів білка і 5.2 ґрамів товщу.

Дяков, російський вчений, обчислив, що курка ваги 2 кґ потрібує в період висиджування 4% білків, 35% вуглеводнів і товщів, коли линяє (піриться 5.2% білків, 52.6% вуглеводнів і товщів, коли кладе яйця 10.5%—13.5% білків і 76—79% вуглеводнів і товщів. Шнайдер каже, що курка ваги 2 кґ потрібує денно 150 ґр. поживи, не вчисляючи туди зеленини. Пожива повинна мати 10 ґр. білка, 1 ґр. товщу і 50—60 ґр. вуглеводнів.

Цей самий Шнайдер вирахував, що на 100 курей, ваги 4—5 кґ одна, потрібно денно дати **підтримуючої поживи:**

6 кґ	конюшинної муки	заминка
3 „	картоплі	
2.5 „	дерті (отрубів)	
0.5 „	буряків	
1.5 „	вівсяної полови	
1 „	мясної муки	
2.5 кґ	гречки	зерно
2.5 „	ячменю	
2.5 „	пшениці	
2.5 „	кукурудзи	

До цього ще продукційної поживи:

6 кґ	конюшинної муки	заминка
3 „	мелених костей	
2.5 „	дерті (отрубів)	
2 „	буряків	
1.5 „	вівсяної муки	
2.5 „	ячменю	зерно
2.5 „	гречки	
2.5 „	пшениці	
2.5 „	кукурудзи	
1 „	насіння соняшника	

При такому годуванню півні важили 7.5 кґ, а курки 6 кґ. Курки несли яйця ваги до 100 ґр. одно. Мясо курей було першорядне. Одначе Шнайдер не каже, якої раси були його кури. Ми можемо догадуватись лише, що це могла бути порода Плімут-Рок, Орпінґтонів, Род-Айленд-Ред або фаверолів, взагалі порода, що в ній пливе кров азійських великанів.

Професор Макаревський обчисляє таку кількість поживи на одну курку:

1. **Для підтримки життя:**

Пшениці	64 ґр.
Картоплі	64 „
Мяса	8.5 „
Макухи	8.5 „
Буряків	8.5 „

2. **Для яйцекладности:**

Пшениці	50 ґр.
Вівса	50 „
Ячменю	17 „
Мяса	17 „
Гороху	21 „
Макухи	8.5 „

Діріґен подає таку кількість поживи для 10 курей денно:

40 декаґр.	картоплі	заминка
30 „	пшеничної дерті	заминка
20 „	конюш. муки	
13 „	макухи	
30 „	вівса або кукурудзи.	зерно

Вінінґер рахує на 15 курей денно:

6 ложок	мясної муки	заминка
2 літри	пшеничн. дерті	
8 штук	картоплі	
5 ложок	мелених костей	
1 літру	ячменю	(зерно).

При конкурсі несности в Юліні рахували на одну курку денно:

2 декаґр.	ячменю	зерно
2 „	пшениці	
2 „	вівса	
1 „	кукурудзи	
4 декаґр.	картоплі	заминка
2 „	полови	
2 „	пшеничн. дерті	
1.2 „	мясної мучки	

Годуючи курей треба памятати, що зерно ділимо на три рівні части. Першу частину розсипаємо рано між полову, щоб кури, шукаючи за зерном, порпалися, а через те розґрівались.

Дві частини зерна даємо під вечір. Зерно поволи травиться, а через те кури в довгу зимову ніч не скоро голодніють.

Заминку одержують кури в полудне. Теплу воду, а ще краще молоко, дістають кури тричі на день: ранком, у полудне і вечером.

Пісок, крейду, тинк, цеглу, деревяний вуґіль, беруть кури з осібної посуди. Це помагає курам при травленню, бо-ж у них не має зубів, щоб перетирати поживу.

Годуймо курей правильно, а побачимо, що пожиток із них подвоїться.

ВЕТЕРИНАРІЯ.

Др. М. Стахурський,
стар. лікар ветеринарії.

Про належний догляд за ранами у домашніх звірят.

Догляд за ранами у наших домашніх звірят не є маловажний, — коли зважити, що занедбання та невміле лікування ран доводить часто до загибелі тварини від закаження крови. Зокрема-ж по наших селах небезпека ця побільшується тим, що в кожному селі є багато „лікарів-шкідників“, „курпфушерів“ або знахорів, що своїми варварськи-

ми практиками спроваджують великі втрати в живому інвентарі. Рани бувають дуже ріжноманітні, як і ріжні є нещасливі випадки, що ці рани спричинюють. Бувають рани різані, колені, пострілові, дерті, дряпані, товчені, торощені, кусані й безчисленні їх комбінації. Всі вони схожі у тому, що творять собою прірву у природній сполуці тканей звірячого тіла.

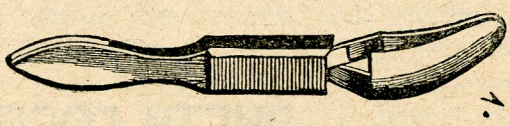
Основи належного догляду за ранами подає наука **хірургії** — від грецького слова: **хейр** — рука й **ергео** — ділаю, коротко — наука про лічничі заходи, при яких необхідною є рука лікаря.

Головним-же його завданням — зготовлення пригідних умовин для гоєння, яке відбувається самостійними силами організму. Нам відомо й з власного досвіду, що багато ран гоїться без ніякої помочи, а саме завдяки лише кровній сироватці, яка заключає в собі цілющі середники. Звичайно, наприклад, ніхто й не думає про лічення ран собаки, яка з конечности сама „вилизується". Тож краще полишити рану неліченою, чим варварськими й невмілими заходами спиняти цю природну самопоміч завдяки благодатним силам самої природи.

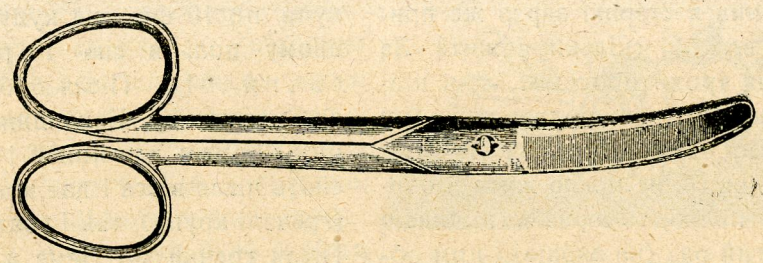
Вище згадана наука хірургії розпадається на: а) хірургію операційну, — що має за завдання при допомозі ускладнених заходів зготовити найкорисніші умовини для гоєння і — б) хірургію перевязкову (заосмотрюючу), яка вказує нам способи належного догляду за ранами через відповідний добір лічничих середників та перевязок і вміле їх накладання. Щоби зрозуміти основи цієї науки, слід пригадати, що саме спричинює гниття і закаження ран. По довгих дослідах устійнено, що гниття це, як і пошесні недуги, спричинюють дрібненькі кволі тільця, які названо **дрібнотворами** або **бактеріями.** Вони подібно тому, як сила-силенна муравлів, що голим оком незамітні, обсідають і заражують рани, які наслідком того підпадають гноєнню, гниттю, а часто доводять до затроєння крови.

Декотрі з цих животин стають видимі щойно при тисячекратному побільшенні під мікроскопом або дрібновидом. Будовою тіла вони схожі на зернятка (coccі), палочки (bacilli), сверлячки (spirilli); є вони в спромозі рухатися або живуть в кровній сироватці непорушно, начеб рослини. Вони розплоджуються, ростуть і завмирають, як і всі інші живучі єства. При своїй переміні матерії витворюють вони небезпечну їдь — токсини, що затроюють організм тіла. І саме на знанні способу життя бактерій оперла хірургія свої найповажніші основи боротьби з ними в науках: про **асептику, антисептику й дезінфекцію.**

Наука про хірургічну чистоту (асептика) подає способи приготування відповідних перевязок, які мусять бути вільні від усяких заразників (асептичні) і вчить, у яких умовинах слід найкорисніше переводити операції, щоби шкідники-дрібнотвори не мали змоги обсісти й заразити рану. Операції переводяться в салях, у яких передше змито стіни й підлогу обеззаражуючим середником.

Мал. 1. Пеан для вхоплення бючки з метою її підвязання.

Мал. 2. Криві (Cooper'івські) хірургічні ножички до ран.

Готові, купні перевязки до заосмотрювань та відтовщена вата (Брунса) є вже відповідно обеззаражені (стерілізовані). Стерілізація перевязок для нашого господарського вжитку не представляє більших труднощів. Робиться їх так: чисто випраний і висушений клаптик старого простирала вкладається у чистий горнець. У другий більший (гладущик) виливається склянку води, а той

перший з перевязкою приміщується у другому, добре прикривається і підігрівається. Горяча пара забиває у перевязці всі заразники й таким робом стає вона асептичною або хірургічно чистою.

Наука про заходи проти гниття (антисептика) подає способи та ліки, які припиняють життя дрібнотворів, наслідком чого рана належно гоїться. **Наука про відзараженнння (дезінфекцію)** подає середники дезінфекційні або бактеріовбивчі, яких приноровлення до рани має за ціль убити присутні вже там дрібнотвори, що погрожують зараженням рани.

Вміле приноровлення основ повищих трьох наук дає запоруку правильного гоєння рани.

Головною умовиною успішности цієї роботи є бездоганно чисте обходження з раною. Отже не вистарчає сама чиста перевязка, якщо дотикаємо рану невідзаразненими руками.

У випадках нагального кровоплаву, зокремаж при перерізі більшої кровної судини треба спинити кровоплав негайно. (Гляди мал. 1). Якщо випадок станеться нам у полі, а рана заподіяна серпом, косою або жниваркою у небезпечному місці (напр. путні) — слід наложити кріпку перевязку з ремінця або мотузка повище рани й завязати її чимнебудь. Дома обмиваємо рану чистою водою з додатком якогось відзаразнюючого середника напр. карболю, лізолю, сублімату або спірту, очищуємо її береги ножичками (мал. 2) з волосся, засохлої крови й землі та засипуємо протигнильним порошком напр. таннофармом або йодоформом. Перевязавши опять цю рану чистим клаптиком, звільняємо дещо утиск і бандаж (ремінець згл. мотузок), полишаючи його однак ще протягом 2—3 днів для сціпу крови. Опісля лічимо таку рану відзаразнюючим промиванням і засипуванням протигнильного середника. (Далі буде).

ЛИСТИ ГОСПОДАРІВ-ПРАКТИКІВ.

Під редакцією В. Доманицького, доцента Укр. Господ. Академії в Подебрадах.

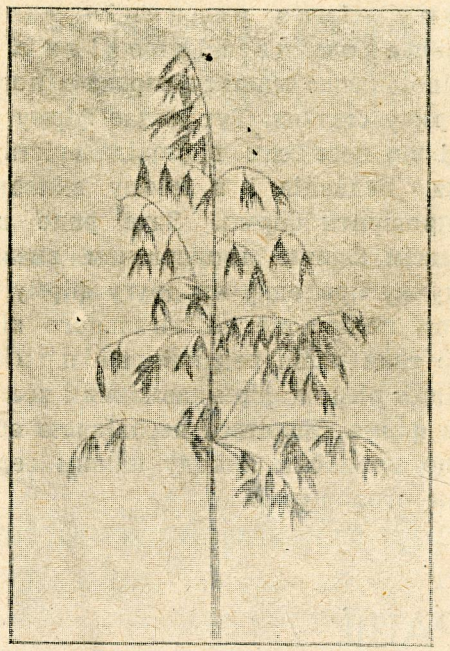
ЛИСТ Ч. 4.
Госп. Макар Киричук.
с. Попівці, біля Кремянця, Волинь.

Як ми господаримо на Кремянеччині?

Хочу пояснити, як ведеться моя господарка, а взагалі цілого моєго села і його околиць. Після жнив я стерню зараз же приорюю — майже всю — скільки є жита. За місяць, коли земля трохи просохне, — я підоране (спокладене) поле скороджу тяжкими залізними боронами. Так заскороджене поле лежить аж доти, доки я не посію жита в озимій руці. Як жито посію, то зараз-же починаю переорювати другий раз (на зяблю) і цим обробіток зяблі під ярі посіви кінчається. Але там, де маю сіяти просо або садити бараболю, — то той шматок поля ще зрихляю культиватором вздовж і впоперек, скороджу тими самими залізними боронами, вивожу туди гній-обірник, приорюю його, і на тім робота кінчається.

Тепер хочу пояснити Вам, який я роблю сівозмін. Діждавши весни, я звичайно там, де було жито, сію овес „Побідник“, який у нас дуже гарно вдається. На решту зяблі я вожу зимою гній-обірник, який складаю у великі купи по 10 фір на купу або й більше. На цьому полі я сію горох, ячмінь, кінський біб. Після бобу й гороху я навіть сію конюшину. Конюшина й є нашим головним кормом для коней і корів. Гречку у нас сіють після вівса і дає вона як поживу людям (гречані крупи), так і взяток для наших пасік. Після гречки ми сіємо жито, під яке вносимо 1 метр. сотн. (6 пудів) суперфосфату або потасової соли. Пшеницю я сію ще й на чорнім пару, який обробляю в наступний спосіб: після закінчення всіх весняних робіт вибіраю шматок поля, котре мілко спокладаю, скороджу тяжкими боронами, ралю культиватором, а потім скороджу ще раз і на те поле вожу ціле літо гній-обірник. Гній ми возимо двома возами, бо що день навозимо, то рано треба розкидати і зараз же приорати. Так

приораний гній лишається цілий місяць або й більше. Після того поле ще раз скороджу і ралю тим же культиватором і засіваю.

Овес „Побідник".

Пшеницю сіємо звичайно руками, бо земля у нас горбкувати, а наші селяне не дуже то цікавляться якоюсь новиною. Тому й **не сіємо рядковою сівалкою.**

Від Редакції.

Господар М. Киричук багато де в чму заслуговує на те, щоб його можна було прирахувати до передових взірцевих господарів: він справно поводиться з гноєм-обірником, негайно по жнивах спокладає (підорює) стерню, оре на зяблю, сіє конюшину, горох, кінський біб, уживає штучних погноїв, тощо. Але де-які його способи господарювання можна було-б ще поліпшити. Так, наприклад, варто було-б завести рядкову сівалку (добре булоб „комбіновану"); **не варто було б сіяти просо на свіже-гноєному гноєм-обірником полі,** бо з обірником дуже часто вносимо багато насіння бурянів, а просо в молодому віці дуже боїться глушення бурянами.

Далі не ясно з листа чи госп. М. Киричук отой гній-обірник, який вивозить на поле зимою, кладе й під горох та кінський біб, а чи розвозить його з куп і приорює по зборі гороху та кінського бобу.

Перший спосіб був би не справний, бо обірник містить у собі багато азоту, горох та біб дістають за допомогою коріньових бактерій азот із воздуху — отже азоту в розпорядженню гороху та бобу буде аж занадто багато. Такий горох і біб довго росте, довго квітує, нерівночасно дозріває, часом лягає, гниє, ушкоджується мшицею і дає багато соломи, а мало зерна.

Коли-ж заоремо обірник після гороху і бобу перед посівом зимини — тоді горх достигне швидко і дружньо (одностайно), а озимина буде мати більше відживних речевин і знаменито вдасться. Тільки тоді купи гною на провесні треба вкрити з боків і з верху землею і ціле літо пильнувати, щоб ця земляна покривка десь не потріскалась, не дала щілин. Як є щілини — засипати їх землею знову.

Так само не ясно — як є з штучними погноями після гречки: **чи вноситься сумішок суперфосфату та потасової соли, а чи щось одне з цих двох погноїв.** Перший спосіб мабуть був би справніший, ніж другий, хоч остаточний присуд можна було-б дати тільки після польових спроб на малих (100 метрів квадр.) парцелях. **А ще справніше було-б давати фосфорові і калійні погної (сумішку) не під збіжжя, а під конюшину.**

Щодо сівозміни, яку описує госп. М. Киричук, то не ясно в скількох руках (полях, клинах) розділена його земля, чи є якесь чергування рослин; що, наприклад, приходить після конюшини, після бараболі, після проса. **В дрібних господарствах найліпше**

Обсівають поле рядковою сівалкою.

заводити сівозміни короткі — з малим числом рук (полів, клинів), напр. **чотирепілля, пятипілля, шостипілля.**

Хай наші читачі з південної Волині спробують цих способів господарювання, що їх уживає госп. М. Киричук, з нашими поправками, а ми певні, що господарка у них піде знаменито.

ВІД РЕДАКЦІЇ.

Наша Редакція одержує нераз листи, в яких Читачі жалуються на деякі фірми, що оголошуються в нашому часописі. Вони пишуть, що Редакція не повинна оголошувати тих фірм, які не є солідні, які продають лихий товар або не доставляють його на час.

Подаємо нашим Вп. Читачам до відома, що за оголошення Редакція не може нести жадної відповідальности. Кожна фірма поміщує свої оголошення на свою власну відповідальність. Редакція не має змоги провірити чи оголошувана фірма годиться та не має змоги провірити, чи товарі тої фірми відповідають вимогам покупців. Нерідко трапляється таке, що одному товар тої самої фірми подобається, а другий з нього невдоволений.

Тому ніяка редакція за такі оголошення не відповідає.

Дещо інакше мається справа з подаванням фірм у статтях. Тут подає фірму автор статті і він несе сам відповідальність за її подання. Редакція і в цьому випадку не може провірити фірми. Зате радо даємо змогу всім нашим дописувачам висловити свою думку про одну чи другу фірму і цим способом подати це до загального відома.

Все таки наша редакція не приймає оголошень ріжних фірм навмання і коли оголошена фірма виявиться несолідною або такою, що приносить шкоду нашим селянам, ми її не оголошуємо.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ.

1. Зміна адреси і виповідження передплати. — Зміну адреси і виповідження передплати просимо зголошувати при кінці кожного кварталу, а саме: в місяцях — березень, червень, вересень і грудень.

Товариство висилає з початком кожного кварталу всім почтовим урядам спис передплатників і лише в тім часі може перевести зміну адреси. Коли би заходила конечність змінити адресу скорше, як із початком слідуючого кварталу, тоді можемо це зробити за доплатою 50 гр., які треба переслати в почтових значках разом із письмом, в якім жадається зміни адреси. При зміні адреси треба подати читко і точно стару і нову адресу. Так само і виповісти передплату можна лише з кінцем кожного кварталу. Хто виповідає на початку або в середині кварталу дістає часопис до кінця цього кварталу, в якім виповів передплату і є обовязаний за цей квартал заплатити передплату.

2. Календар „Сільський Господар“ на 1932 р. дістануть лише ті передплатники „Сільського Господаря“, які найдальше по кінець березня 1931 р. вплатять разом із передплатою „Сільського Господаря“ на 1931 р. 15 зол. В звязку з тим, що кошти пересилки часописей з новою зміною почтових приписів збільшились, а також кошти друку самої часописи збільшились, передплата за часопис „Сільський Господар“ на 1931 р. є для всіх однакова (і членів Т-ва) себто 14 зол. Хто вплатив вже 14 або 12 зол. на часопис, а хоче дістати Календар „Сільського Господаря“ на 1932 р., мусить до кінця березня 1931 р. доповнити передплату до 15 зол.

3. Кому вишлемо ще Календар „Сільського Господаря“ на 1931 р.? Всі передплатинки, які брали участь в льосованню нагород, а нічого не виграли і ті, що в 1930 р. платили точно передплату за 1930 рік, дістануть даром „Календар Сільського Господаря“ на 1931 рік, якщо пришлють 1.20 зол. на кошти пересилки Календаря.

Хлібороби вчіться новітньої господарки! Читайте і передплачуйте одинокий український часопис „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“. Річна передплата 14 зол.

ДОДАТОК ДО ЧАСОПИСУ „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР".

Рік І. Львів, дня 1. лютого 1931 р. Ч. 3.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ

ОРГАН „ЦЕНТРОСОЮЗУ", СОЮЗУ КООПЕРАТИВНИХ СОЮЗІВ.

ВИХОДИТЬ КОЖНОГО 1-го і 15-го В МІСЯЦІ.

Редагує: Редакційна Колегія „Центросоюзу". Львів, вул. Зіморовича ч. 22.

Адміністрація: „Сільський Господар". Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

Передплата і оголошення: разом із часописом „Сільський Господар".

І. Мартюк.

Огляд міжнародньої торговлі яйцями в Европі за рік 1930.

Міжнародня торговля яйцями в 1930 р. почалася серед дуже невідрадних обставин. З початком року лежали величезні запаси яєць в холодільнях — чекаючи морозів, а ті зовсім не спішилися. Нервозність купців, власників тих холодникових запасів росла, а ціни падали не що дня, але що години. Нова продукція почалась багато скоріше як звичайно, що ще більше обнижувало ціни.

Всі правительства европейських держав докладають великих зусиль для побільшення продукції яєць у власній державі, а через те цілий 1930 р. був безумовно в продукції більше як сильний, що самозрозуміло мусіло відбитися на торговлі цим продуктом. Після неточних ще сьогодня обчислень продукції в 1930 р. була в Европі о 5% вищою, як звичайно. При великому зрості безробіття, а через те при загальному зубожінню споживачів, попит на яйця все меншає — а противно, через затяжну господарську кризу села, де ще найлекше згрошевити сільський продукт: яйця — подаж все більшає, і з тих причин яєчні біржі в 1930 р. нотують все більшу подаж, чим попит. Мимо такої цілорічної ситуації куплено і перепродано в 1930 р. куди більше яєць, чим котрого небудь із повоєнних років. Та все таки, хоч в 1930 р. нотуються дуже поважні обороти европейських імпортів, то 1930 р. треба назвати пасивним для імпортерів, а це не виключає дальшої обнижки цін на яйця через велику резерву і обережність в оборотах імпортерів, які зовсім певно не будуть мати великої охоти і третій з ряду рік на своїх трансакціях тратити.

З причини великих страт на холодникових яйцях в 1929. зложено в 1930. не багато запасів до холодівень, однак і ті виїмково малі запаси не зовсім добре імпортерам оплатилися, бо пізною осіню 1930. кинула Америка великі запаси яєць на европейські ринки, що спричинило велику обнижку цін на консервований товар.

Перегляньмо торговлю яєць поодиноких европейських держав:

Австрія: перед війною знаний як більший імпортер Европи. По війні чимраз збільшує власну продукцію, яка вже 1930. покриває около 50% запотребования краю. Лише з огляду на митну війну Польщі з Німеччиною багато експортерів Польщі збуває львину частину свого експорту в Австрії. Ринок ще з перед війни призвичаєний до товару не найкращої якости і радо купує яйця галицькі, болгарські і югословянські. Головну вагу кладе на дешевість товару.

Анґлія: як все так і в 1930. позістає найбільшим імпортером яєць в Европі. Мимо великого протекціонізму для власної продукції ввезено 1930 р. 7% більше яєць, чим в 1929. Всі імпортовані до Анґлії яйця мусять бути значені як чужі, для охорони власної

продукції, що однак її не підносить, бо чужий товар якостево не гірший за свій і коштує багато дешевше, чим краєвий. А тому, що Анґлійці споживання яєць не мають за люксус, а за звичайний споживчий артикул, консумція при низьких цінах сильно росте.

На першому місці в імпорті щодо скількости і якости стоїть Данія, а відтак слідують всі інші експортуючі краї Европи. Крім того анґлійський ринок спотребовує багато яєць із Хін, Єгипту, Австралії, Канади і Аргентини, а в послідних тижнях 1930 зі Сполучених Держав Америки.

В 1931. не можна числити на великі експортові успіхи до Анґлії, бо і там сила купна все зменшується, а при небезпеці так сильного для Европи конкурента, як Сполучені Держави Пів. Америки, тратить европейський експортер багато можливостей успішного експорту.

Бельґія: держава ця до війни була яєчним імпортером. Зараз грає все важну ролю в яєчній торговлі як експортер. Експортує головно до Німеччини і Анґлії. Продукція її з року на рік більшає. Продукт якостево без закиду і вповні дорівнує якостю яйцям данським і голяндським. Ціни за бельґійський продукт були через малий попит в Німеччині і Анґлії відносно низькі, а тому бельґійські експортери стараються опановувати ринки в Франції.

Болгарія: через два передостанні роки в експорті оставала позаду, але в 1930. зробила великий крок вперід. Правдоподібно майже дика годівля курей там вже скінчилась. Правительство докладає всіх зусиль, для піднесення яєчної продукції. Головним відборцем Болгарії є Німеччина і Австрія. Якостево продукт чимраз поліпшується. Можна припускати, що експорт з Болгарії в 1931. збільшиться з корістю не лише для продуцента, але і експортера.

Голяндія: виказує дальшу звижку в продукції, а через впровадження добровільної контролі щодо якости товару, зачислюється голяндський товар до найкращого. Тому голяндські експортери тішуться великим довірям у европейських імпортерів. Великою заслугою голяндського експорту є якнайкраще наладнання перевозу так, що голяндський товар приходить вже до детайлічної продажі не старший, як один тиждень. В 1930. експортує Голяндія переважно до Анґлії, бо німецький ринок не все запотребовував.

Данія: її продукт все ще уважається в Европі за найкращий і всюди його радо купують передовсім Німеччина і Анґлія. В 1930. експорт Данії збільшився, однак треба ствердити, що вона перестала диктувати ціни на европейських ринках, а натомість мусіла вдоволятися цінами не жаданими, але їй пропанованими. Сильним конкурентом данських яєць є яйця голяндські і бельґійські.

Італія: чим рік імпортує більше товару. Головними доставцями яєць є Польща і Югославія. Не маючи відповідної скількости власного продукту, експортує імпортований товар передовсім польський до Іспанії. В останніх осінніх місяцях 1930. появилися на італійських ринках яйця аргентинські, які цінами досить сильно конкурували европейський товар.

Німеччина: веде від кількох літ сильну акцію самовистарчальности. Роблені в тім напрямі заходи, мимо грубоміліонових вкладів зі сторони правительства, не увінчались великими успіхами, а стали лише причиною великої боротьби між партіями аграрними і міщанськими (купецькими). До того акція ця захитала досить поважно цінами на ринках. І колиб майже не цілковитий застій довозу яєць із Совітів, була би на німецьких ринках наступила цілковита катастрофа.

Совіти: експорт за рік 1930. впав цілковито. Причиною упадку експорту є насильна колєктивізація сільського господарства, що спричинило винищення великої скількости курей, яких годівлею займаються все і всюди лише малоземельні господарства.

Кумунікати держ-преси про збільшення продукту яєць не знайшли в експорті 1930. цього потвердження. Упадок експорту Совітів був причиною, що ситуація на европейських ринках не була хронічно катастрофальною, або ціни все-ж в 1930. удержалися на можливій стопі.

Швайцарія: відносно до числа свого населення імпортувала 1930. поважну скількість. На ринках радо купують яйця походження Югославії, Болгарії, а також і Польщі. Ціни йдуть все впорі з цінами Анґлії і

Німеччини. Веде на велику скалю посередничення між експортуючими, а імпортуючими краями. Обороти з Польщею переходять досить тяжко хоч би з огляду на невигідне комунікаційне полученння. Вигляди на будуче добрі, якщо проєктовані державою імпортові приписи не будуть ставляти завеликих перепон.

Румунія: одинока в Европі держава, яка як експортер не робить жадних заходів для піднесення годівлі дробу і продукції яєць. Висиланий за границю товар з огляду на несолідність експортерів натрапляє на великі труднощі.

Виданий в 1930. штандаризаційний закон увів лише великий хаос в експорті, а що більше запровадив майже монополь на експорт для одної лише румунської протеґованої фірми.

Чехословаччина: при поважній власній продукції імпортує доволі багато товару з Угорщини і Польщі. Ринок на загал добрий і торговельні трансакції позитивні.

Угорщина: збільшено постепенно експорт і її товар тішиться добрим попитом. При наміченій штандаризації можна сподіватися, що Угорщина належатиме до сильніших експортерів Европи.

Югославія: робить великі зходи для піднесення продукції яєць. Продаючи свій товар по доволі дешевих цінах, збуває його легко в Італії і Австрії. При поправі продукту якостево, може мати великі вигляди в експорті.

Польща: по Данії є сьогодня найбільшим експортером Европи. В 1930 р. через відсутність на заграничних ринках товару з Радянських Союзів могли збути цілий свій експортовий запас по можливих ще цінах. Зі сторони уряду йде сильний натиск на поправу якостево продукту, однак не має великих успіхів, бо штандаризаційний закон, який мавби вплинути на поправу продукції і марки за границею — польські експортери на 95% жиди, вміють все закон обійти так, що висилають весь крам, який лише на селі захоплять. Доперва через експорт кооп. установ (українських), які з інших навіть не лише торговельних причин мусять докладно перестерігати приписів закона, поправляють дещо марку польського яйця за границею. Польські експортери, притиснені стратою з 1929 р., вели цілий рік всі трансакції дуже обережно. Вони обнижували головно там, де не мали конкуренції, з боку кооперації, ціни за не перероблений до експорту товар до найнижчих можливостий і тому матеріяльно вийшли з цілорічної праці порівнюючи добре.

На слідуючий 1931 р. заповідається експорт на велику скалю, і правдоподібно перевищить кількостево р. 1930.

Правительство стремить до змонополізування експорту через введення синдикату експортерів. Отже можна припускати, що на протязі 1931 р. синдикат буде введений в життя, котрий зможе дуже відємно відбитися на селі, як продуцентові. Бо нашій кооперації буде дуже тяжко, а може навіть і неможливо, здобути нову концесію на експорт яєць закордон.

З ТОРГОВЕЛЬНИХ СПРАВ „ЦЕНТРОСОЮЗУ".

КОСИ І СЕРПИ З МАРКОЮ „ЦЕНТРОСОЮЗ".

Усім кооперативним організаціям до відома.

До нас доходять відомости, що уже сьогодні ходять по наших селах і навіть по кооперативах аґенти і оферують на весняний сезон коси та серпи всілякого виробу і марки дуже лихої продукції.

Аґенти уміють так промовляти і переконувати, що деякі наші кооперативи лакомляться на всілякі їх обіцянки і замовляють та навіть дають завдатки наперід. На жаль це мусить вийти зі шкодою для населення. Звертаємо увагу, що наша кооперативна організація має уже від десяток літ, бо ще з перед війни аж до сьогодні, найліпші стирийські коси і серпи з охоронною маркою „Центросоюз". Ті коси і ті серпи є вже по цілому нашому краю так добре знані і завдяки своїй доброті так поширені, що деякі аґенти відважуються говорити, немов то вони також продають коси та серпи марки „Центросоюз".

Перед усіми тими аґентами перестеріга-

ємо і зазначуємо, що ніодин агент не має кіс чи серпів правдивої марки „Центросоюз“, бо їх доставляють населенню „Центросоюз“ через Повітові Союзи та кооперативи, а ніхто більше.

Вже тепер можна замовляти коси і серпи з маркою „Центросоюз“ в повітових кооперативних організаціях, а де таких нема, то в місцевих кооперативах. Коли-ж нема в селі кооперативи, то господарі можуть зібрати замовлення та з задатком прислати до „Центросоюзу“, Львів, ул. Зіморовича ч. 20. і 22.

ШТОЛІ.

В початках цьогорічного зимового сезону попит на штолі був слабий. В останніх часах попит помітно збільшився. Гуртівники і на дальше заосмотруються в товар, випродавши ще перед місяцем детайлістам минулорічний запас. Однак закупи є невеликі. Відносно продукції, то з давніших фабрик працює тепер лише фабрика **„Підкова“,** як також минулого року почала виробляти штолі фабрика **„Мустад“,** яка до цього часу продукувала лише гуфналі. З обох згаданих фабрик ціни є однакові, з тим лише, що фабрика „Підкова“ усталила полекші в удільованню кредитів для деяких купців на 50—70%. Цьогорічні фабричні ціни штолів змінам не улягли і в гуртовій продажі франко магазин Сосновець жадають за 100 штук в опакованню: ч.6 — зл. 6, ч. 8 — зл. 7.50, ч. 10 — зл. 9. Від згаданих цін гуртівники-гросісти одержують 20% опусту. Фабрика продає товар за покриттям 40% готівковим, решта на 3—4 місячний векслевий кредит. За готівку уділяють сконто у висоті 1½% місячно. Услівя платности є можливі і тому заграничні штолі на польському ринку не можуть конкуровати. До цього року „Центросоюз“, не маючи можности збувати штолі більшими партіями, закуповува їх у гуртівників-гросістів. З огляду на перевіз деяким Кооперативним Союзам товар не калькулювався, а тому мусіли закуповувати у місцевих гуртівників.

Сьогодні ця справа наладжена так, що „Центросоюз“ навіть зі заграничним товаром може бути конкуренційним, якого якість не можна рівняти з краєвими виробами.

Тут маємо на думці **штолі „Н“** з австрійської фабрики „Петтав“, які зроблені є зі знаної стирійської сталі. Бажаним було би, щоби наші „Кооперативні Союзи“ надсилали нам статистичні дані, в якій кількости продають у сезоні цього товару, щоби „Центросоюз“, орієнтуючися на сезоновому запотрібуванню нашої кооперації, міг більшими партіями замовляти товар. Бо в цей спосіб лише осягнемо кращі услівя купна і продажі для наших відборців.

СКІРА.

З зимовим сезоном помітне в торговлі скірами збільшення оборотів. Тому праця в гарбарнях дещо поправилася і це головно при скірах грубих, як на підошви, машинові паси та тому подібні ціни готових скір, помимо збільшення попиту і подорожіння сирівців, залишились незмінені. Натомість покращали услівя платности. Поміж фабриками і гуртівниками платности довершуються готівкою або 4—5 місячними векслями. Крім цього довго-речинцевий кредит утруднює дісконт векслів по банках. Гарбарні знова змушені є платити за сирівець і гарбарські середники готівкою.

Знаючи, що скіра є артикулом першої петреби нашого населення, „Центросоюз“ став лише провадити цей артикул. Жаль, що не всі „Кооперативні Союзи“ торгують скірою, а тим самим випускають зі своїх рук поважні суми гроша, які опиняються в руках посередників.

——o——

З „Центросоюзу“.

Нотовання цін збіжжя рільничих продуктів у Львові з дня 26. січня 1931 р.

За 100 кг. льоко і франко ваґон стація заладов. Підволочиська [200 klm. від Львова.] При курсі доляра 8·90

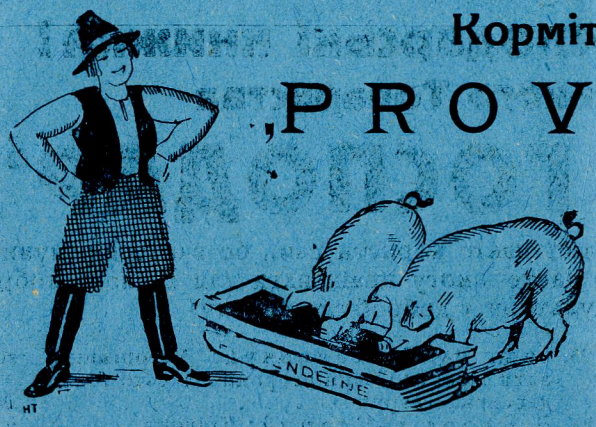
Пшениця однорідна 20·75 21·25, збірна 19·00—19·50. Жито 13·75—14·75. Ячмінь броваряний 17·50—18·00, млинарський 14·50 до 15·00. Овес 16·00—18·50. Кукурудза рум. 21—22. Гречка 28·00 - 29·00. Фасоля біла 28—30·00. Горох пільний 18·00—20·00. Горох ½ Вікторія 24·00—26·50. Конюшина червона не чищена 230·00—250·00. Люпин синій 19·00—20·00. Вика чорна 24·75—25·75. Вика шара 21.25—22·25. Мак синій 95·00—105·00.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня 26. січня 1931 р. — масло експортове і десерове пріма за кільо 4·10 зол; літра молока 28—29 сот.; літра сметани 1·50 зол., копа яєць 7·50 зол.

Видає: Т-во „Сільський Господар“. За редакцію відповідає: Інж. Ев. Храпливий. Редагує: Колегія.
З друкарні Видавничої Спілки „ДІЛО“ Львів, Ринок ч 10.

Корміть свої безроги на „PROVENDEINE"

Ми є дуже задоволені з ужиття пуделка ПРОВЕНДЕЙНУ, завдяки якому веприк через нецілі три місяці знаменито вгодовався. Соломина була знаменита, загальна вага вепра 200 кг. З приємністю пересвідчились, що уживаючи до корму ПРОВЕНДЕЙНУ, вепр мав сильний апетит і прямо з дня на день ставався щораз більшим і тучніший. Тепер тучимо ще одного вепра і — очевидно — будемо уживати ПРОВЕНДЕЙНУ. — Охрона Фарна, Гродно, вул. Бернадинська 5.

Ось що пишуть годівельники о ПРОВЕНДЕЙНІ:

Шановні Панове!

По ужиттю пуделка „PROVENDEINE" зауважив я, що: 1) безроги дістають „вовчий" апетит, а без порошку полишють половину корму, 2) приріст їх є наглядний, — веприк, який одержує порошок, переріс на цілий місяць свойого ровесника, відживлюваного без порошку, 3) безроги є веселі і постійно упоминаються о корм.

З поважанням. Францішек Романьський, предсідник Рільничого Кружка Могіла, к. Кракова, почта в місці, дня 23. грудня 1930.

Отсим доношу В. П., що „PROVENDEINE" як відживчо-вітаміновий середник для безрог, діяє знаменито, бо по ужиттю 2 кг. ПРОВЕНДЕЙНУ на протязі 5 тижнів вгодував я безрогу так, як без ПРОВЕНДЕЙНУ на протязі 12 тижнів і тому цей додаток вітаміновий до корму для безрог поручаю і іншим господарям. — Войтіх Охоцький. Борщів, 7. XII. 1930., воєв. Тернопіль.

ПРЕДСТАВНИЦТВО НА СХІДНУ ГАЛИЧИНУ і ВОЛИНЬ:

ЙОСИФ КАРРАХ, ЛЬВІВ, КОСЦЮШКА Ч. 18.

ЧИТАЙТЕ! ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ! ПОШИРЮЙТЕ!

Єдиний на Зах.-укр. Землях науковий економічно-кооперативний часопис

„Кооперативна Республика"

змагає до піднесення нашого кооперативного руху на вищий щабель усвідомлення й досконалости.

„КООПЕРАТИВНА РЕСПУБЛИКА" широко інформує про наш український і світовий кооперативний рух, досліджує і обговорює всі пекучі питання економіки та кооперації.

„КООПЕРАТИВНА РЕСПУБЛИКА" ставить собі метою перевиховання українського громадянства в напрямі свідомої економічної творчости.

„КООПЕРАТИВНА РЕСПУБЛИКА" здобула собі признання в науковому світі: до неї самі зголосили своє співробітництво такі світознані учені і кооперативні діячі, як проф. В. Тотоміянц (Берлін), Доде-Бансель (Париж).

„КООПЕРАТИВНУ РЕСПУБЛИКУ" видає Центральне Обєднання Західноукраїнської кооперації, Ревіз. Союз Українських Кооператив у Львові, під ред. Др. К. Коберського.

„КООПЕРАТИВНА РЕСПУБЛИКА" коштує річно тільки зл. 16. — піврічно зл. 8. — чвертьрічно зл. 4. — Поодиноке число виносить зл. 1.50. Для Америки 2.50 дол. річно.

Набувати можна в усіх книгарнях.

Передплату надсилати до Адміністрації на адресу:

РСУК, Львів, вул. Словацького ч. 14. III. п.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Купуйте і читайте господарські книжки!

Видання Господарського Товариства

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“

Купуючи книжки Вашої хліборобської організації маєте користи самі, бо вчитеся розумної новітньої господарки, а Вашому Товариству даєте змогу працювати для Вашого добра, для піднесення господарської культури і добробуту народу!

I. Управа ріллі й рослин, садівництво і пасічництво.

	зол.
1. Воробець-Волинець: Про помічні погної та як їх уживати	0·50
2. Інж. Гр. Паляниця: Жито	0·20
3. Інж. Гр. Паляниця: Пшениця	0·20
4. Гр. Величко: Пашні буряки	0·50
5. Гр. Величко: Сумішка конюшини із травами	0·50
6. Г. Цееб: Управа пашних рослин	1·50
7. Доц. В. Доманицький: Цукровий буряк	1·80
8. Інж. Г. Гордієнко: Конюшина	0·50
9. В. Пилипчук: Практичний підручник пасічництва	6·00
10. Інж. М. Боровський: Як вирабляти соломяні вулики	0·45
11. Інж. Г. Гордієнко: Соя	1·30
12. Інж. О. Кошель: Фасоля	0·60
13. Інж. М. Боровський: Про зелені погної	0·70

II. Плекання сільсько-господарських тварин.

14. Інж. Хомишин: Годівля домашніх тварин	0·50
15. К. Михайлюк: Плекання телят (друкується нове видання.)	
16. Д-р В. Королів-Старий: Як вибирати коня	0.75
17. В. Воробець: Про плекання та годівлю домашньої птиці	2·00
18. Гр. Герман: Годівля гусей, качок і інш.	1·50
19. Гр. Герман: Годівля курей	1·50
20. Інж. М. Холєвчук: Годівля та плекання поросят	0.90
21. Інж. Д-р М. Холєвчук: Шляхи до поліпшення годівлі сільсько-господарських тварин	0·20
22. Інж. Д-р М. Холєвчук: Як організувати і вести контролю молочности?	0·90
23. Інж. Д-р М. Холєвчук: Як організувати і вести Секції охорони сільсько-господарських тварин?	зол. 0·30
24. В. Королів-Старий: Кролики	0·90
25. о. О. Раковський: Головні основи годівлі домашніх звірят ч. I.	1·50

III. Ветеринарія.

26. Д-р М. Стахурський: Ветеринарний лікар у недугах дом. звірят	4·00
27. М. Стахурський: Хороби кінських ніг (кінська ортопедія)	0·60
28. М. Стахурський: Коли і як помагати при породах у корів	0·30
29. М. Білинський: Ветеринарна гігієна	2·00

IV. Інжінєрія.

30. Інж. О. Охрим: Меліорація і комасація селянських господарств	0·70
31. Інж. Гр. Герасимович: Як міряти землю	0·20
32. Інж. О. Лушпинський: Відбудова знищених сіл (часть 2, 3)	5·00

V. Право, кооперація й інші.

33. М. Стахів: Хто відповідає за полеві і лісові шкоди	0·80
34. Інж. В. Созанський: Яка буде завтра погода	0·25
35. Д-р К. Коберський: Про кредит та сільські каси (Райфайзенки)	0·20
36. Проф. Б. Іваницький: Як доглядати ліс	0·30
37. Проф. О. Голинський: Вексель у практиці	1·00

Друкуються такі нові книжки:

38. Інж. М. Боровський: Медодайні рослини.
39. О. Фаціевич: Виріб овочевих вин.
40. Д-р Б. Гнатевич: Коропове господарство.
41. Доц. В. Доманицький: Чому треба чергувати рослини на полях і як саме?

Крім книжок нашого видання маємо на складі всі господарські книжки других Видавництв та Державного Видавництва України. Викази та цінники пересилаємо на бажання даром. Книжки висилаємо за попередним надісланням готівки або на бажання за післяплатою. За післяплатою **не висилаємо** книжок, які коштують менш, ніж 1·50 зол. Пересилка поодинокої книжки коштує 25 сот., а поручена 50 сот. За непоручені посилки експедиція не відповідає.

ОВОЧЕВІ ЩЕПИ НАЙЛУЧШІ ВІДМІНИ, ПО найдешевших ЦІНАХ.

достарчить вагоново і в роздріб фірма:

А. ТЕРПИЛЯК -- Залуква, п. Галич.

НАСІННЯ пашних БУРЯКІВ. Цінники і оферти на бажання висилається.

„Сільський Господар“ — Львів, вул. Зіморовича 20.

21741 Bibl. Jezuitów Warszawskich 24

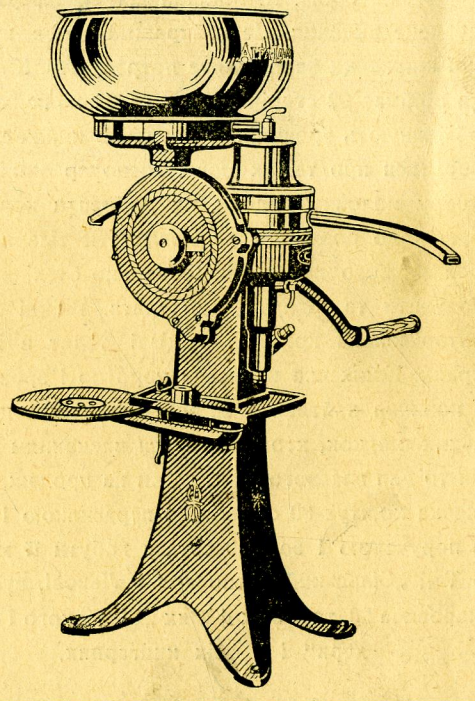
РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 15. ЛЮТОГО 1931. ЧИСЛО 4.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

МОЛОЧАРСЬКИЙ ПРОМИСЕЛ
ОРГАНІЗУЄ РОЗБУДОВУЄ одинока на наших землях кооп. Молочарська Централя.

КРАЄВИЙ МОЛОЧАРСЬКИЙ СОЮЗ
„МАСЛОСОЮЗ" ЛЬВІВ, КОСЦЮШКА 1а.
Телєфон 43-86.
Тел. МАСЛОСОЮЗ — ЛЬВІВ

Звертайтеся по всякі поради в справі основання молочарень, закуповуйте першорядні машини й прилади молочарські, збувайте весь свій набіл тільки через „МАСЛОСОЮЗ" та його відділи у більших містах у краю.

Власні склепи і відділи:

Львів, вул. Косцюшка 1а.
„ Ринок 10, ч. телєфону 5-44
„ вул. Сапіги 21
„ „ Зиблікевича 49
„ „ Жовківська 11
„ „ Городецька 48
„ „ Личаківська 34
„ „ Кентшинська 24.
Стрий „ Шевченка 5, тел. 26
Станиславів, вул. Собіського 28., тел. 275
Перемишль, Ринок 23, тел. 340
Самбір, вул. Косцюшка 11а., тел. 43
Коломия, вул. Шевченка 25
Дрогобич, вул. Стрийська 14, тел. 235
Тернопіль, вул. Міцкевича 41
Сокаль, Кольонія 30 (орг.)
Луцьк, вул. Ягайлонська 13.

Сезоново:
Яремче, Зелемянка, Трускавець, Ворохта.

Найдешевшим опалом

є все лише

найкращий вуголь

з КОПАЛЕНЬ КОНЦЕРНУ

„ГІШЕ" С. А.

Замовлення приймає

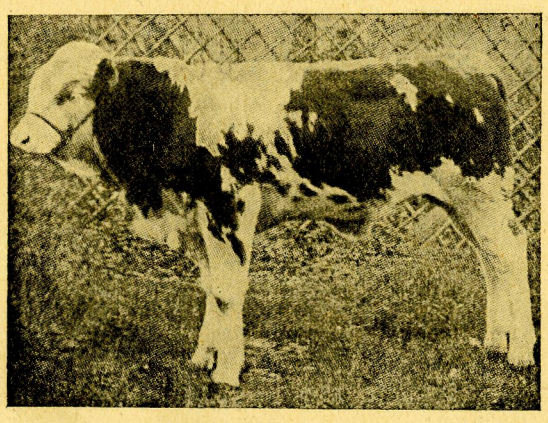
„ЦЕНТРОСОЮЗ" у Львові і його поодинокі КООПЕРАТИВНІ СОЮЗИ.

БІБЛІОТЕКА „СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ" ч.46.

Проф. К. МИХАЙЛЮК

ГОДІВЛЯ ТА ПЛЕКАННЯ ТЕЛЯТ

4-те виправлене та доповнене видання.

ЛЬВІВ, 1931.

Накладом Кр. Госп. Т-ва „Сільський Господар".

Книжечка проф. К. Михайлюка є четверте доповнене видання. Це найкращий доказ, що такої книжечки наші селяне потребують. Книжечка обіймає 62 сторінки друку і 22 малюнки, які облекшують зрозуміння тексту. В книжечці говориться про те, як може господар виплекати добру молочну корову, як добирати корови і бугаїв до розплоду, як доглядати тільних корів, як поводитися з коровами по отелінню, як годувати та відлучувати телята. Вкінці подає автор кілька примірів годівлі телят в інших краях. Книжечка написана коротко і зрозуміло і повинна найтися в збірці сільсько-господарських книжок, хто займається плеканням телят чи то для власного ужитку, чи на продаж. Книжечка коштує 80 сотиків, із пересилкою 1 зол., з порученою 1 зол. 40 сот., а набути її можна в Т-ві „Сільський Господар" у Львові, вул. Зіморовича 20, та у всіх філіях „Сільського Господаря" і у всіх книгарнях.

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 15 ЛЮТОГО 1931. ЧИСЛО 4.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ГОСПОДАРСЬКОГО Т-ВА „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ У ЛЬВОВІ

ВИХОДИТЬ 1. і 15. КОЖНОГО МІСЯЦЯ

ПЕРЕДПЛАТА: В краю: за чверть року . . 3·50 зол
за пів року . . . 7·— „
за цілий рік . . . 14·— „
За кордоном: Америка . . . 2·25 дол
В інших краях рівновартість 2. дол.
Поодиноке число коштує 65 сот.

ОГОЛОШЕННЯ: Ціла сторінка 1 раз . . . 200·— зол.
половина сторінки . . . 120·— „
чверть „ . . . 65·— „
одна восьма „ . . . 35·— „
За першу і четверту сторінку окладинки 50% дорожче.
За оголошення в тексті 30% дорожче.
Дрібні оголошення по 30 сот. за слово.

Передплату треба висилати на адресу: Т-во „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20, тел. 30-53, П. К. О. Варшава 147.053. — **Гроші з закордону просимо слати на наше конто в Земельному Банку Гіпотечному (Zemelnyj Bank Hipotecznyj)** у Львові, вул. Словацького 14, або грошевими листами на адресу Т-ва.

НАУК. ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА

Чи потрібна справна сівозміна на полях?

За останніх десять років наші господарі зачали господарювати де-що ліпше, ніж перед війною: сіють рядковими сівалками, часом навіть й стрічковим чи широкорядним посівом, уживають штучних погноїв, відводять більше поля під кормові рослини, ліпше схоронюють і справніше вносять в землю гній-обірник, ліпше обробляють ріллю, ліпше годують худобу, тощо. Але два дуже сильних чинники піднесення сільського господарства, порівнюючи, дуже поволі ширяться на наших землях — це сіяння многолітніх метеликоцвітних трав (передовсім конюшини) на полях та доцільне чергування с.-г. рослин (справна плодозміна).

Коли пильно придивитися до того „ладу“, який є в полі у величезної більшости наших господарів, то можна прийти до переконання, що то не є ніякий „лад“, — тільки цілковите „безладдя“. Бо наші господарі здебільшого вже відійшли від збіжево-парового трипілля (коли по кожних двох роках збіжевих посівів обовязково приходив рік толоки і пару), але й нового доцільного сталого чергування рослин на своїх полях не завели. Розподіл землі під окремі с.-г. рослини і вибір місця для них господар робить що-року наново, дуже часто зовсім не рахуючись з тим, що плекав на своїх полях минулого року. Не рідкість зустрінути у нас такі поля, на яких вже тридцять (а може й більше) років підряд — безперерви сіють кукурудзу, чи бараболю, чи коноплі (т. зв. „підмети“). Одні роблять це через свою несвідомість, бо не знають, яку шкоду робить беззмінне плекання якоїсь рослини на одному місці і яку користь приносить господареві стале, розумне чергування с.-г. рослин на полях. Інші господарі й знають про користь від польового травосіяння та справного чергування рослин, але цілий лад в селі такий що завести польового травосіяння та сталої плодозміни на своїх полях вони ніяк не можуть. Буває це в тих селах, до ще й досі землі не зкомасовані, роздроблені на маленькі клаптики, де є далекоземелля, вузькосмужжя, гуртовий примусовий випас череди цілого села (громадської череди) по стернях, тощо. Але з кожним роком тисячі наших господарів переводять комасацію земель, виходять на хуторі, сотні сіл виносять приговори про припинення випасання громадської череди на стернях. Отже з кожним роком зявляються все більші й більші можливости для заведення польового травосіяння і розумного чергування с.-г. рослин у господарствах передових-поступових господарів.

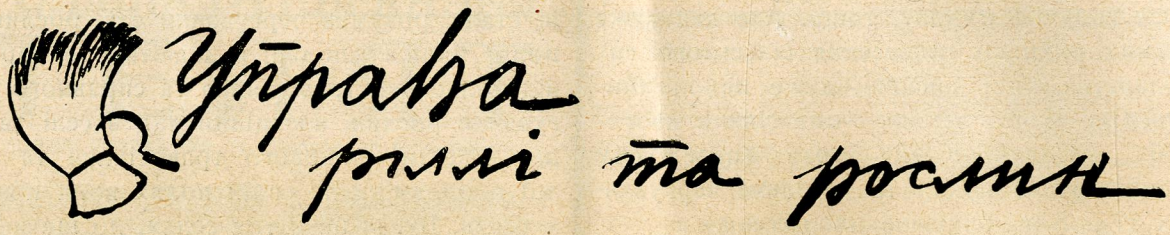
Але є група господарів, які десь бачили або читали про господарство в сильно-промислових або підмійських околицях — про т. зв. „вільну систему господарки“. Ці господарі, звичайно, кажуть, що жадного чергування с.-г. рослин не потрібно, що „продукція ведеться не для продукції“, що треба сіяти і садити лише те, на що є попит на базарі і добра ціна, бодай хоч і що-року те саме на тому самому місці. Шкідливі впливи, що роблять на ґрунт с.-г. рослини, на їх думку, можна цілком знищити відповідним гноєнням та обробітком ґрунту, сапанням полів, хемічною боротьбою зі шкідниками, тощо. В дійсности воно так не є. В дійсности чергування рослин (плодозміни) нічим поки що не дається замінити, а перевести сільське господарство на такий лад, який істнує по фабриках та заводах без шкоди для землі і господаря ще не вдається.

Одначе таке захоплення „вільною системою“ і цілковите підпорядкування господарки вимогам ринку привело господарів до повного краху та банкроцтва. Було це в деяких місцевостях Німеччини, де занадто багато плекали буряків, в північно-західній Московщині, де занадто багато сіяли лену, на Вороніжчині та Саратівщині — з соняшником, в Америці — з кукурудзою, в Туркестані й Америці — з бавовнянником.

Щоб врятуватися з біди, господарі в усіх цих місцевостях примушені були завести стале розумне чергування с.-г. рослин (плодозміну) і плекати не лише те, на що є добрий попит та добра ціна, але й те, на що попит і ціна менші, але що потрібно плекати ради перших — риночних культур. Так, наприклад, в північно-західній Московщині була перед війною добра ціна на волокно лену, але добрий врожай (і то високої якости) волокна лену можна мати або на цілині, або на конюшинищі. Цілини там вже розорали, а на конюшину попиту не було. Але ради високого врожаю і доброї якости волокна лену стали там господарі сіяти багато конюшини і позаводили сталі конюшинні сівозміни на полях. Те-ж саме зробили й господарі кукурудзяних районів Америки ради піднесення зборів кукурудзи. Знаємо також, що в багатьох місцевостях, де плекати худобу ради молока чи мяса не поплачується, господарі все-ж тримають її ради гною-обірнику та як тяглову силу.

Отже виходить, що в сільському господарстві недається запровадити цілком такий лад, як той, що істнує на фабриках і заводах і плекати лише те, чого потрібує ринок.

В. Д.

Інж. Т. Краснокутський.

Догляд за озимими посівами в зимі та весною.

З озимого збіжжя ми сіємо майже виключно жито та пшеницю. Великі морози в 25° С озиме жито витримує досить добре і без снігового килиму. Коли-ж мається сніговий килим, він хоронить жито і від значно більших морозів. Треба мати на увазі, що коли жито сіється пізно і до зими не встигло належно розвинутися й зміцніти, так тоді стає жито більш чутливим до низьких температур і часто вимерзає вже при морозах нижчих, як 25° С. Озима пшениця морози в 25° С вже не витримує, вона є значно чутливіша до низьких температур, ніж жито.

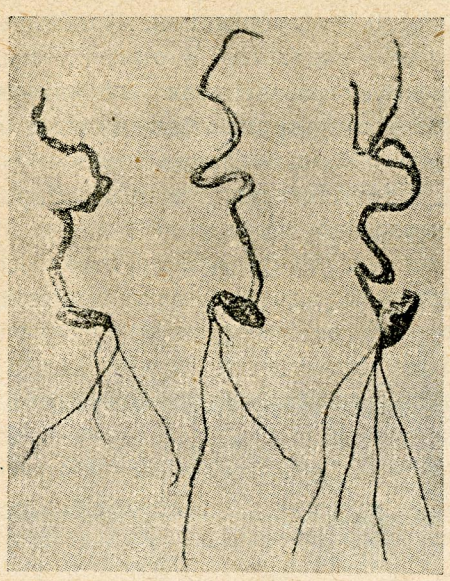
Щоб запобігти вимерзанню озимого збіжжя треба:

1. Сіяти лише ті сорти озимого жита чи озимої пшениці, що вже звикли до нашого підсоння, до наших зим і морозів.

2. Засів переводити вчасно, пізній засів майже завжди вимерзає; сіяти не треба дуже мілко.

3. Прикривати озимі посіви на зиму соломяним обірником.

У Франції в останні часи, щоб запобігти вимерзанню озимих посівів, вживається такий спосіб: озимина — жито чи пшениця висівається в мішанці з насінням люпину. Коли сійба була переведена вчасно, люпин до зими добре розвинеться; росту озимині він не перешкоджає. Як лише наступлять морози — люпин замерзне і хоронить озимину від морозів. На весні люпин затінює ґрунт, внаслідок чого менше випаровується води з ґрунту і не утворюється на поверсі його шкорлупа. Розкладаючись на весні, він угноює ґрунт. Видатки, що звязані з купівлею насіння люпину, повертаються в одержаному зеленому угноєнню. Подібний засів має ще таку вигоду: додаючи до зеленого угноєння мінеральні погної, можно на протязі де-кількох років на одному і тому-ж місці управляти жито без зменшення його врожаїв. Цей спосіб засіву особливо цінний для легких піскуватих ґрунтів, де озиме жито є одна з найцінніших рослин. Для мішанки з озиминою найліпше годиться люпин білий і синій. Жовтий люпин дуже розгалужується і цим перешкоджає росту озимого жита.

Молоденькі кільці жита заражені грибком снігової плісни (Fusarium). На образку бачимо повикручувані молоді кільці, які не мали сили пробитися на верх завдяки хоробі.

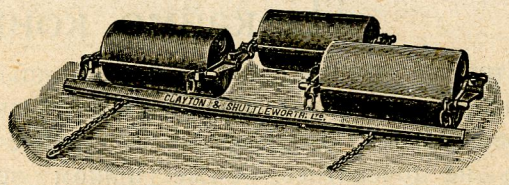
Озимина не тільки вимерзає, а також і випріває. Це буває тоді, коли на незамерзлу землю випаде товстою верствою сніг, на поверсі якого дуже часто утворюється шкірка. Під такою грубою верствою снігу, рослини продовжують жити, вони дишуть і для цього потрібують кисень із воздуха. Шкірка, що утворилася на поверсі снігу, дуже кепсько пропускає його через себе. За браком

Нищення снігової шкарлупи боронами на озимих посівах.

кисня рослини не можуть під снігом дихати і вони гинуть. Знищимо цю шкірку — охоронимо посів від випрівання. Для знищення її сніговий килим скородимо боронами з довгими зубами. Коли-ж на замерзлу землю випаде сніг, ми можемо бути спокійними, що нашим озимим посівам нічого не станеться.

Де-коли в зимі, а найчастіше на весні сніг починає в день таїти і на посівах утворюються місця зі стоячою водою. За ніч утвориться на ній шкірка, але не снігова, як це було в першому випадку, а льодова — ще гірша. Льодова шкірка, яка зникає в день не раніше, як перед полуднем, виконує те, що й шкірка снігова — себто майже зовсім

Валок.

не пропускає через себе виздуха і рослини за браком його задихаються і гинуть. На весні під льодовою шкіркою рослина швидче гине, ніж в зимі. Весняне сонце сильніше гріє, рослина починає рости. Для свойого росту вона потрібує більше кисня з воздуху. При відсутности його рослина на весні під льодовою шкіркою довго не витримує, як це буває в зимі, коли рослина не росте і

вона швидче гине. Знову говоримо цьому, що озимина нам випріла.

Щоб цього не сталося, треба ще раніше ріллю докладно вирівняти, аби не було на ній понижених місць, западин чи ям, куди вода збігає і застоюється. Коли-ж це сталося, треба цю воду при допомозі рівчачків відвести з поля геть. Але на цьому все лихо не кінчається. Вода, коли вона замерзає, збільшує свій обсяг і потрібує більше місця. На весні майже кожний ґрунт має в собі досить води. Отже при замерзанню, вода збільшившись в обсязі тисне на ґрунтові частинки в усіх напрямках. Замерзла верства ґрунту починає внаслідок цього також збільшуватися в обсязі і тисне на всі боки. Але з боків і з низу мається земля, тут замерзла верства ґрунту зустрічає перешкоду і вона тисне в напрямку до поверху ґрунту. Де-ж цієї перешкоди немає, там ґрунт здувається коржем і відстає від незамерзлої землі. При цьому корінці, які були в незамерзлому ґрунті відриваються від корінців, які були у замерзлій верстві ґрунту або витягаються. При боковому тисненню дуже часто перериваються бокові корінці. Наслідки цього явища ясні — рослини гинуть.

При відмерзанню ґрунту, він знову зменшується в обсязі. Це постійне замерзання і відмерзання ґрунту на весні, звязане з постійним збільшенням обсягу його і приводить до того, що вузел врунювання рослин виходить на поверх ґрунту, де в ночі він замерзає, або його висушує в день весняне сонце; як у першому, так і в другому випадку рослина гине.

Що не докінчили весняні приморозки по знищенню озимини, дуже часто докінчує це на весні снігова цвіль. На тих місцях, де сніг на весні довго затримується, появляється на посівах жита снігова цвіль, яка цілком нищить озимі посіви. Щоб позбавитися від цього і можливо найбільшого ворога наших озимих посівів, треба сніг, який залишився на полі зволочити боронами, тоді він швидче тає і до озимини буде більший приток свіжого воздуху. Але найбільш певний спосіб — це байцування насіння проти снігової цвілі 0,1% сулемою. Пробайцоване насіння треба висушити, а опісля сіяти.

Нарешті, на весні поля засіяні озиминою дуже часто вкриваються цупкою шкарлупою. Цю шкарлупу треба нищити скородінням. Скородиться важкими боронами впоперек рядків.

На легких, піскуватих ґрунтах весняні вітри часто видувають дрібний порох із під корінців молоденьких рослин, які оголюються. Щоб притиснути їх до землі і цим захоронити рослину від смерти, треба таке поле звалкувати.

Інж. Г. Гордієнко.

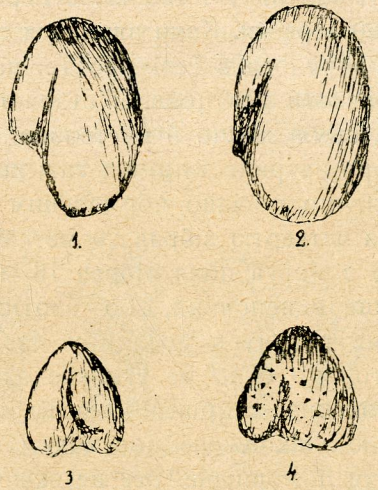
Плекаймо конюшину на насіння!

Страшна господарська кріза, що запанувала над цілим світом, як видно, затягується на довший час і швидкого кінця її нам очевидно не дочекатись. Отже цілком зрозуміло, що тепер по цілому світі багато людей міркує про те, якби не зовсім урятуватися від цієї кризи, то принаймні зменшити її впливи на господарське життя. Багато про це пишуть і в українських виданнях, багато зявляється думок та порад про те, як лекше пережити сучасну господарську скруту. На цьому місці хочеться й нам подати одну думку, може й з неї буде якась користь. Маємо на думці якраз плекання конюшини на насіння.

Одною з головних причин господарської кризи є якраз надпродукція, особливо збіжжя. А насіння конюшини якраз навпаки не вистарчає, тому воно ввесь час тримається в ціні, бо попит на нього ввесь час зростає як у країні, так і за кордоном. І навіть деякі держави забороняють вивозити насіння конюшини за кордон, щоби можна було забезпечити потребу місцевого сільського господарства. Насіння конюшини тому тримається в ціні, що взагалі його ще мало плекають, а також посіви конюшини на пашу для худоби що року зростають. Отже й попит на насіння зростає й ще довго буде зростати й небезпеки надпродукції насіння конюшини протя-

гом ближчих десятиліть не буде. Вже з вищенаведеного видно, що є повна рація поширювати посіви конюшини на насіння.

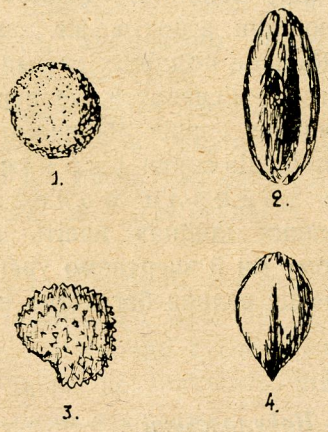
Чому-ж ми беремось радити плекати конюшину на насіння саме українським господарям? А ось чому! Конюшина протягом тих 500 літ, що її плекають як культурну рослину, призвичаїлась до ріжних природніх умов тієї місцевости, де її плекають. І таким чином із неї витворились ріжні місцеві сорти, які в своїй батьківській місцевости являються найкращими сортами, бо не вимерзають, дають сталі врожаї сіна, менше терплять від ріжних хоріб і шкідників. Місцеві сорти конюшини, перенесені до інших місцевостей з подібними природніми умовами, зберігають свої корисні властивости й дають добрі врожаї. Але сорти конюшини, перенесені до країни з сильно відмінними природніми умовами, втрачають свої корисні властивости, зле ростуть, дають малі врожаї, вимерзають, легко ушкоджуються хоробами та шкідниками і скоро гинуть. Отже з цього виходить, що з деяких країн можна ввозити насіння конюшини (напр. з Чехії до Галичини чи навпаки), а з де-яких (напр. з Італії до Галичини чи навпаки) не можна. Щодо українських сртів конюшини, то вони користуються доброю славою в багатьох країнах, як про це побачимо далі.

Насіння конюшин:
1. червоної, 2. інкарнатної, 3. білої, 4. шведської.

Місцеві сорти конюшини утворились навіть у деяких менших країнах чи поодиноких районах країн. Так відомі сорти конюшини: українська без ближчого означення звідки, але в більшости під нею розуміють конюшину чернигівську, галицька зі Східної Галичини, подільська, волинська, чеська, моравська й т. п.

Українські землі лежать якраз у середній полосі Европи й завдяки цьому українські конюшини належать до одних із найліпших,

Насіння бурянів, що засмічують конюшину: 1. кускута, 2 бабка, 3. линянка [силена], 4. квасець.

бо придатні для країн північних і південних. Українська конюшина є двовкісна, себто з неї можна зібрати врожай сіна, а другий укіс лишити на насіння. Тоді як конюшини північних країн бувають лише одновкісні й з них можна зібрати або врожай сіна, або врожай насіння.

За свої якости українська конюшина добре ціниться за кордоном, як про це свідчать відповідні досвіди. Так при випробуванню сортів червоної конюш. в Гамбурзі з чужих конюшин — галицька конюшина зайняла третє місце поперед французької, анґлійської й італійської. При досвідах переведених по цілій Німеччині українська конюшина зайняла третє місце, а галицька шосте поперед американської, австрійської, французької, канадської та італійської. При досвідах у Брандебурзі з чужих конюшин галицька зайняла друге місце. В Баварії українська конюшина зайняла друге місце, а галицька четверте, а з усіх конюшин із території колишньої Росії українська конюшина зайняла перше місце. При досвідах у Померанії з чужих конюшин подільська зайняла третє місце, а волинська — четверте. У Бадені при одному досвіді українська конюшина зайняла друге місце, а при другому досвіді — перше місце. При досвідах у Данії українська

конюшина зайняла третє місце, в Швеції — друге місце, в Чехії галицька конюшина зайняла друге місце зразу-ж після місцевої чеської. В Латвії українська конюшина зайняла третє місце.

Звичайно при досвідах із ріжними сортами конюшини найліпше вдаються сорти місцевої конюшини, а потім уже сорти з місцевостей найбільше подібних своїми природніми умовами до місцевости, де переводиться випробовування сортів. Як видно з вищенаведених прикладів сорти українських конюшин зайняли почесні місця, а в деяких країнах навіть перші місця. Тому ми й звертаємо увагу наших господарів на це велике багатство нашої землі. Треба тільки вміло його використати, а збут насіння конюшини забезпечений на довгі роки.

Але плекати конюшину треба місцеву, а не якусь привозну невідомого походження. Як плекати конюшину на насіння тут нема місця розписуватись, про це читач довідається з інших статтей та книг. Одначе тут варто згадати, що продавати насіння конюшини треба як найліпше очищене, бо нашій конюшині на світовому ринку найбільше шкодить засмічення її насінням бурянів.

Отже вміло використовуймо багатство нашої землі, зокрема наші добрі сорти конюшини й тягар господарської крізи на багато полекшає!

Інж. аґр. В. Вакуловський.

Наслідки праці господарів, які працюють за вказівками аґронома.

(Пов. Рогатин.)

(Докінчення статті інж. В. Вакуловського з попереднього числа: „Від чого залежить добрий врожай?".

Досвіди, що в більшій кількости переводилися останніми роками, показують, що в наших умовах можуть одержуватися врожаї більші, ніж у інших народів. Про досвіди тут не будемо балакати тому, що не мало їх опубліковується і хто цікавиться, той добре поінформований про них. Поглянемо, що дає в практичному рільництві додержання всіх умов, необхідних для одержання найбільшого врожаю.

Господар села Лучинці п. **Роман Дмитро** від 2 і пів року працює за вказівками аґронома. Поглянемо, які він має тепер врожаї. Земля в більшости чорнозем, якій можна віднести до середнього поля в селі Лучинці. Найбільшу увагу звертає на управу пшениці, якою засіває приблизно половину всього свого поля, виписує нові сорти, угноює обірником і помічними погноями, дуже добре і старанно обробляє поле, сіє сівалкою і т. п.

Вже в році 1929 пересічний врожай з морґа поля виносив 14 мет. сотн. пшениці. В 1930 році врожайність піднеслася до 15 мет. сотн. з морґа. З найкраще обробленого поля, що було сильно угноєне фосфоровими і потасовими погноями, з $1^1/_2$ морґа зібрав 33 метр. сотн. пшениці „баварки". **Себто з морґа поля одержав 22 мет. сотн. пшениці „баварки".** Це є найвищий врожай осягнений за послідні три роки.

Жито „вержбенське" він засіяв **стрічковим посівом** (два ральця на 10 цм, вуличка 30 цм. і знову два ральця 10 цм.). Купив 75 кґ. **„оригинального вержбенського"** жита, яким засіяв $1^1/_4$ морґа поля. Поле було угноєно 70 кґ. азотняку і 150 кґ. суперфосфату. Посіяно 20 вересня. Коли зявилися сходи, то багато говорилося в селі про те, що він не хоче управляти все поле, а старається зробити так, щоби де-що й пустовало. На весні жито скоро закрило вулочки так, що з боку здавалося, що посіяно нормальним висівом. З морґа з четвертю зібрав 20 мет. сотн. жита. Себто з морґа поля зібрав 16 мет. сотн. Врожай ще є неповний, бо азотняк дуже продовжив розвиток рослин у час посухи. Інше жито, що було не угноєне азотняком, дозріло значно скорше. Внаслідок цього зерно було ушкоджене посухою (завіяне) і було трохи поморщене. Все це вказує на те, що врожай міг бути одержаний ще значно більший.

Другий господар села Конюшки п. Мацук Василь від довшого часу працює за вказівками аґронома.

В році 1929 посіяв морґ жита „влащановського" **стрічковим посівом** (два ральця

на 8 цм. одно від другого, вулочка 26 цм., знову два ральця на 8 цм. одно від другого). Посів провадився з ріжних причин досить пізно (початок жовтня), що безумовно мусіло відбитися і на врожаю. Поле угноєно було 50 кг. азотняку та 100 кг. суперфосфату. Зібрано врожаю 19 мет. сотн. з морґа.

Врожай пшениці одержує поверх 14 мет. сотн. з морґа, а найбільший має 18 мет. сотн. До таких урожаїв прийшов шляхом невтомної 3-х річної праці, переводячи досвіди на своїому полі та випробовуючи 5 сортів пшениці.

Такі самі наслідки має господар села Явча п. Оршуляк. Найбільший врожай пшениці виносить у нього 19 мет. сотн., пересічний же виносить 15 мет. сотн. з морґа. Близько до нього підходить господар села Пукова п. Мокрий Семен, про досвіди якого згадаємо троха пізніше і господар села Бабухова п. Чепіль Іван з найбільшим врожаєм вівса 28 мет. сотн. з морґа і т. д. Таких прикладів можна ще навести дуже багато, але над всіми ними годі тут зупинятися.

Все ще вказує на те, що при розумному підході до справи нам досить легко можна буде врожаї з нашого поля що найменше подвоїти. Для цього треба лише **як найменше нарікати, а поважно братися за діло.** В той спосіб найлекше зможемо боротися і з с.-г. крізою, бо будемо мати хоч і дешеве збіжжя, але зате в подвійній кількости, що в решті-решт дасть той самий дохід із одиниці площі, що одержувався при кращих цінах.

Як би там не було, але початки вже зроблено. Дальнішого поступу зупинити ніщо не зможе і ці стовпи господарського поступу своєї праці не залишать, ще більше будуть удосконалюватися і скоро приведуть нас до врожаїв, про які ми ще не сміли і думати.

Віктор Доманицький,
доцент Української Госп. Академії.

Рослини-попередники, сила і довжина терміну їх впливу.

„Попередники“. Для кожної сіл.-госп. рослини зовсім не однаково, що перед нею росло на полі. Після одних с.-г. рослин вона родить добре (після т. зв. „добрих попередників“), а після других — зле (після т. зв. „злих попередників“). В свою чергу кожна с.-г. рослина є добрим або злим „попередником“ для других с.-г. рослин.

М. 1. Сила впливу попередників. На полтав. с.-г. досвідній станції пересічно за 16 років врожаї вівса, що його сіяно після: кінського бобу 21·2 метр. сотн., сочавиці — 20·7 м. сотн., вики з вівсом — 18·3 м. сотн., ярої пшениці — 15·0 м. сотн., вівса — 13·3 м. сотн.

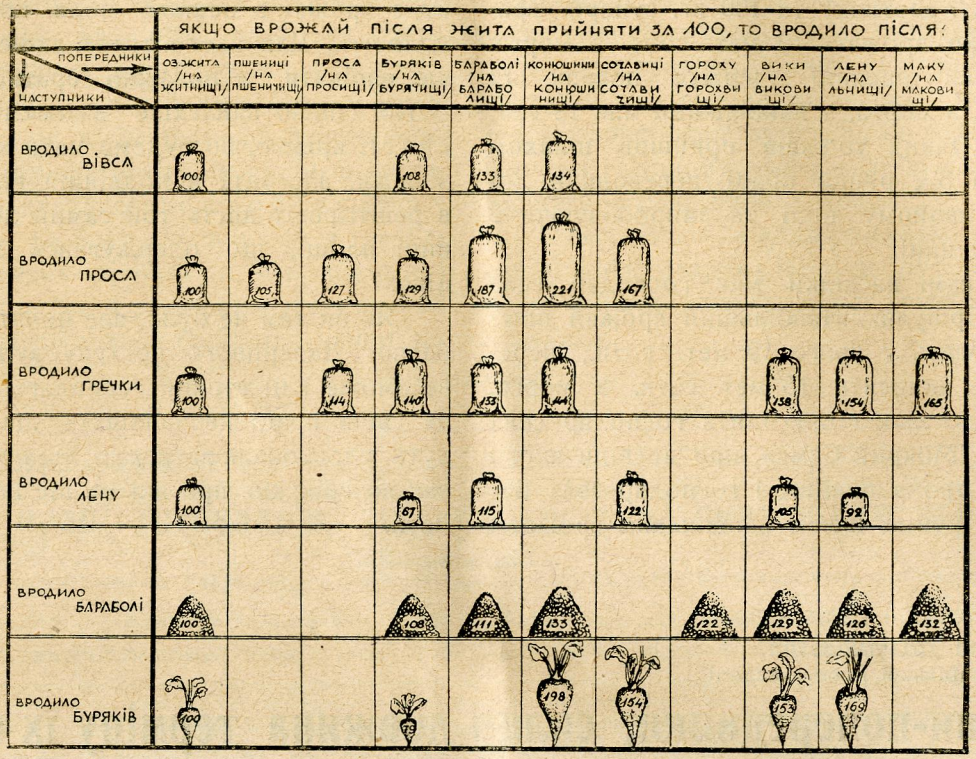
Злі „попередники“. Злими попередниками перш за все буває ця сама рослина, що її сіємо цього року, себто повторення рослини два роки підряд на тому самому полі (напр. буряки — на бурячищі, льон — на льнищі). Але не всі с.-г. рослини однаково бояться цього безперервного плекання на одному місці. З малюнків чч. 1 та 2 бачимо, що буряки на бурячищі, та лен на льнищі, овес на вівсищі дуже зле родять, а от просо на просищі або бараболя на бараболищі родять навіть ліпше, як на житнищі. Так само жито при безперервному плеканні (що року — на житнищі) в перші роки знижує врожай, а потім зупиняється на певному рівні і далі врожаїв не знижує.

Злими попередниками, як бачимо з малюнків ч. 2 та 3, є майже для всіх с.-г. рослин жито та пшениця (житнище та пшеничище). А з досвідів інших досвідних станцій можемо довідатися, що ще гіршим попередником є майже для всіх с.-г. рослин яра пшениця, ячмінь та овес. Найновіші досвіди на Наддніпрянщині показують, що й суданська трава є надзвичайно злим „попередником“.

Добрі попередники. З малюнків чч. 1, 2, З бачимо, що найліпшими попередниками для збіжжя, буряків, бараболі, проса, гречки є

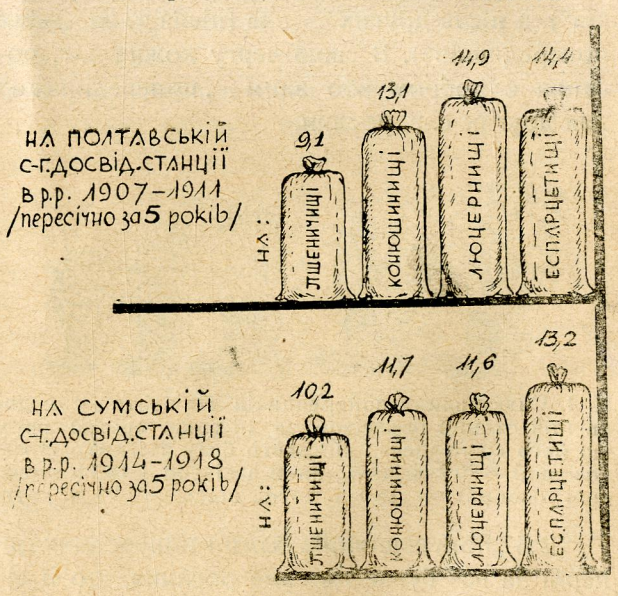
рослини стручкові, а серед них в найбільшій мірі многолітні трави (конюшина, люцерна, еспарцет). Добрим попередником для збіжжя, проса, гречки є бараболя, а досвіди на інших досвідних станціях Наддніпрянщини довели, що й кукурудза є так само добрий попередник, як і бараболя. Буряки, як попередник, відстають трохи від бараболі та кукурудзи. Як добрі попередники для буряків, бараболі й гречки показали себе лен та мак (див. мал. ч. 2).

Мал 2 На Шатилівській с-г. досвідн. станції (ґрунт чорнозем) в рр. 1914—1921 :

Сила впливу попередників. Як сильно може вплинути зміна попередника на розмір врожаю — бачимо з малюнків чч. 1—4. Але сила впливу попередника в значній мірі залежить також від того, на якій рослині спостерігаємо цей вплив. З малюнка ч. 2 бачимо, що просо, лен та буряки надзвичайно сильно збільшують врожай після добрих попередників (напр. після конюшини — на конюшинищі) і сильно зменшують врожай після злих попередників (буряки — на бурячищі; лен на льнищі; просо — на житнищі). Просо на конюшинищі давало на Шатилівській с.-г. досвід. станції в два з чвертю рази більше, ніж на житнищі; буряки — в два з половиною рази більше, ніж на бурячищі; лен — на сочавичищі — майже вдвічі більше, як лен на бурячищі. Збіжжя та бараболя не так сильно відкликаються на попередника: найліпший попередник у них збіль-

Врожай ярої пшениці в м. сотн. з 1 га на:

Мал. 3.

шує врожай на одну третину проти врожаю після найгіршого попередника.

Порівняння сили впливу попередників з впливом угноєння та глибокої оранки. Такий

Мал. 4.

Порівнання сили впливу конюшини з угноєнням та оранкою. — Надвишка врожаю вівса на Носівській с.-г. досвідній станції (м. сотн. зерна на 1 га:

від гною	від оранки	від сочавиці	від конюшини
на	на	на	на
+ 3·5	+ 3·2	+ 5·5	+ 7·7

досвід перевела Носівська с.-г. досвідна станція на Чернигівщині (див. мал. ч. 4). З цього досвіду бачимо, що на Носівській с.-г. досв. ст. (ґрунт — легкий піскуватий чорнозем) вплив конюшини на наступний врожай вівса (овес на конюшинищі) був більший, ніж вплив гною-обірнику, чи вплив глибокої оранки. Це й є та головна причина, що майже у всіх культурних країнах під конюшину (чи інші многолітні метеликоцвітні трави) відводять нині 1/8—1/3 частину орної землі, і то з таким розрахунком, щоби трави за кілька років обійшли всі поля господаря.

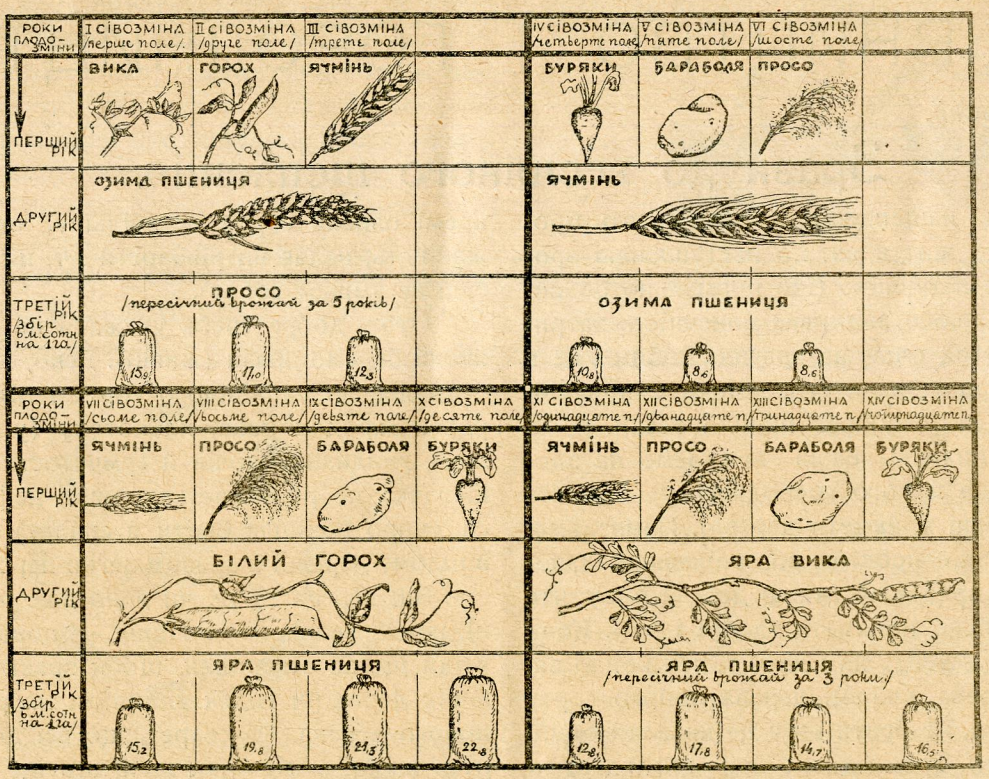

Мал. 6.

Як довго впливають на врожай наступних рослин многолітні стручкові трави? Досвід Плотянс. с.-г. досвідної ст. [Поділля]. Другий рік, як заорано еспарцетище: + 2¼ м. сотн., — 3-ій рік + 3·9 м. сотн., 4-ий рік + 4·2 м. сотн., — 5-ий рік + 2·6 м. сотн., — а усього за 4 роки — 13 м. сотн. зерна.

Як довго впливають попередники? З малюнків чч. 5 та 6 бачимо, що на Уманській с.-г. досвідній ст. на Київщині (ґрунт — лісовий суглинок) дуже сильний вплив попередників помічався ще й третього року після їх збору. На Плотянській с.-г. досв. ст. (Поділля) вплив многолітнього

Мал. 5. Післявплив попередників на Уманській с.-г. станції (ґрунт-лісовий суглинок):

еспарцету помічався протягом чотирьох років (див. мал. ч. 6) і за цей час поле зпід еспарцету дало на тринадцять м. сотн. зерна з 1 га більше, ніж поле, на якому

еспарцету не сіяли (с. т. десь 15 до 20 відс. видайности всіх полів). Без сумніву многолітні трави тим сильніше і тим довше впливають, чим довше вони ростуть на цьому полі, але більше двох років тепер не лишають.

Від Адміністрації.

НАГОРОДИ ЦІЛОРІЧНИМ ПЕРЕДПЛАТНИКАМ!

Пригадуємо, що всі наші цілорічні передплатники, що до кінця ц. р. вплатять цілорічну передплату за часопис „Сільський Господар“ 14 золотих, братимуть участь в льосованню нагород - премій.

До вильосовання є призначені ріжні цікаві та практичні предмети, яких уживає наш селянин до своєї господарки, як рільничі машини, господарське знаряддя, дорідне насіння і багато цікавих сільсько-господарських книжок.

Всі передплатники, які по кінець березня 1931 року вплатять 15 золотих, беруть участь у льосованню нагород, а крім того дістануть КАЛЄНДАР „Сільського Господаря“ на 1932 рік.

Спішіть із передплатою!

САДІВНИЦТВО І ГОРОДНИЦТВО.

А. Гнатовський.

Зрази до весняного щеплення.

Очка на нащеплених зразах мусять пробудитися до життя аж по наступленню зрощення їх із підщепою (що нормально розвивається). З цього випливає конечність затримати розвиток очок на зразах. Робимо це в той спосіб, що зрази стинаємо вже при кінці зими (в лютому) або пізньої осени.

При стинанню зразів вважаємо на здоровля дерева й його господарську вартість (сорт й власні прикмети дерева). Памятаймо, що щеплення є простим розмноженням даної рослини — зраз є частиною дерева й містить у собі всі його прикмети (добрі і злі). Коли він виросте, мусить нам дати точну копію вихідного дерева. Окремі дерева одного сорту це не родичі, не брати — є це кавалки одної і тоїж істоти. Трохи дивно воно виглядає, бо кожне з них має всі потрібні орґани й живе самостійно, але в засаді це є одна істота, бо при тому чи іншому щепленні, ми її завжди лише ділимо й пересаджуємо (на ту чи іншу підкладку, що більш або менш впливає на окремі ознаки сорту як збільшує овочі, врожайність, надає витривалости і т. п., але в засаді не змінює сорту).

Отож добре треба уважати на дерево, з якого беремо зрази (живці). Ясно, що це має бути дерево найліпшого сорту і цілком здорове. Зародки рака, клейотоку (у кісточкових), гнилизни овочів й сумчатости (при ній кісточка не розвивається, овоч деформується, скоро починає біліти й спадає) поширені в цілому деревні й зразом легко переносяться.

Вік дерева та те, чи воно вже родило чи ні, немає великого значіння — новочасні досвіди ще не ствердили, щоби зрази з овочуючих дерев чи гиляк впливали на родючість нового дерева. Не секрет, що всі шкілки беруть живці з молодих щеп, що ще не родили. А тимчасом як самий сорт є врожайний й скоро входить в пору овочування, то вже в тій-же шкілці він цвіте і родить.

Зрізувати зрази за слабших морозів, повязати в пучки кожний сорт осібно, привяза-

ти табличку з назвою й не давши розмерзнутися, відразу трохи скісно уложити до піску в пивниці чи в холодному приміщенню, де вода однак не замерзає. Пісок має бути свіжий, річний або проварений для знищення в ньому шкідливих зародків. Він має бути в міру вогкий, щоб зрази не вянули. Щоби усунути незначне звялення, то за кілька день перед щепленням вложимо зрази раною (на нижньому кінці) до води.

Коли щепимо, маємо при собі лише 2—3 зрази, решту тримаємо обмотані у вогкій ганчірці.

Відразу з дерева зразів брати не можна на весні (лише в осени) тому, що очка під впливом тепла рушаються в рост заки наступило зрощення. При цьому випаровують і спотрібовують багато води (з запасу соків, які є в зразі). Між тим зраз із підщепи соків ще не тягне, бо не зрісся, отже він „сам себе висушує“ й нарешті всихає. Значно менше ризико при користуванню зразами „спячими“, завчасу заготовленими.

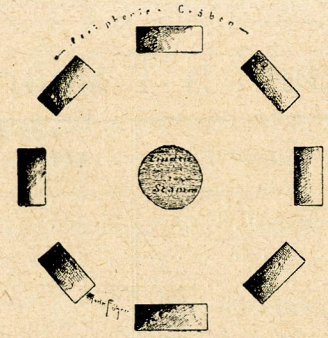
Інж. П. Дубрівний.

Чому овочеві дерева щорічно не родять?

Часто почуєш від господаря, що його садок родить через рік або й два.

А як-же овочеве дерево родитиме, коли за ним немає ніякого догляду?

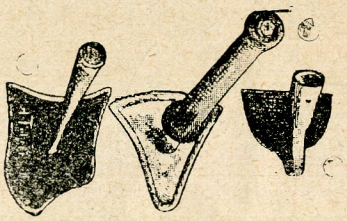
Кожний садок, якщо хочемо мати з нього зиск, вимагає належного господарського догляду. Садок вимагає, щоби ґрунт не тільки під деревами, а ввесь був щорічно перекопаний, щоби ніякого буряну в ньому не росло, бо по тих бурянах виплоджуються лишень ріжні садові шкідники, які рясно вкривають дерево, обїдаючи йому до щенту лист. Крім того дерево потрібує, щоб весною обчистити на його корі мох і лишаї. Для цього вживають ріжної форми скробачки, щоби можна було зіскробати мох і лишаї в ріжних заглибленнях на корі.

Угноєння старого овочевого дерева. По середині дерево, а довкола 8 подозжних ям.

Щоби зрозуміти, через що дерево один рік родить, а другий ні, треба знати, якої поживи воно потрібує на задоволення деревини (тоб-то тієї річевини, з якої складаються стовбур, гілля та коріння), листу та овочу.

Для нормального розвитку дерева повинні бути присутні в ґрунті такі річевини: азот, фосфор, калій, кальцій (вапно), маґній, залізо, сірка і хлор. Всі вони знаходяться в ґрунті у вигляді ріжних солей. Доки вони є в ґрунті, доти дерево живе нормально й задовольняє всі свої потреби.

Скробачки до обчищення кори на овочевих деревах.

Якщо за деревом та за тим ґрунтом, на якому воно росте, немає доброго догляду, то овочевому дереву найшвидче бракує азоту, фосфорової кислини, калію та кальцію (вапна). Через брак тих найголовніших поживних річевин дерево один рік родить, а другий ні. Воно мусить один рік або й два бути яловим, поки ґрунт, на якому сидить дерево, не збагатиться з воздуху на азот і іншими потрібними для рослин поживними річевинами. Після цього овочеве дерево знова родить.

Отже, щоб яблуня, груша, вишня, черешня й слива не яловіли, господар сам повинен допомогти дереву набиратися сили. **Для цього ґрунт у садку необхідно щорічно перекопати та внести під дерева гній-обірник.** Гній-обірник краще давати перетлілий, коли хто хоче, щоби добрі наслідки від нього об-явились на дереві швидче.

Ніколи не слід класти гною-обірнику під самий стовбур дерева, це ні до чого, бо дерево тягне собі поживу тільки тоненькими корінцями, що розходяться на всі боки кружка аж на таку віддаль від стовбура, на яку сягають гілля дерева. А тому, коли ми хочемо надати сили дереву, щоб воно що-року родило, повинні навколо дерева, так далеко від пня, як сягають гілляки, викопати подовжних 6—8 ям на глибину до 80 цм. і заповнити їх перетлілим гноєм. Ями прикрити землею. (Гл. мал.). Таке підсилення дерева напевне допоможе йому, й воно родитиме рік-у-рік, бо той гній збагатить ґрунт мінеральними солями, яких бракувало овочевому дереву.

А. Гнатовський.

Готуймося до весняної праці на городі!

Довга зима накладає на нас піст на свіжу городину та овочі. Зате якою-ж приємною по цьому пості є найвчасніша городина! Весело стає на душі від самого погляду на кошик сочистої салати чи яскравої редьківці. По них приходять огірки, помідори і т. п. городина. Рабарбар на компоти та до печива заміняє нам яблука.

Вчасна городина є дуже бажана на кожному столі, звідси теж легкий збут її на ринку по добрій ціні. Управа їх дещо клопотливша, ніж пізніших ґрунтових, але праця з лихвою оплачується чи безпосередніми користями чи готівкою (при продажі врожаю).

По-перше потрібний інспект і насіння вчасних сортів. Розмову про заложення інспекти відложимо до слідуючого числа, а на разі спинимося на підготовці до того. Умірований парник підкладається 40 цм. грубою верствою свіжого кінського гною. Найкраще гній переховати під кіньми. По-друге потрібна ліпша компостова земля (верства на 20—25 цм.). Коли би на дворі стояв мороз й сніг, то де її взяти? Таку землю треба заздалегідь собі призбирати й ссипати в купку в хліві тощо, щоб розмерзлася. Коли не матимемо компостової купи, то землю собі приготовимо з ріжного матеріялу: частина доброї землі з городу (ще ліпша з дернини), трохи землі зпід купи гною, дрібного сміття з дровітні, кілька відер попілу (деревляного чи соломяного) дещо пташого трусу. Все добре перемішати, коли за сухе, й місце безморозне, то належить змочити, щоб ліпше „дозрівало".

Вікна можемо взяти хатні, коли маємо подвійні. Після їх розміру зробимо скриню інспектову. Колиб вікон не було, то інспекту в лютому не можемо закладати, лише за місяць. Тоді прикриваємо лише матою. В лютому залежно від морозу приходиться й подвійно мати накладати. Отже і мати потрібні — берімося до плетення їх!

Врожай деяких видів городини з 1 морґа.

Неодин у нас застановляється над тим, щоби то взяти нового до управи, щоб поправити загрожене господарство. Можеб дещо з городини управляти? Як це робиться поспитав би людей, вичитав, але що з неї буду мати, що за врожаї вона дає? (Бо ціни й на городину значно спали)

Довідатися ні у кого не можна, бо кожний „теж городник" тримає в секреті все, що городу дотичить. Тож подаємо тут вірогідні дані про врожай деякої городини, на жаль з далекої від нас околиці — зпід Варшави (городничий фільварок Мори, Варшавського Садівничого Товариства).

Рослини городини:	Зібрано з моґа: метр. сотн.	кіп пучків зелених
Буряки єґіпецькі . . .	160	+ 25
Морква	111	+ 20
Огірки	—	828
Капуста рання і пізня по	—	200
Каляфіори ранні й пізні в середньому . . .	—	205
Помідори	2250 кґ.	
Рабарбар (однорічний) .	3635 „	
Трускавки („) .	650 „	
Горох на стручки . . .	1100 струч.	+ 150 кґ.
Фасоля	1100 „	+ 400 зерна

Погної (обірник і штучні) коштували (на

морґ) під буряки 90 зол., під моркву 60 зол., під огірки 240 зол., під капусту 220 зол., під каляфіори 300 зол., під помідори 200 зол., під рабарбар (гній попереднього року), під трускавки 150 зол., під горох 140 зол., під фасолю 100 зол.

Оскільки кількість погноїв дається залежно від ґрунту й від місця в сівозміні, річ ясна, що ці норми не є незмінні. Кошт насіння в обрахунку має ще менше значіння, бо навіть при каляфіорах (насіння їх найдорожче) воно обходиться у 20—30 зол. на морґ.

Плекання сільсько-господарських тварин

Проф. К. Михайлюк.

Випоювання телят.

(Докінчення.)

З огляду на вигоди, які маємо від випоювання телят, повинні ми відразу приступити до годування телят без матері. Цей спосіб є корисніший при вихованні молочних порід (рас), бо телята досить скоро переходять на сухий корм і не має страху, що теля зажиріє, а тим самим користаємо на молоці.

Дальшою користю при випоюванні телят є те, що можна кількість молока нормувати, а далі можна частину молока замінити пісним. Таким чином годування телят менше коштує. При такому способі випоювання телят менше буває хвороб.

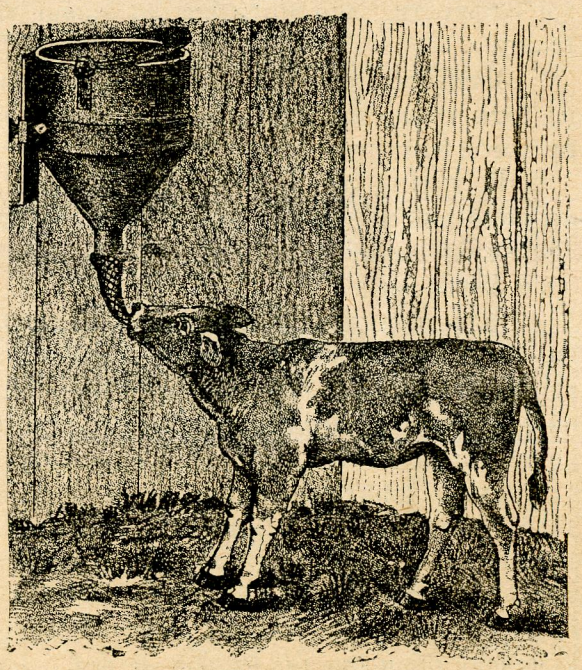
Коли хочуть випоювати теля, то найперше треба зараз же, як воно народиться, взяти від корови, не чекаючи, щоб корова його облизала, а доводиться тоді самому насухо витерти теля ганчіркою. Це робиться для того, щоб корова скоріше забула і не тужила за телям.

В перших днях по отелінню доводиться давати мало молока, щоб теля не захворіло на бігунку.

Як тільки теля набере сили (після 1—2-х годин по отелінню) — треба йому дати напитися м о л о з и в а, яке конче потрібне для маленького теляти.

Молозиво є плин, що виділюється з вимени корови незадовго до отелення і в перші дні після отелення.

В перші часи після отелення молозиво має багато мінеральних солів — через що воно так добре впливає на кишечний провід, що спричиняється до усунення з кишок первісного калу, що назбірався підчас життя плоду в череві матері. Молозиво має втричі більше білка, ніж звичайне молоко і тим є воно поживніше, як звичайне молоко.

Теля пє молоко з мозюка, що є завішений на стіні.

Перед доїнням корови треба чисто вимити вимя теплою водою і витерти.

При встановлені денної дачі молока для телят береться під увагу жива вага теляти. Б и ч к о в і м о л о ч н о ї п о р о д и д а є т ь с я к і л ь к і с т ь м о л о к а, щ о с к л а д а є $^1/_6$ й о г о ж и в о ї в а г и, а д а ч а т е л и ч к и р і в н а є т ь с я $^1/_7$ ї ї в а г и. Таким чином, коли бичок важить

36 кґ., він повинен випивати 6 кґ. молока щодня, а теличка, що важить тільки саме біля 5 кґ. молока. Телятам мясної породи кількість молока збільшується: теля вагою 36 кґ. повинно дістати 7 кґ. молока на день, тоб-то $^1/_5$ своєї ваги. При такому встановлені денної дачі, можна надіятися, що жива вага теляти буде збільшуватися на 800—900 ґрамів щоденно.

Першого дня по народженню даємо теляті біля $1^1/_2$ кґ. молозива в чотирьох пайках. Дві перші по $^1/_4$ кґ., а послідні дві по $^1/_2$ кґ. Другого дня даємо теляті 4 рази по $^1/_2$ кґ., а третого дня 4 рази по $^3/_4$ кґ. молозива.

Теличка, яка важить 35 кґ. повинна дістати $^1/_7$ цієї ваги, себ-то (35 : 7) = 5 кґ. молока. Цю кількість молока зразу дати не можемо, бо таке нагле збільшення денної пайки моглоб викликати в теляти хоробу. Денну пайку молока збільшується що дня потрохи так, щоб в половині тижня дійти до тої кількости, що потрібна до живої ваги теляти.

Молозиво, яким напуваємо теля, повинно бути тільки що видоєне. Для цього корову треба доїти чотири рази.

На третий день необхідно зважити теля, щоб таким чином можна було скласти справжній пайок теляті, пристосований до його живої ваги.

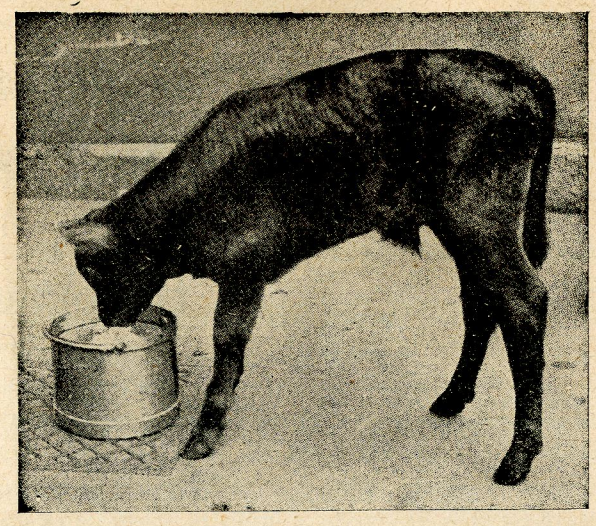
Коли поїти теля, що тільки народилося, то спочатку досить важко привчити його пити молоко. Найшвидче воно привчиться, коли піддержувати йому голову рукою і нахиляти її в посудину з молоком.

Теля захопить молока на язик, посмакує його і починає вже само пити. Але трапляється й таке, якби довго ми не держали теляти у відерку з молоком, а воно пити не хоче. Тоді потрібно вимити руку, вложити її в молоко й покласти пальця в рот теляті. Таким чином теля почне ссати вмочений в молоко палець і тим самим втягати молоко.

В цю хвилю треба пальця вихопити, щоб воно привчилося пити молоко само без пальця.

Господар повинен привчити теля пити молоко без пальця, бо коли воно звикне ссати молоко з пальця, то пізніше важко його від цього відучити. Звичайно днів через 3—4 теля добре вже пє само молоко з посудини.

Годувати телята можна або з відра, або спеціяльно для цього пристосованого „мозюка“, а де-не-де називають „мамкою“. „Мозюк“ уявляє собою відро, що має приправлену в дні ґумову дійку.

Теля пє молоко з мозюка, що стоїть на землі.

Через перші два тижні треба давати теляті молоко виключно від його матері. По двох тижнях можна давати теляті молоко і від інших корів, однак треба пильнувати, щоби ці корови були здорові. Не можна давати теляті молока від корів хорих на сухоти, бо тоді і теля захорує на цю саму хоробу.

Молоко треба давати теляті зараз після того, як воно видоєне, бо коли молоко захолоне, то від такого молока може дістати теля бігунку.

Коли господар випоює телята, повинен мати записник, в якім записує назву теляти, живу вагу та кількість молока, яку щодня дає теляті.

Господар повинен зважити теля першого дня кожного тижня рано перед нагодованям. Для цікавости вичислює господар скільки кґ. теля за тиждень прибуло і скільки кґ. молока вийшло на 1 кґ. прибутку живої ваги. Наприклад: теля важить 50.2 кґ., минулого тижня важило 43.9 кґ., за тиждень прибуло (50.2—43.9) = 6.30 кґ., себ-то денно (6.30 кґ. : 7) = 0.9 кґ. або 900 ґрамів.

За цей тиждень випило теля 50.5 кґ. молока. На 1 кґ. приросту живої ваги вийшло (50.5 : 6.3) = 8.01 кґ.

Ці вичислюваня вписує господар до записника.

Чим менше вийде молока на приріст 1 кґ. живої ваги, тим кращий є розвій теляти, тим більша здібність теляти перетворювати молоко на будову свойого тіла. Це є певна запорука, що таке теля і по відлученню буде добре використовувати паші, а коли з нього виплекаємо корову, то вона буде мати також здібність добре перетворювати пашу в молоко — то значить, що корова буде молочною.

При досліджуванню годівлі теляти виявилося, що в перших чотирьох тижнях по народженню треба 8½—12 кґ. молока на 1 кґ. приросту живої ваги теляти, а теля прибуває в тім часі на вазі денно біля ¾—1 кґ.

Вже на початку третього тижня треба привчати телята їсти сіно. Перед кожним телям вішають вязаночку доброго, ніжностеблистого сіна. Спочатку теля не стільки їсть, скільки, мовляв, грається, жує по однійдві стеблини, доки не заохотиться їсти з дня на день все більше і більше й так потрохи привчається до сіна. Дійшовши до місяця, теля зїдає, звичайно, біля ½ кґ. сіна денно.

Коли запізнитися з привчанням теляти до сіна, то воно самовільно береться їсти підстилку, часом із гноєм. Від цього трапляється, що телята іноді гинуть.

Звичайно сіна дається до схочу. Сіно, що теля не зїло, необхідно щоразу забрати і положити свіже. Як теля трохи привчиться до сіна, то починають годувати тоді роздавленим вівсом. Коли теля привчиться їсти його, можна давати по ½—¾ кґ. на день протягом цілого місяця.

Часто трапляється, що коли теля має досить гарненький вигляд, господар у кінці третього тижня перестає давати йому цільне (незбіране) молоко і переводить на пісне, або на ріжні пійла. В доброму господарстві цього не повинно бути. Коли теля здорове, воно повинно одержувати свіже молоко до чотирьох тижнів, а кволе — і на пятому тижні.

Через те, що годівля телят свіжим молоком коштує дорого, на пятому тижні кількість свіжого молока потрохи зменшується і замінюється його збіраним з під кружлівки, а коли бракує й цього можна давати й пійло.

Не треба забувати того, що вживаючи пісного молока не можна досягнути бажаних наслідків, себ-то швидкого розвою теляти, бо пісне молоко має мало товщу. Через те доводиться шукати такий корм, який би добре перетравлював шлунок молодого теляти, і що замінив би молочний товщ. Одним словом, щоб цей корм доповнював денний пайок і не робив його дорожчим. До них належить мука з льняного насіння, якого можна добавляти по 40—50 ґрамів на кільоґрам пісного молока. Щоб теля не дістало бігунки — добре давати половину вівсяної, а половину льняної муки.

Перехід цей треба робити обережно, щоб не захворіло теля, що затримало-б його фізичний розвиток.

На третьому місяці треба давати пісне молоко в тій самій кількости, як і в кінці другого місяця, а тільки на початку четвертого місяця збільшується ситних кормів на 1 кґ. На сьомому місяці пісне молоко зовсім перестають давати, а дається тільки ситних кормів до 1—1½ кґ., така пайка дотримується вже аж до 12-місячного віку.

При годуванню телят добре давати меленої крейди або пашне вапно, щоб краще росли і кріпшали кістки.

Годування телят через 4 тижні по народженню виключно незбираним (цільним) молоком (пересічні дані на основі записок практичної годівлі 500 телят у селянських господарствах на Київщині, під наглядом автора в роках 1910—1914).

(Пересічна жива вага телят при народженню 35 кґ., Жива вага корів 450—500 кґ.).

ТИЖДЕНЬ	Незбіраного (цільного) молока в кільоґрамах.		Жива вага теляти з кінцем тижня в кільоґрамах.	Приріст живої ваги теляти		На 1 кґ. живої ваги теляти вийшло кільоґрамів молока
	денно	тижнево		тижнево в кільоґрамах	пересічно денно в ґрамах	
1	1,5—5	33,5	39	4	571	8,37
2	5,25—6	39,75	43,9	4,9	700	8,11
3	6,75—7,5	50,5	50,2	6,3	900	8,01
4	7,5—8,25	55,5	56,9	6,7	971	8,49

Годування телят від 5—8-го тижня

включно (пересічні дані на основі записок практичної годівлі 500 телят у селянських господарствах на Київщині під доглядом автора в роках 1910—1914).

Тиждень	Пайка	Кґ молока		Сухих ситн. кормів в ґр.			
		Незбіраного (пільн.)	Збіраного (пісного)	льняної муки	вівсяної муки	вівсяної дерті	льняної макухи
5.	денна	7·5-3	1-55	10-100	10-40	—	25-50
	тижнева	36·75	21	370	90	—	105
6.	денна	3-0	6-9	100	80-100	50-100	50-100
	тижнева	13·5	49·5	700	660	580	650
7.	денна	—	7·5-6·5	100	100-125	100	100
	тижнева	—	49·5	700	800	700	700
8.	денна	—	6·5	100	125	100	100
	тижнева	—	41·5	700	875	700	700

Замітка: Почавши з пятого тижня зменшувано кількість незбіраного (цільного) молока так, що з кінцем шестого тижня не давалося телятам зовсім цільного молока. В міру того, як поменшувалося кількість цільного молока, придавалося на його місце пісного молока. З семого тижня зменшувалося також пайку пісного молока. Як лише почалося придавати пісне молоко, почалося рівночасно придавати і льняної муки. Товщ (олій), який є в льняній муці, заступає почасти товщ молока, який ми кружлівкою з цільного молока виділили. Вівсяної муки і льняної макухи починали подавати в половині 5-го тижня. Вівсяну і льняну макуху заварювалося на густу лемішку або запарювалося окропом і щойно опісля мішалося з молоком, яким годовано телята. Коли починалося годувати телята сумішкою ситних кормів, придавалося ще денно 5—6 ґрамів солі та біля 10 ґрамів пашного вапна або меленої крейди, що є потрібне для розвою кістяка.

Спочатку пятого тижня діставали телята доброго сіна з лук до схочу, якого зїдали 5-го тижня пересічно біля ½ кґ., а осьмого тижня біля ¾ кґ.

ЯК ТРЕБА РЕКЛЯМУВАТИ НЕОДЕРЖАНИЙ ЧАСОПИС?

На численні запити наших передплатників, як реклямувати неодержані числа часопису, подаємо слідуючі вказівки:

Коли передплатник не одержав часопису, повинен до тижня, а найдальше до двох тижнів від дня, в якому виходить часопис, зголосити у своєму почтовому уряді особисто, або через того, що доручає почту, що даного числа не одержав. Почтовий уряд приймає це зголошення до відома і реклямує бракуюче число в адміністрації часопису.

Коли передплатник не одержить бракуючого числа часопису найдальше до 2 тижнів по зголошенню в уряді почтовім реклямації, тоді треба це число часопису реклямувати в „Сільському Господарі“.

Реклямацію пишеться на звичайнім кусникy чистого паперу, величини звичайної почтової картки.

На одній стороні картки пишеться в горі більшими буквами „РЕКЛЯМАЦІЯ“, а під цим адресу „Сільського Господаря“ у Львові.

На другій стороні картки пишеться, яке число часопису не одержав і свою точну адресу.

Взір реклямації:

1 сторінка картки:

REKLAMACJA.

Do
Administracji Czasopysu Krajewoho
Silsko-Hospodarskoho Towarystwa
„SILSKYJ HOSPODAR“
LWÓW
ul. Zimorowicza 20. I.

2. сторінка картки:

Хотинь, дня 8. лютого 1931.

На мою особисту реклямацію в почтовому уряді Козін коло Дубна дня 25. січня ц. р. не одержав донині 2. числа часопису „Сільський Господар“ і 1. числа часопису „Український Пасічник“

ПРОКІП ГЕРЦИНА.
село Хотинь,
ґміна Теслугів
почта: Kozin k. Dubna.

З ЖИТТЯ НАШИХ УСТАНОВ.

Молочарська нарада Т-ва „Маслосоюз".

Дня 1. лютого ц. р. відбувся черговий зїзд Начальників Відділів і Техніків-організаторів „Маслосоюзу". Наради відбувалися в присутности відпоручників Ревізійного Союзу Українських Кооператив і „Сільського Господаря", а проводив директор К. М. С. „Маслосоюз" інж. А. Палій.

Дир. РСУК пос. О. Луцький представив зібраним теперішнє невідрадне положення українського села та підчеркнув, що молочарська кооперація є сьогодня одною з найсильніших сільсько-господарських кооперацій, яка засилює село готівкою, а тим підпомагає господарсько-споживчу кооперацію, яка бореться за своє існування.

Дир. інж. Палій вказав на конечність тісної співпраці молочар. кооперації з „Сіль. Господарем", головно в ділянці годівлі молочної худоби, від чого залежить дальша розбудова кооперативного молочарства. Виконання пляну районізації і механізації кооперативних молочарень є необхідною і невідкличною конечністю, бо лише великі і змеханізовані молочарні можуть продукувати масло першої якости і дешево. Однак при переводженню районізації необхідна є обережність, а саме: треба дбати про належите вивінування, — зложення відповідної кількости уділів. Недостачно вивінувані молочарні стають опісля тягарем „Маслосоюзу" та спинюють розвій дальших ділянок молочарства.

Директор „М. С." А. Мудрик говорив про організацію кооперативних молочарень під оглядом технічним. Молочарська кооперація чисельно зросла, однак якостево все ще не домагає. При районізації треба конечно перестрігати очеркнення терену діяльности, потрібної кількости корів та вимагати декларацій на доставу молока від них та зложення уділів. Коли цього не перестерігається, тоді молочарня вже в початках попадає у фінансові клопоти і стає тягарем „Маслосоюзу". При розділі кооператив мішаного типу не вивіновується належито відділених молочарень і вони стають рівнож тягарем „Маслосоюзу". Крім цього бувші мішані кооперативи, замість передати свої уділи, які зложені в „Маслосоюзі" в користь Районових Молочарень, виповідають їх, полишаючи Р. М. цілковито без засобів та ослабляють тим також і власні фонди „Маслосоюзу".

Продукційних одиниць виказував „Маслосоюз" в 1930 р.:

	Разом:	В тім член. „М.-союзу".
Районових Молочарень	83	72
Самостійних молочарень	11	10
Кооператив мішаних	156	124
Сметанкових збірень	743	23
Кооп. доставлючих молоко	9	14
Інші установи члени	—	243

По основній дискусії, в якій взяла участь більшість присутніх та зазиву голови Надзірної Ради „Маслосоюзу" сенатора інж. Павликовського до інтензивної праці всіх працьовників „Маслосоюзу" у розбудові молочарської кооперації, головно в напрямі **поглиблення** ухвалено слідуючі резолюції:

1) При теперішній сільсько-господарській скруті ще найбільш рентується молочна господарка і продукція молочних продуктів, якщо буде ведена зорганізованим способом і під фаховим технічним проводом Краєвого Молочарського Союзу „Маслосоюз".

2) Найбільш доцільною являється вже реалізована „Маслосоюзом" організація великих „Районових Молочарень" опертих на фізичному членстві.

3) Розбудова „Районових Молочарень" повинна опиратися тільки на власних силах і фондах кооперативи, тобто тільки в міру збірання уділів.

4) Построювання „Районових Молочарень" на чужих фондах є наскрізь шкідливе, бо обезсилює кооперативи внаслідок браку оборотових фондів, що в свою чергу підриває довіря доставців через неточні виплати. Знова брак довіря знеохочує доставців та через низьку перерібку сирівця спричинює нерентовність молочарні.

5) Виїмку становлять довгоречинцеві і низько процентові кредити.

6) Тому належить в Р. М. рішуче стягати уділи від членів доставців, але рівночасно виплачувати що місяця точно належитости за доставлене молоко.

7) Так само розборгування готівки поміж доставців, понад їх належитість, є наскрізь шкідливе і його належить в інтересі розвитку нашого молочарства рішуче усунути.

8) Нові молочарні построювати лиш там, де є запорука достави молока і зложення належних уділів, а передовсім початкового капіталу.

9) Необхідною конечністю для дальшого корисного розвитку кооперативного молочарства являється потреба піднесення мо-

лочности корів при помочі контролі молочности.

10) Конечною є стисла контроля над господарською сторінкою кооператив і їх обсада фаховими людьми.

11) Конференція звертається за посер. Дирекції „Маслосоюзу“ з просьбою до Р. С. У. К. о строгі і основні ревізії в кооперативах та рішуче карання тих, що зловживають кооперативним майном.

12) Збираючи вище сказане чергове гасло на 1931 р., при задержанню загальної програми праці, являється **інтенсивне збірання уділів у Районових Молочарнях** і поглиблення всеї праці, замісць небезпечного поширення.

Перший Краєвий Зїзд Мійської Споживчої Кооперації.

На день 2 лютого ц. р. скликала „Народня Торговля“ — Краєвий Союз Споживчий до Львова Перший Краєвий Зїзд Мійської Споживчої Кооперації.

У Зїзді взяло участь 57 делегатів, які заступали 23 міські споживчі кооперативи, 4 централі, („Народня Торговля“, „Центросоюз“, „Центробанк“ і Р. С. У. К.), українську кооперативну пресу й інші установи.

До почесної президії вибрано през. Д-ра Степана Федака зі Львова та проф. Сабата з коопер. „Надія“ в Перемишлі. Проводив начальний директор „Нар. Торговлі“ — Микола Заячківський, секретарювали дир. Фірчук — Яворів і Ю. Галяревич — „Нар. Торговля“ — Львів.

Зїзд відкрив дир. Заячківський та зясував його ціль, як одуховлення нашої міської споживчої кооперації і її дальший правильний розвиток під патронатом „Народної Торговлі“.

Після цього виголошено ряд рефератів: 1) дир. Ю. Павликовський: „Мета і праця міської споживчої кооперації“; 2) інспектор РСУК Іван Стернюк: „Стан союзних міських споживчих кооператив у сучасности“; 3) дир. М. Лазорко: „Народня Торговля“ як товарова централя міської споживчої кооперації. — Далі вивязалась ділова й оживлена дискусія. По дискусії Зїзд усталив **одноголосно** такі опінії:

Ствердивши, що міська споживча кооперація на західньо-українських землях, не глядячи на 30-літне її істнування, є в початках свого розвою, заявляється:

I. За проявленням суспільної енергії міського українського населення в напрямі підготовки психічного і господарського грунту під **всенародне** орґанізовання міських споживчих кооператив, як одного з засобів господарської еманципації і культурного піддвигнення українського елєменту західньо-українських міст;

II. За суцільним обєднанням міської споживчої кооперації в ідейнім центрі західньо-української кооперації Ревізійного Союзу Українських Кооператив і в „Народній Торговлі“, як орґанізаційнім осередку і господарській централі міської споживчої кооперації.

III. За строгим примінюванням засади самовистарчальности міської споживчої кооперації (відповідна висота уділів і запасних фондів) у її господарській праці, при чому розбудова її т. зв. чужим капіталом мусить стояти у відповіднім (1 : 2,5) господарсько оправданім відношенню чужих фондів до власних фондів кооперативи;

IV. За строгим придержуванням рочдельських засад праці в міських споживчих кооперативах, — з окрема за готівковою продажжю товарів і за енергійним зліквідованням залягаючих в кооперативах боргів, які вже сьогодня в деяких кооперативах спинюють правильну їх працю;

V. За фаховим веденням міської споживчої кооперації в ділянці пропаґандистичній, торговельній, фінансовій та культурно-освітній задля угрунтовування і поширювання кооперативного світогляду в нашім народі при рівночаснім зберіганню засад фахової і дбайливої контролі праці через внутрішні контрольні орґани кооперативи;

VI. За забезпеченням фаховим співробітникам міської споживчої кооперації повноти прав, прислугуючих їм на основі обовязуючих законів про умово працюючих, розбудовуючи їх права при рівночаснім поширюванню їх обовязків супроти кооперативи у службових прагматиках чи договорах;

VII. За зодностайненням праці внутрішнього устрою і зовнішнього вигляду міських споживчих кооператив;

VIII. Зїзд витає з признанням введення в життя спеціяльної опіки над міською споживчою кооперацією в РСУК (поділ опіки на види кооперації) і приймає до відома готовість „Народної Торговлі“ зорганізований у ній відділ орґанізаційно-інструкторський поширити в користь міської споживчої кооперації.

ЧИТАЙТЕ і ПОШИРЮЙТЕ ОДИНОКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ХЛІБОРОБСЬКИЙ ЧАСОПИС „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА **14.** ЗОЛ.

КОНКУРС.

Вписи до Господарсько-садівничої школи Т-ва „Просвіта“ в Милованні на рік 1931.

Шкільний рік в однорічній господарсько-садівничій школі Т-ва „Просвіта“ в Милованні розпочинається 1. березня 1931 р. і триватиме до 20. грудня 1931 р.

Головний Виділ Т-ва „Просвіта“ у Львові проголошує **вписи на приняття** до школи 40 учеників з приміщенням у приюті під такими умовами:

1. Зголошуватися можуть мущини в віці 16—24 літ, що скінчили народню школу.

2. Оплата за приміщення в шкільнім приюті, спал і світло виносить 5 зол. місячно. Вписове 15 зол. на початку шкільного року. Наука в школі безплатна. Прохарчування одержуть ученики в кооперативній харчівні школи, веденій учениками під доглядом учителя за оплатою 35—40 зол. місячно.

3. Кожний ученик має мати одіж (в тім одіж до праці), 4 пари білля, 4 ручники, 2 простирала, подушку, покровець, сінник, а також ложку, вилки, ніж, тарілку, мисочку і півлітрове горня (бляшане, поливане).

4. Родичі чи опікуни зобовязуються письменно платити за удержання і приміщення що місяця з гори.

5. Навчання в школі в зимі головно теоретичне, в літі головно практичне.

Зголошення до школи належить вносити поручено на адрёсу: Господарсько-садівнича школа Т-ва „Просвіта“ в Милованні п. Стриганці н/Дн. (Stryhańce n/Dn.). До зголошення належить долучити останнє шкільне свідоцтво, посвідку родичів, що зобовязуються платити за ученика і значки на 75 сот. на відповідь.

Головний Виділ Т-ва „Просвіта“.

Господарсько-садівнича школа Т-ва „Просвіта в Милованню
В ШКІЛЬНІМ РОЦІ 1930 р.

По кількалітньому приготованню і частинній відбудові милованського майна з воєнного знищення, Т-во „Просвіта“ отворило з початком 1930 р. в Милованні річну, господарську школу.

16. грудня м. р. закінчився перший рік праці річної школи. В діловому році вписалося до школи 24. учеників, а покінчило школу 14. учеників. Ученики в віці від 15—23 років походили з 8-ох повітів, в тім 5 з Волиня (Рівне, Ковель). Батьки учеників переважно малоземельні (до 6 мґ.), а лиш один ученик мав 30 мґ. поля. За виїмком 2 учеників, які покінчили 3 кл. ґімн., всі інші мали покінчену народну школу. Всі ученики мали приміщення в шкільнім приюті.

В школі учило 4 сталих учителів, а крім цього доїздили фахівці для науки витеринарії, кооперації і пасічництва. Теоретична наука відбувалася головно в зимових місяцях; в шкіль. році було 1027 годин навчання, в тім 723 годин із фахових предметів, а 484 годин із загально-освітніх предметів. Літом працювали ученики в усіх ділянках господарства школи, а також відбували практику в місцевій районовій молочарні.

В часі року уладжувано кілька прогульок із учениками, а саме: до 5-ти сусідних сіл для пізнання типових господарств околиці, дводневну прогульку до огородничого заведення п. Терпиляка в Залукві і семиднєвну прогульку в Карпати. По скінченні шкільного року звиділи ученики у Львові наші іституції під проводом урядовця Товариства.

В минулому шкільному році уладжено також шеститижневий курс кооперативного книговодства і діловодства в часі від 15. V. —30. VI. Курс покінчило 23. учеників, висланих виключно кооперативами, головно з району П. С. К. Станиславів.

ВІД РЕДАКЦІЇ.

Редакція звертає особливу увагу всім Кооперативам, Кружкам і Філіям „Сільського Господаря“, а також національно свідомішим господарям на нашу одиноку господарську школу в Милованні. Бо будучність народу лежить у належному вихованню молоді. Наш нарід із діда-прадіда працює коло землі й ще довгі століття працюватиме біля неї. Господарського поступу і новітньої господарки можна навчитися лише в господарській школі. Най же в цьому році наша одинока господарська школа в Милованні наповниться вщерть молоддю зі всіх закутків західно-українських земель.

Одинокий порятунок нашого села полягає в сільсько - господарському поступі та хліборобській організації — чого можна навчитися у с.-г. школі в Милованні.

Редакція звертає особливу увагу всіх Читачів на статтю п. М. Творидло в часопису „Сільсько-господарська Кооперація“ в ч. 4 ц. р. під заголовком: „Кооперація і господарська школа в Милованні“.

Важне для плянтаторів тютюну.

РЕҐЛЯМЕНТАЦІЯ УПРАВИ ТЮТЮНУ.

Міністерство Скарбу видало в дні 10. грудня 1930 (Дневник законів ч. 3 з 15. січня 1931) розпорядок про плянтації тютюну в 1931 році. По думці того розпорядку дозволена управа тютюну в 7 округах воєвідства тернопільського, станиславівського, волинського і люблинського і в трьох округах тих воєвідств, в яких нема українського населення, то є воєвідства келєцького, шлеського і поморського.

1. **Борщівський округ** обнимає цілий борщівський повіт з виїмком громади Капустинці, східні села заліщицького повіту по західні границі громад Касперівці, Лисичники, Гологради і Мишків, з копичинецького Босири, Чорнокінську Волю, Коцюбинчики і Зелену з чортківського Давидківці.

2. **Ягольницький округ** обнимає чортківський і копичинецький округ без тих громад, що належать до борщівського округа, заліщицький без громад, що належать до борщівського і Капустинці з борщівського та Хмелеву, Чернелицю, Городницю, Колінки, Михальче, Поточиська і Репужинці городенського повіту.

3. **Монастириський округ** обнимає бучацький, підгаєцький і рогатинський повіт та громади Луку, Петриків, Сокирчин і Униж городенського повіту.

4. **Тернопільський округ** обнимає повіти: тернопільський, скалатський, теребовельський і збаражський.

5. **Заболотівський округ** обнимає городенський повіт без громад долучених до ягольницького та монастириського округа і снятинський та коломийський округ.

6. **Волинський округ** обнимає дубенський повіт без громад Крупець, Радивилів і Судобичі, кремянецький повіт без громади Бережці і здолбунівській без громад Будераж, Мізоч і Новошалин.

7. **Люблинський округ** обнимає повіти холмський, грубешівський, люблинський і красноставський, майже цілий замостянський без громад Краснобрід, Радечниця, Тереспіль і Звіринець, а томашівський повіт без громад Томашів, Ярчів, Гор. Майдан, Сопіцьки, Пасіки, Тарноватка і деякі громади любартівського повіту.

До права на управу тютюну треба мати дозвіл, а дістає його той рільник, що зголосить до управи тютюну в борщівськім найменше 600 м. ґрунту вкупі, в монастирськім найменше 800 м²., волинськім 1000 м²., в люблинськім 1500 м²., а в інших 2500 м².

З „Центросоюзу".

СИТУАЦІЯ НА ЯЄЧНИХ РИНКАХ.

Від 1—7 лютого 1931.

Німеччина. Берлін 92 м. н. за скриню льоко границя Польщі. Гамбурґ 122 м. н. за скриню льоко Гамбурґ. Ціни не устійнені. При збільшеному консумі, збільшене зацікавлення. Ситуація не певна і залежна від погоди.

Австрія. Відень 20—21 дол. за скриню. Багато ще холодникових яєць, які продають за всяку ціну, щоби лише позбутися товару.

Чехословаччина. Задля браку консерв можна надіятися звижки цін.

Франція. Париж 51/54, 650 до 670 фр. фр. за 1.000 шт.

Анґлія. Льондон 51/54, 9/6 шілінґів, 48/51 91 — за дві копи. Попит живий.

Внутрішний ринок. Львів 7.40—7.50 за копу. Копичинці дол. 17.50—17.75 за скриню. Тернопіль 160 Зл. за скриню. Інтерес оживає.

Нотовання цін збіжжя рільничих продуктів у Львові з дня 9. лютого 1931 р.

За 100 кґ. льоко і франко ваґон стація заладов. Підволочиська [200 klm. від Львова.] При курсі доляра 8·90

Пшениця однорідна 19·00—19·50, збірна 17·50—18·00. Жито 12·75—13·50. Ячмінь броварняний 16·50—17·00, млинарський 13·50 до 14·00. Овес 16·00—16·50. Кукурудза рум. 21—22. Гречка 24·00—25·00. Фасоля біла 30—32·00. Горох пільний 18·00—20·00. Горох ½ Вікторія 24·00—26·50. Конюшина червона не чишена 210·00—230·00. Люпин синій 19·00—20·00. Вика чорна 23·00—24·00. Вика шара 21·25—22·25. Мак синій 95·00—101·00.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 9. лютого 1931 р. — масло експортове і десерове пріма за кільо 4·40 зол; літра молока 34—35 сот.; літра сметани 1·50 зол., копа яєць 7·50 зол.

ДОДАТОК ДО ЧАСОПИСУ „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР".

Рік І. Львів, дня 15. лютого 1931 р. Ч. 4.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ

ОРГАН „ЦЕНТРОСОЮЗУ", СОЮЗУ КООПЕРАТИВНИХ СОЮЗІВ.

ВИХОДИТЬ КОЖНОГО 1-го і 15-го В МІСЯЦІ.

Редагує: Редакційна Колегія „Центросоюзу". Львів, вул. Зіморовича ч. 22.

Адміністрація: „Сільський Господар". Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

Передплата і оголошення: разом із часописом „Сільський Господар".

М. Творидло.

Кооперація і господарська школа в Милованні.

Усі наші сільські торговельні кооперативи для достави і збуту мають ту велику заслугу, що вчать людей думати по купецьки. Давніше майже нікому з Українців по селах не приходило навіть на думку закладати склеп, бо то, мовляв, жидівське діло, а не господарське. Сьогодні вже є десятки тисячів поміж нашими людьми, що вміють важити і мірити, вести рахунки і склепові книги, а тисячі мають вже з того заробітки. Колиб не кооперація, то ще й сьогодні тягнули би зиски з тої торговлі чужі люде, а нині обслуговують село наші, а чужі йдуть у світ.

Але є ще великі недомагання в нашій кооперації. Кооперація наша має обхопити усю торговлю, не лише доставу таких потреб, як нафта, цукор, сірники, вугля, погної, чи інші домашні потреби. Вона має занятися збутом господарських плодів, як жито, пшениця, конюшина і все те, що має господар на продаж. Кооперація має обхопити торговлю худоби, має мати свої млини чи другі промислові заводи, має занятися перерібкою скіри, овочів, огірків, лену, конопель, капусти, мяса на вудженини і багато іншими справами, які є досі ще в чужих руках.

Але те все йде ще тяжко. А чому? Бо до тих діл бракує нам ще по селах вивчених до того людей.

Усі ми знаємо, що на селі найдеться двох-трьох розумних, що можуть повести кооперативу і вони її закладають. Другі йдуть за ними, бо довіряють їм і якось діло пішло. Але не пішло воно далеко, бо ті три одиниці не в силі роздертися на всі боки, вони не мають піддержки і вдоволяються тим, що вже є склеп. Але буває, що один із тих розумних одиниць, видячи те, що його ніхто не вміє сконтролювати, незадовго підпадає покусі і зачне допускатися надужить. Ще як є добра контроля з Повітового Союзу або з Ревізійного Союзу та в добрий час впаде на слід надужить, то склеп знов йде добре. Але буває, що контроля не прийде зараз або ревізор не впав за перший раз на слід. Тоді такій людині приходить охота ще більше собі присвоїти. І ось кооператива зачинає калікувати. Вона не в силі розвиватися, дороблятися, вона тратить, люде зачинають нарікати. Тут гріхом кооперативи є те, що в селі нема таких, що вміли би провірити, сконтролювати, попровадити, зачати ще щось нового, заняти місце того, що показався злим. А ще гірше буває, коли є розумні люде, але у них нема ідейности, нема того зрозуміння, що в кооперації сила, коли кожний з них розумний, але для себе.

Ось це найважніші недомагання наших кооператив. Словом, за мало ще по наших селах інтеліґентних селян. І дуже важним завданням кооперації подбати, щоби таких інтеліґентних селян було в кожному селі якнайбільше.

Спитаєте може, як це зробити, як допро-

вадити до того, щоби по наших селах було якнайбільше розумних, а до того ще ідейних одиниць. Є багато шляхів. Але я подам сьогодні лише один, по моїй думці найкращий. Я був колись, ще перед війною, учителем у господарській школі „Просвіти“ в Милованні. Тепер також часто приходиться мені там бувати, а ще частіше їздити по краю. І кого стрічаю часто при праці в кооперативах? Учеників цієї школи. Хто з них пішов до Милования і скінчив там курс чи однорічну школу, той немов відродився. Він знає добре не лиш господарство, він розуміється не лиш на усім, що в господарстві приходить, але він стає правдивим дорадником для села. А разом із тим він є добрим крамарем, добрим книговодцем, контрольором, бо того всього він навчився там у школі. Там мав він під боком і кооперативну молочарню і крамницю і касу позичкову та перейшов там практику. Коли повернув до дому, то став серцем села. Там він навчився також добре писати і рахувати та неодного з них видів я по селах начальниками громад, громадськими писарями, чи керманичами кооперативних підприємств. Словом школа навчила не лише господарки на ріллі, але також в кооперативі, в громаді.

Тому дивуюся нераз, чому так мало наших селян посилають своїх синів до школи в Милованні. Селяне хочуть, щоби їх діти щось вміли. Хочуть видіти їх ремісниками, і не жаліють грошей на це, як уже не в силі вони посилати дітей до ґімназії та на вищі школи. І добре роблять. Але не мають охоти післати до школи в Милованні на рік. Їм здається, що хлопець навчиться орати і сіяти дома, тому шкода викидати гроші на школу в Милованні. А я знаю, що в такій школі відкриваються хлопцеві очі на світ куди більше, ніж у ремісника, а це дає йому в руки так само добрий заробіток, як не ліпший. А дуже багатьом дала школа куди ліпший заробіток, ніж що інше, до того дала ще й ту ідейність, якої у нас по селах треба так багато. І диво. У нас говориться дуже багато за всякі школи, а найменше за господарські, які є для хліборобства найважніші. Коли би сьогодні був уже в кожному нашому селі хоч один ученик із милованської школи, то по наших селах були би напевно сьогодні дещо кращі кооперативи, ніж є. Вони піднялись би неодного такого діла, про яке тепер у селі ще ніхто не думає. А такий чоловік і сам мав би кращий заробіток і другим допоміг би.

Ось слідуючого місяця, бо в дні 1. березня зачинається в Милованні новий однорічний курс. Я позволю собі звернути увагу на нього нашим провідникам у кооперації. Вони повинні допровадити до того, щоби хоч один жвавий хлопець дістався там на науку. Оплата невелика, бо платиться лиш за удержання, а решта даром. Але сьогодні тяжкі часи для села. Неодному тяжко заплатити за сина і ту квоту. Але тут знов могли би допомогти кооперативи покриттям частини видатків. Може навіть позичкою, яку той ученик відтак відробить або допомогою.

Головно було би побажаним, щоби наші священики звернули бачнішу увагу на цю школу. Збільшити число свідомих діяльних людей по наших селах, це велика заслуга. Най ця моя пригадка стане товчком до того, щоби наша одинока господарська школа заповнилася цього року вщерть. А тоді й учні будуть вдячні тим, що їм добро зробили.

Ближчі пояснення є в оголошеннях, а охочі най зголошуються просто до Господарської Школи в Милованні п. Стриганці.

Подання о концесії на вільні склади соли.

По думці розпорядку Міністерства Скарбу з 24 листопада ц. р. мають бути впроваджені з днем 1 липня 1931 концесії на **повітові вільні склади соли,** на місце існуючих дотепер окружних вільних складів.

Міністерство подає до відома, що ті концесії є застережені для дотеперішніх концесіонарів, але при переміні на повітові буде більше концесій.

Подання о концесії на вільні склади належить вносити лише безпосередньо до властивих **Скарбових Палат,** а не до Міністерства Скарбу, бо міністерство не буде таких подань розглядати.

Комунальний податок від ладунків.

Комунальний податок від ладунків, це є наложена оплата на товарі, що перевозяться залізницею.

Новий розпорядок Міністра Справ Внутрішних з дня 6. жовтня 1930 р. заступає обовязуючий до тепер розпорядок з місяця вересня 1929 р. та регулює висоту комунальних оплат від товарів привожених до міст. В оподаткованню довершено ряд змін, при чому розширено можність покористування подотковими пільгами. Для міста Львова цей податок не може переступити залізничної перевозової оплати за відлеглість 10 кільометрів.

При одиничних посилках (штікгутах) звичайних і поспішних перевозова оплата обчисляється від штуки, а не після ваги. Податок цей для усіх міських громад не може переступити:

1) За коні, рослу худобу зл. 2.— від штуки, 2) за інші домашні звірята 50 сот. від штуки.

Крім того згаданий розпорядок вичислює такі артикули, за перевіз яких мійські громади можуть побирати найбільше $^1/_3$ часть залізничної перевозової оплати на віддаль 10 кільометрів. До вичислених артикулів належать: цукрові буряки, дерево, мясо, масло, сир, молоко, яйця, насіння і овочі, штучні і природні погної, паша для звірят — як сіно, конюшина, домашні звірята і дріб.

Цей розпорядок увійшов в життя дня 1. грудня 1930 р., а тим самим спинив всякі зловживання, які мали місце по містах до сьогодні. Обмежив довільність у вимірюванню комунальних податків від товарів, що перевозяться до міст залізницями.

Отже селяне повинні самі слідкувати за висотою комунальних оплат, що їх побирають міські громади та не датися ошукати ріжним мійським урядникам.

Вуглевий синдикат у Польщі.

В промислових гірничих кругах обговорюється тепер справа заснування **синдикату для усіх копалень вугля в Польщі.** Цей синдикат мав би регулювати збут вугля за границю, як також у краю більшим відборцям. А що в Польщі є ще одна вуглева організація — **Конвенція,** то обі організації мають працювати спільно з тим лише, що дирекція синдикату підлягатиме начальному директорові Конвенції.

Остаточне вирішення справи утворення такого синдикату, має запасти на найближчім засіданню членів вуглевої Конвенції. Отсі справи не є маловажні для кооперації і взагалі для наших відборців вугля, бо не є виключене, що листа відборців вугля зміниться. Наша кооперація була доси одним з перших відборців. Але вона може стратити те становище, яке займає у виглевій конвенції — сьогодні. Втрата цього користного становища може наступити тим більше, що за час цьогорічного вуглевого сезону закупи вугля нашої кооперативної організації, пороблені через „Центросоюз“ не дорівнюють закупам в році 1929, бо впали на 60 відсотків. Ми мусимо здавати собі справу з цього, що лише через концентрацію вуглевих закупів в своїй торговельній централі, через спрямування туди всіх вуглевих замовлень, вдержимося і на дальше на листі „А“ — великих відборців і лиш тоді будемо могти покористуватися найкращими умовами. **О. В.**

З ТОРГОВЕЛЬНИХ СПРАВ „ЦЕНТРОСОЮЗУ”.

Експорт цукру з Польщі.

В 1930 році вивезено з Польщі половину продукції цукру. А що ціни цукру за границею сильно впали, то польський цукор йшов за третину коштів продукції. Як видимо ця ділянка продукції, найбільша в Польщі попри продукцію вугля й заліза, поносить великі втрати.

Утруднення вивозу вудженин з Польщі.

Як уже знаємо, Австрія, Чехословаччина і Німеччина не хотять приймати свиней з Польщі і на цю тему йдуть торги. Тимчасом йшла до Франції вудженина і сире бите мясо. Але в останніх днях видав французький уряд ненадійно ветеринарні зарядження, які майже в цілости стримують експорт. Є це новий удар, який викликав ще тяжче положення в сільському господарстві Польщі.

Застій в цементовім промислі.

В 1930 році впала консумція цементу в краю знов о 15 відсотків. Тепер по сезоні впав збут так, ще цементарні дійшли в скруті до кульмінаційного пункту.

Бляха. Дня 8. І. створено Синдикат Продуцентів поцинкованої бляхи. До Синдикату приступили: 1. Польські Заклади Цинкового Промислу в Бендзіні, 2. Варшавська Цинковня в Варшаві, 3. Зединені Гути Королівська і Лявра, 4. Польцинк в Кракові. Ціни і дальші умови продажі в переговорах.

Цвяхи. Центральне Бюро польських фабрик цвяхів і дроту розбилося. Кожна фабрика продає покищо на власну руку. В справі створення нового синдикату йдуть переговори.

Вуголь.

В часі існування окремого вуглевого відділу в „Центросоюзі", часто ми стрічалися з бажанням деяких наших відборців — провадити попри вуголь з концерну „Прогресс", ще вуголь з концерну „Гіше".

Тому „Центросоюз" відновив в останніх часах торговельні взаємини з концерном „Гіше", якого шиби продукують вправді дещо дорожчий, однак першорядний вуголь.

До недавна цей концерн обнимав лише 4 копальні, тому тяжко було нам спрямовувати чисельні вуглеві замовлення до гішівських копалень, бо копальні не додержували часу виконання замовлень.

Сьогодні справа представляється куди краще, бо копальні ті збільшилися о кілька шибів та завели ріжні технічні удосконалення, які улекшують скорше добуття, сортування і ладування вугля на ваґони.

Одначе, щоби лекше і швидче виконували копальні замовлення, належить полишити „Центросоюзові" свободу у виборі копальні, з якої має наступити достава; тим більше, що всі шиби „Гішого" продукують першорядний вуголь, якого якість є **безконкуренційна.**

Мусимо завважити, що сортиментів подільних на кістку І. і кістку ІІ. копальні концерну „Гіше" не виробляють. Вуголь натомість є в сортименті нормальної кістки розміру 70/120 міліметрів. Також копальні концерну „Гіше" не висилають полоканого вугля, а виїмок становить лише копальня „Бори", що висилає „полокані" сортименти.

Тому, що наші відборці спроваджують постійно вуголь першої якости, уважаємо за вказане поручити попри вуголь із концерну „Прогресс", який на нашім кооперативнім ринку здобув собі перше місце, — також і вуголь із концерну „Гіше". Високі кальорії мають як вуголь з „Прогрессу", так і „Гіш-ого", але вони вимагають ізза своєї твердости, відповідно побудованих печей. Тому радо і з користю уживають твердий вуголь по містах, а зате по селах, де печі є побудовані до опалювання деревом, надається щодо кальорій менше вартостевий, а зате дуже легко пальний вуголь із копалень князівства „Пщина". **О. В.**

Весняний сезон 1930|31.

ЦІННИК ШТУЧНИХ ПОГНОЇВ ІІ.

СУПЕРФОСФАТИ.

Ціни без зобовязання при ціловаґонових посилках.

1. Мінеральний суперфосфат 16—18%.

Засаднича ціна за 1 кґ. % при ціловаґонових 15-тонових посилках:

а) при висилці зі Львова-Підзамче	зл. 0.79
б) при висилці з Варшави Східної	зл. 0.79
в) при висилці з Кракова Бонарка	зл. 0.78
г) при висилці з Ченстохови	зл. 0.77

так, що 100 кґ. 16% мінерального суперфосфату люзом при висилці зі Львова коштує зл. 12.64.

З дочисленням за міх і наповнення його від 100 кґ. зл. 1.80.

Купуючий може також вислати до фірми Стрем франко стація Львів-Підзамче свої міхи, але вони мусять бути цілі й неушкоджені, а в такому випадку фірма почислить собі лише за наповнення міхів по зл. 0.20 від 100 кґ. Мішки мають бути такої величини, щоби кожний з них помістив 100 кґ. суперфосфату, а щоби в фабриці не виміняли їх за інші, можна значити їх своїми знаками.

Платність: рімесами на 6 місяців із правом прольонґати до 30. листопада 1931 р. більше 1/2% понад кожноразову стопу дисконтову Банку Польського, числячи від дня висилки товару.

Покриття: на 15 тон мінерального суперфосфату 16% треба прислати рімеси (як на вступі цінника І. про потасові погної) зл. 2.300, а на 15 тон мін. суперфосфату 18% зл. 2.600. В повищих заокруглених сумах міститься вже належитість за міхи та відсотки.

2. Кістяний суперфосфат

дорожчий від мінерального о зл. 0.15 на 1 кґ.

Платність: як при мінеральнім суперфосфаті.

Покриття: на 15 тон кістяного суперфосфату 16% треба прислати рімеси (як вище) на зл. 2.700, а на 15 тон кістяного суперфосфату 18% на зл. 3.000. В повищих заокруглених сумах міститься вже належитість за міхи і відсотки.

При заплаті готівкою даємо 5% касового сконта від вартости товару разом із опакованням по потрученню боніфікати, рабату і суперрабату.

Стемплеві належитости і кошти підставлення ваґону (зл. 4.40) покриває відборець.

Замовлення слати через Повітовий Союз Кооператив. **„Центросоюз".**

Видає: Т-во „Сільський Господар". За редакцію відповідає: Інж. Ев. Храпливий. Редагує: Колєґія.
З друкарні Видавничої Спілки „ДІЛО" Львів, Ринок ч. 10.

ДЛЯ ЧОГО САМЕ ВЖИВАЄМО ТОМАСІВКУ під ВЕСНЯНІ ЗАСІВИ, бо

ТОМАСІВКА є найтриваліше ділаючим і для того найдешевшим фосфоровим погноєм.

ТОМАСІВКА містить легко через рослини присвоюючу і негайно ділаючу фосфорову кислину.

ТОМАСІВКА містить рівнож 50% успішно ділаючого вапна, яке відквашує ріллю.

ТОМАСІВКА збільшає процентовість фосфорової кислини і вапна в паші, яке впливає на якість і видатність молока у корів.

ТОМАСІВКИ можна уживати як перед, так і по засівах, навіть поголовно, з повним успіхом.

ТОМАСІВКА є навіть на весну недостижимою в своїм діланню при конюшині, на луках і пасовиськах.

ТОМАСІВКА не дається виполокати з ріллі навіть через уливні дощі і протиділає вилягганню збіжжя.

BIURO ROLNE w Poznaniu
ul. Marynarska 5,

уділяє безплатно поучаючих брошур та вказівок, дотично належитого ужиття всяких погноїв.

КАФЛЯРСЬКИЙ МАЙСТЕР

МИХАЙЛО ГАЛІБЕЙ

ЛЬВІВ, ВУЛ. ПЕТРА СКАРГИ Ч. 5.

Склад кафлевих печей і кухон. Виконує всякі роботи, які входять в обсяг кафлярства.

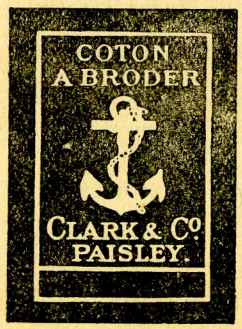
РОБІТНЯ МОТУЗЗЯ

Ф. ЗАЛУЦЬКОГО

У ЛЬВОВІ, вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 97

виробляє всіляке мотуззя для рільничих потреб, технічних та інших. Має на складі готові мотузи та приймає сировець, як коноплі та клоччя до переробки по дуже дешевих цінах.

Робота першорядна! **Не забудьте адреси!**

Жінки!

Заполоч до вишивання з шовковим полиском, відомої марки

„КОТВИЦЯ“

славної фабрики

„КЛЯРКА“

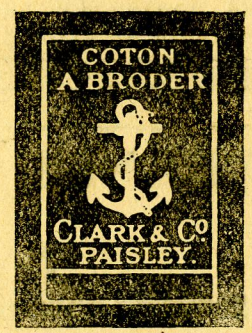
ґварантованої трівкости в пранню, що дорівнює своєю добротою добре запроваджений і давно відомій чорній і червоній заполочі матовій

„КЛЯРКА“

з котвицею. Заполоч „КЛЯРКА“ можна набути в усіх сільських і мійських кооперативах.

ФАБРИКА

„КЛЯРКА“

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Купуйте і читайте господарські книжки!

Видання Господарського Товариства

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“

Купуючи книжки Вашої хліборобської орґанізації маєте користи самі, бо вчитеся розумної новітньої господарки, а Вашому Товариству даєте змогу працювати для Вашого добра, для піднесення господарської культури і добробуту народу!

I. Управа ріллі й рослин, садівництво і пасічництво.

	зол.
1. Воробець-Волинець: Про помічні погної та як їх уживати	0·50
2. Інж Гр. Паляниця: Жито	0·20
3. Інж. Гр. Паляниця: Пшениця	0·20
4. Гр. Величко: Пашні буряки	0·50
5. Гр. Величко: Сумішка конюшини із травами	0·50
6. Г. Цееб: Управа пашних рослин	1·50
7. Доц. В. Доманицький: Цукровий буряк	1·80
8. Інж. Г. Гордієнко: Конюшина	0·50
9. В. Пилипчук: Практичний підручник пасічництва	6·00
10. Інж. М. Боровський: Як вирабляти соломяні вулики	0·45
11. Інж. Г. Гордієнко: Соя	1·30
12. Інж. О. Кошель: Фасоля	0·60
13. Інж. М. Боровський: Про зелені погної	0·70

II. Плекання сільсько-господарських тварин.

14. Інж. Хомишин: Годівля домашніх тварин	0·50
15. К. Михайлюк: Плекання телят (друкується нове видання.)	
16. Д-р В. Королів-Старий: Як вибирати коня	0.75
17. В. Воробець: Про плекання та годівлю домашньої птиці	2·00
18. Гр. Герман: Годівля гусей, качок і інш.	1·50
19. Гр. Герман: Годівля курей	1·50
20. Інж. М. Холєвчук: Годівля та плекання поросят	0.90
21. Інж. Д-р М. Холєвчук: Шляхи до поліпшення годівлі сільсько-господарських тварин	0·20
22. Інж. Д-р М. Холєвчук: Як орґанізувати і вести контролю молочности?	0·90
23. Інж. Д-р М. Холєвчук: Як орґанізувати і вести Секції охорони сільсько-господарських тварин?	зол. 0·30
24. В. Королів-Старий: Крілики	0·90
25. о. О. Раковський: Головні основи годівлі домашніх звірят ч. I.	1·50

III. Ветеринарія.

26. Д-р М. Стахурський: Ветеринарний лікар у недугах дом. звірят	4·00
27. М. Стахурський: Хороби кінських ніг (кінська ортопедія)	0·60
28. М. Стахурський: Коли і як помагати при породах у корів	0·30
29. М. Білинський: Ветеринарна гігієна	2·00

IV. Інжінєрія.

30. Інж. О. Охрим: Меліорація і комасація селянських господарств	0·70
31. Інж. Гр. Герасимович: Як міряти землю	0·20
32. Інж. О. Лушпинський: Відбудова знищених сіл (часть 2, 3)	5 00

V. Право, кооперація й інші.

33. М. Стахів: Хто відповідає за полеві і лісові шкоди	0·80
34. Інж. В. Созанський: Яка буде завтра погода	0·25
35. Д-р К. Коберський: Про кредит та сільські каси (Райфайзенки)	0·20
36. Проф. Б. Іваницький: Як доглядати ліс	0·30
37. Проф. О. Голинський: Вексель у практиці	1·00

Друкуються такі нові книжки:

38. Інж. М. Боровський: Медодайні рослини.
39. О. Фаціевич: Виріб овочевих вин.
40. Д-р Б. Гнатевич: Коропове господарство.
41. Доц. В. Доманицький: Чому треба чергувати рослини на полях і як саме?

Крім книжок нашого видання маємо на складі всі господарські книжки других Видавництв та Державного Видавництва України. Викази та цінники пересилаємо на бажання даром. Книжки висилаємо за попередним надісланням готівки або на бажання за післяплатою. За післяплатою не висилаємо книжок, які коштують менш, ніж 1·50 зол. Пересилка поодинокої книжки коштує 25 сот., а поручена 50 сот. За непоручені посилки експедиція не відповідає.

ОВОЧЕВІ ЩЕПИ НАЙЛУЧШІ ВІДМІНИ, ПО найдешевших ЦІНАХ.

достарчить вагоново і в роздріб фірма:

А. ТЕРПИЛЯК -- Залуква, п. Галич.

НАСІННЯ пашних БУРЯКІВ. Цінники і оферти на бажання висилається.

„Сільський Господар“ — Львів, вул. Зіморовича 20.

21141 Львівської Академії Ветеринарної медицини 24

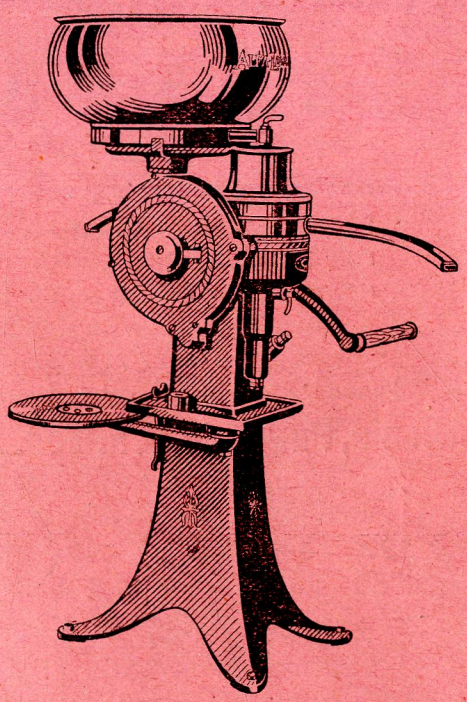
РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 1. БЕРЕЗНЯ 1931. ЧИСЛО 5.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

МОЛОЧАРСЬКИЙ ПРОМИСЕЛ
ОРГАНІЗУЄ РОЗБУДОВУЄ одинока на наших землях кооп. Молочарська Централя.

КРАЄВИЙ МОЛОЧАРСЬКИЙ СОЮЗ
„МАСЛОСОЮЗ" ЛЬВІВ, КОСЦЮШКА 1а.
Телефон 43-86.
Тел. МАСЛОСОЮЗ — ЛЬВІВ

Звертайтеся по всякі поради в справі основання молочарень, закуповуйте першорядні машини й прилади молочарські, збувайте весь свій набіл тільки через „МАСЛОСОЮЗ" та його відділи у більших містах у краю.

Власні склепи і відділи:

Львів, вул. Косцюшка 1а.
„ Ринок 10, ч. телефону 5-44
„ вул. Сапіги 21
„ „ Зиблікевича 49
„ „ Жовківська 11
„ „ Городецька 48
„ „ Личаківська 34
„ „ Кентшинська 24.
Стрий „ Шевченка 5, тел. 26
Станиславів, вул. Собіського 28., тел. 275
Перемишль, Ринок 23, тел. 340
Самбір, вул. Косцюшка 11а., тел. 43
Коломия, вул. Шевченка 25
Дрогобич, вул. Стрийська 14, тел. 235
Тернопіль, вул. Міцкевича 41
Сокаль, Кольонія 30 (орг.)
Луцьк, вул. Ягайлонська 13.

Сезоново:
Яремче, Зелемянка, Трускавець, Ворохта.

Найдешевшим опалом

є все лише

найкращий вуголь

з копалень концерну

„ГІШЕ" С. А.

Замовлення приймає

„ЦЕНТРОСОЮЗ" у Львові і його поодинокі КООПЕРАТИВНІ СОЮЗИ.

НАСІННЯ

ВСІХ ГОСПОДАРСЬКИХ РОСЛИН І ЦВІТІВ випробоване на досвідних станціях як:

Конюшини-червоної і білої чищеної, за гарантією вільної від перстинця.

Буряків-пашних і городових: Мамути, Екендорфи жовті і червоні, цвиклові й інші.

Трав: люцерни правдиво французької, тимотки, райграсів, сераделі, еспарцету і других, кінського зуба, вики, люпину.

Всіх родів городовин і цвітів на вагу, як також паковане фірми світової слави **МАВТНЕР.**

ПОРУЧАЄ:

„НАРОДНА ТОРГОВЛЯ"

рік заложення 1883.

У всіх складах, а саме по містах: Львів, Станиславів (2 скл.), Перемишль, Тернопіль, Дрогобич, Коломия, Стрий, Снятин, Самбір (2 скл.), Рогатин, Броди, Сянік, Городенка Борщів, Золочів, Збараж, Косів, Мостиська, Сокаль, Турка н/стр. і на Волині у Луцьку (2 склади).

ЧИТАЙТЕ! ЧИТАЙТЕ!

Одинока селянська газета в краю є

„СВОБОДА"

політичний, просвітний та господарський часопис, орган Укр. Національно-Демократичного Обєднання. Виходить щотижня на неділю.

Редакція і Адміністрація міститься:

Львів, Ринок 10 II. п. Тел. 29-26.

Передплата виносить у краю чвертьрічно 2·20 зол., річно 8·80 зол., — в Америці 2 доляри річно. В Чехословаччині 30 чеських корон.

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 1 БЕРЕЗНЯ 1931. ЧИСЛО 5.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ГОСПОДАРСЬКОГО Т-ВА „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ У ЛЬВОВІ
ВИХОДИТЬ 1. і 15. КОЖНОГО МІСЯЦЯ

ПЕРЕДПЛАТА: В краю: за чверть року . . 3·50 зол
за пів року . . . 7·— „
за цілий рік . . . 14·— „
За кордоном: Америка . . . 2·25 дол
В інших краях рівновартість 2. дол.
Поодиноке число коштує 65 сот.

ОГОЛОШЕННЯ: Ціла сторінка 1 раз . . . 200·— зол.
половина сторінки . . . 120·— „
чверть „ . . . 65·— „
одна восьма „ . . . 35·— „
За першу і четверту сторінку окладинки 50% дорожче.
За оголошення в тексті 30% дорожче.
Дрібні оголошення по 30 сот. за слово.

Передплату треба висилати на адресу: Т-во „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20, тел. 30-53, П. К. О. Варшава 147.053. — **Гроші з закордону просимо слати на наше конто в Земельному Банку Гіпотечному (Zemelnyj Bank Hipoteczny)** у Львові, вул. Словацького 14, або грошевими листами на адресу Т-ва.

НАУК. ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА

До всіх Філій та Кружків „Сільського Господаря“!

Головне Товариство „Сільський Господар“ розсилає окремими листами звідомлення для Філій і для Кружків за рр. 1928, 1929 і 1930 до виповнення.

Просимо всі Ради Філій і всі Ради Кружків виповнити ці звідомлення негайно та відіслати Головному Товариству, щоби можна було в короткому часі зложити звідомлення за три роки праці нашого Товариства.

Звертаємо увагу, що звідомлення за ці роки праці буде друковане і ці Кружки та Філії, які не надішлють звідомлень не будуть мати в ньому даних про свою працю. Тому, щоби мати повний образ нашої орґанізації в краю, просимо конечно ці звідомлення виповнити і нам переслати.

Рівночасно пригадуємо, що Філії та Кружки зобовязані вплачувати **раз на рік річну вкладку в квоті зол. 25·—** до Гол. Т-ва і тільки ті Філії та Кружки, які вкладку за 1930 р. заплатять або заплатили будуть мати голос на Заг. Зборах Гол. Т-ва, згідно з постановою §. 5. точка г., 1. статуту Т-ва. Тому просимо рівночасно надіслати річні вкладки за 1930 р., щоби всі наші Філії та всі Кружки мали право голосу на Заг. Зборах нашого Т-ва, які приготовляються.

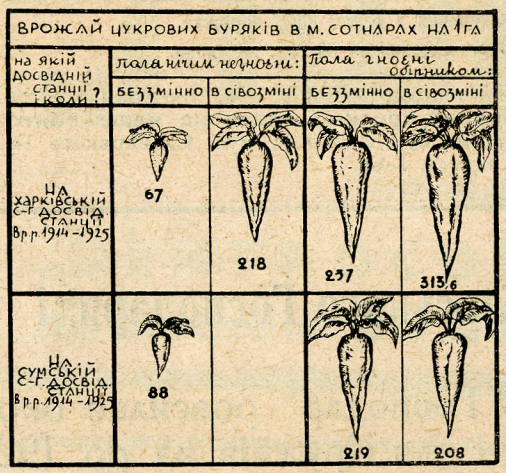
„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“

Віктор Доманицький,
доцент Української Госп. Академії.

Економічно-організаційні причини заведення сівозмін — видайність с.-г. рослин і сівозмін.

Наслідки заведення чергування с.-г. рослин.

Після заведення на полях справного чергування с.-г. рослин (плодозміни) врожайність всіх польових рослин сильно збільшується. Якщо вміло підібрати ще й видайні та сталі по врожайности рослини, то видайність полів може збільшитись в $2^1/_2$—3 рази.

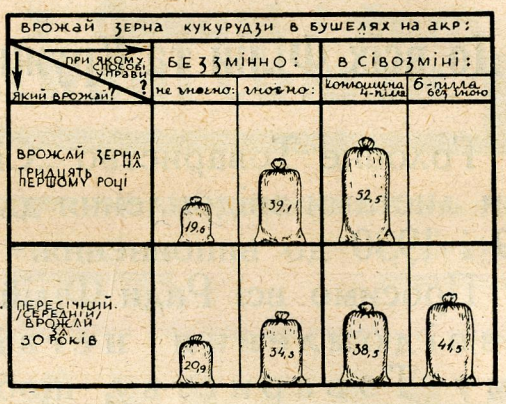

Мал. 7.

От, наприклад, на Харківській та Сумській с.-г. досвід. ст. перевели протягом 12 років досвід з плеканням буряків беззмінно і в сівозміні (див. мал. 7), а в Америці переводили досвід з кукурудзою на одному полі протягом 20 і 30 років і мали такі наслідки (див. мал. 8 та 9).

Виходить, що за 20 років безперервного посіву кукурудзи поле так „втомилося" від неї, що врожай кукурудзи на цьому „втомленому" полі складав лише половину того врожаю, який збирали з кукурудзяного поля в справній чотирипільній сівозміні. Цікаво, що **угноєння ґрунту тут не помогло, — і на угноєному полі врожаї так само падали, як і на невгноєному.**

Видайність сівозмін. На Полтавській досвідній станції (ґрунт — лісовий суглинок) в роках 1924—1928 випробували кілька трипільних сівозмін і мали такі наслідки (див. мал. ч. 10).

Мал. 8.

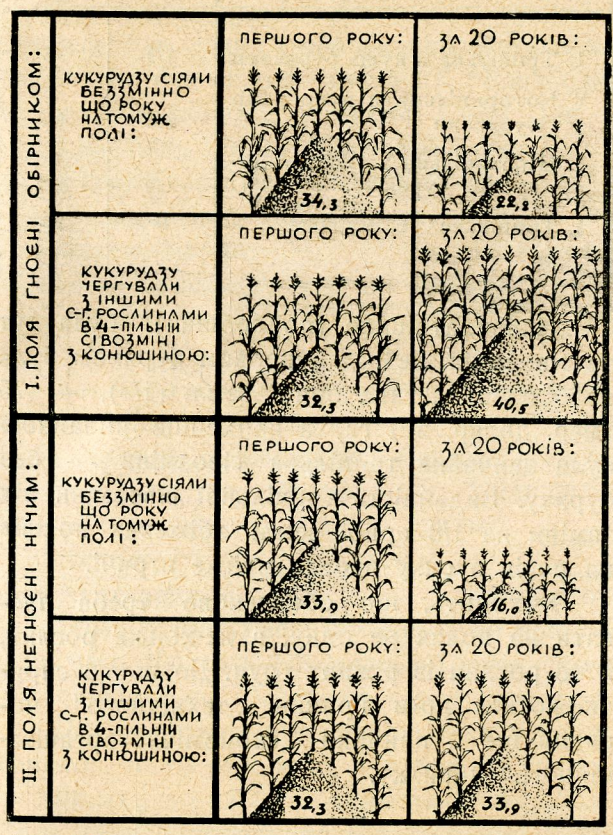
З цього бачимо, що при зміні чергування збіжевих рослин із порядку I. на поря-

Врожай з одного га в кільограмах:

ЯК СІЯЛИ КУКУРУДЗУ?	Угноєне обірником поле:			Негноєне поле:		
	Першого року	Через 20 років: врожай	Через 20 років: менше (—) або більше (+)	Першого року	Через 20 років: врожай	Через 20 років: менше (—) або більше (+)
Кукурудза беззміни протягом 20 років	3434	2220	— 1214	3389	1606	— 1784
Кукурудза в чотирипіллі конюшинному	3226	4050	+ 824	3226	3389	+ 163
Від заведення сівозміни врожай кукурудзи був більший проти безперервного посіву на	—	—	+ 2038	—	—	+ 1947

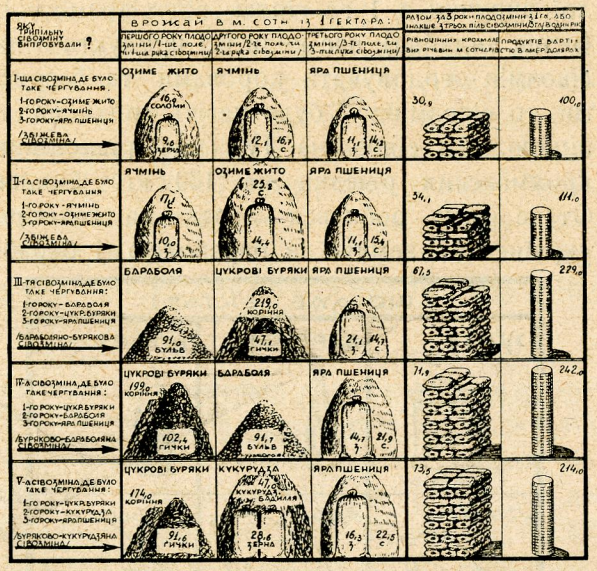
док II. видайність поля збільшилась мало — лише на 10%, але при заведенню буряків (1/3 орної землі) та бараболі (1/3 орної землі) видайність полів збільшилась в $2^1/_2$ рази, і то — як видайність кормова, так і видайність грошова (див. сівозміни III та IV, мал. 10).

„Видайні" рослини. Цукровий буряк, бараболя, кукурудза з 1 га можуть давати стравних корм. річевин (вуглегідратних)*) у декілька раз більше, ніж рослини збіжеві. Тому то, замінивши один морґ посіву збіжевих рослин на морґ цукрового буряку, або бараболі, або кукурудзи, господар тим

Мал. 9. Врожай кукурудзи в м. сотнарах з 1 га пересічно за 20 років (Досвід в Сполуч. Шт. Америки). Пояснення: надпис над 4 правими образками „За 20 років" треба розуміти як „через 20 років", с. т. „двадцять першого року", „на 21-ому році".

самим збільшує видайність своїх полів у кілька раз. Справді, 1 гектар добре угноєного поля дає 22—23 м. сотн. житнього зерна та 44—45 м. сотн. житньої соломи й полови. Той самий га поля, коли його засіяти буряками, дає 220—400 м. сотн. коріння та до 225 м. сотн. гички. Якщо це буряки цукрові, то на цукроварні врожай цукрового буряку з 1 га дасть 22—45 м. сотн. цукру, $5^1/_2$—11 м. сотн. меляси та 105—225

Мал. 10. Спроби Полтавської с.-г. досвідної станції (грунт-лісовий суглинок) в р.р. 1924—1928.

м. сотн. бурякових жмихів (жому). От і виходить, що 1 га цукрового буряку може прогодувати до 27 душ людства, тоді як гектар жита — усього 7 душ. Бараболі з 1 га можна мати 225—300 м. сотн. З такої кількости бараболі можна дістати 270—360 відер спірту. Якщо-ж продукти, зібрані з 1 га поля, згодувати в своєму господарстві безрогами, то можна з 1 га жита мати 450 кґ. свинини, з 1 га бараболі — біля 1400 кґ., а з 1 га цукрового буряку біля 1800 кґ. свинини. Коли-ж врожай згодувати не безрогами, а молочними дійними коровами, то з 1 га жита можна дістати біля 450 відер молока, з 1 га бараболі — біля 1440, а з 1 га буряків — біля 1620 (див. мал. ч. 11).

Видайність кормова і грошова. Дуже часто буває так, що якась рослина, якщо порахувати її продукти по базарних цінах, — то ніби-то й не поплачується. Але, якщо продукти її згодувати безрогами чи коровами і порахувати вартість її продуктів по тих прибутках, що має господар від корів та безрог, — то виходить, що ця рослина одна з найпоплатніших. Доводиться розріжняти кормову і базарну цінність про-

*) „Вуглегідратними" кормовими річевинами звемо такі, що містять у собі вуглець водень та кисень. Сюди відносяться крохмаль, цукор, тощо. В організмі тварини і чоловіка вуглегідрати окислюється (горять) і дають переважно силу та тепло, але не можуть заступити „білковинних" річевин, що йдуть на поновлення тіла, відбудову клітин.

дуктів, кормову і грошову видайність рослин і сівозмін.

Так було, наприклад, на Полтавській досвідній станції з кукурудзою (див. мал. ч. 10. Сівозміни IV і V).

Якщо оцінювати сівозміну V. по базарних цінах, то виходить, що вона є на 1/8 цілої виручки з 1 га гірша від сівозміни IV. (менш видайна), але коли всі продукти з цих сівозмін згодовувати коровами та безрогами, то сівозміна V буде навіть трохи видайнішою, ніж сівозміна IV. (має рівноцінних крохмалевих річевин на 160 кг. більше). Отаке саме робиться зараз на західньоукраїнських землях із бараболею і бараболевими сівозмінами. Бараболя на базарах ціниться дуже дешево, а як її згодувати худобі, безрогам, дробу і оцінити на тваринних продуктах — то побачимо, що бараболя є дуже видайна і поплатна рослина.

Мал. 11. Малюнок узятий з книжки С. П. Кульжинського: „Селянські сівозміни на Україні".

Більше орної землі під видайні рослини!

Чим більше орної землі відведе господар під буряки, бараболю чи кукурудзу, тим більше зросте видайність його землі, як це бачимо з таких підрахунків Носівської с.-г. досвідної станції на Чернигівщині:

СІВОЗМІНИ:	Під цукровий буряк відводилось усієї орної землі частин:	Гуртовий прибуток з 1 га в американських долярах:
1. Трипільна з цукр. буряками	1/3	75
2 Чотирипільна з цукровими буряками	1/4	64
3. Шостипільна з 1 полем цукрових буряків	1/6	55
4. Трипільна без буряків . .	0	28

Найвидатнішою (по грошах) була тут та сівозміна, де під цукровим буряком була найбільша частина орної землі (1/3), — 75 амер. доляр. з 1 га, а найменше видайною була звичайна трипільна сівозміна — без буряку. Видайність трипільної сівозміни від заміни на 1/3 орної землі збіжевих посівів на посів буряку зросла майже втричі.

Виходить, що обовязково треба плекати на полях не одну, а де-кілька рослин, й то рослин із ріжних груп. До цього спричиняються крім причин „технічного" порядку ще й причини „економічно-організаційного" порядку.

Інж. Ю. Гончаренко.

Господарюймо розумно!

При теперішній господарській скруті стогне не лише наше село, а гнеться від неї майже вся Европа, а навіть й Америка. Сільсько-господарська кріза всім верствам суспільности дається відчути. Лише одні її більше відчувають, а другі менше. Та так, чи інакше, а всі чекають скоршого виходу з цього тяжкого положення. Доки вихід найдеться, треба ці тяжкі часи уміло пережити з найменшими матеріяльними і духовими втратами.

На основі досвіду з теперішнього життя, можна з певністю сказати, що переживе найлекше ті часи той, хто правильнішими шляхами йтиме в своїм господарстві вперед, хто примінятиме раціональні способи господарення.

В часопису „Сільський Господар" вже

нераз вказувались такі методи, але на одному з таких прикладів і я оце хочу зупинитися. Тимбільше, що приклад, на якому зупинимось, перевірений на практиці вже в теперішні скрутні часи сільсько-господарського життя — минулого літа.

На Словаччині, в одному господарстві, де я працюю, минулого літа засаджено на пробу „оригінальною“ бараболею Вольтман два гектари в ріжних місцях, на ріжних ґрунтах — тяжкому-глинястому та легкому-піскуватому, а рядом на тих-же ґрунтах для порівнання засаджено по гектару „домашньою“ бараболею.

Ґрунт під цією бараболею був однаково угноєний, виораний і оброблений. Догляд за бараболею був також однаковий. Бараболю викопано в один час, протягом трьох днів.

І наслідки всього цього були такі:

1. На гектарі піскуватого ґрунту, що був засаджений „домашньою“ бараболею, зібрано 120 м. сотн.

Рядом на цьомуж ґрунті, що був засаджений купленою „оригінальною“ бараболею сорту Вольтман з 1 гектара зібрано 200 м. сотн.

2. На глинкуватому ґрунті, що був засаджений „домашньою“ бараболею з 1 гектара зібрано 140 м. сотн.

Рядом на цьомуж ґрунті, що був засаджений сортом Вольтман з одного гектара зібрано 230 м. сотн.

Тепер підрахуємо і побачимо, чи доцільно в часи сільсько-господарської крізи садити „оригінальну“ бараболю сорту Вольтман.

Для прикладу розглянемо лише перший випадок, себто спробу на піскуватому ґрунті.

Висаджено на 1 га „домашньої“ бараболі 22 м. сотн., рахуючи по ринковій ціні зол. 5.20 за 1 м. сотн., разом зол. 114.40 зол. Зібрано з цього гектара 120 м. сотн.; рахуючи 1 м. сотн. по зол. 4.68 — урожай дасть 561.60 зол. Відрахувавши видатки на посадочний матеріял, дістанемо „чистий“ урожай на зол. 447.20.

„Оригінальної“ бараболі сорту Вольтман висаджено на 1 га також 22 м. сотн., за яку плачено по 10.40 зол. за 1 м. сотн. Отже посадочний матеріял тут коштував зол. 228.80. Зібрано з цього гектара 200 м. сотн., які дадуть (4.68 зол. × 200) зол. 936, а відрахувавши видатки 228.80, „чистий“ урожай маємо зол. 707.20. Оброблення ріллі, догляд, збір урожаю, возовиця в обох випадках була однаковісенька. (Базарні ціни на бараболю беруться такі, які були в той час на ринку в Чехословаччині).

З цього бачимо, що куплений сортовий матеріял до садження, хоч і коштував у два рази дорожче в порівнанню з „домашньою“ бараболею, одначе являється вигіднішим, бо витрачені на нього 114.40 зол. зайвих (що на перший погляд здається) принесли зиску зол. 260. Це на піскуватому ґрунті. А на глинкуватому ґрунті урожай в цій місцевости вийшов ще більший.

Отже бачимо, що в першому і другому випадку навіть і в теперішні скрутні часи є вигідно робити видатки на купівлю сортового матеріялу до садження та добірного насіння на посів. Треба лише добре знати, в якій місцевости та на яких ґрунтах, які сорти будуть поплатніші. Це можна довідатись лише шляхом випробування сортів. Такі досвіди спочатку треба переводити на невеликих парцелях (100 м. кв.) за вказівками аґронома. Колиж одержаться добрі наслідки, щойно тоді можна управляти той чи інший сорт на більших парцелях ґрунту.

Лев Букатович, Балинці, пов. Коломия, п. Гвоздець.

Як у нас росте соя?

Не так давно минув червень місяць, коли переводився огляд досвідів із випробовуванням сортів сої у нас*). Тоді бачили лише те, що соя росла та була гарна, зелена. А від кінця червня — аж дотепер дуже багато змінилося. За той час соя росла дальше, зацвіла, зародила, ну й почала доспівати. Яка радість була для мене, що така чудова рослина почала у нас доспівати, а також яке велике

*) Огляд переводив референт аґротехнічного відділу Краєвого Господарськог Т-ва „Сільський Господар“ інж. А. Романенко дня 27. VI. 1930.

буде мати значіння для нас на будуче. І радість та є не лише для мене, бо інші селяне, котрим я оповідав про ту чудову рослину, рівнож тішаться та рішуче заміряють із весною її плекати, тимбільше, що наочно можуть переконатися, що вона у нас буде, а властиво вже є. Та і радістю тією рівно-ж хочу я з Вами поділитися. Тим більше, що 30. VIII. зібрав вже я один сорт, а іменно ч. 8 — Рудницька, Фрувиртова „CF", чорна, кругла. В однім корчику було 80 стручків; а нині т. є. 12-го вересня зібрав другий сорт ч. 1 — Рудницька „Н" рання, гніда, кругла; зерно цієї сої надзвичайно здорове, а стручків 70.

На днях дозріють чч. 5, 6, 7, а потім інші. Нині я оцінив, які сорти менше-більше дійдуть, а які ні. Справа представляється так:

Дозріли: чч. 1 і 8.

Дозріває: чч. 5, 6, 7 і 29.

Дозріє: чч. 4, 9, 10, 14 і 30.

Може дозріє: чч. 3, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 25 і 27.

Не дозріє: чч. 15, 20, 23, 24, 26 і 28.

Зниділо: ч. 2.

В цій моїй табличці покористувався числами, поданими до інструкції на переведення випробовування сортів сої. (Під цими-ж числами ці сорти подані й в часопису „Сільський Господар" ч. 2 за р. 1931. Прим. Редакції).

Як бачимо справа представляється не зле. Пригадую, що сою посадив 10 травня.

Думаю, що з цих, хоч скупих данних — будете все таки задоволені. Точні данні подам по цілковитому зібранню врожаю сої.

ПРИМІТКА РЕДАКЦІЇ: З надісланого звіту видко:

1. Що сою посаджено 10. V. 1930; грунт — легкий чорнозем.

2. Що соя почала сходити 24. V. 1930, а цвіла переважно в першій половині місяця липня.

3. Дозріла:

Сорт ч. 1.	— 12 вересня.	Сорт ч. 7.	— 17 вересня.
„ „ 3.	— 28 „	„ „ 8.	— 30 серпня
„ „ 4.	— 28 „	„ „ 9.	— 24 вересня
„ „ 5.	— 17 „	„ „ 10.	— 22 жовтня.
„ „ 6.	— 18 „	„ „ 30.	— 22 „

4. Сорт ч. 2 — зниділа.

5. Решта сортів напівдозріла й змерзла підчас першого осіннього приморозку, що був дня 3-го жовтня 1930 р.

САДІВНИЦТВО І ГОРОДНИЦТВО.

Інж. А. Гнатовський.

Як самому виплекати дички?

З втіхою стверджуємо, що замилування і зацікавлення садівництвом у краю зростає, дай Боже, щоби разом із цим зростав і добробут нашого села. Та в цей критичний час в господарстві за що не взятись — все має свої труднощі.

Не один хотів би собі закласти морґ-два саду та як тут порадити, коли немає тих сотки-двох золотих на щепи. Але мудре прислівя каже — „хто хоче, той може!" І дійсно, хто справді переконався, що сад його з часом може порятувати, той не застановиться, не чекатиме ліпших часів, коли йому ті злоти може з неба впадуть, а порадить собі інакше. Десятки, а може й сотки господарів пробують самі щепи для свого саду виплекати. І заручуємо, що коли вони уважно, а не як будь всі праці виконають, то виплекають ладні щепи для себе та для своїх сусідів. Хто не витривалий, не цікавиться десь прочитати як і що робити — той хай не береться: змарнує тільки час.

До таких людей, що „все можуть, бо **хотять"** належить наш передплатник госп. Лазарчук, про котрого згадка була в ч. 20. часопису „С. Г." за минулий рік. Господар Лазарчук в своєму листі подає послідовно як він плекає дички. Насіння кислиць і грушгниличок, а також кісточок дикої срібнокорої (ця найліпша) черешні в наших околицях всюди знайдеться досить. Як з них насіння добути? Даємо слово госп. Лазарчукові: „Добуваю я насіння так: в осени роздобуваю овочі диких груш і яблунь. Грушки

засипаю в невелику купу, щоб перегнили і тоді виполіскую зернята. Просушивши трохи від води, запісковую в скриньку з піском. Пісок у скриньках час-від-часу скроплюю, щоб стало був вогкий.

Дикі яблука в листопаді-грудні перерізую й виймаю насіння, яке зараз-же запісковую. Зимою скриньки з насінням держу в холодному будинку або прикопую на 50 цм. в землю. На весні висіваю на грядку і міленько присипаю землею. Коли сіянці зійдуть й почнуть показувати зубчасте листя, пересаджую на іншу грядку на 6 цм. в рядку і 25 цм. між рядками.

В осени викопую й сортую як описано в ч. 20 „С. Г.“. Третий сорт саджу ще на рік в тих самих віддаленнях, а 1-й і 2-й пересаджую до шкілки. Тут даю між рядами 80 цм., а в рядку 35 цм.

Додамо кілька уваг від себе. „Піскованням“ чи стратифікацією (верствованням) називаємо просипання зернят чи кісточок промитим, вогким піском, вільним від всіляких зародків (плісні і т. п.). На одну частину зернят беремо 2—3 частини піску або вимішуємо їх з піском або верствуємо: на грубшу верству піску тонко насипаємо зернят, знов пісок і т. д.

Скриньки ліпше закопувати, бо в будинку, коли забудеться в час звогчити пісок, то це може мати погані наслідки, особливо під весну, коли почнеться кільчення. Крім того мороз сприяє прокільченню насіння, тому переховувані в будинку скриньки належить на 2—3 дні винести на невеликий мороз (10—12 степенів).

Сіяти можна і в осени відразу по вичищенню зернят, які належить очистити від слизі, перетерши з піском. Однак це має свої невигоди, як шкода від мишей, необхідність охорони грядок від затопчування в зимі, а головне те, що і найліпше приготовлена земля зляжеться, утвориться тверда шкаралупка, котру сіянчики з трудом мусять пробивати. При весняному сіянню ця небезпека менша. В кожному разі грядки належить добре заправити компостом (чи дрібним зітлілим гноєм). Так само належить приготовити грядки, на які маємо пересаджувати (шкірувати) сіянці. При пересадженню наполовину вкорочуємо корінці — саме для цього пересаджуємо (щоб змусити рослину утворити коротке, розгалужене коріння, цим приготовляємо їх до легкого знесення пізніших пересадок і до ліпшого використання багатших поживою верхніх шарів ґрунту).

Кісточкові сіянці пересадки не потрібують, бо вони з природи утворюють мілке коріння. Пересадимо лише ті, що вирвуться при проріджуванню рядків.

Протягом літа як найчастіше треба розпушувати ґрунт.

Який вихід дичок? За найліпших умов буває коло 30%. Отже з 1 кґ. зернят яблуні, що лічить зверх 30.000 зернят, одержимо коло 8.000 дичок, а готових щеп із них виплекаємо не більш 45 тисяч.

Поплатність каляфіорів.

В числі 2. „С. Г.“ доц. Доманицький звернув увагу на високу споживчу вартість каляфіорів, а ми підкреслимо економічну поплатність управи їх. Річ ясна, що найліпше оплачуються каляфіори вчасні (з посіву в інспентах на початку лютого і до половини його), бо в червні платиться за них від 2 зол. до 50 ґр. за штуку. На пізні минулого року ціна спала до 10 ґр. й почались нарікання, що навіть каляфіори не оплачуються. Чи це так є в дійсности? При ціні 10 ґр. за копу маємо 6 зол., а з морґа 200—210 кіп, отже і пізні дають що найменше 1200 зол. з морґа. При тім із пізніх вибереться якась четверта частина вчасніш, коли ціна ще тримається на 15—20 ґр., отже осягнеться за збір не 1200, а 1500 зол. Управа, включаючи й власний обірник і працю, не винесе більше 600 зол. Отже чистий дохід до 900 зол. з морґа запевнений.

Майже повищі низькі ціни взяла за підставу до обличення вартости врожаю каляфіорів городницька досвідна станція Варш. Сад. Т-ва під Варшавою; нижче побачимо до яких цифер вона дійшла. Приведена табличка подає вислід порівнюючого випробовання ріжних сортів вчасних каляфіорів.

НАЗВА СОРТУ	Зібрано 21-30 червня		Зібрано 1-26 липня		Приблизна вартість цілого врожаю.
	І. сорту по ціні 30 зол. кіп	ІІ. сорту по ціні 15 зол. кіп	І. сорту по ціні 20 зол. кіп	ІІ. сорту по ціні 10 зол. кіп	
Геліос . .	19	40	58	121	3540 зол.
Єфруцькі N1	16	59	32	119	3195 „
Сніжна куля	9	45	28	135	2855 „
Єфруцькі N2	8	60	18	120	2700 „

Хто займається управою каляфіорів на збут, хай уважно приглянеться цій табличці. Найліпше оплачуються Геліос й Ерфурцькі бо дають найбільше вчасних головок. Геліос виявилися ліпщими, бо в пізніших дали значно більше І. сорту (58 кіп), ніж Ерфурцькі (32 копи). Врожай Геліоса оцінено на 350 зол. дорожче, ніж Ерфурцьких. Ріжниця є в ціні насіння (150 грам. на 1 морґ сорту Геліос в цьому році коштує приблизно 100—120 зол., а Ерфурцьких ч. 1. — 30—40 зол.), виносить тільки 80 зол. Памятаймо завжди, що належить купувати лише найліпше насіння!

З листів до Редакції.

Хвальна Редакціє!

Прошу ввічливо помістити на сторінках свого часопису ось що:

В числі 23. „С. Г.“ з дня 1. грудня 1930 р. на стор. 532 в статті п. інж. А. Гнатовського під наголовком — „Півморґовий прибутковий сад на Покуттю“, я вичитав, що „згаданих сортів овочевих дерев найпевніш дістанеться в Заліщиках — Державний Заклад Садівничий“.

Тому, що я на згаданім Закладі Садівничім дуже ошукався, дозволю собі написати кілька слів, щоб ближче познакомити П. Т. Читачів „Сільського Господаря“, а саме: в році 1922. я купив в згаданім Закладі 45 яблунь і 15 слив, разом 60 штук. Я мав із них такий пожиток, що з тих 60 шт. досі ще зістало 5 яблунь і 1 слива, а решта 54 штуки повсихали, або виглядали так мизерно, що я сам їх повикидав, бо сором було на них дивитися. Приріст був тільки вгору, корона не розросталася, дерево було ще живе, цвіло, а вже кора з нього обсипалася.

На місце повикиданих щеп я закупив в шкілці Кошиловецькій, Заліщицького повіту. Ці щепи розвиваються взірцево так, що можна їх поручити ширшому нашому загалу.

З належною пошаною

Мельник Іван
Попівці, п. Кошилівці.

Хвальна Редакціє!

До повищого листа прошу долучити моє спростування: На велику шкоду для мене, а як виникає з цього листа і для справи, котру я пропагую, я в краю був ледво кілька місяців і то підчас суворої зими 1928—29 р. Це є причиною, що я в жадному садівн. заведенню на території Галичини не був, не був і в Заліщиках, так що Садівничого Закладу тамошнього не міг би допоручувати прихильним Читачам „С. Г.“. Моя згадка опіралася лише на тім, що то є заклад не лише виховавчий, але й науково-дослідний і що там можна дістати зрази сортів неведених в багатьох торговельних шкілках. Зрази теж, а не щепи, мав я на увазі і в статті, що згадав п. Мельник.

Читачів перепрошую за невільну помилку, що практично могла би принести багато страт, а п. Мельникові сердечно дякую, що застановився над цією справою й нинішнім листом ухилює можливі прикрі наслідки невдалого допоручення. **А. Гнатовський.**

Спішіть із передплатою.

ВСІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ, ЯКІ ПО КІНЕЦЬ БЕРЕЗНЯ 1931 РОКУ ВПЛАТЯТЬ **15 зол.,** БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ЛЬОСОВАННЮ НАГОРОД, А КРІМ ТОГО ДІСТАНУТЬ **Календар „Сільського Господаря“ на 1932 рік.**

Плекання сільсько-господарських тварин

Проф. К. Михайлюк.

Відлучування телят.

Відлучування телят треба робити вміло, щоби відучити їх від споживання молока та легко перейти на тверду їжу.

Таким чином відлучування телят не повинно відбуватися раптовно, а постепенно і повинно продовжуватися половину того часу, в якому теля ссало досхочу. Наприклад, коли теля ссало 4тижні , то відлучування повинно відбуватися на протязі двох тижнів. А саме відлучування відбувається так: підчас ссання доїльниця повинна сісти під корову і першого дня здоїти одну дійку, себто одну чверть вимя. На другий день здоює трохи більше, залишаючи теляті з кожним днем менше й менше молока.

Знаючи, приблизно, скільки молока відібрали, на його місце треба приготовити пійло. Пійло це готується зі збіраного молока з додатком муки з льняного насіння. Звичайно, цієї муки додається одну ложечку на літру збіраного молока.

Добавка цієї муки до збіраного молока заступає товщ свіжого незбіраного молока. Крім цього з того часу, як почали відлучати, треба що дня давати теляті доброго сіна та розчавленого вівса, щоби теля вчилося їсти. Коли підчас літа відбувається відлучування, то не треба теляті давати зеленої паші, бо тоді воно обїдається, напихає шлунок, як раз в той час, коли ще спина слабо розвинена, не може видержати тягарю напханого живота, вигинається до низу і лопатки висуваються вверх, через що теля тратить первісний валкуватий вигляд. Коли пасовисько близько, то добре пускати теля на пасовисько разом із старою худобою, але не з метою, щоби воно там напаслося, а тільки для того, щоб уживало руху та користувалося свіжим повітрям. Як теля ходить на пашу, то його раніш, ніж виганяти з дому, треба нагодувати.

Інж. Р. Яців.

Як годувати курей?

Тільки добре і розумно годовані кури ведуться й дають велику користь. Треба знати — якої поживи, скільки і коли їм дати. Пожива для курей мусить бути **ріжноманітна.** Курка повинна лише частину корму дістати в зерні, а зле булоб сипати їй багато зерна, бо вона від нього і так нестися не буде, лиш запасеться, а також задорого нас коштуватиме.

Зерно добре всіляке, а саме: овес, ячмінь, кукурудза, тільки жито не надається, а пшениця задорого коштуватиме. Решту потрібної поживи дістає курка з заминкою, яку робиться з борошна або осипки чи ґрису, варених бараболь, кухонних відпадків, тощо. Все це треба замішати збираним молоком або й водою на густе, майже сипке тісто.

До заминки треба давати трохи посіченої зеленої паші; може це бути салата, шпінат, листя буряків, кропива, кульбаба, гичка цибулі, люцерна, тощо; в зимі — сушена кропива, потеруха конюшини, еспарцети, ще й осібно завішена на шнурку капуста, буряк, морква та калярепа.

Та воно ще не все. Неслива курка ще мусить дістати обовязково якоїсь органічної (тваринної) паші, в якій є білковина, конечна до витворення яйця. Така паша — це всілякі червяки й комахи, мясні відпадки, мясна мучка й мучка з хрущів, тощо. Мясної мучки можна або купити, або зробити собі з дешевого мяса, або й з падлини (якщо не на заразливу недугу впала), яку сушиться й товчеться на порошок. Також хрущів можна насушити й товчи на мучку.

Ще й мінеральні поживи муситься курці

дати, а саме — товчені шкаралупи з яєць, мелені кости (мелеться на млинку, який до спілки кілько господарів можуть купити).

Ще потребують кури грубшого піску до доброго травлення, а до пиття мусять мати все чисту й свіжу воду.

Ось такої то ріжноманітної поживи потребує неслива курка щодня потрохи.

Скільки-ж цього всього і як давати? Очевидно інакше в літі, чим в зимі. В літі добра курка, яка має змогу свобідно ходити по садах, невжитках, чи гаях може багато всілякої поживи сама придбати, так що часом вистане дати раз денно дещо зерна на вечір. Інколи треба буде давати ще й заминку. Тут мусимо самі вважати, що кури можуть придбати й скільки ще поживи від нас вимагають. В зимі, а також в літі, в часі довших слот, мусимо їм дати все потрібне. Отже випаде на середню штуку на добу біля 5 декаґрамів зерна й біля 10 дека заминки, в якій повинно бути 1 до півтора дека мясної поживи й біля пів дека кістяної мучки. Зерно дається головно під вечір, а лиш меншу часть рано; заминку перед полуднем. Одначе треба вважати, чи кури ще не голодні, чи може всього не зїдають й відповідно до цього визначити їм кількість поживи.

Чи Ви маєте вже наш великий ілюстрований господарський

календар

„Сільський Господар“ на рік 1931.

ЦІНА 3·50 ЗОЛ. З ПОСИЛКОЮ ЗВИЧАЙНОЮ 4· - ЗОЛ.

Замовляти можна у всіх книгарнях і в Т-ві „Сільський Господар“, Львів, Зіморовича 20. I.

РИБАЛЬСТВО.

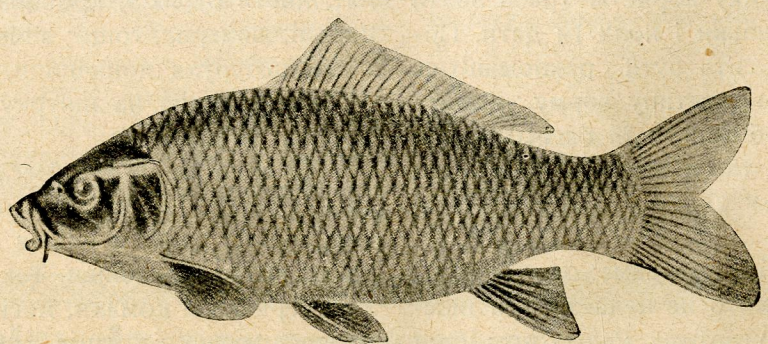
Д-р Б. Гнатевич.

Про коропа, його природу і життя.

Кожний добрий годівельник повинен перш-за-все познайомитися докладно з природою й життям коропа. Лише в цей спосіб він зрозуміє методи новітньої годівлі і зможе її повести правильно.

Батьківщина коропа не є докладно відома. Одні дослідники шукають її на берегах Азовського Моря, а другі в устях Дунаю. В кожному разі є певне, що короп вийшов із рік та озер північних берегів Чорного Моря і звідтам поширився, головно завдяки впливам людини, на край середньої та західньої Европи.

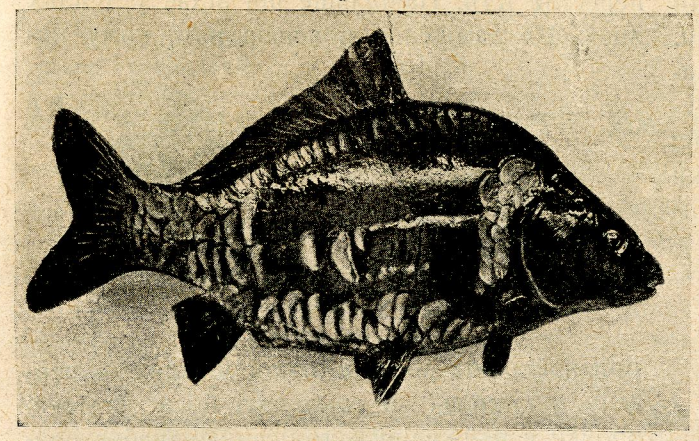
Короп живе лише у низинних мілких та теплих водах. Він є дуже відпорний на зовнішні негоди і завдяки цим прикметам його найкраще плекати у ставах.

Мал. 1. Лусковий короп, дика порода.

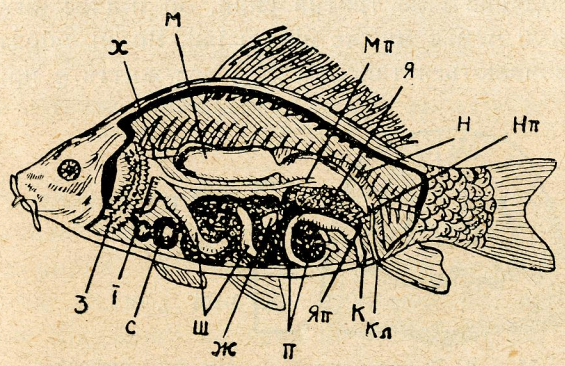
Дика порода коропа (мал. 1), яку пере-

селили у ріжні краї, під впливом ріжних мсіцевих умовин та під впливом годівельних заходів людини, розщіпилася на декілька культурних рас: галицьку, чеську і три німецькі. Всі вони кращі від дикої породи та відзначаються такими прикметами, як скорий ріст, коротша, але зате ширша та мясиста будова тіла (порівняймо мал. 1. і 2), мен-

Мал. 2. Галицький короп зеркалець.

ша голова та слабий кістяк. Крім цього всі ці раси виступають у трьох відмінах, які ріжняться між собою лусковою покривою, а саме: **короп лусковий** має все тіло покрите лускою так як дика порода, **короп зеркалець** (мал. 2) має мало, але великі луски — по кілька на хребті, животі і по боках та **короп-голош** немає ніяких лусок.

Мал. 3. Будова тіла коропа: З — зяви; Кл — жовч; І — їжник (пролик); К — калюх; Кл — кльоака, це є спільна відходова кишка для мочі та полових продуктів; М — плавний міхур; Мп – бічний провід п. м.; Н - нирки; Нп - нирковий пр.; П - печінка; С — серце; Х - хребетний стриж; Я - яєчник; Яп - яєчний провід.

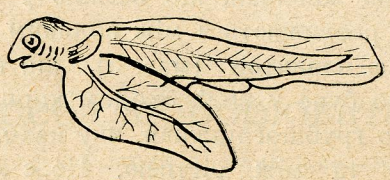
У нас плекають породу, що зветься **галицький короп** та виступає звичайно у відміні зеркальця.

Короп причисляють до родини т. зв. **білої риби** (Cyprinidae). Туди належать його кревні та співжителі наших вод — карась, лин, плотиця, клин і т. інш.

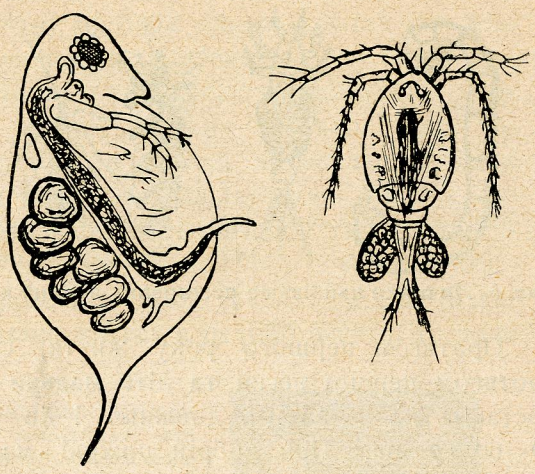
Будову тіла коропа подаємо на мал. 3.

Короп дозріває в третьому (самець) згл. четвертому році (самка) життя.

Самку коропа називають **ікраком,** а самця **молочняком.** У звичайній порі їх трудно

Мал. 4. Короп по народженню з білковинним міхуром.

Мал. 5. Дафнія і цікльопс (Daphnia i cyklops), найбільше поширені представники планктону (побільшені).

відріжнити від себе, лише в часі терла самку можна пізнати по цьому, що вона значно товстіша, бо тоді її полові органи наповнюються ікрою і займають біля 1/4 всього тіла. Крім цього у самки місце докола полового отвору в час розплоду пучнявіє наче бородавка, а в молочняка половий отвір міститься в продовжній западині.

Час терла припадає залежно від околиці і погоди на місяці від квітня до липня. Терло або інакше н е р е с т коропа зачинається щойно тоді, коли теплота води досягне 14—16° Ц. і стане рівномірна. Тоді терляки мандрують парами або з одною самкою кілька молочняків на мілкі, зарослі густою рістнею місця і там складають полові продукти. „Спаровуються“. Діється це звичайно в досвіта. Ікрак випускає ікру на рістню, а молочняк виливає по ній своє сімя — мо-

лочко. Сімя запліднює у воді ікру і по цьому слідує розвій зародка. Він триває коротко, лише кілька, 4—8 днів. По народженню молода риба т. зв. **мальки** живуть декілька дальших днів приссані до листочків рослин і кормляться білковиною з білковинного мішочка (мал. 4). Потім мальки покидають своє непорушне життя і виходять на жир. Першою поживою коропа є дрібні рослинні та тваринні живинки, що весною у великій кількости розвиваються між водяним зіллям. Це є т. зв. **планктон** (мал. 5), що в міліонах вільно буяє у воді. Згодом короп переходить до грубшої поживи, яку находить на дні ставу та між рістнею. Це є личинки водяних комах, ріжна черва та врешті слимаки і т. п. (мал. 6 і 7).

Мал. 6. Личинки найбільше поширених водних комах.

Протягом першого року життя, себто протягом першої весни та літа мальки підростають на 8—15 цм. довжини і до ваги 30—60 ґрамів. При добрій поживі мальки можуть підрости до довжини 18 цм. та важити більш як 100 ґрамів.

Протягом другого року короп виростає до ваги 1/2 кґ. та на довжину 20—25 цм., врешті протягом третього року добре плекана риба виростає на 35 цм. довжини і на 1—2 кґ. ваги. В пізніших роках ріст коропа скоро та замітно меншає, хоча до пізньої старости його ріст не спинюється. Вік коропа означують на яких 50 літ, але нераз у великих озерах та ріках трапляються значно старші штуки, яких вага доходить до 30 кґ., а довжина до 1.50 м.

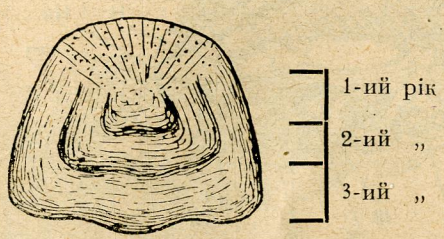
Вік риби можна пізнати по лусці. Луска коропа побільшується щороку рівночасно з ростом тіла і цей приріст зазначується на ній кругами. Коли луску коропа подержимо проти світла або ще краще, коли поглянемо на неї через побільшаюче скло, тоді замітимо, що вона складається з численних ясніших та темніших кругів. Ясніші круги повстали підчас скорого росту літом, а темніші, густіші — зимою. Коли почислимо ці темніші шари разом, тоді дістанемо вік коропа. На малюнку 8 бачимо луску коропа, що має три роки.

Короп побирає поживу не все рівномірно, раз більше, другий раз менше, а це залежить в першій мірі від теплоти. Коли температура води спаде нижче 8° Ц., тоді короп перестає їсти. Найбільше він зїдає у теплих днях. Це замічення пояснює нам, чому ко-

Мал. 7. Водні слимаки — найчастіші породи наших ставів.

роп найкраще росте в літніх місяцях — червень та липень. В тому часі його життєві прояви є найживіші і тоді він потребує найбільше поживи. Коли наближається осінь і коли вода у ставі стає холодніша, тоді короп їсть менше і росте щораз вільніше. В зимовій порі життєві прояви коропа є зовсім слабі. Він держиться спокійно на дні ставу, не рухається, не бере поживи і дихає всього 4—5 разів на хвилину. Зате літом його віддих є скорий і зяви виказують 60—70 порушень на хвилину. Цей зимовий „сон" дала природа коропові на те, щоби він не голодував і не тратив сили, бо підчас зими у воді немає майже ніякої їжі. Водні звірята розвиваються таксамо як і все життя в при-

Мал. 8. Луска коропа з кругами приросту.

роді щойно на весну і тоді також життя коропа стає знову рухливішим.

Природною поживою коропа є водяні звірята. Зілля короп не їсть. Зате він радо кормиться такою рослинною поживою як люпин, фасоля, горох, кукурудза, картопля і т. п. Цих рослинних продуктів піддають

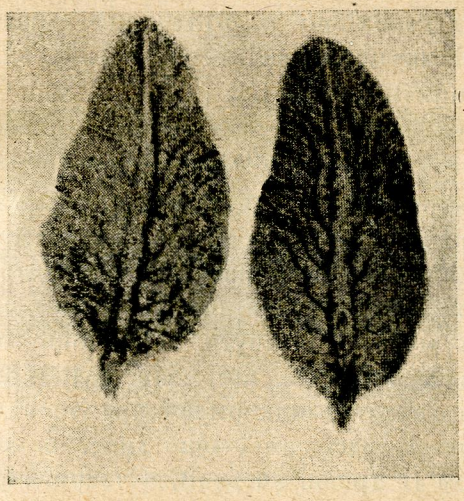
годівельники для цього, щоби збільшити ріст риби. Але ця „штучна“ пожива сама ніколи не замінить природного корму, який находить риба у ставах. Тому кожний годівельник, який хоче працювати з успіхом та який хоче штучно збільшити приріст риби, повинен всіми способами (про них пишемо дальше) дбати передовсім про піднесення врожайности ставу і таким чином дати рибі якнайбільше природньої поживи.

ОХОРОНА СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАР. ТВАРИН.

Др. М. Стахурський,
стар. лікар ветеринарії.

Мотилиця у худоби та як її треба поборювати.

Мотилиця є одною з найтяжчих недуг сільсько-господарських тварин, яка винищує багато селянської худоби. Обчислення виказали, що при зарізі худоби 50—60% знаходили печінку, яка була заражена мотилицею.

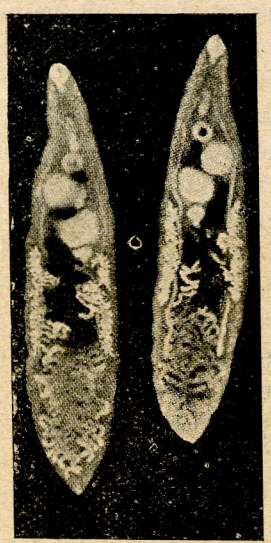
Видко митилицю листкувату (більшу), так як на неї дивитися з долу та згори.

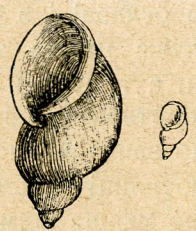
Мотилиця подібно, як і туберкульоза, підходить нишком, непомітно і винищує організм хорих. Спочатку вона незамітна і тому її не лікують, а з практики відомо, що запізне лікування не завжди помагає. Мотилиця появляється у сільсько-господарських тварин одинично або й масово. Деякі околиці вона навіщує щороку. Головно-ж ті, де є низько положені, мочаруваті пасовиська, сіножати та вигони, а також пригідні для повеней низини. Мотилиця шириться заложки в місцевостях, де розливаються малі потічки і від цього творяться багна. Такі місця стають головним приютом мотиличної зароді, а також і живлом слимака-намуляка, який у поширенню мотилиці відограває першорядну ролю.

Найбільше страждають від мотилиці вівці і тому на забагнених ґрунтах їх зовсім не виплатиться плекати.

Мотилицю викликають дрібненькі тварини з родини плоских хробаків. Вони загнізджуються в печінці і жовчепроводних каналах сільсько-господарських тварин, заповнюють вщерть ті орґани і там галапасують, себто тягнуть поживні соки для власного прожитку. Коли цих галапасів (паразитів) намножиться в печінці багато, то вони

Два примірники мотилички язикуватої, яка звичайно появляється в товаристві листкуватої. Є вона у. троє менша від неї

Слимак — намуляк. Видно його шкаралупку в побільшеній і природній величині.

не лише виснажують ціле тіло тварини, але дуже ушкоджують саму печінку та значно поширюють жовчеві проводи. Буває дуже часто, що мотилиці забивають ці канали зовсім і доводять тварин до важких хоріб. Печінка не годна тоді як слід виділювати жовчі і від цього тварина западає на не-

стравність корму, катар кишок, врешті затяжну, вонючу бігунку, з якою відходять також мотилиці в живому і півстравленому стані. Така тварина тратить молоко, яке стає пісне та воднисте, хорі марніють і в ніякий спосіб не можна їх відкормити. Крім цього в такої тварини ослизні стають бліді, немає в неї охоти до їжі, а під правим ребром (попри хрящах) можна вичути рукою потовчену тверду печінку. В овець кидається від мотилиці водна пухлина, від чого вони масово гинуть. **Коли тварину від мотилиці не лічити та ще й зле відживлювати, то тварина гине або треба її дорізати. Господар має з цього велику втрату.**

Замотиличену печінку легко пізнати; на ній видно біляві попруги. Є це поширені жовчепроводні канали. Злучноткань переростає їх, сягаючи глибоко в мякіш печінки і в тих місцях можна вичути стверднінння. Як таке місце різати ножем, чути скрегіт від звапнілих каналів і поодиноких мотилиць. Якщо зміст (соковитість) таких каналів витиснути до склянки з водою, то видно склублену масу менших та більших хробачків — мотилиць, схожих до маленьких листочків або мотильців, від чого пішла й назва хороби. Ці хробаки спочатку рухаються, клубляться, повзучи на-плоск. Є вони досить великі, бо 2—3 цм. довгі, а 1—1,5 цм. широкі; з переду вони ширші, до заду звужені; під побільшуючим склом (люпою) видно в них з переду видовжену ссавку (ротик), а недалеко від споду другу таку ссавку, чим вони впиваються глибоко в ослизні і з них висисають поживу. Це є дуже цікава тваринка — з двома ротиками, а тому й називають мотилицю також **дворотником** (distomum). Тут слід замітити, що звичайно побіч щойно описаної більшої мотилиці (листкуватої) виступає також значно менша відміна, а саме т. зв. мотилиця лянцетувата, подовгаста, що подібна до кінчика ножика або язичка. Ця відміна способом життя нічим не ріжниться від попередньої.

Мотилиці шкідливі не лише тим, що вони відбирають соки у тварин, але й тим, що вони залишають в організмі хорих свій кал і питоме їм трійло (токсіну), від чого тварина підупадає на здоровлю. Крім цього хробачки мотилиці випускають із себе безліч яєчок, які разом з жовчею дістаються до жовчевого міхура, а звідси через початкову кишку (дванадцятку) до стравного шляху з калом виходять на пасовисько, до багон. Діється це **переважно весною.** Якою великою небезпекою є поширення цієї хороби, видно з того, що одна мотилиця може випустити 38.000 яєчок. З яєчок викльовується дуже рухлива зарідь (лярва), яка спершу всмоктується в тіло слимачка-намуляка. Тут вона перетворюється в так зв. **церкарії** (приймає оформлений вигляд), які вийшовши по 4—6 тижнях знову на світ, прикріпляються до трави, де нарешті тварина зїдає їх разом із травою.

В шлунку тварини молоді мотилички зачинають негайно мандрівку до печінки, де осідають, дозрівають і знову випускають яєчка, як це описано вище. Такий життєвий колобіг переходять мотиличні істоти, спричиняючи велику шкоду господареві.

Тут необхідно відмітити, що зараження церкаріями припадає на час вигону худоби (літо, початок осени), а розвиток хороби на пізню осінь і зиму. Тому **й зимова пора найбільше пригідна до лікування мотилиці.**

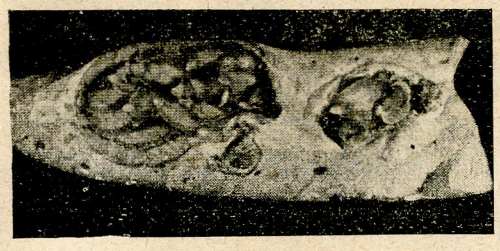
Лікувати замотиличену тварину тяжко, бо й не легко підійти до цих галапасів, що загнізджуються в печінці й їх там витроїти. Але й не треба думати, що вся замотиличена худоба мусить вигинути. Так воно не є. Трапляється й таке, що коли худобу дбайливо доглядати, відкормлювати, то галапас по деякому часі самостійно гине, виходить із калом (в травні—червні), а тварина видужує. Одначе на таке **самочинне** видужання не слід рахувати, бо можна перечислитися. Ліпше буде, коли завчасу зачнемо підозрілу на мотилицю штуку, лікувати.

Досі найбільш уживані проти-мотиличні (т. зв. специфічні) ліки є: **дістоль** та **етрональ.** Аптеки звичайно долучують в прилозі до кожного замовлення подрібне поучення. При замовленню ліку треба **докладно** подати рід хорої тварини (вівцю, козу чи корову) та подати бодай **приблизну** вагу кожної штуки.

Дістоль — це препарат заграничний (угорський). Коли його вміло вжити, то вбиває мотилицю по 3—5 днях. Одначе цей лік має хибу, бо скоро псується (розкладається в ньому філіцінова кислина) і таким зіпсо-

ваним препаратом хорої худоби не вилікується.

Другим ліком, проти мотилиці худоби, є **етрональ.** Цей препарат виробляють у краю. Хемічний його склад такий, що він не псується, а його лічнича сила все однакова. Етрональ ділає скорше як дістоль, бо вбиває мотилиці вже протягом 48 годин після задання ліку. Етрональ продають у желятинових капсульках ріжної величини, наприклад — для великої рогатої худоби величини голубячого яйця. В одній капсульці є 15 грамів ліку, що дається на 100 кґ. живої ваги. Корова або віл, що важить 400 кґ., мусить дістати 4 капсульки, але не відразу. Дві капсульки даємо одного дня, а дві другого дня — все рано перед їдою. Корові, яка важить 300 кґ., дається 3 капсульки — 2 одного, а 1 другого дня. Більшу кількість капсульок нараз не можна давати, бо цей лік є трійливий і поданий нараз у більшій кількости мігби зашкодити тварині.

Жовчовий капалик вівці, виповнений вшерть мотиличним галапасом.

Капсульки треба наперед змастити товщем, опісля вложити тварині глибоко в рот так, щоби тварина капсульки не розкусила, бо тоді лік розіллється по пащі і мало дістанеться його для знищення мотилиць. По вложенню капсульки треба залляти тварині завчасу приготовлений відвар полину, але коли його нема, тоді 1/2 літри звичайної води до пиття. Коли тварині давали лік рано, то їсти їй дається щойно в полудне.

Для овець і кіз приладжується етрональ у менших капсульках величини горобячого яйця, в якій є кілька ґрамів ліку. Вівцям або козам, що важать 20 кґ., дається по 4 капсульки, а потім на кожних 5 кґ. живої ваги (більше як 20 кґ.) дається одну капсульку більше.

Коли тварині задати етрональ, то вона через кілька день є ослаблена, навіть і перехоровується, а відтак протягом тижня — двох приходить до себе і зачинає жваво їсти. Це й зрозуміло, що таке трійливе лікарство мусить дещо зашкодити і організмові тварини. До 48 годин відходять із калом затроєні мотилиці спершу одинцем, а далі гуртом.

При лікуванню слід мати на увазі слідуюче: лікувати від мотилиці треба **зимою** і то не лише хорі, але й підозрілі штуки, себто тварини зовнішньо здорові, але які паслися враз із помітно хорими на спільному вигоні і є здогад, що й вони могли проковтнути мотиличні зародки. Таке лікування називаємо **запобігаюче.** Крім лікування треба хору тварину ще добре й відживлювати, щоб скріпити в неї відпорну силу проти галапасів. Та врешті **не слід забувати,** що всі дані заходи не будуть стійкі, якщо не будемо боротися з мотилицею також на пасовиськах. Вогкі і заквашені ґрунти потрібно обовязково висушити, хоч би відвести з них воду звичайними ровами та залежно від потреби звапнувати їх (осеню по випасах). Вапно не лише губить мотиличні зародки та слимака-намуляка, але також поліпшує фізичні властивости ґрунту, а тимсамим покращує рослинність пасовиськ і сіножатей. Також треба уважати, щоби тварини на пасовиськах не пили води з придорожних рівчаків і стоячих багнищ. Сільсько-господарські тварини необхідно поїти чистою водою з криниць або проточною водою з рік.

При зарізі замотиличених штук необхідно дбати, щоб не викидати денебудь кишок і печінок, а також не годувати сирими відпадками з хорих тварин псів і свиней, бо ці тварини можуть легко стати розношиками мотилиці по селі. Недоварена печінка з хорої тварини на мотилицю є також для людини небезпечна до споживання.

Всіх безробітних аґрономів просить Т-во „Сільський Господар“ подати: 1) від коли безробітний; 2) чи має вигляди вистарати сам заняття; 3) чи має сьогодня інше фахове заняття; 4) чи рефлєктує на фахове заняття. — Тих даних потребуємо для представлення справи безробіття між аґрономами перед нашою кооперацією та для поведення акції за вистараннем бодай декількох місць праці.

Просимо о скору відповідь.

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“
Львів, Зіморовича 20.

Д-р. П. Водославський.

Що треба знати кожному господареві про пошестні хороби домашніх звірят та коли і за які держава дає відшкодовання?

Заразливі пошестні хороби домашніх звірят можуть при сильнішім розширенню здесяткувати число домашніх тварин, що принесло би поодиноким власникам і рівночасно цілій державі поважну страту. Для того кожна держава приняла на себе обовязок поборювання тих хоріб та хоронення домашніх тварин перед зараженням тимиж хоробами. В тій ціли має кожна держава спеціяльні розпорядження, якими старається:

1. Не допустити до занесення зарази з чужої держави (торговельні договори).

2. Хоронити домашні звірята від зараження в краю (видавання пашпортів на здорові звірята, ветеринарний догляд на торговиці).

3. Унеможливити перенесення деяких звірячих хоріб на людину (вуглик, носатина, стеклина і сухоти) переглядом мяса на ятках і взагалі мясних продуктів.

4. Давати відшкодування вразі урядового забиття чи загибелі звіряти на одну з нижченаведених хоріб.

Висота відшкодування є ріжна, відповідно до обовязуючих розпорядків та місцевих обставин, серед яких поніс власник страту. **В Польщі обовязує розпорядок Президента Річпосп. Польської з дня 22. серпня 1927 р., що увійшов в життя з днем 1. квітня 1928 р.** Після цього розпорядку є обовязані власники звірят, а також всі ті особи, які мають при виконуванню державно-урядових обовязків стичність з тваринами негайно зголосити до наближчого постерунку або безпосередньо до староства кожний випадок захорування чи тільки признаки, що дають підозріння захорування на одну зі слідуючих хоріб:

1. книгосуш, 2. пошесть легенна худоби, 3. прищиця, 4. пошесна шелестячка, 5. карбункул або вуглик (пошесть селезінна), 6. пошесть дичини і худоби, 7. туберкульоз (перлиця, сухоти), 8. носатина коней (сап), 9. віспа овець, 10. пошесть стаднича у коней, 11. міхурцевий половий осип коней і худоби, 12. пархи однокопитних і овець, 13. стеклина (бішеність, скаженица), 14. чума і пошесть безрог, 15. червінка безрог (рожа карбункулова), 16. холєра дробу і чума курей, 17. інфлюенція коней і 18. заразлива недокровність коней.

Власник тратить право до відшкодування, запомоги чи нагороди, коли з розмислу чи недбальства не сповнить наложених обовязків, що приписує закон, а крім цього може ще й уряд наложити кару за нехтування закона. Отже бачимо, що успіх поборювання заразливих хоріб залежить в рівній части так від адміністраційних властей, як рівнож від свідомости господарів і цілого суспільства.

Закон предбачує для пошкодованих власників звірят, які, розуміється, поступили після приписів: 1. **відшкодування,** 2. **запомоги,** і 3. **нагороди.**

Відшкодування належиться за звірята забиті на приказ державних властей при виконуванню відносного розпорядку, або за штуки, які впали внаслідок щеплення чи інших забігів передбачених цим розпорядком.

Запомога належиться за звірята, у котрих урядово ствердиться, що згинули на книгосуш, пошесть легенну, явні сухоти, пошесть ротно-ратичну вел. рогатої худоби вище трьох місяців, носатину, пошесть стадничу у коней, стеклину однокопитних, рогатої худоби, свиней, овець і кіз, чуму і пошесть безрог, але за виїмком невідлучених поросят, оскільки смерть наступить по зголошенню. Дальше належиться запомога за звірята однокопитні, рогату худобу, вівці і кози, у яких по смерти сконстатується урядово карбункул, шелестницю і заразу дичини і рогатої худоби.

Нагороду може признати Міністр. Рільництва тим господарям, які стислим придержуванням розпорядку причинилися до скорого здушення зарази.

Відшкодування виносить: 1. **повну оціночну вартість:**

а) за звірята, з виїмком риб, забиті на зарядження влади, а при секції оказалося, що є вільні від зарази;

б) за звірята забиті внаслідок книгосушу і прищиці;

в) за звірята, які впали внаслідок щеплення та інших забігів на зарядження влади.

2. **4/5 оціночної вартости** за звірята забиті на зарядження влади, у котрих при секції ствердиться пошесть легенну, явні сухоти і пошесть стадничу коней.

3. **3/4 оціночної вартости** за звірята забиті на приказ влади, а при секції окажеться у них носатина, стеклина, чума, а також пошесть безрог, холєра дробу і чума курей.

Запомога виносить 3/4 оціночної вартости за звірята, які згинули на книгосуш, пошесть легенну, явні сухоти, прищицю, носатину, пошесть стадничу коней, стеклину, чуму і пошесть безрог, карбункул, шелестницю та заразу дичини і рогатої худоби, розуміється, по урядовім ствердженню одної зі згаданих вище хоріб.

ПІД УВАГУ ПЕРЕДПЛАТНИКАМ!

Про кожну зміну адреси треба негайно повідомити Адміністрацію часопису. При поданню нової адреси, треба все подати і стару адресу.

ЛИСТИ ГОСПОДАРІВ-ПРАКТИКІВ.

Під редакцією В. Доманицького, доцента Укр. Господ. Академії в Подєбрадах.

ЛИСТ Ч. 5.
Госп. Вережак Федь
Городенка — Котиківка,
Галичина.

Господарка поплатна може бути лише при артільному (на спілку) способу господарювання!

Пишу Вам свої думки, свою мрію про те, в який би спосіб перебудувати нашу господарку, щоби можна витягнути з неї як **найбільше зиску.** Передовсім зверну увагу, що **без господарської освіти і те не піде, що я хочу тут подати.**

В отаку тяжку для господарки крізу чотирьох молодих людей, читаючи „Сіл. Господр“ і інші господарські часописи, як рівнож книжки з власної бібліотеки господарської, де є й книжки заграничні, дійшли до висновку, що господарка, яка у нас ведеться, пересічно не дає жадної користи і поважно задумались над тим. По довгій нараді рішили **заложити господарську спілку** (щось в роді акційної). Тому, що поля їх були порозкидувані в ріжних сторонах і далеко від села (бо аж 7 і пів кільом.), рішили вони **поле виміняти в один кусок.** Вибрали місце, де-б найлучше заложити отаку спільну господарку (артільну ферму — Ред.) і зробили, що задумали. Їхня земля — всіх чотирьох разом по виміні, була в однім куску, котрий мав 75 моргів поля. Крім того попри їхне поле текла невеличка річка, котра давала змогу залежити **коропові стави** на просторі 5 га. Засадили 10 моргів саду карлового, відповідно достосованого до вимог ринку. Заложено **фарму курей.** Рівнож заведено **раціональну годівлю вел. рогатої худоби та свиней.**

До заложення спілки мали разом 13 корів і то заледви вистарчало на них паші — тепер мають **30 корів і паші на них вистарчає, бо відповідно** використовують поле. До того ще **зменшилося число коней,** котрих **раніше мали разом 11, а нині — лише чотири, бо забудування (двір) — на полі,** і возовиці тепер мало. Друге, — завдяки спільному господарюванню **зменшилися видатки на мертвий ремонент (інвентар).** Раніше кожний мав свою кератову молотілку і інший ремонент, а нині мають одну **моторову молотілку, одну жниварку** (раніше не могли мати, бо поле було порозкидуване в вузьких загонах — „вузько-смужжя“), **одну комбіновану сіялку,** тощо.

Метод у господарстві заведено **купецький,** себ-то **швидкий оборот капіталу** в ньому і найбільше **поплатні культури** (рослини), як от **городина, садовина, суниці,** тощо. Стараються, щоби продукт дати як **найліпшої якости,** а рівнож **перероблений** (замість продавати збіжжя зерном — продають мукою, тощо). Тому, що до цього часу продукти свої продавали посередникам, які на

тому заробляли, постановили заложити **свій склеп у центрі,** щоби весь продукт був по-можности безпосередньо проданий консументові, — і щоби в той спосіб задержати в своїх руках той гріш, яких мали забрати посередники. Що-тижня — в суботу у вечері **збірались спільно для обговорення господарських справ. Керовництво господаркою і рахунковість передали одному з них.** Завданням його (цього „адміністратора" — Ред.) є знаходити найліпші способи використання господарства за допомогою доцільного рахівництва в ньому.

Отже, на мою думку, щодо перебудови нашої господарки, такий спосіб був би найліпший.

Бо, щоби осягнути повний зиск із господарки, не вистарчає лише збільшити його продуктивність або видайність, але треба старатися, щоби при найвижчій продуктивности був найменший вклад. А це можна досягти лише в такий спосіб (артільно, на спілку, — Ред.) веденим господарством.

Ще треба згадати, що такі господарства найлучші, якщо вони є **не більші, як 150 моргів.** Бо як — більше, то потрібує більше кваліфікованих людей (фахівців — Ред.) і тяжче повне використання такого господарства.

Ще раз звертаю увагу, що це можливе лише тоді, коли спільники мають **достаточну господарську освіту** і зуміють оперувати належито **цифрами (рахунками),** протиставляючи собі їх на довід: чи господарка осягає **найвищу рентовність** (прибутковість, поплатність, — Ред.).

Хто-б мав сумніви щодо такої господарки, або якісь заміти, то **прошу висловитись в часопису „С. Г.", а ми (себ-то „спільники" — Ред.) будемо старатися поможности розвіяти їх (сумніви і заміти).**

ВІД РЕДАКЦІЇ.

Редакція має свій погляд на таке добровільно-спільчанське, артільне господарювання, як його вище змалював госп. Ф. Вережак, але Редакція хтіла-б, **щоби спочатку в цій справі забрали голос самі господарі-практики,** — дописувачі і читачі цього відділу і **написали нам до часопису свої думки, сумніви, заміти,** — свою критику на проєкт чи, як сам госп. Ф. Вережак каже, „мрію" чотирьох молодих людей. Відтак і Редакція забере слово в цій справі і висловить свою думку.

Листи по цьому питанню просимо надсилати **не пізніше, як до першого квітня.**

Не ховайтеся зі своїми думками! Пишіть сміливо.

В С Я Ч И Н А.

Д-р. Софія Парфанович.

Що таке алькоголь і чому ми мусимо з ним боротися?

Алькоголь — слово чуже та не всім відоме. Зате добре відомі напитки, в яких його находимо, а саме: горілка, пиво, вино, мід. Також мало хто знає чим алькоголь шкідливий та чому ми мусимо перестати його уживати?

Гляньмо на підхмелену людину. Твереза людина є розсудна, чесна, обережна та всім прихильна, а як випе, стає нетерпелива, неуступчива, задиркувата, скора до лайки і бійки. Інша стає сумна, забуває турботи справжнього життя, свою працю і обовязок, плаче, цілує й обіймає когонебудь стрічного, в надмірі щирости віддає свій останній гріш та угощає товариство, щоб небавом покінчити забаву бійкою.

Кажуть люде: горілка помагає забувати журбу, вона є розрадою сумних. Правда: горілка ослаблює память людини і вона на хвилю забуває турботи. Ось приклад: хтось має платити довг. Це його гризе. От він йде забути журбу та замість складати гріш до гроша на довг — він йде його разом із журбою втопити в чарці.

І щож це за рада на лихо? Не тільки не поможе йому хвилеве похмілля, але ще й пошкодить: він послідній гріш занесе шинкареві, а далі йде за чаркою поле і хата, от

тоді кидай село та йди з торбами. Нема розради в чарці! В ній тільки зло та руїна і розсудлива людина буде берегтися її як вогню.

Дехто каже: я тяжко працюю і тому мушу випити. Чи справді горілка є помічницею робочої людини? Над цим питанням застановлялися учені та приглядалися праці людини тверезої та підхмеленої. І що бачили? Тверезa людина працює точно і справно. Кожний її рух є доцільний та обдуманий. Праця її є видайна. Колиж вона втомиться — малий відпочинок повертає їй свіжі сили та охоту до праці. Якже працює людина по чарці — двох? Вона робить ряд непотрібних рухів, занадто розмахується та зуживає багато сили. Її праця є менше варта і вона робить багато похибок. Наприклад: складачі черенок у друкарні працювали часть дня без горілки. Вони зробили своєчасно свою денну працю. Колиж їм дали горілки, вони мусіли працювати довше, як звичайно і наробили багато похибок. Праця їх була менше вартісна, менше видайна. Отже не помагає нам працювати горілка, тільки нас затуманює.

Кажуть, що горілка розгріває. Дійсно, коли ми випємо, нам стає тепліше — то правда. Але що діється в нашому тілі? В шкірі є нервні судинки (жилки, в котрих кружить кров), під впливом алькоголю вони розширюються і більше крови допливає до шкіри, а тому стає тепліше. Алеж ця кров віддає своє тепло холодному воздуху і остуджується. Так людина тратить багато тепла, остуджена кров вертає до середини тіла і людина простуджується.

Як бачимо, що з горілки нема ніякої користи. Вона не тішить, тільки задурює; вона не пособляє праці, тільки перешкоджає; вона не огріває тіла, тільки остуджує. А шкоди спричинює величезні!

Якіж це шкоди?

В першу чергу викликує хороби. Пияки терплять катари (нежити) горла, шлунка і кишок. Вони не мають апетиту до їжі, зате радо пють. Вони кашляють та скоро простуджуються; найважніші орґани їхнього тіла — печінка, нирки і серце, хворіють та зле працюють. З часом пияки дістають воду в череві (через хоробу печінки), опухи, корчі (через хоробу нирок), задуху та биття серця, болі голови та часто омлівають. Будь-яка хороба, котру здорова людина легко переходить, у пияка підкошує життя. Піднесення тягару, нагле схвильовання кінчається в них часто наглою смертю. Дуже часто кінчають своє життя умовою хоробою, котра веде їх до божевілля.

Алькоголь не тільки шкодить самому пиякові, але він руйнує добро і маєток родини. Крім того алькоголь руйнує здоровля дітей, внуків та мститься аж до четвертого покоління. Бо в пияків родиться менше дітей; часто просто родяться мертві або недоношені. Колиж вони остають при життю, тоді є слабовиті та каліки. Багато з них вмирає або в першому році життя або пізніше від всяких заразливих хоріб, — сухіт, шкрофулів та кривухи. Інші остають все життя ідіотами та кретинами, себто вони не даються нічого навчити. Деколи навіть й мови людської не вміють. Вони можуть мати воду в голові або маленьку птичу нерозвинену голову. Терплять на падачку (епілепсію), танець св. Віта, є нервові та неспосібні до життя. Все це вони одідичили по батьках, які були пияками. Ці прикмети переходять із роду в рід, через що винищуються цілі родини й народи, народи зводяться та вимирають. Так вимерли американські індіяне та вимирають африканські мурини, які разом із приходом европейців дістали горілку та кинулися її пити.

Коли і ми будемо пити, як пили дотепер, чекає нас нужда, неволя, нещастя, хороби та вимремо, як усі ті дикі народи, і тільки розказуватимуть колись про нас.

(Далі буде).

Збори „Спілки Українських Аґрономів“.

Наша редакція дістала до поміщення таку записку:

Дня 10. лютого ц. р. відбулися у Львові Збори „Спілки Українських Аґрономів“ при численній участи запрошених членів з кругів найвизначніших хліборобів, священства та представників централь наших економічних установ. — По звідомленню упра-

ви з дотеперішної діяльности кооперативи розвинулася жива дискусія в напрямку орґанізації збуту землеплодів. Розвязку цеї важної справи Збори передбачили в орґанізації хліборобів-продуцентів, які згуртовані у своїй власній кооперативній установі подбали би про піднесення якости продуктів та їх належну підготовку для продажі і експорту. Підставою для орґанізації продукції і збуту приняли Збори „Спілку Українських Аґрономів“, якої статут змінено в напрямку, що відповідає її завданням, а також принято зміну назви кооперативи на „Спілка Українських Хліборобів“. Надзірну Раду „Спілки Українських Хліборобів“ Збори вибрали в такому складі:

Голова Н. Ради: Мирон Луцький, властитель дібр, в Янчині.

Містоголова: о. Т. Горникевич, парох у Сихові.

Секретар: Д-р інж. М. Холевчук, директор „Сільського Господаря“.

Члени: Микола Малицький, властитель дібр, Шляхтинці; інж. Микола Творидло, директор „Центросоюзу“; Андрій Терпиляк, властитель садівничо-огородничого заведення в Залукві.

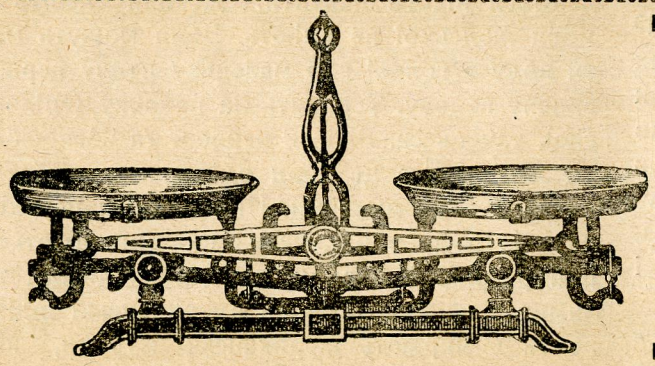
Контрольна Комісія: о. сов. Василь Томович, представник Митрополичого Ординаріяту; Іван Филипович, директор РСУК.

Як видно з дібраного складу вибраної Надзірної Ради маємо повну надію, що ця важна зовсім дотепер нерушана ділянка нашого господарського життя, а саме: **орґанізація продукції для збуту землеплодів** стане дійсностію. В інтересі кожного свідомого хлібороба-продуцента є вступити в члени нової орґанізації та дати їй змогу осягнути намічену мету. — Уділ 50.— зол., вписове 5.зол.

Тож вступайте в ряди кооперативної орґанізації „СПІЛКА УКРАЇНСЬКИХ ХЛІБОРОБІВ“, ЛЬВІВ, СОБІСЬКОГО 28.

ОДИНОКА УКРАЇНСЬКА ЛІЯРНЯ ДЗВОНІВ
Михайла Брилинського у Львові

міститься при вул. Замарстинівській ч. 41., а не ч. 43, як це помилково подано в ч 1. нашого часопису.

Свій до свого!

Направляє і приготовляє до цехування всякого рода ваги одинока укр. фірма

А Н Т І Н П И Щ У К

Львів, вул. Бляхарська ч. 1.

Для Кооператив опуст.

КАФЛЯРСЬКИЙ МАЙСТЕР

МИХАЙЛО ГАЛІБЕЙ

ЛЬВІВ, ВУЛ. ПЕТРА СКАРГИ Ч. 5.

Склад кафлевих печей і кухон. Виконує всякі роботи, які входять в обсяг кафлярства.

РОБІТНЯ МОТУЗЗЯ

Ф. ЗАЛУЦЬКОГО

У ЛЬВОВІ, вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 97

виробляє всіляке мотузя для рільничих потреб, технічних та інших. Має на складі готові мотузи та приймає сировець, як коноплі та клоччя до перерібки по дуже дешевих цінах.

Робота першорядна! **Не забудьте адреси!**

ДОДАТОК ДО ЧАСОПИСУ „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР".

Рік І. Львів, дня 1. березня 1931 р. Ч. 5

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ

ОРГАН „ЦЕНТРОСОЮЗУ", СОЮЗУ КООПЕРАТИВНИХ СОЮЗІВ.

ВИХОДИТЬ КОЖНОГО 1-го і 15-го В МІСЯЦІ.

Редагує: Редакційна Колегія „Центросоюзу". Львів, вул. Зіморовича ч. 22.

Адміністрація: „Сільський Господар". Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

Передплата і оголошення: разом із часописом „Сільський Господар".

Іван Мартюк.

Господарська криза, а наші завдання.

Напруження господарської кризи чимраз то зростає і доходить до того, що і наша кооперація чимраз більше корчиться. Песимізм вкрадається і в наші ряди і кругом безпорадність і безпомічність. Наші обєднані члени очікують якоїсь милостині чи ласки від своїх сільських кооператив, а ті знову від повітових осередків, а повітові осередки домагаються на всяку чорну годину і невихідні моменти від своїх централь, нових кредитів та відложення речинців сплат старих довгів на дальший протяг часу та навіть відчислення відсотків старих і нових. Кожну нову думку, чи ініціятиву своєї централі зустрічає наш кооперативний світ питанням, **чи Централя дасть гроші і скільки.** Колиж навіть Централя є в змозі допомогти деяким кредитом, то тоді на долах не стає в багатьох кооперативних районах відваги переводити думки в життя. Ми попали в якесь блудне коло, а треба з нього як найскоріше видістатися, бо блукання в ньому приносить що дня нові удари і що дня постепенно і вперто вириває нам ґрунт з під ніг.

Говориться загально про конечність обнижки цін на фабрикати і наші кооператори ждуть, щоби те подешевіння, ця якась невидима „благодать" якнайскоріше наступила. Не думаю тут доказувати, що такі очікування покищо хоч і не є безнадійними, то до здійснення їх ще доволі далеко. Щоденно читаємо про повстання нових змов, нових картелів для рятування промислу і торговлі. А відома річ, що кожний новий картель це економічний удар у груди селянина як доставця сирівця та робітника як споживача. Можна сподіватися зменшення фабричної продукції, а з тим збільшення безробіття по містах, а з тим поглиблення господарської кризи на селі, яка вже його обхопила ізза обезцінення хліборобських продуктів. Колиб навіть яким чудом настало зниження цін фабричних продуктів, то ціни хліборобських продуктів можуть обнизитися ще більше. Але до часу обнижки цін фабричних, село буде вже так виснажене триваючсю кризою, що і дешевих товарів не буде защо купити.

Отже не можна нам із опущеними руками ждати і ждати. Ми повинні видобути з себе найбільше сили та енергії для вишукання способів припливу до села якнайбільше оборотових фондів, а зменшення до мінімальних границь видатків. Нам слід раз поважно застановитися над нашою кооперативною торговельною політикою та її в дуже багатьох випадках змінити. Треба зрозуміти нашій кооперації, **що риж** у хлібороба це **зайвий люксус,** що сором для хлібороба купувати смалець, чи солонину спроваджену з чужини; належить знати, що при обезціненню безрог чи олійного насіння гріх. І тут мають піти повною ходою крупарки для перероблення круп, не лише для власного вживання, але **і пробоєм піти проти ижу** на мі-

ських ринках. Мають піти олійні для перерібки сімя, диньок, чи соняшникових зерен на олій для людей а макухи для молочної худоби. І новий у нас продукт соя зужиткувати на прокормлення себе і худоби. Чим дешевші ціни на хліборобські продукти, тим більше треба продукувати для заспокоєння в першу чергу власних потреб, а перерібкою рослинних продуктів в молоко, мясо, товщ та яйця, збільшеними подажами видержувати упадок цін і збирати у себе хоч-би і найменший гріш.

Господарська кріза побільшує зовсім оправдано і торговельні посередництва, бо в першій мірі велика частина безробітних міста хапається за торгівлю та посередництво між містом та селом. І нині бачимо вже, що по селах уганяється безліч посередників, агентів, одні з товарами для села як полотно, матерії, коси, серпи, чи інші господарські знаряди, а другі скуповують сільські продукти головно сир, масло, молоко та яйця, щоби відтак за годину чи дві продати вже з баришем у місті. Тут належить кооперації проявити свою чуйність та прийти з поміччю своїм членам. Через зорганізований скуп і вивіз ми безумовно багато вирятуємо для села тих матеріяльних цінностей, які опиняються в руках посередників. Через скуп у першу чергу яєць ми викличемо конкуренцію у приватних скупщиків-експортерів, і коли може торговельні трансакції наших кооператив не будуть у зисках дуже високі, то натомість посередно і при низьких цінах врятуємо багато гроша для селянина. Тим же дамо більший приплив готівки до села, а кожний гріш врятований в час так великої кризи становить велику економічну вартість. Рятуючи в той спосіб село, дамо йому можність дальшої продукції, набуття чи то погноїв, чи добірного насіння, чи господарських знарядів і тим самим не допустимо до упадку всяких торговельних оборотів наших кооператив. В цей спосіб, якщо кризи не повалимо, то все таки дуже багато її злагіднимо.

Іван Мартюк.

Господарська кріза — а знижка цін.

В останніх часах багато пишеться навіть і в нашій кооперативній пресі про знижку цін і витворюється опінія, що катастрофальна нинішня кріза мусить скінчитися знижкою цін на всі фабричні товарі.

Хочемо в тій справі забрати голос і коротко о скільки місце позволить поінформувати наших кооператорів і читачів, як у дійсности стоїть справа з обнижкою цін. Маємо вже випадки, що адміністраційні чинники, які не є і не можуть бути в курсі торговельних справ і не обзнакомлені з так дуже скомплікованою машиною, якими є торговля і промисл, домагаються від наших кооперативних центральних установ обнижити ціни по наших кооперативах.

Пригляньмося, чи обнижка цін, хоч серед такої скрути конечна, є зараз до переведення можлива. Що складається на обтяження товарів та на їхню торговельну кон'юнктуру? Перше кошта продукції — кошта торговельної адміністрації, чинитьби на користь держави (податки, мита) та суспільні тягарі (обезпечення на час хвороби, безробіття, старість та від випадків), а друге подача та попит даного товару на ринку. Коли приглянемося першим чинникам, які мають вплив на ціни, то побачимо, що ні один видаток по сьогодняшний день не зменшився. Спроби переведення обнижки платень робітників не мають майже нігде виглядів на переведення.

Залізничі тарифи, споживчі оплати та ввозові мита не обнижуються, а що більше час-до-часу підвищуються. Тіснота льокалів—мешкань не дозволяє на обниження чиншів. Податки не тільки, що не зменшені, але коштами екзикуцій, карних відсотків, судових скарг, протестів векслів і з дня на день ростуть, а вкінці кредит із дня на день вужча, а тимсамим зростають проценти. (Переговори в справі польської позички в Франції ведуться на базі 10% стопи річно).

Суспільно-соціяльні обезпечення, якби не було, витискають дуже багато і так скупих оборотових фондів торговлі та промислу. Бачимо, що в коштах продукції і торговлі ніяких полекшень не слідно. Справді

бачимо, що подешевів сирівець, але то лише краєвого походження, а натомість сирівці заграничні в першій мірі бавовна мають в останніх днях досить звижкову тенденцію. Але сам сирівець не все має велике значіння при фабричних цінах — тим більше, що його подорожує торговельне посередництво, а в калькуляції цін грає нераз малу ролю. Практика показує, що головно говориться про знижку цін тих товарів, які своєю сезоновістю і так мусять подешевіти. Тут маємо на думці нафту та вуголь.

Другий чинник, який впливає на ціни, це подача і попит. Фактом є, що попит через скруту та безробіття сильно зменшується. Але зате і подачу стараються промислові круги зменшити через скартелізування цілої продукції, а навіть торговлі. Головним завданням і метою кожного картелю є зменшувати продукцію, а через те і подачу — що за собою тягне безробіття і побільшення фінансової скрути. І якраз тепер при помочі навіть держави повстають нові картелі, як гриби по дощі, як виплив господарської кризи не тільки в Польщі, але і в цілому світі.

В останніх днях повстали такі нові картелі: **картель бавовняної пряжі, картель ваннярок, конвенція пірря і пуху, союз текстильних промисловців, картель поцинкованої бляхи, нова вуглева конвенція.** Підготовляються картелі дроту і цвяхів, фабрик обуви та торговців товщами для промислових цілей. Що значить картель, нехай послужить як примір, цементовий картель (Центроцемент) в Варшаві. Ціни на цемент до повстання картелю виносили 5.50—6.50 зл. за м. сотнар, а сьогодня виносять 9.50 до 12 зл. Крім великого застою в будівельнім промислі, картель ніяк на уступки не йде. Таксамо мається зі всіми картелями.

Бачимо, що вигляди для нашої хліборобської країни зовсім не рожеві, **над чим належить нашій сільській кооперації добре застановитися.**

О Б І Ж Н И К.

до усіх членів „Центросоюза".

Числячися зі знижкою сільсько-господарських продуктів і ідучи на зустріч бажанню, щоби кооперативний промисл став реґулятором цін у ділянці виробництва, повідомляємо усіх наших Членів, що з днем 15. II. обнижуємо по раз другий ціни виробів нашої фабрики мила.

Крім цього повідомляємо, що на днях розішлемо мило до прання другий сорт для пробної продажі. Це мило є також дуже доброї якости, перфумоване і якістю не уступає найліпшим виробам інших фабрик. Це мило буде о 10 зл. дешевше, як мило І. сорта.

Кредит на усі вироби фабрики мила є 45 днів, а премії оборотові як в послідному нашому обіжнику.

„Центросоюз" має повну надію, що по удосконаленню своїх виробів і по обниженню цін, а підвижці оборотових премій, кооперативна організація **викине зовсім вироби інших фабрик,** а впровадить масово і виключно **мило „Центросоюза".**

Рівночасно подаємо до відома виказ оборотових премій:

за 1930 рік:	Пібрав:	Премія:
1. Збараж	21.882 кґ.	9 скринь
2. Стрий	20.764 кґ.	9 „
3. Нар. Торг. Льв.	20.351 кґ.	9 „
4. Копичинці	15.318 кґ.	9 „
5. Борщів	15.166 кґ.	9 „
6. Тернопіль	13.702 кґ.	8 „
7. Коломия	13.464 кґ.	8 „
8. Розд. Ц. С.	13.316 кґ.	8 „
9. Калуш	13.088 кґ.	8 „
10. Станиславів	12.540 кґ.	8 „
11. Рогатин	12.380 кґ.	8 „
12. Сокаль	12.256 кґ.	8 „
13. Теребовля	12.136 кґ.	8 „
14. Чортків	10.832 кґ.	8 „
15. Зборів	8.834 кґ.	3 „
16. Тлусте	7.498 кґ.	3 „
17. Золочів	7.222 кґ.	3 „
18. Самбір	7.078 кґ.	3 „
19. Скалат	6.964 кґ.	3 „
20. Бучач	6.696 кґ.	3 „
21. Броди	6.640 кґ.	3 „
22. Щирець	6.502 кґ.	3 „
23. Городенка	5.594 кґ.	3 „
24. Ярослав	5.544 кґ.	3 „
25. Дрогобич	5.520 кґ.	3 „
26. Заболотів	5.440 кґ.	3 „
27. Жовква	5.128 кґ.	3 „
28. Перемишль	5.120 кґ.	3 „
29. Підгайці	5.064 кґ.	3 „
30. Радехів	4.410 кґ.	1 „
31. Бібрка	4.202 кґ.	1 „
32. Бережани	3.752 кґ.	1 „
33. Устріки	3.004 кґ.	1 „
34. Ковель	3.002 кґ.	1 „

Львів. дня 17. II. 1931. **„Центросоюз".**

Весняний сезон 1930|31.

ЦІННИК ШТУЧНИХ ПОГНОЇВ III. і VI.

ТОМАСИНА.

Ціни без зобовязання в ціловаґонових посилках 15-тонових.

Німецька томасина 14—20% цитратово розпускальна. Ціни разом із міхами по 100 кґ. брутто/нетто 1 кґ. % в лютім і березні за готівку коштує:

1. **Франко ваґон нім.-польська границя** зл. 0.85
так що 100 кґ. 16% томасини коштує зл. 13.60
100 кґ. 18% томасини коштує зл. 15.30
2. **Франко ваґон Ґдиня:** зл. 0.76
так що 100 кґ. 16% томасини коштує зл. 12.00
100 кґ. 18% томасини коштує зл. 13.50

Висилкові дисопзиції маємо отримати найпізніше 12. того місяця, в якім по бажанню відборців має наступити висилка товару.

Платність: Готівкою при замовленню або погноїв) на 6 місяців із правом прольонґати до 1. листопада 1931 р. з дочисленням відсотків 9% в річнім розрахунку від дня висилки товару.

На покриття томасини треба прислати рімеси при замовленнях:

1. **Франко ваґон нім.-поль. границя** на 15 тон 16% томасини зл. 2.200, а на 15 тон 18% томасини зл. 2.450.

2. **Франко ваґон Ґдиня** на 15 тон 16% томасини зл. 1.900, а на 15 тон 18% томасини зл. 2.150.

В повищих заокруглених сумах міститься вже належитість за відсотки. Кошти стемплерімесами (як на вступі цінника I. потасових вої оплати, цлової маніпуляції та підставлення ваґону (зл. 3.00) покриває відборець. Фрахт при замовленні 10-тонового ваґону виносить понад 150 зл. більше, чим при 15-тон. ваґоні.

ЧЕСЬКА ТОМАСИНА.

Ціни без зобовязання в ціловаґонових 15. тонових посилках.

Томасина марки „Звізда“ 13—17% з ґарантією 80% розпускальности в 2% цитрат. кислині.

1 кґ. % люзом франко ваґон Свінов Вітковіце кошту за готівку зл. 0.685
так, що 100 кґ. прим. 14% томасини коштує зл. 9.59
з дочисленням за міх зл. 1.20
разом зл. 10.79

Платність: готівкою з 2% касовим сконтом при замовленню або рімесами (як на вступі наших „Загальних умов продажі“ з 18. X. 1930.), на 6 місячний кредит з дочисленням відсотків 12% в річнім розрахунку від дня висилки товару.

Покриття:

На 15 тон томасини 14% треба прислати рімес (як вище) зл. 1.800.—

На 15 тон томасини 16% треба прислати рімес (як вище) зл. 2.050.—

В повищих заокруглених сумах міститься вже належитість за відсотки і міхи.

Кошти стемплевої оплати, цлової маніп. та підставлення ваґону покриває відборець.

Фрахт при замовленню 10 тонового ваґону виносить понад 150 зл. більше, чим при 15. тоновім ваґоні.

„Центросоюз“.

З „Центросоюзу“.

Ситуація на яєчних ринках від 15—21 лютого 1931.

НІМЕЧЧИНА. Берлін: 79—80 н. м. за скриню граница Польщі. **Гамбурґ:** 115 н. м. за скриню льоко Гамбурґ. Заінтересування живіше, консумція збільшується. Заповіджені транспорти з совітів настроюють ринок неґативно.

АВСТРІЯ. Відень: 18.75—19 долярів за скриню льоко граница Польщі. Ціни мають дальше знижкову тенденцію.

ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА. Карльсбад: куплено галицькі яйця за 19.50 дол. скринька з заладованням слідуючого тижня. Спадок цін не виключений.

ФРАНЦІЯ. Париж: за яйця 51/54 плачено 500—510 фр. за 1.000 шт. На ринку було вже кілька ваґонів із Польщі.

АНҐЛІЯ. Льондон: 51/54, 8/9, 48/51, 8/6 шілінґів за дві копи. Куплено галицькі за 19 долярів льоко граница.

ВНУТРІШНИЙ РИНОК. Львів: Центросоюз платив 7 і 6.60 за копу. **Копичинці:** 15.75 за скринку. **Тернопіль:** плачено зл. 6.— за копу. Продукція збільшується, попит не великий. Тенденція слаба.

Нотованян цін збіжжя рільничих продуктів у Львові з дня 23. лютого 1931 р.

За 100 кґ. льоко і франко ваґон стація заладов. Підволочиська [200 klm. від Львова.] При курсі доляра 8·90

Пшениця однорідна 21·50 22·00, збірна 19·75—20·25. Жито 14·00—15·25. Ячмінь броварняний 17·50—18·00, млинарський 14·50 до 15·00. Овес 14·75—17·75. Кукурудза рум. 21—22. Гречка 28·00 - 29·00. Фасоля біла 28—30·00. Горох пільний 18·00—20·00. Горох 1/2 Вікторія 24·00—26·50. Конюшина червона не чищена 210·00—230·00. Люпин синій 21·00—22·00. Вика чорна 22·50—23·50. Вика шара 20·75—21·75. Мак синій 95·00—101·00.

----o----

Видає: Т-во „Сільський Господар“. За редакцію відповідає: Інж. Ев. Храпливий. Редагує: Колеґія.
З друкарні Видавничої Спілки „ДІЛО“ Львів, Ринок ч 10.

ДЛЯ ЧОГО САМЕ
ВЖИВАЄМО ТОМАСІВКУ
під ВЕСНЯНІ ЗАСІВИ, бо

ТОМАСІВКА є найтриваліше діючим і для того найдешевшим фосфоровим погноєм.

ТОМАСІВКА містить легко через рослини присвоюючу і негайно діючу фосфорову кислину.

ТОМАСІВКА містить рівнож 50% успішно діючого вапна, яке відквашує ріллю.

ТОМАСІВКА збільшає процентовість фосфорової кислини і вапна в паші, яке впливає на якість і видатність молока у корів.

ТОМАСІВКИ можна уживати як перед, так і по засівах, навіть поголовно, з повним успіхом.

ТОМАСІВКА є навіть на весну недостижимою в своїм діланню при конюшині, на луках і пасовиськах.

ТОМАСІВКА не дається виполокати з ріллі навіть через уливні дощі і протидіє вилягганню збіжжя.

BIURO ROLNE w Poznaniu
ul. Marynarska 5,

уділяє безплатно поучаючих брошур та вказівок, дотично належитого ужиття всяких погноїв.

OGRÓD Połonieckiego
WE LWOWIE, PONIŃSKIEGO 21

WYSTAWA I SPRZEDAŻ
DRZEW I KRZEWÓW OWOCOWYCH
PRODUKCJI PUŁAWSKIEJ

Cennik na żądanie! *Cennik na żądanie!*

ГОСПОДАРСЬКЕ І КВІТОВЕ НАСІННЯ
знане з якости, як рівнож
ГОРОДНИЧІ ЗНАРЯДИ
поручає фірма

E. FREEGE

ЛЬВІВ, ТРИБУНАЛЬСЬКА Ч. 3.
Телєфон 55-70

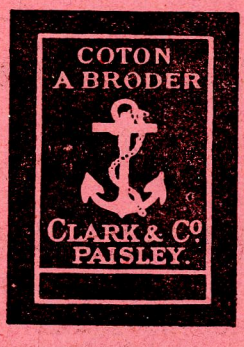
Цінники висилаємо на бажання.

Господарі!

Зверніть будь ласка увагу своїм жінкам, що заполоч до вишивання з шовковим полиском марки „Котвиця“ з фабрики „КЛЯРКА“ нічим не уступає якістю іншим виробам, а цінами є дешевша.

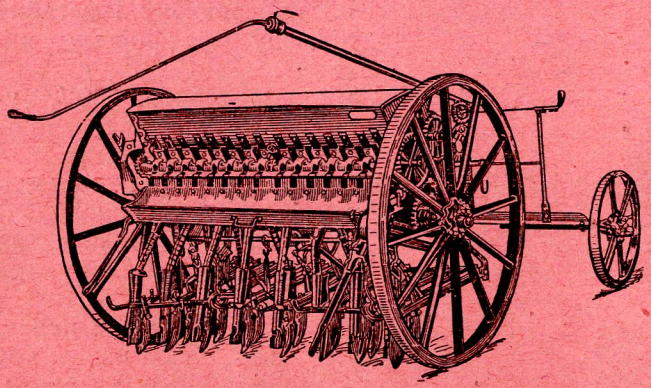
Тривкість у пранню гварантована, а своєю добротою дорівнює добре запровадженій і давно відомій чорній і червоній матовій заполочі

„КЛЯРКА“
з котвицею

Заполоч „КЛЯРКА“ можна набути у всіх сільських і мійських кооп.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

ДОБРИЙ СІВ

дає ґарантію обильних зборів, належить отже заздалегідь забезпечитися в певні в ужиттю і даючи найбільшу ощадність висівного зерна

СІВАЛКИ рядові до збіжжя

„ПОЛЬОНІЯ“

які поручає на догідних умовах сплати:

Г. ЦЕГЕЛЬСЬКИЙ

СПІЛКА АКЦІЙНА В ПОЗНАНЮ

ВЛАСНЕ БЮРО ПРОДАЖІ РІЛЬНИЧИХ МАШИН

у ЛЬВОВІ, вул. Льва Сапіги 34,

телєфон ч. 53-33.

Крім цього поручаємо до сейчасової достави: тарелеві борони. притискачі-вальці до підгрунтя „Cambella“, долотові поглублячі, кінні граблі, парові молотілки і моторові, льокомобілі, стерники до соломи, молотілки широкомолотні, штифтові і ціпові, керати, приставки, копачки до бараболь. **Катальоґи і оферти безплатно на жадання.**

ОВОЧЕВІ ЩЕПИ НАЙЛУЧШІ ВІДМІНИ, ПО найдешевших ЦІНАХ.

достарчить ваґоново і в роздріб фірма:

А. ТЕРПИЛЯК -- Залуква, п. Галич.

НАСІННЯ пашних БУРЯКІВ. Цінники і оферти на бажання висилається.

ДО ВІДОМА ВСІМ ДІРИҐЕНТАМ І ПРОВІДНИКАМ ХОРІВ!

Вже вийшов із друку ПЕРШИЙ ВИПУСК 10-ОХ НАРОДНІХ ПІСЕНЬ на мішаний хор із репертуару **українського Наддніпрянського Хору п. ДМИТРА КОТКА.** Набувати можна у всіх українських книгарнях або у видавця в ціні по 3·50 золотих.

Адреса видавця: Дмитро Котко, Львів, Сикстуська 39. а.

Цінник насіння

городовини, трав, щеп, яєць, расової птиці, кріликів, машин, погноїв, вишле кожному даром

СПІЛКА УКРАЇНСЬКИХ АҐРОНОМІВ

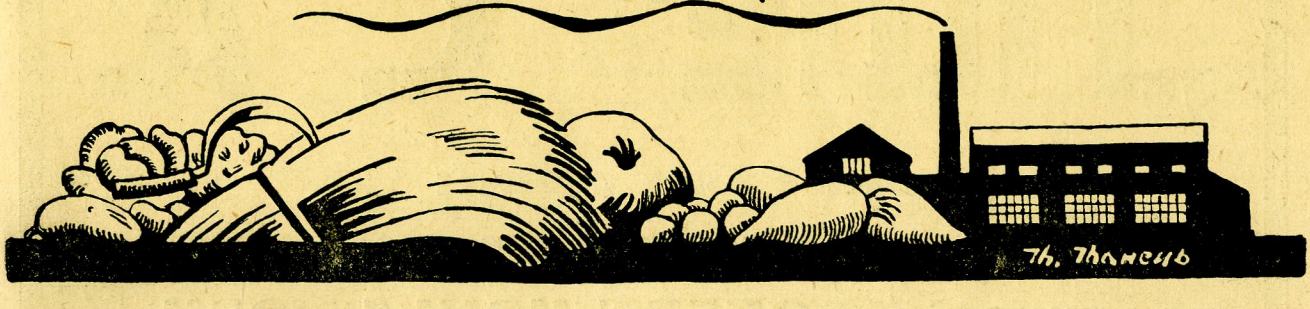
Львів, вул. Собєського ч. 28.

ВЕЛИКА НЕСПОДІВАНКА чекає наших цьогорічних Шан. відборців насіння, для яких призначили ми **200 цінних нагород.** — Ближчі інформації в ціннику. —:—:—:—:—:—:—:—:—

Biblioteka im Szewczenki, Gdańsk 24
21441
По конфіскаті цензора другий

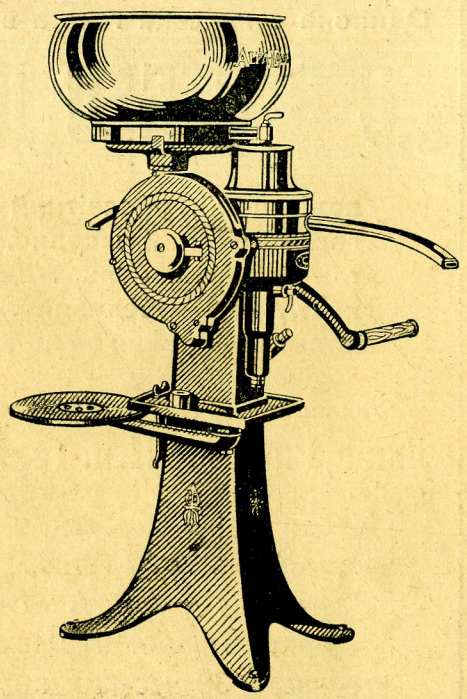
РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 15. БЕРЕЗНЯ 1931. ЧИСЛО 6.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

МОЛОЧАРСЬКИЙ ПРОМИСЕЛ
ОРГАНІЗУЄ РОЗБУДОВУЄ одинока на наших землях кооп. Молочарська Централя.

КРАЄВИЙ МОЛОЧАРСЬКИЙ СОЮЗ
„МАСЛОСОЮЗ" ЛЬВІВ, КОСЦЮШКА 1а.
Телефон 43-86.
Тел. МАСЛОСОЮЗ — ЛЬВІВ

Звертайтеся по всякі поради в справі основання молочарень, закуповуйте першорядні машини й прилади молочарські, збувайте весь свій набіл тільки через „МАСЛОСОЮЗ" та його відділи у більших містах у краю.

Власні склепи і відділи:

Львів, вул. Косцюшка 1а.
„ Ринок 10, ч. телєфону 5-44
„ вул. Сапіги 21
„ „ Зиблікевича 49
„ „ Жовківська 11
„ „ Городецька 48
„ „ Личаківська 34
„ „ Кентшинська 24.
Стрий „ Шевченка 5, тел. 26
Станиславів, вул. Собіського 28., тел. 275
Перемишль, Ринок 23, тел. 340
Самбір, вул. Косцюшка 11а., тел. 43
Коломия, вул. Шевченка 25
Дрогобич, вул. Стрийська 14, тел. 235
Тернопіль, вул. Міцкевича 41
Сокаль, Кольонія 30 (орг.)
Луцьк, вул. Ягайлонська 13.

Сезоново:
Яремче, Зелемянка, Трускавець, Ворохта.

Найдешевшим опалом

є все лише

найкращий вуголь

з копалень концерну

„ГІШЕ" С. А.

Замовлення приймає

„ЦЕНТРОСОЮЗ" у Львові і його поодинокі КООПЕРАТИВНІ СОЮЗИ.

НАСІННЯ

ВСІХ ГОСПОДАРСЬКИХ РОСЛИН І ЦВІТІВ випробоване на досвідних станціях як :

Конюшини-червоної і білої чищеної, за гарантією вільної від перстинця.

Буряків-пашних і городових: Мамути, Екендорфи жовті і червоні, цвиклові й інші.

Трав: люцерни правдиво французької, тимотки, райграсів, сераделі, еспарцету і других, кінського зуба, вики, люпину.

Всіх родів городовин і цвітів на вагу, як також паковане фірми світової слави **МАВТНЕР.**

ПОРУЧАЄ:

„НАРОДНА ТОРГОВЛЯ"

рік заложення 1883.

У всіх складах, а саме по містах: Львів, Станиславів (2 скл.), Перемишль, Тернопіль, Дрогобич, Коломия, Стрий, Снятин, Самбір (2 скл.), Рогатин, Броди, Сянік, Городенка, Борщів, Золочів, Збараж, Косів, Мостиська, Сокаль, Турка н/стр. і на Волині у Луцьку (2 склади).

ЧИТАЙТЕ! ЧИТАЙТЕ!

Одинока селянська газета в краю є

„СВОБОДА"

політичний, просвітний та господарський часопис, орган Укр. Національно-Демократичного Обєднання. Виходить щотижня на неділю.

Редакція і Адміністрація міститься:

Львів, Ринок 10 II. п. Тел. 29-26.

Передплата виносить у краю чвертьрічно 2·20 зол., річно 8·80 зол., — в Америці 2 доляри річно. В Чехословаччині 30 чеських корон.

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 15 БЕРЕЗНЯ 1931. ЧИСЛО 6.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ГОСПОДАРСЬКОГО Т-ВА „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ У ЛЬВОВІ

ВИХОДИТЬ 1. і 15. КОЖНОГО МІСЯЦЯ

ПЕРЕДПЛАТА: В краю: за чверть року . . 3·50 зол
за пів року . . . 7·— „
за цілий рік . . . 14·— „
За кордоном: Америка . . . 2·25 дол
В інших краях рівновартість 2. дол.
Поодиноке число коштує 65 сот.

ОГОЛОШЕННЯ: Ціла сторінка 1 раз . . . 200·— зол.
половина сторінки . . . 120·— „
чверть „ . . . 65·— „
одна восьма „ . . . 35·— „
За першу і четверту сторінку окладинки 50% дорожче.
За оголошення в тексті 30% дорожче.
Дрібні оголошення по 30 сот. за слово.

Передплату треба висилати на адресу: Т-во „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20, тел. 30-53, П. К. О. Варшава 147.053. — **Гроші з закордону просимо слати на наше конто в Земельному Банку Гіпотечному (Zemelnyj Bank Hipotecznyj)** у Львові, вул. Словацького 14, або грошевими листами на адресу Т-ва.

Інж. др. М. Холєвчук

БІБЛІОТЕКА НАУК. ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ

Цю допомогу мусить нести в село і наша хліборобська організація „Сільський Господар". Якаж це може бути допомога? „Сільський Господар" мусить всіми засобами боротися проти **байдужости населення.** Всі Кружки „С. Г." мусять розвинути як найширшу діяльність. Треба скликати як найчастіші сходини. На тих сходинах читати часописи, подавати приміри, як собі радять краще зорганізовані райони. Збирати матеріяли з місць, що подавали би правдивий стан положення сільського населення. Які тягарі поносить населення та з яких засобів і яким способом це діється. Те все треба реєструвати, але точно, щоби кожної хвилі можна доказати, а не говорити навдогад. Ці записки треба передавати Філії для опрацьовання і переслання Централі „Сільського Господаря", а ця опрацює надіслані матеріяли для ужитку Української Парляментарної Репрезентації в обороні інтересів хліборобського населення.

Досі ми чуємо і повторяємо, що є зле, та що йде чимраз до гіршого, але розміри того зла ми точно не знаємо. А те зло, є далеко більше, як ми собі його уявляємо. Тут конечний точний підрахунок розміру зла. Лише точні дані про розміри зла, зібрані з місць можуть дати основу для боротьби зі злом. Українська Парляментарна Репрезентація часто звертається про дані, якими можна би освітлити сільсько-господарське положення нашого краю та у нас таких даних мало, бо не дістаємо їх з місць. Нічого не поможе нам говорити загально, що є зле, бо це лунає по цілому світу і не робить сьогодня на нікого вражіння. Тут потрібна мова правдивих цифр і їх треба збирати на місцях. На основі цифрового представлення розмірів лиха, легше буде боротися за його злагіднення. Самими лише словами багато не вдіється, а положення села направду прізне.

Прямо конечним є відновити при Філіях „Сільського Господаря" канцелярії сільсько-господарської поради, які працювали при них у воєнній добі і стільки доброї помочі дали населенню.

Наша організація ніяк не може допустити до того, щоби населення опанувала байдужність. Деякі Філії узалежнюють своє існування від того, чи при Філії працює агроном, чи ні. Та це є помилка. Перед війною і в часі війни, ані одна Філія не мала агронома, а організаційна праця велася. Колиж прийшли до праці агрономи, весь тягар звалено на них і тепер, коли багато з них мусіло залишити фахову працю, виробилося переконання, що Рада Філії не в силі повести орган.-освідомлюючої праці та заступати інтереси хліборобського населення. Цю помилку треба як найскорше направити і повести інтенсивну працю, бо сільське населення цього дуже потребує і його не можна лишати під цю пору без опіки.

Централя „Сільського Господаря" зажадала звіту від Кружків і Філій за послідні 3 роки. Для полегшення праці вислала відповідні друки. Ці друки виповняється і повертається, але не використовують нагоди, щоби рівночасно подати як найдокладніше теперішнє положення села. Деякі друки повертаються з дописком „у нас Кружок недіяльний". Цього в теперішний час не може бути, коли ми є свідомі свойого завдання. Кружки і Філії „Сільського Господаря" мусять повести якнайширше освідомлюючу працю тими засобами, які зараз є їм приступні: спільні наради з кооперативними установами, сільсько-господарські анкети для ширшого загалу і т. п. Це все може вирвати населення з розпучливої байдужности і воно зеднається у спільній праці для поборення злиднів. Важка праця перед нами, але ми не можемо зупинятися в ній ані на хвилину.

Це одиноке, що ми ще маємо і чим ми селу багато можемо помогти. Це підтвердять люде з тих районів, де праця в Кружках і Філіях безупинно ведеться. Треба запросити до праці людей, які ще не занадто обтяжені громадською працею, а не накладати цих обовязків на тих людей, які і так перегружені іншими громадськими обовязками, що в нас дуже часто буває. **Лише як найширше поведена праця Кружків і Філій „Сільского Господаря" в тісному порозумінню з місцевими сільськими Кооперативами і Повітовими Союзами Кооператив може вирвати населення з цього шкідливого зневіря і байдужности та заставити його до спільної праці над поліпшенням долі села.**

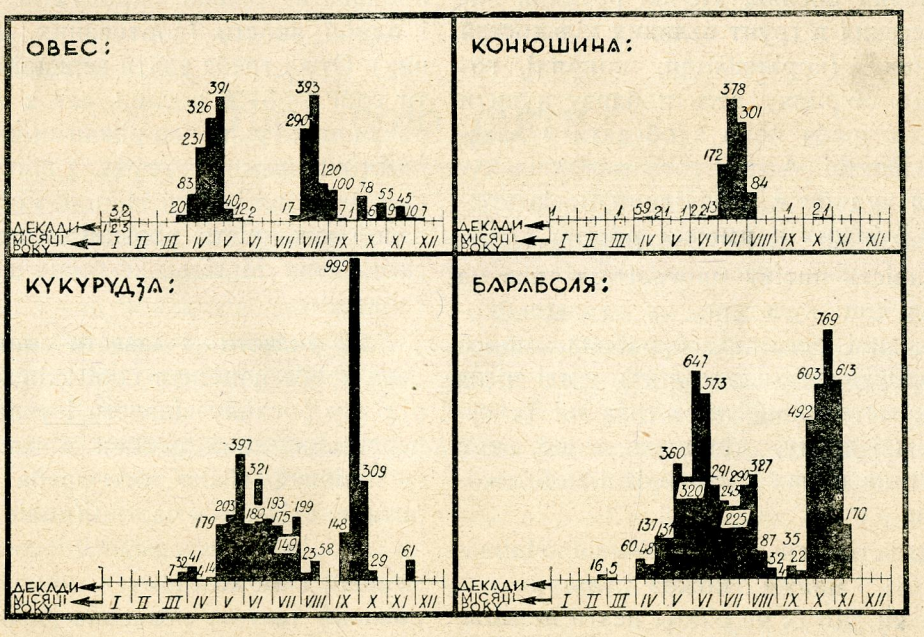
Хлібороби вчіться новітньої господарки! Читайте і передплачуйте одинокий український часопис „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР". Річна передплата 14 зол.

Управа ріллі та рослин

Віктор Доманицький,
доцент Української Госп. Академії.

Як впливає чергування с.-г. рослин на поплатність господарки?

Ризикованість одноманітної господарки. Коли господар усю свою орну землю чи більшу частину її відводить під одну якусь культуру чи під рослини однієї групи (наприклад під збіжжя, то при всяких нещастях (раптові чи сильні морози, посухи, град, хвороби, шкідники, раптовий спад цін на базарі) може наступити в господарстві велика скрута, бо тому нещастю підлягає ціла польова господарка чи більша її частина. Якщо-ж господар сіє декілька рослин і під кожну відводить лише 1/4—1/5—1/6 орної землі, то небезпека краху стає в 4—5—6 раз меншою, бо-ж інші рослини можуть тому нещастю й не підпасти. Що це так, — в цьому переконалися ті наші господарі, які минулого року посіяли багато жита та вівса.

Мал. 12. Витрачилося праці на окремі культури (с.-г. рослин) на площі в 40 га протягом року (годин праці) в штаті Ню-Йорк (Америка).

Нагромаджування праці при одноманітній господарці. Далі при плеканню лише однієї рослини на всій орній площі збігається вся праця в господарстві на певні тижні і дні в році, а знову в інші тижні господар і його родина сидять без праці. Наприклад, при плеканню збіжжя, праця збігається в час посіву, в жнива і в час молотьби; в інші доби року господар, що плекає лише збіжжя, має мало праці, або й зовсім її не має; при плеканню корінеплодів і бараболі найбільше праці потрібно весною в час сівби, потім у час просапування, проривання та підгортання аж до сінокосу і потім в осени — в час збору урожаю; в інші доби коло цих рослин праці нема; при плеканню конюшини найбільше праці — в час першого сінокосу — перед жнивами і в час другого сінокосу — по жнивах. Отже, як бачимо, найліпше використовувались би сили родини, колиб господар плекав на своїх полях усього потроху: і збіжжя, і буряків, і конюшини — тоді завжди була-б праця в господарстві, але ніколи-б вся вона не збігалась на один час (див. мал. 12).

Спеціялізація капіталу в одноманітній

господарці. Так само доводиться пристосовувати до рослин, що сіються на полях і госп. забудови та машини. При широкому плеканню кукурудзи, наприклад, потрібно поставити „коші“ на кукурудзяні кочани, при плеканню тютюну чи хмелю — треба мати сушарню на на них. Так само й молотарки на кукурудзу й на конюшину цілком не подібні до молотарок на збіжжя. Господар, який плекає лише одну рослину, мусить мати цих „спеціяльних“ забудов і машин дуже багато, а інших забудов і машин може й зовсім не мати. Якщо раптом виникне потреба переорґанізувати господарство — доведеться тоді ставити нові забудови, купувати нові машини і т. інш., себ-то потрібно буде вкладати багато нових капіталів. Оттут то сильно може допомогти набування і використовування машин та забудов кооперативним шляхом.

Необхідність розвитку скотарства і плекання кормових рослин. Де-які рослини вимагають внесення в ґрунт великих кількостей гною - обірнику (коріннеплоди, коноплі, городні). Якщо обірнику десь поблизу купити не можна, то треба його здобувати у власному господарстві. А для того потрібна худоба. А для худоби є необхідний посів кормових трав і інших кормових рослин.

Необхідність посіву многолітніх трав на полях. Знов інші культури, як от льон, коноплі, баштанні рослини, бараболя, просо найліпше родять на „пластовій*) землі після многолітніх метеликоцвітних трав чи їх сумішок врожаї льону, конопель, тощо, той мусить сіяти на полях і многолітні метеликоцвітні трави.

Необхідність використовування відпадків. Нарешті, майже кожна культура дає якісь відпадки, що їх на ринок везти не можна, з огляду на їх обсяжність та риночну малоцінність (солома, триня, полова, гичка, бадилля, то-що). А в господарстві ці відпадки, як корм або як угноєння, можуть бути дуже цінними. Але треба, щоб ці відпадки були як найліпше використанні і для цього часто потрібна присутність у господарстві певного роду с.-г. тварин. Наприклад, вівці знаменито використовують „переїди“, що залишаються після коней і худоби.

Неможливість повної спеціялізації сільської господарки. Тому то в сільському господарстві дуже трудно й небезпечно заводити такий лад, як це є на фабриках чи в майстернях, чи у ремісників, що один майстер виробляє один товар, а другий — іншого роду товар. Оттака „спеціялізація“ в сільському господарстві є трудна й небезпечна, бо така вже природа сільського господарства — занадто воно залежить від пори року і тих життьових процесів, які щороку відбуваються в природі.

Необхідність поміркованої спеціялізації сільського господарства. Але „спеціялізація“ приваблива тим, що господар міг би вже добре вивчити оті нечисленні культури свого „спеціялізованого“ господарства, — міг би продавати більше продуктів одного роду і однієї якости (сортованих, штандаризованих). Отже треба взяти середній шлях: вибрати собі 4—5—6 рослин, але з цілком ріжних рослинних ґруп, — з ріжними вимогами і ріжними впливами на ґрунт, а в той же час і таких, щоб плекання їх поплачувалося чи давало можливість розвинути поплатні галузі скотарства та сільсько-господарської промисловости.

Як укласти і завести нову сівозміну? Далі треба намітити собі скільки орної землі під яку рослину відвести і укласти собі плян чергування цих рослин в часі, або т. зв. „сівозміну“. Після того треба й поля розділити на стільки-ж частин (полів, „рук“), скільки є років у плодозміні, (часом полів у двічі менше), і на кожному з цих полів чергувати рослини так, як показано в плодозміні (завести „сівозміну“, себ-то чергування рослин в просторі).

Вибір культур (с.-г. рослин). Вибирати рослини звичайно треба так, щоб узгляднити вибрану „систему“ господарки, себ-то те, з яких власне галузь господарки хоче господар здобувати прибуток. При виборі рослини треба ясно уявляти собі для чого власне ми цю рослину сіємо: 1) чи для здобуття готівки, 2) чи для годівлі худоби, 3) чи для харчування родини. Часом наші господарі висівають у значній кількости ще т. зв. „асекураційні“ рослини, як от бараболя, ячмінь, куку-

*) „Пласт“ — так звуть у степах свіже відорану і перевернену дернину, с. т. скибу землі, обернену плугом при оранці цілини, випасу, луки або іншої „твердої“ землі. „Пластові“ рослини — ті, які найліпше вдаються на таких „твердих“ землях, напр.: льон, тверда пшениця, просо, кавуни, дині і тощо.

рудза, — продукти таких рослин можуть піти і на продаж, і на корм худобі, і на харч родині, в залежности від того, який — рік: врожайний чи неврожайний. Щодо рослин торговельних, то в умовах найдрібніших господарств треба шукати таких рослин, щоб із одного морґа дали як найбільшу грошову виручку за рік, а вимагали мало грошових видатків, — це будуть т. зв. „працемісткі", але в той же час „капітало-екстензивні" культури; щодо коромових рослин, то це мусять бути рослини високої кормової видайности; нарешті споживчі культури мусять бути високої харчової видайности (наприклад, — городні рослини), щоби під ними можна було скоротити площу і обернути звільнену площу під рослини торговельні та кормові.

Для кожного господарства й інша — своя сівозміна. Звичайно, що в ріжних місцевостях у залежности від місцевих цін на продукти сільського господарства, на насіння, угноєння, робочі руки, в залежности від близькости господарства до міста, цукроварні, гуральні, молочарні, беконярні, від роду ґрунтів на полях і від інших умов, — доводиться вибирати то ті, то інші рослини, встановлювати то те, то інше їх чергування, складати то ті, то інші сівозміни. Одна сівозміна буде найзручнішою для багатого на землю і мало-семейного господаря, а зовсім інша — для малоземельного і многосемейного. Перший господар буде плекати такі рослини, що вимагають менше праці й догляду, а які дається добре продати на базарі; другий — навпаки такі, які потрібують як найбільше праці і догляду — (працемісткі), а які дали-б господареві з його поля як найбільший заробіток протягом року, хоч може і зле оплатилиб кожну витрачену годину праці.

Інж. Антін Романенко.

Яку сою сіяти?

Минулої весни дуже часто можна було чути нарікання господарів на те, що мов витратився на купівлю насіння сої, посіяв її, а вона не тільки не дозріла, а навіть і не зацвіла. Потім чомусь була поширена думка, що в умовах підсоння нашого краю може дозріти тільки чорна соя й тому господарі скрізь вимагали насіння тільки чорної сої.

Не знали ще тоді господарі, що сої є поверх 500 сортів, між якими є й **скороспілі** та **пізньоспілі,** не залежно від того чи вони мають насіння чорне, гніде чи жовте.

Правда, спочатку трудно було нашим господарям розібратись, а тим більше знати який сорт є скороспілий, а який пізньоспілий, тим більше, що насіння сої спроваджувалось із закордону.

З числа 2 — часопису „Сільський Господар" за рік 1931 знаємо вже, що минулого літа Краєве Господарське Товариство „Сільський Господар" перевело досвіди з випробовуванням 30 сортів сої в ріжних місцевостях краю, а в чч. 3 і 5 — поміщені дописи з місць: п. Я. Потапчука з Костомолот (Підляшша), та п. Льва Букатовича з Балинець (п. Коломия). Крім того в Централі Т-ва „Сільський Господар" є ще дописи п. Дмитра Королюка з Княгенинок, пов. Луцьк (Волинь), п. Степана Мурдзи з Бушковичок (пов. Перемишль), о. Андрія Кіналя, пароха з Кадлубиськ (пов. Броди) і багато інш.

Як бачимо — дописи ці є з ріжних місцевостей нашого краю, а саме: з півночі й півдня, зі сходу та зі заходу. У всіх цих дописах подається, що там дозріла чорна чи жовта соя або й обідві. Правда, багато з тих 30 сортів, які були розіслані для випробовування оказались не придатними для умов підсоння нашого краю. Але є між ними сорти, які цілком надаються для нас.

Потім зі звітів із досвідів та з дописів господарів із місць видко:

а) що соя не потрібує багатого, родючого ґрунту, а задовольняється менш родючим, біднішим;

б) що сою треба сіяти тим рідше, чим ґрунт є ліпший, бо при густому висіві навіть скороспіла соя росте буйно в стебло, вилягає й тому не дозріває; на добрих ґрунтах віддаль між рядками має бути до 50 цм., а між рослинками в рядку — 40—50 цм.

Зі всього цього бачимо, що причинами недозрівання сої можуть бути:

а) пізньоспілий сорт, який для нашого краю не надається,

б) густий посів.

Отже, щоби не наражувати себе на збитки — наші господарі від тепер повинні набувати насіння сої тільки краєвого походження, а не закордонного.

„ЦЕНТРОСОЮЗ“ (Львів, Зіморовича 20), кооператива „РІЙ“ (Львів, Бляхарська 20) та „СПІЛКА УКРІЇНСЬКИХ АГРОНОМІВ“ (Львів, Собіського 28), на запропонування Централі Т-ва „Сільський Господар“ обіцяли продавати насіння сої тільки те, яке в минулому році виплекали наші господарі в краю.

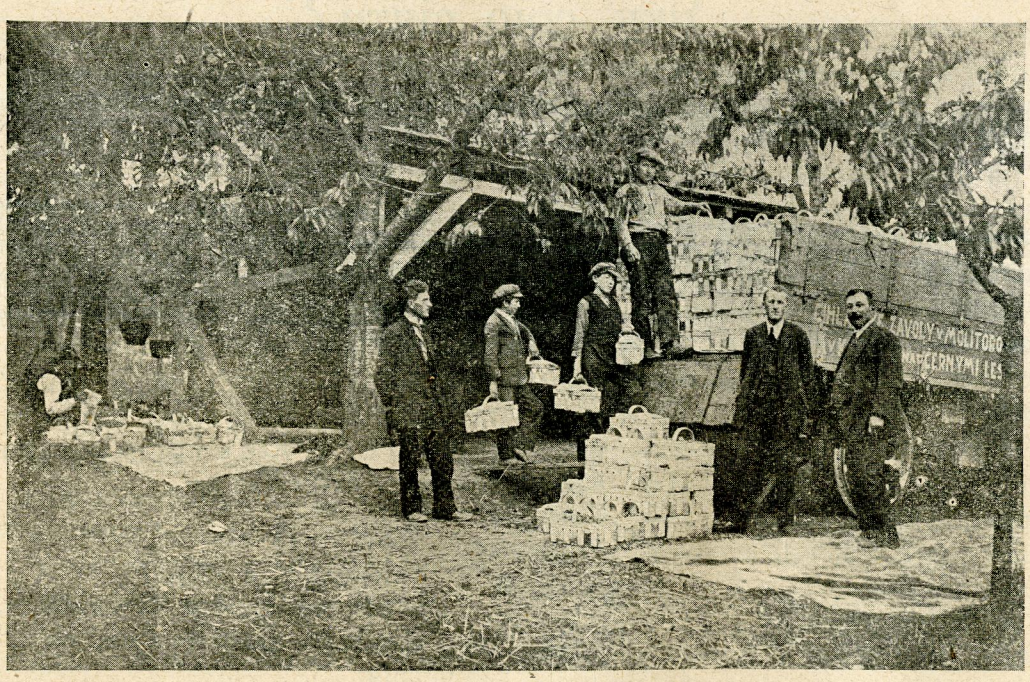
Залишається ще самим господарям при купівлі насіння сої домагатися запевнення про те, що насіння виплекане в краю та дотримуватись порад, як висівати сою, — тоді напевно не буде нарікань на те, що соя не дозріла.

САДІВНИЦТВО І ГОРОДНИЦТВО.

Інж. А. Гнатовський.

Яблуневі сади та торгівля овочами.

Не раз читаємо й чуємо, що промисловий сад повинен складатися з найменшого числа сортів та не кожний вповні оцінює важність цеї торговельної вимоги. Може гадає собі, що це якесь „наукове“ твердження, не життєве.

Торговельно-промисловий сад на Чехах. Опакування й транспорт овочів.

Послухайте-ж, що з цього приводу виголосив на відчиті в Чеському Садівн. Товаристві чеський гуртівник-експортер овочів п. Шнайдер. При цьому прийміть в увагу, що чеське садівництво стоїть не на останньому місці.

Він каже: „У плеканню груш ми займаємо чільне місце, чого доказом є, що вивозимо їх тисячі ваґонів, а зза границі зовсім не ввозимо. З яблуками є цілком навідворот: вивозимо мало, а ввозимо тисячі ваґонів. Чеські грушки на европейських ринках мають добру ціну (визнані за найсмачніші), тоді як яблук ринок не приймає або дає за них найнижчу ціну.

Причиною цього є те, що в Чехах і на Мораві плекаємо яблуні в безлічі сортів. Словаччина в зменшенню сортів пішла значно дальше, а найменше сортів має Підкарпаття.

Хоч там збір овочів відбувається дуже недбало, але зате на деяких станціях можна наладувати сотки ваґонів одного сорту. Це дає можливість запропонування овочів на заграничних ринках. Легше продати 1000 ваґонів із Підкарпаття, ніж 100 ваґонів із Чех. Бо лише та околиця, де легко зібрати ваґонові партії овочів, притягає заграничних купців. В місцевостях з ріжноманітним сортиментом купець мусів би збірати ваґон одного сорту з багатьох сіл і взяти собі до помочі десяток скупщиків, а це є незручно й не вигідно. З цього випливає, що для осягнення ліпшої ціни ще не вистарчить виплекати добрий сорт — ліпшої ціни осягає власник саду також залежно від того — скільки ваґонів овочів одного сорту можна наладувати на одній станції.

Я бачив дуже занедбані сади в Гор. Австрії: дерева поросли мохом й десятиліття не прорізувані в коронах. По смаку овочі найгірші. І всеж при зборі зїзджається сюди досить купців із Німеччини й садівник продасть свої несмачні овочі, легше й вигідніше, ніж ми в Чехах. А це тому, що там сади одноманітні по складу й легко дається наладувати стоваґонові партії одного сорту.

Боїмося, що при масовому висадженню одного сорту дерева не будуть родити через брак чужого пилку. Учімося від Американців, що цього не бояться — вистарчить 5—6% дерев іншого сорту, щоб запилення відбувалося добре.

Щодо того, які сорти яблук ліпше йдуть на заграничних ринках, маємо мало досвіду, бо вивозимо їх переважно мішані. Належить однак ствердити, що заграниця жадає лише великі овочі. Зі всіх сортів найліпшу ціну маємо за сорт Красне з Боскопу. З груш пожадувані сорти: Авраншска (Добра Людвіка), Шарне, Бера Боска, Фаворитка (Клапова), Бера Гарді, Б. Вілямса. Місцевих, хоч би найліпших сортів більший ринок не купує, бо не знає їх".

М. Бардеґа.

Про кращі сорти овочевих дерев для ріжних місцевостей нашого краю.

Яблуня є овочевим деревом, що найбільше призвичаєне до нашого підсоння; вона росте дуже багато в дикому стані в лісах і гущавинах. Яблуня є невибаглива на клімат і на ґрунт, а тому в нашім краю удається знаменито і повинна би становити майже половину продукції зі всіх овочевих дерев наших садків. Отже з огляду на її велике призвичаєння та витривалість, а також можливість переховування і далекого транспорту овочів, можна напевно сказати, що яблуневий сад є найбільше доходовим.

Яблуні, завдяки кліматичним умовам нашої країни, ростуть добре на цілому терені східньої Галичини, Волині та Полісся. Вони люблять місця відкриті та освітлені сонцем. Щодо ґрунту, то вона вимагає більше вогкого ґрунту, як сухого. Але найкращий ґрунт для яблуні є чорнозем або суглинок. Зле росте на сухих пісках, на ґрунтах вапнистих і дуже підмоклих. На піскуватих ґрунтах яблуня вдається гірше й такі ґрунти завчасу треба поліпшити, додаючи до них гною, найкраще коровячого.

Яблуні плекаємо звичайно у таких формах: як дерева **високопенні** і **півпенні,** так і дерева **карликуваті,** що їх плекається передовсім у маленьких садках біля хат, будинків, тощо. Високопенне дерево яблуні росте на одному місці до 70—100 літ. Яблуні високопенні і півпенні треба садити у віддаленню що 10 м,. карликуваті що 5 м., але найкраще рядами в квадрат, себто в чвірку, тоді маємо змогу використати довший час ґрунт між деревами під управу городовини.

Овочі яблуня починає родити не однаково: один сорт дає вже на 5-ім році овоч, а інший на 8—10-ім році; нормальнож починає реґулярно родити лише на 15—20 році.

Збут яблок в Польщі, особливо зимових сортів — забезпечений. Нині у Львові платять за кращий сорт зимового яблока за 1 кґ. 2—3 зол.

Зимові сорти яблунь:

1) **Красне з Боскопу.** Дерево росте знаменито, сильно і майже кожного року родить. Овоч досить великий, стіжково-кулистий, з жовтим і значним сильним румянцем. Як

торговельний сорт — знаменитий. Трохи вражливий на морози. Переховується овоч до квітня.

2) **Бойкове яблоко.** Дерево високого росту, любить багато вогкости, дуже витривале, невередливе, вчасно родить і майже щороку. Овоч середній, навіть великий, гарний, шкірка ясно-жовтого кольору з червоним румянцем, мякуш твердий, соковитий. Овоч достигає в листопаді й дається переховати аж до травня.

Овоч добре зносить далекий транспорт. Крім того цей сорт є знаменитий до перерібки на варення, компоти, повила, тощо.

3) **Ренета Кокса** удається лише на доброму ґрунті і в затишному місці. Родить вчасно і стало. Овоч середній, помаранчево-жовтий, з румянцем. Росте на землях глибоких, глинкуватих і там, де росте груша. В молодому віці вражлива на мороз. Цей сорт є аматорський і торговельний. Овоч держиться до січня—лютого.

4) **Пепіна льондонська.** Дерево родюче, удається на кожному ґрунті, навіть на піскуватім. Овоч досить великий, жовтий, з румянцем. Овоч держиться до квітня. В сувору зиму через роки 1928/29 цей сорт видержав великі морози на Поділлю.

5) **Пепіна Лінея.** Дерево сильно росте і родюче. Овоч великий, стіжкуватий, цитриново-жовтий, соковитий і знаменитий на смак. Першорядний овоч десеровий і торговельний там, де удається і не примерзає.

6) **Горохівка зелена.** Дерево витривале на морози, сильно росте і невибагливе на ґрунт. Овоч середньо-великий, зелено-жовтавий, від сторони сонця буває червонозарумянений. Знаменитий господарський овоч. Дається переховати до червня. Крім того він невражливий на переховування, а тому дається перехозувати легко як бараболя в кіпцях і льоху.

7) **Червоний залізняк.** Дерево відпорне на морози, родюче, овоч великий, темночервоний. Сорт торговельний і аматорський. Родить на 6—7 році після посадження. Знаменитий овоч до переховування в пивниці, бо не псується. В роках 1928/29 цей сорт видержав зиму і середньо зародив на Радехівщині.

Яблуні осінні.

1) **Біле кронсельське.** Дерево сильно росте, відпорне на морози. В роках 1928/29 видержало сувору зиму; відпорне від грибків, тощо. Овоч великий, жовтий, з дрібним румянцем; родить вчасно і багато. Польські садівники поручають щепити цей сорт на дичці, а як виросте щепа, то в короні щепимо бажаний сорт. В цій справі був висланий урядовий обіжник до всіх власників овочевих шкілок. Це першорядний сорт торговельний. Дається переховати і до грудня.

2) **Кардинальське.** Дерево росте сильно, на морози відпорне, овоч дуже великий, забарвлений румянцем, лежить до Різдва.

3) **Антонівка.** Сорт, що дуже поширений в північних околицях України, особливо на Чернигівщині. Дерево витривале на морози і плідне. Овоч великий, цитриново-жовтий, мякуш соковитий, приємного винно-кислого смаку. Овоч міцний, твердий і добре переносить далекий транспорт. Лежить до січня, а часами навіть і до лютого. Овоч знаменитий у свіжому стані і на перерібку вина, ріжні консерви, повила, тощо.

4) **Пепінка литовська.** Дерево невеличке, гилля в нього похиле до землі, переплітається в короні, густо вкрите сірим, дрібним листом. Сорт витривалий на морози, не зносить занадто сухого ґрунту, краще любить мірно-вогкий ґрунт. Родить багато і майже щороку. Родити починає рано після посадження. Овоч середній, форми довгастої, шкірка біла, тонка, з яскравим румянцем на одному боці, мякуш дуже смашний, соковитий та солодкуватий. З огляду на те, що родить дуже багато овочів, тому підчас завязків, коли овочі ще дрібненькі, найгірші з їх треба пообривати, бо інакше всі вони будуть дрібні. Дерево не підлягає грибку, достигає в жовтні і переховується до січня.

Яблуні літні.

1) **Оливка жовта.** Овоч середній, барви жовтої зі сторони соняшної більше забарвлений жовтим румянцем. Дерево росте гарно, є витривале на морози. Дозріває в липні—серпні.

2) **Віргінське рожеве.** У нас по селах називають цей сорт помилково „папірівкою червоною“. Дерево росте добре, але щорічний приріст невеликий. Гилля в короні рідкувате. Дерево проти грибків відпорне. Родити починає вчасно і багато родить, добре росте і на сухому ґрунті. Лист дуже великий, барви темнозеленої, що являється особливістю його від других овочевих дерев. Овоч середній,

має круглу, трохи звужену в горі форму, з кількома пругами. Шкірка міцна, суха, ясно-

Високопенні овочеві дерева. На образку бачимо старе, високе дерево. Нижчі гиляки повсихали, залишилось пара гилак десь „під небом". Таке дерево дає мало користи та являється чудесним розсадником шкідників на цілу околицю.

зеленого коліру, з соняшного боку має рожевий колір із дрібними червоними крапочками. Овоч зносить добре далекий транспорт.

3) **Паперівка біла.** Дерево росте нормально, на ґрунт невибагливе. Краще вдається на легких і піскуватих ґрунтах. Родити починає вчасно, бо вже на третій рік після садження. Родить майже щороку. Овоч середній, круглавий, коліру біло-зеленкуватого, як достигає — трохи жовтуватого. Мякуш білий, соковитий і солодкий. Яблока краще зривати тоді, коли вони ще не дозріли, бо скоро псуються. Далекого транспорту не зносять.

4) **Астраханське біле.** Дерево середньо велике, у нас по селах також його помилково називають „оливкою". Добре вдається і на сухих ґрунтах. Корону формує круглу. Починає родити дуже вчасно і дуже врожайне. Родить що другий рік. Овоч середній, круглий, трохи плескуватий з долини, шкірка білого коліру, але з соняшної сторони покрита слабеньким румянцем. Мякуш дуже соковитий, білий, винно-солодкий. Стигле яблоко робиться сипке, наливається немов би маслом і стає прозорим. Овочі цього сорту мають великий попит, бо на ринку вони з усіх вчасних сортів майже найперші.

Промисловий сортимент для Волині.

(Відповідь на запит п. І. Федорука, Луцьк.)

Передвоєнний сортимент для Волиня, по новому перегляді, не зазнав великих змін. Оскільки північна частина значно ріжниться природніми умовами від полудневої, доцільно подати сортименти для кожної з них окремо.

Північний район.

Яблуні вчасні: Налив білий, Папірівка; осінні: Антонівка звичайна і Антонівка камяничка, Кронсельське прозоре; Зимові: Пепіна Литовська (Ґлоґерівка), Зорі, Бойкен, Тиролька, Циганка.

Груші літні: Фаворитка клапа, Цукрівка, Глек, Акмонка, Сапіжанка. Пізні: Бергамота осіння, Бера, Ліґеля.

Сливи: Угорка звич., Ганна Шпет, Ренкльода Зелена.

Черешні: чорна вчасна. Вишні: лотівка, шпанка.

Південний район.

Яблуні літні й осінні ті самі. Зі зимових прибавляються ренети Ландсберська й Золота, Сіра французька.

Груші літні ті самі. До пізніших прибавляються Бери, Аманліса, Діля, Ліґеля, Конґресівка.

Сливки попередні та Угорка італійська, Бюлертальська; ренкльода, Альтана, Вікторія.

Черешні попередні та Ляуєрманова (Наполеонова) хрупка. Майова вчасна, жовті Денісенова й Дрогальова.

Докладніший опис сортів в працях: Л. Ро „Які сорти овоч. дер. садити в лісостепу України". Харків 1927. М. Щербина: Сад-во плодове та ягідне. 2-ге вид. Харків 1927.

Сумнівні сорти для определення їх назви можна висилати до Варш. Сад. Товариства по осягненню деревної спілости овочів.

Насіння СОЇ, чорної і жовтої - акліматизованої, найраньшої, а рівнож БУРКУНІВ і інших медодайних рослин висилає в довільній кількости КООП. „РІЙ" - ЛЬВІВ, БЛЯХАРСЬКА 20.

о. О. Фаціевич.

РЕДЬКВИЦЯ.

Хто з нас не знає, що це за ярина? Мабуть кожний, хіба той, — хто її продає, смаку в ній не має. Заносять, що правда, наші селяне редьквицю до міста, продають та самі дивуються, що на неї такі ласі пани та жиди. Саміж селяне ледви хто її споживає. Не знають вони, що її їдять люде не ізза якоїсь примхи чи забаганки, але що вона є здорова для людського орґанізму. Через ці властивости її можна назвати лічничою рослиною.

Редьквиця передовсім впливає дуже корисно на шлунок. Вона виганяє відтіля нездорові заперті ґази, що якраз спричинюють збиранню нездорової матерії та викликують ріжні хороби шлунка. Тому й люде фізичної праці, що споживають важку страву, повинні у першій мірі її вживати. Також і ті, які мають зілсований шлунок, вживають її, як лік.

Редьквиця впливає також дуже корисно і на міхур, бо вигонює сеч. Хто терпить на болі міхуря, повинен взятися до лікування редьквицею. Вона пошкодити не може, а помогла вже не одному.

Через це саме, вживають її теж і у початках т. зв. водної пухлини. Вона той надмір течі вигонює геть.

Вживають її ще й проти ріжних недуг легінів, як нежит, сухий кашель, задуха тощо. В тій ціли крають її пластинками та посипають цукром. Тоді вона пускає зі себе сік, що його вживають проти грудних недуг. Додають ще до цього меду та заживають 3—6 разів денно по ложці.

А вже найважніше є те, що у редьквиці є багато вітамінів (таких складників, що роблять людське тіло відпорним на всяку слабість та заховують його при здоровлю). Тому то і споживають редьквицю з лупиною, бо якраз у цій лупинці вони найбільше знаходяться.

Редьквицю споживають пересічно у свіжому виді, але з неї можна також зготовити і варену страву. Має вона тоді дуже ніжний смак подібний до кольрабі (каляріпи).

Ця ярина прийшла до нас правдоподібно з Азії, де її виплекали, знані з городництва східні народи, через ріжне схрещування з спорідненими з нею рослинами.

Відтіля розповсюднилася вона по цілому світу так, що стала дуже популярною та гідною до управи так у літі, як і у зимі. З ранніх ярин її найбільше пошукують. Тому хто хоче мати з неї зиск, повинен садити її рано у гарячий, теплий, а то й в холодний розсадник. Висівають її теж і осінню у розсадник, а літом прямо у ґрунт. Таким чином можна її плекати через цілий рік, що 2—3 тижні мати все свіжу так на збут, як і на свій пожиток.

Хто не є докладно обізнаний із її плеканням у гарячому розсаднику, повинен висівати її бодай у теплий від половини травня до кінця серпня у ґрунт. Повинен лише памятати, що до розсадникового плекання береться т. зв. інспектові відміни, що мають невелику гичку, а до ґрунтової управи ґрунтові відміни.

Редьквиця буває ріжної відміни: довга, коротка та напівкоротка. Колір у неї є ріжний: темно-фіолетний, ярко і темно-чорвоний, рожевий, жовтий і білий, а бувають і такі, що половина її буде одного коліру, а друга половина зовсім іншого.

З довгокорінних найліпша є т. зв. „сопель леду“. Вона є цілком біла, прозора та має знаменитий ніжний смак. До тієї відміни належить також „червона Воода“, довга та смачна.

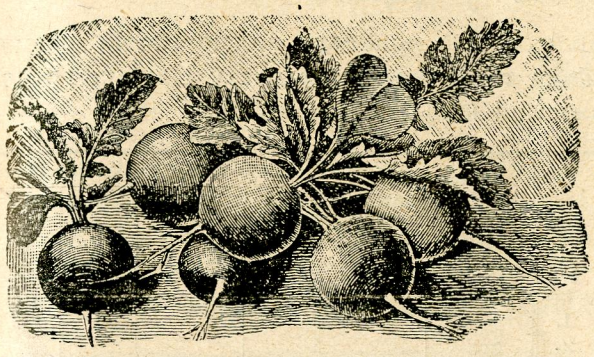
Довга редьквиця (біла).

До півдовгих належить „рожа Воскресення“.

З коротких є найліпша „трижерельна“ німецького плекання, дуже рання та смачна.

Є й рожева з білим кінцем, кругла, добра

на торг. Вона надається так і до інспектового, як і городового плекання. Є й червона „Віра“, велика, кругла. Вона має ту властивість, що, як то кажуть, не „трупішіє“ та т. зв. „Сакса“ дуже рання, що надається і до розсадника і до ґрунту. Крім цих є ще дуже багато преріжних відмін, що їх всякий собі дібрати може з насіннього катальогу.

Коротка редьквиця (червона).

Для того, що редьквиця росте дуже скоро та що її корінці не сягають глибоко у землю, ґрунт під неї мусить бути добре поживний та добре справлений. Не повинно йому теж бракувати води. Наше підсоння надається дуже добре під її плекання. Треба лише памятати, що редьквиця не любить надмірного тепла. Тому і висівають її у затінках та не до полудня. Свіжого гною не зносить, бо корінці тріскають та ще й дістає гострий смак. Ґрунт під неї повинен бути такий самий, як під моркву, лише більше вогкавий. Найліпша земля є піскувата порохнячка, легка або легко пропускальна глинка. Домішуваний компост, дає їй прямо ідеальну поживу. Крім звичайного погноювання у рік наперед, дають зі штучних погноїв салітри, як підсилюючий погній або „мішанку Хожів“, а також розпущену водою гноївку. У ґрунт висівають редьквицю не саму, але у межиряддя іншої ярини, бо вона скоро доходить так, що заки тамта ярина розвинеться, її доводиться вибирати. Тому у такій т. зв. межирядній культурі, одна рослина другій зовсім не заважає.

Коли редьквицю доводиться висівати рано, тоді годиться давати їй соняшне місце. У літі за те висівається її у затінку, подалік від дерев, огорожі, тощо.

Сівба не повинна бути за густа, бо тоді овоч буде малий. Для того найліпше висівати її у рівці, 3 цм. зерно від зерна. Сіяна „у розкид“ буває все за густа. Звичайно у зазначені вперід ряди, коликом зазначують місце, де треба класти зерно.

Пізніше плекання полягає на тому, щоби рослину, як лише зійде, прополювати та в разі потреби поливати, бо інакше скоро „трупішіє“ та тратить смак, а то ще і земляні блохи кинуться на неї.

Редьквиця доспіває у 5—8 тижнях. Пізніше її вириває ться та засівається на цьому місці іншу ярину. Вибирати її треба тоді всю, бо вона більша вже не виросте, лише пійде у „стовбур“ т. є у цвіт та „струпішіє“.

Як кожна рослина, так і редьквиця має свої хвороби та своїх шкідників. Хвороби бувають від ріжного рода грибиків, бацилів, а шкідниками її являються головно такі: редьквяна мушка та земляні блошки, про що вже була згадка.

Середники проти цих шкідників є такі: 1) добре поливати рослину водою; 2) часте підсапування; 3) посипування спорошкованим вапном землю; 4) вилапування блішок дощечкою, що намащується тером (з відходів продукції нафти) або якимсь іншим липким мазилом.

Чи Ви маєте вже наш великий ілюстрований господарський

календар

„Сільський Господар“ на рік 1931.

ЦІНА 3·50 ЗОЛ. З ПОСИЛКОЮ ЗВИЧАЙНОЮ 4·— ЗОЛ.

Замовляти можна у всіх книгарнях і в Т-ві „Сільський Господар“, Львів, Зіморовича 20. I.

Пасічники! Вже вийшов багато ілюстрований цінник на **вощину, приладдя і вулики**

пасічн. кооп. „Рій“, у Львові - Бляхарська 20. Жадайте на оказ.

Плекання сільсько-господарських тварин

Проф. К. Михайлюк.

Випоювання телят у Данії.

Випоювання телят у Данії.

Наші господарі повинні також знати, як годують телята в інших культурних краях. Тут подаю спосіб випоювання телят у Данії на основі власних спостережень у часі мойого побуту в тім краю.

Більша чистина господарів, як тільки теля народиться, зараз його від корови забирають, а менша частина господарств додержується ще тієї думки, що потрібно 2—3 дні залишити теля під коровою, поки воно зміцниться. Коли теля залишається біля корови 3 дні, то воно ссе стільки, скільки йому захочеться. На четвертий день теля забирають від корови, зважують і дають йому денно першого тижня, в залежности від живої ваги, 6—8 кг. молока. Цільне (незбіране) молоко дають до 6—7 тижнів, але починають зменшувати з початку пятого тижня з таким розрахунком, щоб зовсім перестати давати цільне молоко в кінці 6-го тижня, або на початку сьомого. Як починають давати менше цільного (незбіраного) молока, тоді прибавляють пісного (збіраного) молока. Для прикладу подаю спосіб випоювання телят молочних рас у сільсько-господарській школі в Лядемонді.

Тижні	Кільоґрамів молока денно		Сухої паші в кільоґрамах			
	Цільного (незб.)	Пісного (збір)	Льняної макухи	Роздробленого вівса	Соняшників. макухи	Сіна
1.	6—8					
2.	8—10					
3.	12—14					
4.	13—15			0,25		1
5.	10	5	0,20	0,25		1
6.	6	10	0,25	0,50		1
7.	3	15	0,25	0,50	1/4	1
8.	—			0,75	0,50	2

Як видно з таблички, в Данії дають більше молока, бо там телята родяться 45—60 кільоґрамів живої ваги.

Пісне молоко звичайно перестають давати теляті в кінці 6-го або спочатку 7-го місяця.

Спосіб годування телят у Данії міг би бути зразком для наших кооперативних молочних районів, де є багато пісного молока.

Евг. Томашевський.

Коли припускати півня?

Підкладаючи яйця під квочку, ніколи не знаємо, котре яйце є запліднене, себ-то з якого може вилупитися курчатко і котре чисте, з якого очевидячки курчатко вилупитися не може. Лише по кількох днях, переглядаючи яйця з під квочки під світло, переконуємося, які з них є чисті.

Чисті яйця з гнізда треба усунути, бо вони там непотрібні і тільки перешкоджають.

Отже підкладаючи яйця під квочку кожна господиня хоче, щоб якнайменше серед них трапилося яєць незапліднених.

Як відомо, кури добре несуться і в тому випадку, коли не держимо півнів зовсім чи держимо їх окремо від курок, лише що в цьому випадку одержуються яйця дуже добрі до переховування, але нездатні до вилягу.

До вилягу надаються тільки яйця від курей, що ходять разом із півнями. В тих господарствах, де півня тримають окремо від курок, на весну, коли треба мати яйця до вилягу, знова півня впускають до курок.

Практика і умисно переведені досвіди виказують, що не відразу після припуску півня кури починають зносити заплідненні яйця, що є здатні до вилягу. В перших декількох днях, після того як півень знайдеться в громаді курок, серед знесених яєць є тільки

невелика кількість запліднених. Ще на пятий день спільного співжиття майже половина знесених яєць ще будуть яйця чисті. Доперва на 9—10 день одержується задовольняюча кількість яєць запліднених.

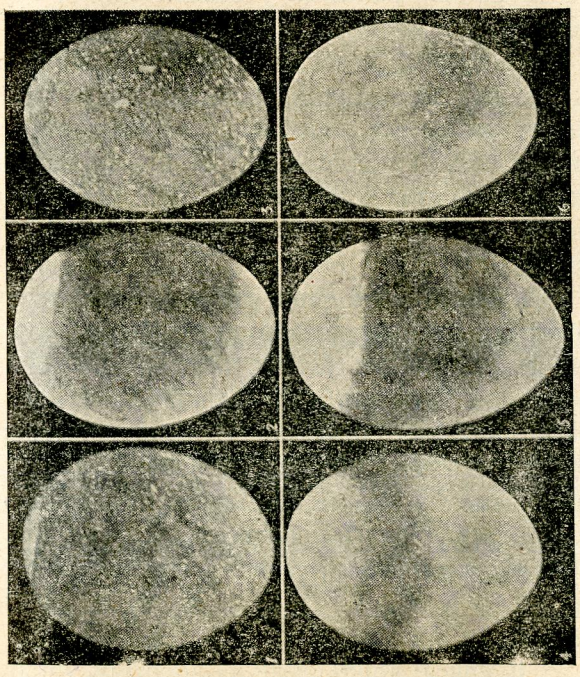
Отже, збираючись брати яйця до вилягу, мусимо дати півня до курок завчасу. При легких породах впускаємо півня вже тижнів на два наперед, а при породах тяжких то й ще раніше, на 3—4 тижні.

Лише при цій умові можемо сподіватися, що при перевірці на лямпу натрапимо на найменшу кількість яєць чистих.

Евг. Томашевський.

ВИЛЯГ.

Бажаючи діждатися курей, що раніше починають нестися, стараємося перепроваджувати виляг ще в березні і квітні. Виляг, як відомо, може бути або штучний в інкубаторах, що заступають собою квочку або-ж натуральний. Ранньою весною не все маємо

Покладки при пересвітлюванню: 1) свіже яйце; 2) запліднене яйце пре пересвітлюванню 7 го дня; 4) незапліднене яйце при пересвітлюванню 14-го дня; 5) запліднене, пересвітлюване 14-го дня; 3 і 6) покладки з ушкодженим жовтком: (3) перед вигріванням і (6) підчас вигрівання.

квочку, бо змусити курку сидіти, коли вона не хоче не завжди вдається. Легше змусити сидіти індичку, якою іноді і користуються, коли в господарстві плекають і індики. Індичку змушують звичайно до сидіння в той спосіб, що на протязі декількох день садять її на ніч на „штучних“ яйцях і прикривають якимсь кошиком. Що дня випускають її з гнізда що раз пізніше, аж поки не розсидиться. Кормлять при тому виключно зерном, даючи чисту воду до пиття.

Вибір і переховування яєць. До вилягу беремо яйця свіжі, у всякому разі не старші 8—14 день і очевидно з такого стада, в якому є і півень. Не беремо яєць занадто малих, або-ж занадто великих чи ненормальної форми, або-ж із рідкою чи нерівною шкаралупкою. До часу підложення яєць під квочку переховуємо їх в холоднуватому помешканню з чистим повітрям.

Гніздо. Гніздо уміщуємо в спокійному місці, щоб ніщо квочку не непокоїло. Гніздо не обовяково уміщуємо в будинку. Коли тільки погода дозволяє, можна умістити крите гніздо і на дворі. Улаштовуючи гніздо в будинку, кладемо на дно кавалок дерну, (травою до підлоги), який дає нам потрібну кількість вогкости. Одначе сам будинок не повинен бути занадто завогкий. Гніздо повинно бути так вимощене, щоб яйця не лежали одно на одному в кілька поверхів, тільки всі в одній площині.

Кількість яєць. Яєць під квочку даємо стільки, щоб квочка всі їх добре покрила.

Квочка. Квочка повинна бути тиха і спокійна. Уважаємо, щоб не мала хорих, вапнуватих ніг. Перед насадженням обсипаємо квочку порядно порошком, щоб не докучали їй чужоїди. Недалеко від гнізда улаштовуємо купіль з попілу.

Підчас насиджування дбаємо, щоб не бракувало чистої води та їжі — зерна та трохи зеленої паші.

Постійним заглядуванням до гнізда квочки лишень її даремно турбується. Отже до гнізда без потреби не варто заглядати, тоді виляг буде кращий.

Не пізніше як за тиждень після насадження, треба яйця переглянути на лямпу і всі так звані „чисті“ позабирати з гнізда.

Р И Б А Л Ь С Т В О.

Д-р Б. Гнатевич.

Годівля коропа.

Коропове господарство можна вести на ріжні способи. В годівельній практиці відріжняємо дві основні форми годівлі. Одна охоплює всі ступні годівлі від розплоду і вирощування мальків до виплекання харчової риби та розплідників. Це є т. зв. **повна годівля.** В другому випадку обмежуються до виплоду мальків або до запуску і плекання деінде придбаного нарибку. Це є **неповна годівля,** яку ведуть звичайно як побічне заняття.

Як переводити годівлю коропа в малому, як побічне заняття?

На ведення повної коропової господарки не кожний може собі дозволити. Для цього треба мати більшу кількість ставів, вона вимагає значних коштів, багато знання та досвіду. За це кожний господар, в якого є нехай би найменший ставок або якесь відповідне місце, на якому можна би його заложити, може дуже легко, без великих грошових вкладів і без великого труду займатися годівлею коропа у малому. Кожний, нехай би найменший збірник води, кожний сільський ставок чи саджавка може дати власникові гарний прибуток, коли він загосподарить їх рибою.

Годівлю коропа, як побічне заняття, ведуть звичайно так, що купують дволітний молодник, держать його протягом весни та літа, а в осені цього самого року виловлюють та в зимі чи на весну слідуючого року продають як трилітню харчову рибу. На ринку найбільший попит мають саме трилітні коропи.

Деякі знову займаються лише продукцією нарибку на продаж, інші знову, які мають більше ставів, вирощуванням мальків і нарибку однолітка, врешті треті обмежуються до виплекання дволітньої риби на на продаж.

У цьому розділі розберемо лише справу годівлі дволітнього молодника на харчову рибу, а в слідуючому, коли будемо говорити про повну годівлю, обговоримо всі інші справи.

До зариблення ставу приступаємо з весною, коли потепліє так, що вода матиме вище 10° С. Це припадає у нас на місяць квітень.

Молодник треба купувати лише у добрих та совісних годівельників; він повинен бути зовсім здоровий і добре виплеканий. Дволітний короп, якого беремо до зариблення, повинен важити найменше 300 ґрамів.

До ставу напускаємо лише стільки риби, скільки він може її виживити. Став таксамо, як і рілля рослину, може викормити лише певну, обмежену кількість риби. Кращі стави, на родючому ґрунті і добре загосподарені мають більше поживи та у них можна викормити більше риби, як у ставах лихих, неродючих.

На основі довголітніх досвідів і рибальської практики винайдено для ріжних ставів пересічні норми зариблення і після них можемо неважко відповісти на питання, скільки, в який ставок треба напустити риби, щоби вона дала добрі прибутки. За основу до тих обчислень взяли учені такий поділ ставів:

І. кляса: дуже добрі стави у сухих, теплих полосах на найурожайнішому ґрунті, чорноземі, суглинку та супіску, плиткі на 50—60 цм. глибини, в околицях соняшних, спокійних, між управними полями, з правильним перепливом води і добре загосподарені. Такі стави маємо у нас на Поділлю та у степових околицях. Вони дають у пересічі 160 ф. приросту мяса протягом одного року на площі 1/4 га (німецький морґ).

ІІ. кляса: добрі стави на доброму, урожайному ґрунті, дещо глибші як попередні (до 1.50 м.); це є стави віком старші, кілька літ по їх заложенню або по відпочинку, чисті, без твердої рістні, з правильним перепливом води і добре загосподарені. Вони дають 100 ф. річного приросту мяса.

ІІІ. кляса: середньо-добрі стави на легкому піскуватому або дещо підмоклому ґрунті, в околиці відкритій але соняшній, до 2 м. глибокі, частинно або в певних порах зарослі твердою рістнею (троща, шувар, сітник і т. п.), неправильний доплив води з мало управних околиць. Вони дають 50 ф. річного приросту мяса.

IV. кляса: стави нище середньої якости в околицях мокрих, частинно зарослі трощею або шуваром, слабо захоронені, з невідповідним допливом води, серед околиць неуправних, стави глибокі. До неї зачисляємо т. зв. дощеві стави зі слабим і неправильним допливом води, зарослі, лихі, сільські стави. Вони дають пересічно 25 ф. приросту мяса.

V. кляса: лихі стави на чистому піску, неврожайні, лихо наводнені, зарослі, глибокі та лихо загосподарені; до них вода допливає з ялових, зовсім неуправлених околиць; стави на торфовищах. Вони дають всього 15 ф. річного приросту мяса.

На основі цього загального поділу ставів і даних про їх видайність можемо обчислити норму зариблення кожного ставу після такого взору:

$$O = \frac{B}{H} + в.$$

При чому О означає кількість зариблення ставу, яку шукаємо, В є добутком видайности (подана у фунтах) та величини ставу (в нім. морґах, що рівнаються 1/4 га), Н — ріжниця між бажаним прибутком а вагою нарибку та в — процент втрати (загибелі) нарибку.

Наприклад: маємо став 3,5 га = 14 нім. моргів врожайний (II. кляса), що дає з 1/4 га 100 ф. річного приросту мяса. Ми бажаємо запустити його дворічним молодником о пересічній вазі 3/4 ф. і з виловом дістати харчову рибу о пересічній вазі $2^3/_4$ ф. При зариблению мусимо добавити 5% на втрату. Скільки штук дволітнього молодника треба напустити до цього ставу?

$$O = \frac{B}{H} + в = \frac{100 \times 14}{2^3/_4 \quad ^3/_4} + 5\% = \frac{1400}{2} + 70 =$$

$$= \mathbf{770\ штук.}$$

Щоби нашим годівельникам заощадити обчислень, подаємо за німецьким дослідником А. Kreuz-ом готову табельку зариблення.

Ці і дальші обчислення у других табелях (II—IV) є зроблені на основі передше поданого поділу ставів.

I. Табеля зариблення ставів дволітним молодником коропа.

Обчислення є подані на площу ставу о величині 1/4 га (німецький морг), до зариблення взято дволітний молодник о вазі 3/4 ф. (375 грамів), річний приріст має бути 2 ф. на штуку, добавок втрати (загибелі) — 5%.

Рід (кляса) ставів	Видайність 1/4 га ставу у фунтах риб. мяса	Зариблення на весну		Виловлено в осені	
		штук	о вазі у ф.	штук	фунтів
I. д. добрий	160	84	63	80	220
II. добрий	100	53	39·75	50	137·5
III. середний	50	26	19·50	25	68·75
IV. нижче середн.	25	13	9·75	12	33
V. лихий	15	8	6	8	22

Коли годівельник не знає видайности своїх ставів і коли через те він не може докладно зорієнтуватись, до якої з вище поданих кляс їх причислити при зариблению, тоді нехай бере під увагу цю клясу, яка на його думку найбільше відповідає нашій схемі. В цьому випадку є також добре порадитися фахівця. Поділ на кляси є зроблений дуже загально і в живій природі трудно подибати таке різке розмеження. Між описаними родами ставів є ріжні переходи і відхилення. Щойно по році практики годівельник може переконатися, чи його оцінка була правильна або чи її треба справити. Коли годівельник дістане у висліді більший приріст риби, як поданий у табелі, тоді на другий рік він може обсаду збільшити, а навпаки, коли приріст риби буде менший, то обсаду ставів треба зменшити.

При цьому зауважуємо, що новозаложені

стави дають у перших 2—3-ох роках кращі прибутки, а пізніше менші і це треба при обсаді взяти на увагу. Таксамо кожна поправа ґрунту і додання штучної поживи дає можливість збільшити обсаду ставу.

Про ці справи пишемо на іншому місці.

Дволітний молодник повинен за час весни та літа збільшити свою вагу з 3/4 ф. до 1.50 кґ.

В осені рибу виловлюємо і продаємо її або переносимо до зимохову, в якому на 1/4 га площі можна держати 500—800 штук трилітних коропів.

Тому, що набування двохлітнього коропа коштує дорого, звичайно дорожче як харчової риби того самого віку, є корисніше купувати однорічний нарибок (він багато дешевший) і самому плекати наймаперед дволітню рибу, в зимі частину її продати, а частину залишити до другого року. Значить, годівлю продовжити на час двох літ. Табелю зариблення ставів однорічним нарибком подаємо у слід. розділі.

Деякі годівельники роблять так само для зменшення коштів годівлі ще інакше. Вони плекають в одному ставі одночасно однолітний і дволітний молодник. В осені харчову рибу продають, а дволітків лишають до другого року.

Другого року докуповують лише однолітків. Але і при такій м і ш а н і й г о д і в л і треба перестерігати природню видайність ставу і при обсаді не виходити поза її межі. Бо тоді риба вийде квола і недокормлена (гл. II. таб.).

II. Табеля зариблення ставів мішаним молодником [1]).

Обчислення зроблені на площу ставу 1/4 га; зариблення переведено дволітним молодником о пересічній вазі 3/4 ф. та однорічним нарибком о вазі 1/12 ф. (б. 40 ґрамів). На втрату причислено 5% при дволітньому і 15% при однорічному нарибку.

Рід (кляса) ставів	Видайність у фунтах риб. мяса	До зариб. треба молодника				Після вилову дістанемо			
		дволітнього		однорічного		трилітних		дволітних	
		штук	фунтів	штук	фунтів	штук	фунтів	штук	фунтів
I. д. добрий	160	63	47·25	72	6·—	60	165·—	63	47·25
II добрий	100	40	30·—	45	3·75	38	104·50	40	30·
III. середний	50	20	15·—	23	1·95	19	52·25	20	15·—
IV. нижче середнього	25	10	7·50	12	1·—	9	24 75	10	7·50
V. лихий	15	6	4 50	7	0·58	5	13·75	6	4 50

[1]) A. Kreuz: „Teichbau u. Teichwirtschaft“.

Спішіть із передплатою.

ВСІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ, ЯКІ ПО КІНЕЦЬ БЕРЕЗНЯ 1931 РОКУ ВПЛАТЯТЬ **15 зол.,** БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ЛЬОСОВАННЮ НАГОРОД, А КРІМ ТОГО ДІСТАНУТЬ **Календар „Сільського Господаря“ на 1932 рік.**

КРАЙНЯ ПОРА! **КРАЙНЯ ПОРА!**

Замовити насіння і деревця шовковиці. — Дістанете їх в кооперативі

„ШОВК” ЛЬВІВ, вулиця ЗІМОРОВИЧА ч. 20. І. поверх.

Насіння, деревця і кущі 1—3 літ грена. (яєчка) шовкопрядки і всяке приладдя до годівлі. Цінник та поучення даром.

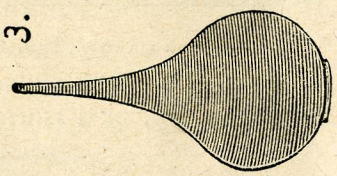
ОХОРОНА СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАР. ТВАРИН.

Др. М. Стахурський,
стар. лікар ветеринарії.

Про належний догляд за ранами у домашніх звірят.

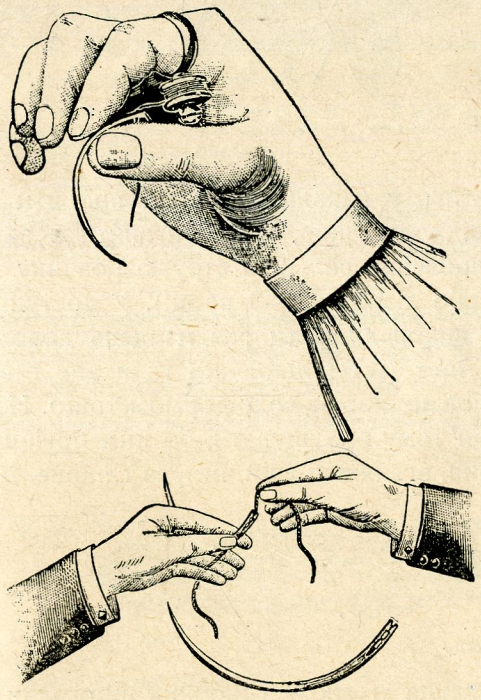
(Докінчення статті з числа 3.)

Розуміється, що в кожній господарській хаті повинні находитися деякі важніші лічничі середники й перевязки, бо інакше перша поміч неможлива. Важніші з тих середників такі: 3% водний розчин лізолю або

Мал. 3. Бальоник до вистрикування ран.

3% карболева вода або 1‰ (= 1 на 1000 води) сублімату (цей останній лише на лікарську вказівку). Без лікарського приписання можна набути в аптиці креолін Пірзона (Parsonea) — лише найлучший, бо гірший добре

Мал. 4. Спосіб шиття й заволікання нитки.

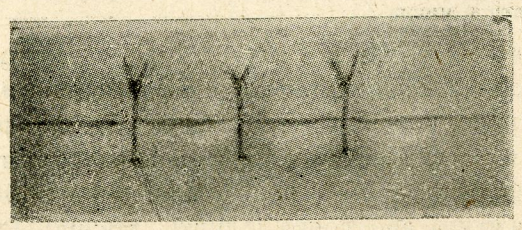
не розводиться в воді і заклеює рану. Береться 3% креолін = 2 ложці на кварту перевареної води. До ран у вразливих місцях краще вжити окиснену воду (Perhydrol) або 3% розчин борної кислини.

Рану треба щоденно двічі відзаразнювати (мал. 3.) вистрикуванням без злишнього дотикання, а як обсохне, засипуванням для гоєння антисептичним порошком. Пригідні до цього: танноформ, йодоформ, дерматоль або ксероформ, з яких 1 частину заробити з 3—5 част. пшеничного борошна (муки) або лояка (глинки, talcum). Рани далекосяглі, роззявлені (з розбіглими берегами) слід зішити при помочі хірургічної голки (мал. 4.) й шовку, або таки звичайної голки й льняної нитки — відповідно відзаразнених. Держатись при шитті далеко від берегів рани, бо інакше шви пускають або перерізується місток. (Роди швів пояснюють мал. 5. і 6.) Місце шву потрібно опісля відповідно захоронити перевязкою, а тварину коротко привязати, бо залюбки перегризує шву. Перед шиттям коня приборкується дуткою (мал. 7.). Ран на стегнах не слід бандажувати, бо перевязки спадають, але краще їх лічити 2—3%-ю креоліновою мастю або пензлювати 10% водним розчином піоктаніну.

Рана, яка належно гоїться, виглядає так: її окруження чисте, береги затягаються гладко, не є опухлі й уявляють довкруги білий близнуватий рубець. Поверхня рани вкривається звільна вирівнюючою тканю (грануляцією — зерниною) світло-рожевої краски. Дно її обмивається мірною кількістю чистої сироватої (приранної виділі), — а гоєння поступає хутко.

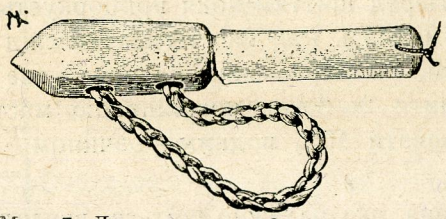
Рана без нахилу до гоєння (оспала, маложива, атонічна) не виявляє повищих прикмет. Її береги вялі, підпухлі, вивернені або позачиняні, дно вкривається клеїсто-слезливою рідиною або таки гноєм — (ропою) матерією. У таких ранах приходить зокрема прилітком — до скорого розпаду й гнитьби, що інколи веде до мертвиці (ґанґрени). Недужа ткань зовсім не відроджується або поростає надмірно — диким мясом. Така рана воняє. Самозрозуміле, що подібні рани вимагають великої нашої дбайливости, щоби їх можна вилічити. До ран оспалих слід примінити середники прискорюючі творення тка-

ні, а саме: алоєву настійку, йодину, скопитар (терпентину), спорошковану камфору або борний квас із креоліном. Якщо виросло дике мясо, слід його припалити жеручим (їдким) середником, н. пр. вапяним порошком або хльораком вапна (до прання), посипуючи доволі багато на рану. Помагають у таких випадках: деревний оцет, вербовий попіл або ляпіс. Цей останній витворює на рані чорний струп, який заступає перевязку.

Мал. 5. Шев узловий.

Часто доводиться нам лікувати рани заподіяні скаженим псом у людини. Якщо такий випадок трапиться, треба негайно таку рану видушити, не спиняючи одначе кровоплаву. Опять вимити її сильним відзаразнюючим середником, який маємо під рукою і залляти йодиною або випалити таки розжареним залізом. Покусаних слід відставити негайно до найближчого лікаря для захоронних вколів проти скажениці.

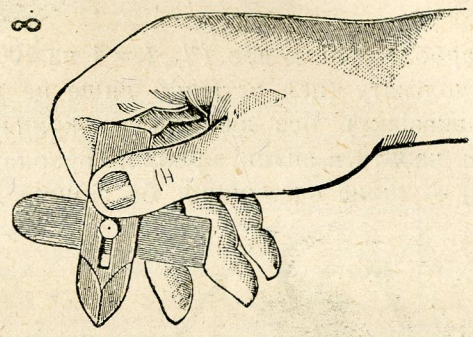
Мал. 7. Дудка для приборкання коня

Схожі на рани є ріжні викиди, гнояки й розлиті підшкірні гнійні запалення (флєґмони). Якщо не заходить підозріння у носатині (сапові) або сухотах, чого не вільно самому лікувати, — то поступаємо так: при залозиці (золзах), якщо залози опухлі й гарячі — обкласти їх перевязкою Priessnitz-a, кусень мішка, намоченого в студеній воді й викрученого до суха, підложити в прогалину під доліщньою щокою (щелепом) на залози, а на це привязати аж до висохнення сухий мішок. Так огріті залози скорше доспівають, а якщо вони вже мягкі, потрібно їх поздовж перерізати (мал. 8), гній випустити, а далі лічити як звичайну рану.

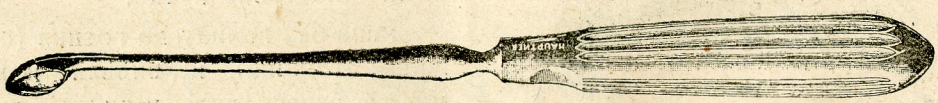
Мал. 6. Шев однотяглий, кушнірський.

При зашкірних гнояках та запаленні підшкірної тканї, як і гнитьбі клуба (ножицях),

Мал. 8. Лянсет із забезпекою, щоби не пробити за глибоко.

старатись у найвищому місці пробити отвір для відходу гною, який виганяти з зашкірних прогалин сильною струєю розчину креоліну або лізолю (2—3 проц.). У доступні канали впроваджувати раз на день доволі багато чистої стерілізованої ґази або ґази насиченої йодиною, йодоформом тощо. Не треба при тому видушувати, бо цим погіршуємо лічення, вганяючи гній чимраз глибше. До ви-

Мал. 9. Гостра ложка.

чищування з гною глибоких прогалин служить гостра ложка (мал. 9). У випадках далекосяглих і ускладнених каналів впроваджувати до них для згону ропи відзаразнені ґумові рурочки (дрени).

Усі інші боляки й викиди, зокрема блукаючі у коней по клубі, про причини яких докладно ми не знаємо, що найчастіше походять від шкірного сапу (задняк) — годиться полишити до лічення ветеринарному лікареві.

ЛЬОСОВАННЯ НАГОРОД.

для всіх наших цілорічних передплатників.

Льосування відбудеться дня 31. березня ц. р. До вильосування є вже призначені сільсько-господарські машини і ріжне знаряддя, щепи овочевих дерев, ріжне дорідне насіння і практичні річі для домашнього вжитку, багато календарів і господарських книжок видання „Сільського Господаря". Між іншими будуть вильосовані такі річи:

1) 1 комбінований полільник — з ф-и „Аґрарія" Львів, Городецька 25.

2) один корпус Ебергардта,

3) дві американські ґрацки 3 і 5 зубні — з ф-и С. Путтер і Сини, Львів, Городецька ч. 59.

4) 6 мотик-полільників марки „Рапід" найновішого винаходу — з ф-и В. Паньків, Львів, вул. Міцкевича 22.

5) Три коси марки „Центросоюз",

6) Пять серпів марки „Центросоюз" — з „Центросоюзу".

7) 30 штук дорідних щеп овочевих дерев: яблунь, вишень і морель — зі Шкілки овочевих дерев „Лемщизна-Щекарків".

8) 25 штук овочевих дерев,

9) 25 кґ. насіння пашних буряків,

10) 25 кґ. цукрового гороху найвищого сорту,

11) 5 кґ. насіння їдомої моркви — з ф-и А. Терпиляк, Залуква, п. Галич.

12) 50 пачок ріжного насіння — з ф-и Е. Рідль, Львів, Рутовського 3.

13) 20 плящинок мишачого мору по 500 гр.,

14) 20 пробівок болгарського молока — з ф-и „Серовак", Львів, Сенаторська 5.

15) 25 тузинів пасти „Елеґант" — з ф-и О. Левицька і С-ка, Львів, Кордецького 51.

16) 40 кґ. мила — з фабрики „Центросоюз" у Львові.

17) Біля 300 книжок і календарів — Видавництва „Сільський Господар" і „Маслосоюзу" і т. д.

Точний список всіх нагород, які прийдуть до вильосування, буде поданий у слідуючому числі.

Постанови для переведення льосування є такі:

1) Участь у льосованню візьмуть лише ті передплатники часопису „Сільський Господар", які до кінця березня ц. р. пришлють цілорічну переплату в сумі зол. 15.— і які вирівняють всі довги в Товаристві.

Крім права до льосування нагород дістануть всі ці передплатники також даром календар „Сільський Господар" на рік 1932.

2) Льосування відбудеться дня 31. березня 1931 в бюрі Т-ва „Сільський Господар" у Львові, під контролею окремої комісії, а висліди будуть подані в найближчому числі „Сільського Госпдаря".

3) Кошти пересилки за виграні нагороди мусить кожний власник нагороди покрити сам.

До кінця місяця час недалекий. Тому присилайте якнайскорше цілорічну передплату, щоби ми своєчасно могли взяти Вас у список льосування.

Адміністрація час. „Сільський Господар".

В С Я Ч И Н А.

Д-р. Софія Парфанович.

Що таке алькоголь і чому ми мусимо з ним боротися?

(Докінчення)

Протиалькогольна боротьба.

Всюди по наших селах є одна, а то й кілька коршем. Нема свята і неділі без пиятики та бійки. Нема забави чи весілля без чарки. Вистане згадати, що наш нарід під Польщею пропиває пів міліярда річно (500 міліонів зол). Сума страшна; за неї можна би побудувати школи, фабрики та варстати, піддвигнутися з лихоліття та упадку. Та ми є необачні, немо далі, а лихо не спить.

Але ми мусимо прокинутись із мертвецького сну, ми мусимо відректися зла та ста-

нути до боротьби з страшним ворогом, що дрімає на дні чарки.

Боротьба з цим страшним злом полягатиме в слідуючому:

1) Розказувати та читати всім про шкідливість алькоголю. Хай добре пізнають свого ворога.

2) Самому не пити й не вгощати других. Можна бавитись та радіти без отрути, якою є алькоголь.

3) Виробляти неалькогольні напитки з овочевих соків, цукру, цитрини, молока. Жадати, щоб кооперативи не держали алькогольних напитків, а держати добрі та дешеві овочі.

4) Оминати гостинниці, де дають алькоголь та поширювати проти них товариський бойкот.

5) Закладати протиалькогольні гуртки. Є це товариства, що обеднують людей, які **словом чести зобовязуються не пити алькоголю.** Такі гуртки мають серед людности поширювати свідомість шкідливости алькоголю та поборювати його на кожному кроці. Коли всі в селі приступили до такого гуртка, коршмар не мав би сам що робити і мусів би забратися. Бойкот коршем переводити так, як бойкот чужих склепів.

6) В Польщі є закон, на підставі котрого населення може зажадати усунення коршми зі села.

Але треба памятати, що ніякий закон не усуне коршми, коли ми сами будемо її шукати, хоч би в третьому селі. Усуне її тільки наша свідомість і наша непохитна воля відректися зла. Наш закон не писаний на папері, а виписаний в наших душах. Хай-же він веде нас до ясного майбутнього!

До передплатників!

При переписці з Товариством і Адміністрацією часопису просимо завжди подавати точно почту.

Передплатників із Волині, Полісся та Підляшша просимо замість повіту подавати докладно свою почту.

Адміністрація.

Поборювання мотилиці у худоби

Про це помістили ми в ч. 5. часопису „Сільський Господар“ статтю п. Д-ра М. Стахурського. Тому, що ця хороба в мочаристих околицях виступає масово, треба її також масово поборювати. Коли би в якійсь околиці ствердив ветеринарний лікар мотилицю в більшої скількости худоби, тоді треба перевести масове лікування. Тут відкривається вдячне поле до праці Секцій охорони сільсько-господарських тварин. Т-во „Сільський Господар“ у Львові виєднало для своїх членів і членів кооператив у продуцента ліку (етроналю) С. Едельмана у Львові 10—15 процент опусту від ціни ліку, відповідно до кількости замовленого ліку. Чим більше ліку замовляється, тим більший опуст дається від ціни ліку.

Ціна етроналю для великої рогатої худоби є для живої ваги 200 кґ. — 4 зол., 300 кґ. 6 зол., 400 кґ. — 8 золотих. Ціна етроналю для овець живої ваги 20 кґ. — 1.40 зол., 25 кґ. — 1.75 зол., 30 кґ. — 2 зол. Пересилку 1.50 зол. оплачує той, хто замовляє лік. Лік висилається за післяплатою або попереднім надісланню грошей.

Члени „Сільського Господаря“ і кооператив нехай присилають збірні замовлення до Краєвого Господарського Товариства „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

——o——

КАФЛЯРСЬКИЙ МАЙСТЕР

МИХАЙЛО ГАЛІБЕЙ

ЛЬВІВ, ВУЛ. ПЕТРА СКАРГИ Ч. 5.

Склад кафлевих печей і кухон. Виконує всякі роботи, які входять в обсяг кафлярства.

ДОДАТОК ДО ЧАСОПИСУ „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Рік І. Львів, дня 15. березня 1931 р. Ч. 6.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ

ОРГАН „ЦЕНТРОСОЮЗУ“, СОЮЗУ КООПЕРАТИВНИХ СОЮЗІВ.

ВИХОДИТЬ КОЖНОГО 1-го і 15-го В МІСЯЦІ.

Редагує: Редакційна Колегія „Центросоюзу“. Львів, вул. Зіморовича ч. 22.

Адміністрація: „Сільський Господар“. Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

Передплата і оголошення: разом із часописом „Сільський Господар“.

М. Творидло

Яке насіння купувати на пашу?

Нині ще найліпше оплачується в господарстві управа паші для худоби, головно для молочної, далі дріб і яйця, а також продукція насіння пашних рослин. Доказувати того не треба, бо це знає кожний господар. Але біда в тому, що наші хлібороби не звикли продукувати насіння, крім насіння червоної конюшини, де-не-де люпину і сераделі. Ще ту і там продукують насіння вики чи пашних буряків, але на жаль в насінню пашних буряків виходять такі мішанці, що годі з ним йти на ринок. А вже майже ніхто не пробує управляти на насіння трави, як райґраси, тимотку, купчатки і багатьох інших. А шкода, бо все то мусить наша кооперація купувати у всяких інших, чужих підприємствах.

Що правда, є деякі пашні рослини, які у нас не дозрівають, так, що їх муситься купувати за границею. Це наприклад кінський зуб, сорґо, а вони дають таку масу паші, що виплатиться купувати. Тому наша коперація мусить їх спроваджувати з чужих фірм. Але наші хлібороби повинні взятися до плекання насіння трав та пашних рослин, так як багато вже є наших господинь, що самі плекають насіння городовини. Але як довго нема нашого насіння, треба купувати чуже. Централя наших Повітових Союзів і кооператив закуповує для цілої нашої торговельної орґанізації насіння пашних рослин лиш з тих жерел, які є Централі знані і які дають запоруку, що насіння це чисте, свіже, здорове та що має належну силу кільчення.

Кінський зуб, який дозріває лиш у теплих краях Африки та Америки доростає у нас до дуже великих розмірів. Отже кінський зуб дає великі маси паші, але насіння з нього вже не дозріває. На жаль у нас купці продають дуже часто не кінський зуб, але пашну кукурудзу з Угорщини, яку називають „кінським зубом“. Вона буває дешевша, але за те дає куди менше паші. Але це не перешкоджує багатьом купцям продавати її навіть по ціні дещо дешевшій і хвалитися, що лише вони продають кінський зуб по так низких цінах. Люди дають себе таким робом ошукувати. „Центросоюз“ спроваджує для своїх членів лишень правдивий кінський зуб, а так званого „угорського“ чи „румунського“ зубу не продає.

Червоної конюшини є у наших господарів не мало. Одначе ніхто не має приладу до належного вичищення, бо це задорога машина. І саме тому бачимо на ринках або конюшину двірську, або купецьких ґуртівників, які скуповують від селян так зв. сирий товар, його сортують, чистять і продають за так зв. „пріма“, очевидно по дуже дорогих цінах. Коли наприклад селянська конюшина, зрештою дуже добра, але не вичищена коштує 18 долярів, то та сама конюшина вичищена ґуртівником коштує вже на ринку 35 долярів. Але це не було би ще найбільшим нещастям, бо гірше є те, що у нас на торгах являється конюшина з полудневих країв. Вона у нас вимерзає. Але на око її ніхто не пізнає, а

страту бачить щойно по зимі. Саме з тих причин ніхто не повинен купувати канюшини з непевного жерела, але знов таки вірити лише своїм кооперативам. Кооперативам, зглядно Повітовим Союзам Кооператив, доставляє конюшину „Центросоюз". Він купує лише загварантовану, себ-то напевно без конянки (перстенцю) і тільки краєву, а не з полудневих країв.

Так само обережно треба поступати при купні шведської конюшини, білої чи інкарнатки, а ще обережніше при купні люцерни. Люцерна росте з року на рік через 7 до 10 літ. І коли господар купить старе насіння, то йому вродиться рідка люцерна, поле буде з лисинами, а тоді ані переорювати, ані тримати лан із такою люцерною.

Взагалі треба купувати обережно не лише подані насіння, але й всякі інші, щоби не натрапити при купні на старе насіння. Бо наприклад не мало клопотів може мати господар, коли купить старе насіння пашних буряків. Тоді виростає з нього не рослий здоровий буряк, але якийсь звироднілий карлик. Цього року насіння буряків на ринках повно. Є багато цукрових, які дають куди менше паші, є багато мішанини всіляких відмін, багато таких, що з них вистрілюють ще того самого року насінняки, а ще більше є купців, що того навіть не знають, яке насіння продають, а захвалюють. На торгах є й таке насіння, що вже давно повинно би піти хіба на гній і саме тому воно дешевше. Люде лакомляться, бо воно дешеве, а навіть „гварантоване", а коли не вродить і справа піде на суд за обманство та не буде того, хто винен. Програє той, хто купив, та ще й кошти заплатить, а не той, що продав.

Цього року продає наша кооперація лише такі відміни буряків: екендорфи жовті і червоні, мамути і пашні півцукрові. За їх вартість не треба багато говорити, бо те, що „Центросоюз" продає з року на рік і не має нарікань, вже те саме доказує, що насіння від нього є доброї якости. Так само треба звертати велику увагу на купно буряків-цвиклових. Тут грає ролю кольор, смак і чи вони сочисті, чи може ликоваті. Насіння цих буряків можна купувати тільки з найпевніших, з випробуваних жерел, бо не кожний ґрунт дасть таке насіння, щоби з нього удалися добрі цвикли.

Не менше треба уважати при купні насіння трав.

Аґроном Придорожний.

Трієр і дорідне насіння запевнюють добрий врожай.

Зближається весна, час сійби. У кожного господаря відживає душа, а з нею енерґія до праці. Кожний господар бажає справити ґрунт так, щоби видав в осені якнайбільше плодів. Кожний хотів би засіяти насіння своєчасно і молиться Богу, щоби поблагословив діло. Весна — радість, надія.

Але з весною, з весняними працями родяться також клопоти. Показується, що своє насіння, свій овес та ячмінь занечищене, так, що можна напевно знати наперід, що посіеш то й вродиться. Насіння кинене в землю без попереднього вичищення заросте „хабазом". Жінки вичищують його решетами. Воно дещо помагає та недуже. А вже безумовно годі відчистити дорідне зерно від звироднілого. Можна би вичистити зовсім докладно на трієрі, що є в кооперативі у сусідньому селі. Але там годі до трієра дістатися, бо там усі самі чистять, годі позичати комусь із другого села. Найкраще було би мати в такій хвилі свій власний трієр. Але це дорога річ на одного. Трієр марки „Фенікс" на жито і пшеницю коштує разом із вимінним циліндром 172 долярів. Трієр марки „Гайд" разом із вимінним циліндром ще дорожчий, бо коштує 197 дол.

Але все таки без нього не вичистиш як слід збіжжя. Аж ось рятунок. Прийшла в село вістка, що кооператива замовила в Повітовім Союзі Кооператив спровадженй з „Центросоюзу" трієр для своїх членів. Він ще не прийшов до села, а вже зголосилося стільки хліборобів до чищення своїх збіж, бо заходить обава, чи вдасться всім вичистити в сам час. Але справник кооперативи пояснює, що обава злишня, бо трієр чистить на годину найменше два кірці, так що за два тижні може вичистити на засів усім господарям села.

Але у неодного є збіжжя так звиродніле, що його таки годі брати на засів, шкода ґрун-

ту й праці. Але й в селі трудно купити добре посівне насіння. Тоді буде найкраще купити нове на розплодок. Ще краще буде, коли його закупить багато господарів, щоби у цілому селі вродилося однорідне зерно. Тоді легко буде його вагоново продати, мало хто хоче купувати мішане збіжжя, а як купує, то не дасть доброї ціни.

Найліпшим насінням вівса є Свалефські відміни, шведського походження, у нас знаними і поширеними є „Золотий дощ", „Ліґово", „Побідник". Також дуже цінений на підгірю і в горах „Татрянський". Оригінальні свалефські є дорогі, вони коштують сьогодні коло 36 до 40 золотих за 100 кг. Також дуже добрим є „Собєшинський", „Петкуський", „Фіндлінґ" і багато інших.

Але в кожній околиці є вже ті вівси поширені і коли їх купувати як другий відсів, то вони виходять значно дешевше. Треба лиш розвідати, чи не впали у видайности та купувати лише вичищені добре на тріері.

Також так треба поступити з ячменями, яких оригінальні відміни свалефського походження продаються в таких самих цінах, як свалефські вівси. Найкращим свалефським ячменем є „Побідник" і „Золотий". З броварняних є найбільш урожайним „Броварняний".

При закупні розплодового насіння важним є око, але ще важнішим є довіря. Але сьогодні повірити комусь легко, а ошукатися ще легше. Наші хлібороби можуть вірити лиш своїй кооперативній організації, бо лиш вона дбає направду за добре насіння і не має на меті йти лиш на те, щоби багато заробити, але щоби допомогти нашим хліборобам.

МИЛО „ЦЕНТРОСОЮЗА".

Обіжником „Центросоюза" в час. „Сільсько-господарській Кооперації" ч. 5. оголошено вже другу обнижку цін на мило кооперативної продукції. Наша кооперативна Централя дала доказ, що вповні розуміє потребу села та поступає після засад кооперації — дати членам добрий, а дешевий продукт.

„Центросоюз" пішов ще дальше на зустріч своїм членам, бо з метою облегшення в часі господарської скрути торговельних витрат Повітових Союзів, підніс висоту оборотових премій від побраної скількости мила.

А що мило виробу „Центросоюза" якостево не стоїть позаду приватних фабрик, то доказує факт, що щоденно приходять замовлення від приватних купців — які не одержавши мила, дивуються, а то і злостяться — бо що то за фабрика така, що не хоче свого мила за гроші продати.

„Центросоюз" зробив все, що було в його можности, бо сповнив все, що може і має право вимагати від централі його підбудова Повітові кооперативні осередки. Одначе приглянмося дійсности — чи підбудова як слід пропагує мило власної продукції та чи впливає на те, щоби бодай всі обєднані члени в нашій госп.-спож. кооперації ради власного інтересу уживали виключно доброго, дешевого та власного мила.

Про це нехай говорять самі цифри.

Не маючи під руками статистичних даних про зужиття мила нашим громадянством в пересічі на одну особу чи родину, беру за підставу число обєднаних кооператив в кожному районі і тоді виходить слідуюче зіставлення:*)

Осідок кооп. осередка	Число обєднаних кооператив	Закуплено мила Ц. С. в кг	Пересічно кг. на одну кооперат.
Збараж	76	21.882	287.92
Стрий	149	20.764	139.34
Копичинці	44	15.318	348.13
Борщів	60	15.166	252.66
Тернопіль	81	13.702	169.16
Коломия	64	13.464	210.37
Роздільня Ц. С.	77	13.316	172.93
Калуш	71	13.088	184.33
Станиславів	104	12.540	120.57
Рогатин (ПСК. Галич)	114	12.380	108.59
Сокаль	87	12.256	129.37
Теребовля	33	12.136	**367.75**
Чортків	42	10.832	257.90
Зборів	66	8.834	133.84
Тлусте	50	7.498	159.96
Золочів	68	7.222	106.50

*) Скількість обєднаних кооператив є взята з 1929 року.

Самбір	47	7.078	150.59
Скалат	33	6.964	211.03
Бучач	62	6.696	108.00
Броди	44	6.640	150.99
Щирець	42	6.502	146.86
Городенка	42	5.594	133.42
Ярослав	24	5.544	231.00
Дрогобич	50	5.520	110.40
Заболотів	32	5.440	170.00
Жовква	33	5.128	155.39
Перемишль	81	5.120	63.20
Підгайці	41	5.064	123.26
Радехів	71	4.410	62.11
Бібрка	65	4.202	66.18
Бережани	41	3.752	91.61
Устрики	29	3.004	103.93
Ковель	28	3.002	107.21

Повище зіставлення найкраще говорить, як малу увагу присвячують деякі наші кооперативні осередки на свої власні фабрикати. Для них майже є чужий всесвітний кооперативний клич: „Споживачу, бери свої справи в свої власні руки!“

І зараз при поважній вже обнижці цін кооперативного мила та при ніякій обнижці цін приватних фабрик, кілько гроша могла би наша кооперація заощадити для нашого села та хоч би навіть милом допомагати селянинові перебути лекше тяжку господарську скруту.

При цьому варто згадати, що скількість зужитого мила, це також один із показчиків висоти культури даного народу. Чиж не варто нам всім, а передовсім Управам Повітових Кооперативних осередків, над цею справою поважно застановитися? **ім**

З „Центросоюзу“.

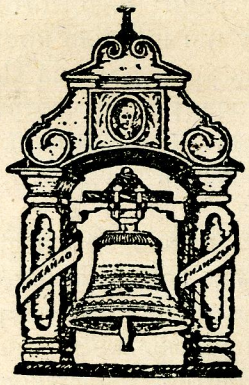
Нотованян цін збіжжя рільничих продуктів у Львові з дня 9. березня 1931 р.

За 100 кг. льоко і франко ваґон стація заладов. Підволочиська [200 klm. від Львова.] При курсі доляра 8·90

Пшениця однорідна 25·00—25·50, збірна 22·75—23·25. Жито 16·25—17·00. Ячмінь броварняний 20·00—21·00, млинарський 18·00 до 18·50. Овес 20·00—20·50. Кукурудза рум. 21—22. Гречка 33·00—34·00. Фасоля біла 26—27·00. Горох пільний 24·50—26·50. Горох ½ Вікторія 18·50—20·50. Конюшина червона не чищена 210·00—230·00. Люпин синій 21·00—22·00. Вика чорна 25·75—26·75. Вика шара 23·00—24·00. Мак синій 95·00—105·00.

ЯКОСТЕВО НАЙКРАЩЕ
ПАЛЕНЕ ВАПНО
так будівельне, — як і мелене на погній доставляють вапнярки фірми
ЯКІВ ҐОТТЛІБ
ГЛИННА НАВАРІЯ
Замовлення приймає „ЦЕНТРОСОЮЗ“ у Львові і його поодинокі Кооп. Союзи.

ПОЗІР! ПОЗІР!
ГРОМАДЯНЕ!

Кожне село — чи парохія бажає мати добрі гармонійні і витривалі дзвони. Цеж краса і гордість для церкви і парохії! З браку досвіду та потрібних інформацій наші люде замовляють часто і купують дзвони у невідповідних жидівських чи інших чужих фірмах. Цим наражуються часто на прикрі наслідки, — бо нездалі дзвони тріскають. Про вартість та якість добрих дзвонів можна переконатися лише в одинокій
ЛІЯРНІ ДЗВОНІВ
Михайла Брилинського
Львів, Замарстинівська 43, тел. 63-56
Лише там можете дістати дзвони першої якости: тривалі, гармонійні, довільної величини, поодиноко та гуртом. На витривалість дає наша фабрика довголітню поруку!
Догідні услівя! Свій до свого! Сплати ратами!

ВИЛЯГОВІ ЯЙЦЯ РАСОВИХ КУРЕЙ ПЛІМУТРОКІВ І ЗЕЛЕНОНІЖОК
в ціні по 50 і 60 сотиків за штуку поручає
ЗАВОДОВА ГОДІВЛЯ РАСОВИХ КУРЕЙ в Тяглові, почта Белз.
При більших замовленнях значний опуст! 1—2

Видає: **Т-во „Сільський Господар“.** За редакцію відповідає: **Інж. Ев. Храпливий.** Редагує: **Колеґія.**
З друкарні Видавничої Спілки „ДІЛО“ Львів, Ринок ч. 10.

ДЛЯ ЧОГО САМЕ ВЖИВАЄМО ТОМАСІВКУ під ВЕСНЯНІ ЗАСІВИ, бо

ТОМАСІВКА є найтриваліше ділаючим і для того найдешевшим фосфоровим погноєм.

ТОМАСІВКА містить легко через рослини присвоюючу і негайно ділаючу фосфорову кислину.

ТОМАСІВКА містить рівнож 50% успішно ділаючого вапна, яке відквашує ріллю.

ТОМАСІВКА збільшає процентовість фосфорової кислини і вапна в паші, яке впливає на якість і видатність молока у корів.

ТОМАСІВКИ можна уживати як перед, так і по засівах, навіть поголовно, з повним успіхом.

ТОМАСІВКА є навіть на весну недостижимою в своїм діланню при конюшині, на луках і пасовиськах.

ТОМАСІВКА не дається виполокати з ріллі навіть через уливні дощі і протиділає виляганню збіжжя.

BIURO ROLNE w Poznaniu
ul. Marynarska 5,
уділяє безплатно поучаючих брошур та вказівок, дотично належитого ужиття всяких погноїв.

ГОРОД Полонєцького
У ЛЬВОВІ, ВУЛ. ПОНІНСЬКОГО 21
ВИСТАВА І ПРОДАЖА
ОВОЧЕВИХ ДЕРЕВ І КОРЧІВ
ПУЛАВСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ
Цінник на жадання!

ГОСПОДАРСЬКЕ І КВІТОВЕ НАСІННЯ
знане з якости, як рівнож
ГОРОДНИЧІ ЗНАРЯДИ
поручає фірма

E. FREEGE

ЛЬВІВ, ТРИБУНАЛЬСЬКА Ч. 3.
Телєфон 55-70

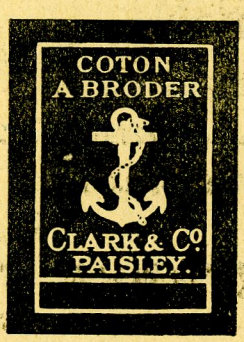
Цінники висилаємо на бажання.

Господарі!

Зверніть будь ласка увагу своїм жінкам, що заполоч до вишивання з шовковим полиском марки „Котвиця“ з фабрики „КЛЯРКА“ нічим не уступає якістю іншим виробам, а цінами є дешевша.

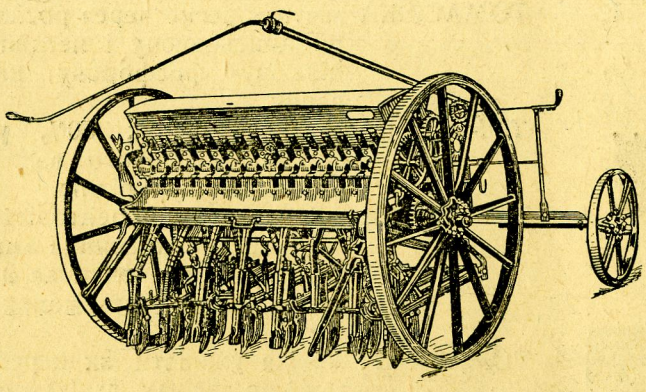
Тривкість у пранню гварантована, а своєю добротою дорівнює добре запровадженій і давно відомій чорній і червоній матовій заполочі

„КЛЯРКА“
з котвицею

Заполоч „КЛЯРКА“ можна набути у всіх сільських і мійських кооп.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

ДОБРИЙ СІВ

дає гарантію обильних зборів, належить отже заздалегідь забезпечитися в певні в ужиттю і даючи найбільшу ощадність висівного зерна

СІВАЛКИ рядові до збіжжя

„ПОЛЬОНІЯ“

які поручає на догідних умовах сплати:

Г. ЦЕГЕЛЬСЬКИЙ

СПІЛКА АКЦІЙНА В ПОЗНАНЮ

ВЛАСНЕ БЮРО ПРОДАЖІ РІЛЬНИЧИХ МАШИН

у ЛЬВОВІ, вул. Льва Сапіги 34,

телєфон ч. 53-33.

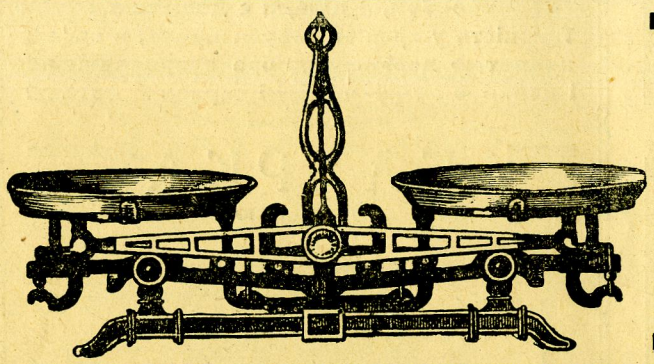
Крім цього поручаємо до сейчасової достави: тарелеві борони. притискачі-вальці до підгрунтя „Cambella“, долотові поглублячі, кінні граблі, парові молотілки і моторові, льокомобілі, стерники до соломи, молотілки широкомолотні, штифтові і ціпові, керати, приставки, копачки до бараболь. **Катальоґи і оферти безплатно на жадання.**

ОВОЧЕВІ ЩЕПИ НАЙЛУЧШІ ВІДМІНИ, ПО найдешевших ЦІНАХ.

достарчить вагоново і в роздріб фірма:

А. ТЕРПИЛЯК -- Залуква, п. Галич.

НАСІННЯ пашних БУРЯКІВ. Цінники і оферти на бажання висилається.

Свій до свого!

Направляє і приготовляє до цехування всякого рода ваги одинока укр. фірма

АНТІН ПИЩУК

Львів, вул. Бляхарська ч. 1.

Для Кооператив опуст.

Цінник насіння городовини, трав, щеп, яєць, расової птиці, кріликів, машин, погноїв, вишле кожному даром

СПІЛКА УКРАЇНСЬКИХ АҐРОНОМІВ

Львів, вул. Собєського ч. 28.

ВЕЛИКА НЕСПОДІВАНКА чекає наших цьогорічних Шан. відборців насіння, для яких призначили ми **200 цінних нагород.** — Ближчі інформації в ціннику. —:—:—:—:—:—:—:—

„Сільський Господар“ — Львів, вул. Зіморовича 20.